

องค์ความรู้ศิลปแห่งชาติ : นายสำราญ เกิดผล

รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ : นายสำราญ เกิดผล” เป็นงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีคำถามวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติศิลปิน ผลงานดนตรี เอกอักษณด้านดนตรีไทย องค์ความรู้ดนตรีไทย และการถ่ายทอดดนตรีไทย การวิจัยใช้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลภาคสนาม และบริบทด้านข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัย พบว่า

นายสำราญ เกิดผล เกิดในสายตระกูลนักดนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มเรียนเปียโนตั้งแต่อายุ ๕ ขวบ ต่อมาได้เรียนดนตรีเพิ่มเติมในสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสศ ระหว่างนั้นได้ศึกษาเพลงต่างๆ หลักการแต่งเพลง การบันทึกโน้ตสากล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ ท่านได้รับมอบสิทธิในการประกอบพิธีไหว้ครู และได้รับมอบโน้ตเพลงไทย สายบ้านพาทย์โกสศทั้งหมดจากนายอาจ สุนทร นอกจากบทบาททางด้านดนตรีแล้ว นายสำราญ เกิดผล ยังเป็นแพทย์แผนไทย และดำรงตำแหน่งกำนันตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย เกียรติประวัติสูงสุดที่ได้รับคือได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี ๒๕๔๘ ด้านผลงานดนตรี นายสำราญ เกิดผล ได้สร้างสรรค์ผลงานดนตรีโดยแต่งเพลงสามไม้ในเถาเป็นเพลงแรกในปี ๒๔๘๘ จากนั้นจึงแต่งเพลงไทยอีกเป็นจำนวนมาก คือ เพลงทางเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เพลงหน้าพาทย์ เพลงโหมโรง เพลงเถา เพลงอัตรา ๗ ชั้น เพลงเรื่อง เพลงประกอบระบำ แต่งเพลงทางขับร้อง การบรรจุมโหรี เพลงตับ และการบันทึกโน้ตเพลงด้วยโน้ตสากล ด้านเอกอักษณทางดนตรีของนายสำราญ เกิดผล ปรากฏความโดดเด่น คือ การรักษารูปแบบทางเพลงของสายสำนักบ้านพาทย์โกสศ ความเป็นศิลปินดนตรีที่มีความรู้ความสามารถด้านระนาดเอก ความเป็นนักประพันธ์เพลงไทย ความเป็นอาจารย์บุคคล และความเป็นศิลปินแห่งชาติ

องค์ความรู้ด้านผลงานดนตรีของนายสำราญ เกิดผล ประกอบด้วยคำอธิบายสาระด้านหลักการเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู องค์ความรู้ของนายสำราญ เกิดผลที่เป็นผลงานการแต่งเพลงไทย ซึ่งนำเสนอในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู เพลงโหมโรง เพลงเรื่อง เพลงเถา ประเภทเพลงสำเนียงไทย เพลงชุดเพื่อแผ่นดิน เพลงสำเนียงจีน เขมร ฝรั่งเศส ลาว และชุดเพลงที่แต่งโดยมีสมุฏฐานจากไทยสากล ลูกทุ่ง

ในด้านการถ่ายทอดดนตรี นายสำราญ เกิดผล เป็นครูดนตรีไทย ที่ให้ความสนใจต่อการถ่ายทอดวิทยากรดนตรี ทั้งการต่อเพลงในภาคปฏิบัติ การอธิบายเทคนิควิธีบรรเลง ระเบียบวิธีปฏิบัติของศิลปินดนตรี ประวัติดนตรี การปรับวงดนตรี และอธิบายประสบการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับดนตรี นอกจากนี้เรื่องราวเกี่ยวกับวิทยากรดนตรีแล้ว ท่านยังอบรมสั่งสอนด้านการประพณีปฏิบัติตน ตามแบบแผนของวัฒนธรรมไทยด้วย

คำสำคัญ : องค์ความรู้/ ศิลปินแห่งชาติ/ นายสำราญ เกิดผล

Abstract

This qualitative research, entitled "National Artist Wisdom : Master Samran Koetphol", aims to investigate the Thai musician artist's history, works, musical stylistic identity, theoretical thoughts, and knowledge transmission. The data to be presented for the study were qualitatively gathered from various resources including primary resources, secondary resources, fieldwork observations, and related personal formal interviews.

Master Samran Koetphol was born in musician family on July 22, 1930, at the province of Phra Nakhorn Si Ayutthaya. Master Samran Koetphol began his Thai music lesson at the age of nine. He continued his Thai music studying at Thai musician school of the *Pattayakosol* family. In that meantime, he had studied various types of Thai traditional song performing, principles of Thai music composing, and modern Western music notation. In 1954, he received from Master Aat Sunthon the right as a Thai music *Wai Khru* ceremony master and all Thai music scores those which used to be the *Pattayakosol* family's collection. In addition to his musical role model, Master Samran Koetphol has been a Thai traditional medical doctor and the village-chief of the *Bangchane* sub district of *Bangban* district as well. He received the honor high esteem of the National Artist of the Performing Art (Thai traditional music) of the year 2005. In 1945, Master Samran Koetphol created his first composition entitled *Phleng Sammainai Thao*. Years later came after a number of various types of works including Thai music for solo instruments, *Phleng Na Pat*, *Phleng Homrong* (the overture), *Phleng Thao*, *Phleng Samchan*, *Phleng Reuang* (the suite), dances, song for solo singing, *Phleng Tap* (the song cycle), and transcribing Thai music in modern Western music notation. Master Samran Koetphol's musical stylish identity is prominently integrated from aspects of conservative thought of the *Pattayakosol* school formal structure, specific sophisticated skill in *Ranad Ek* improvisation, having creative inspiration, and personalities of an excellent music teacher as well as National Artist being.

In his scholastic works, Master Samran Koetphol wrote a number of articles and treatises comprising of principles of *Phleng Na Pat*, Thai music compositional techniques etc. In addition to be mentioned previously, he also composed different types of Thai music such as songs of the Thai nationalism, songs in foreign styles (Chinese, Khmer, Farang, Laos styles), and song cycle based on the modern Thai popular tunes (*Phleng Thai Sakon* and *Phleng luk Thung*).

In his pedagogical techniques, Master Samran Koetphol has highly attention to his student's learning. He has created new technique methods of teaching Thai music instrumental improvisation. He has been teaching not only in instrumental performing but also in the knowledge of conventional manners for the Thai artist's expression, Thai music history, Thai music ensemble adjustment, and other concerned of his life experiences aside from those which involved the mentioned musical knowledge.

Keywords: Wisdom, National artist, Samran Koetphol

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัย “องค์ความรู้ศิลปป็นแห่งชาติ : นายสำราญ เกิดผล” เป็นงานวิจัยเพื่อมุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้ของศิลปป็น ตามโครงการของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในฐานะองค์กรแห่งความรู้และการขับเคลื่อนวัฒนธรรมวิถีชีวิต และภูมิปัญญา งานวิจัยนี้มีความสำคัญ ทั้งยังมีคุณค่าต่อการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม ข้อมูลที่เป็นสาระดละมีจำนวนมาก มีความซับซ้อน โดยเฉพาะเมื่อนำมาศึกษาและจัดดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ความสำเร็จอย่างดียิ่งนี้ได้รับความเมตตาจากศิลปป็นแห่งชาติ ผู้ทรงสถานะครูของผู้วิจัย ผู้วิจัยขอขอบน้อมกราบขอบพระคุณ คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นอย่างสูงที่เมตตาได้รับเป็นบุคคลข้อมูลในการวิจัย ทั้งยังกรุณามอบเอกสาร งานเขียน โน้ตเพลง ให้คำสัมภาษณ์ แนะนำข้อความรู้ ตรวจสอบผลวิจัยเพื่อรับรองความสมบูรณ์ในองค์ความรู้ที่ผู้วิจัยศึกษาครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการทุกท่านในสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ที่อุดหนุนงบประมาณวิจัยขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ไพฑูริย์ เฉยเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษาาระหว่างดำเนินการวิจัย และตรวจสอบข้อมูลวิจัย จนไปสู่ภาคสมบูรณ์ของรายงานผลการวิจัยฉบับนี้ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการส่วนวิจัย ขอขอบคุณคุณมณฑิรา สวัสดิรักษา และเจ้าหน้าที่ทุกคนในสำนักงานส่วนวิจัยที่เอื้ออำนวยในการอนุเคราะห์และประสานงานระหว่างดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุกรี เจริญสุข คณบดีวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้การสนับสนุนด้านงานวิจัยของผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์อนรรฆ จรรย์านนท์ ดร.มนัส แก้วบุชา อาจารย์สมชาย เอี่ยมบางbung และนางสาวปราณี รักจำริญ ที่มีส่วนช่วยในหลายเรื่องเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณนางสาวปานหทัย สุคนธรส นายวราห์ เทพณรงค์ ที่ช่วยพิมพ์โน้ตเพลง ขอขอบคุณนักดนตรี นักศึกษา นักเรียน และศิษย์ทั้งหลายของผู้วิจัยที่ได้เอื้อนามซึ่งช่วยเหลือในฐานะผู้ช่วยวิจัย ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น ภาพถ่ายเก่าๆ ข้อมูลบันทึกเสียงสัมภาษณ์ ข้อมูลทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การร่วมเสวนากลุ่ม ร่วมบรรเลงเพลงในช่วงการนำเสนอผลวิจัย

(รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์)

วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญ

สารบัญภาพ

สารบัญแผนภูมิ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย	๑
๑.๒ คำถามหลักในการวิจัย	๒
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ สถานที่ดำเนินการวิจัยและเผยแพร่	๓
๑.๕ ระยะเวลาการดำเนินโครงการ	๓
๑.๖ ขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน	๔
๑.๗ ประโยชน์จากผลการดำเนินงานวิจัย	๔
๑.๘ การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	๕
๑.๙ ข้อตกลงเบื้องต้น	๕
๑.๑๐ ข้อปฏิบัติตามกฎหมาย	๕
๑.๑๑ อุปกรณ์การวิจัย	๖
๑.๑๒ นิยามศัพท์เฉพาะ	๖
๑.๑๓ ระเบียบวิธีวิจัย	๘
๑.๑๔ กรอบแนวความคิดในการวิจัย	๑๐

บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	๑๓
๒.๒ สารัตถะที่ศึกษา	๑๖
๒.๓ ข้อมูลพื้นที่ตามถิ่นพำนักของศิลปินแห่งชาติ	๒๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ ประวัติ ผลงาน และเอกลักษณ์ด้านดนตรี	๒๓
๓.๑ ประวัติส่วนบุคคล	๒๔
๓.๒ ประวัติการทำงาน	๒๗
๓.๓ ผลงานด้านดนตรี	๓๒
๓.๔ เอกลักษณ์ด้านดนตรี	๓๔
บทที่ ๔ องค์ความรู้ด้านผลงานเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู	๔๓
๔.๑ องค์ความรู้ เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู	๔๓
๔.๒ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงหน้าพาทย์	๕๓
๔.๒.๑ เพลงตระนาง หรือตระนางมณโฑหุ้มน้ำทิพย์	๕๔
๔.๒.๒ เพลงตระพระปัญจะสังขร	๕๕
๔.๒.๓ เพลงตระพระศิวะเปิดโลก	๕๖
บทที่ ๕ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงโหมโรง และเพลงเรื่อง	๕๕
๕.๑ ประเภทเพลงโหมโรง	๖๐
๕.๑.๑ เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก	๖๐
๕.๑.๒ เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว	๖๘
๕.๑.๓ เพลงโหมโรงมหาชัย	๗๘
๕.๑.๔ เพลงโหมโรงศิวะประสิทธิ์	๘๕
๕.๑.๕ เพลงโหมโรงอุ่ทอง	๙๐
๕.๒ ประเภทเพลงเรื่อง “เรื่องครอบจักรวาล”	๙๖
บทที่ ๖ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงสำเนียงไทย	๑๐๕
๖.๑ เพลงกระบอกเงินเถา	๑๐๕
๖.๒ เพลงกลางพนาเถา	๑๐๙
๖.๓ เพลงขวางคลองเถา	๑๑๔
๖.๔ เพลงคู่โลกเถา	๑๑๙
๖.๕ เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา	๑๒๓
๖.๖ เพลงบ้านเถา	๑๓๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๖.๗ เพลงปิ่นตลิ่งในเถา	๑๓๖
๖.๘ เพลงพิศวงเถา	๑๔๑
๖.๙ เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา	๑๔๘
๖.๑๐ เพลงล่องลอยเถา	๑๕๖
๖.๑๑ เพลงวิหคเหินเถา	๑๖๒
๖.๑๒ เพลงสามเกลอเถา	๑๖๕
๖.๑๓ เพลงสามไม้ในเถา	๑๗๒
๖.๑๔ เพลงเสภากลางเถา	๑๗๖
๖.๑๕ เพลงเสภานอกเถา	๑๗๕
๖.๑๖ เพลงเสภาในเถา	๑๘๖
๖.๑๗ เพลงหอมเขียวเถา	๑๘๕
๖.๑๘ เพลงอัปสรสวรรค์เถา	๑๙๒
๖.๑๙ เพลงไอยราชวงเถา	๑๙๕
บทที่ ๗ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงเพื่อแผ่นดิน	๒๐๕
๗.๑ เพลงตามรอยพ่อเถา	๒๐๕
๗.๒ เพลงแผ่นดินพ่อเถา	๒๑๐
๗.๓ เพลงแผ่นดินแม่เถา	๒๑๗
๗.๔ เพลงภูมิสยามเถา	๒๒๔
๗.๕ เพลงมหाराชรามคำแหงเถา	๒๓๑
บทที่ ๘ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงลำเนียงจีน	๒๔๑
๘.๑ เพลงจันทกวางใบเถา	๒๔๑
๘.๒ เพลงจันทข่อยเถา	๒๔๖
๘.๓ เพลงจันทเข้าโบสถ์เถา	๒๕๐
๘.๔ เพลงจันทอนสมอเถา	๒๕๒
๘.๕ เพลงอนงค์สุชาดาเถา	๒๕๔

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๕ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงสำเนียงเขมร ฝรั่งเศส ลาว	๒๖๓
๕.๑ เพลงเขมรกรวญเถา	๒๖๓
๕.๒ เพลงฝรั่งกลายเถา	๒๖๘
๕.๓ เพลงฝรั่งจรรกาเถา	๒๗๓
๕.๔ เพลงฝรั่งแดงเถา	๒๘๒
๕.๕ เพลงดวงดอกไม้เถา	๒๘๕
บทที่ ๑๐ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงไทยสากล ลูกทุ่ง	๒๙๗
๑๐.๑ เพลงทองกวาวเถา	๒๙๘
๑๐.๒ เพลงบัวตูมบัวบานเถา	๓๐๒
๑๐.๓ เพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองเถา	๓๐๓
๑๐.๔ เพลงลอยประทีปเถา	๓๑๑
บทที่ ๑๑ องค์ความรู้ด้านการถ่ายทอดดนตรี	๓๑๗
บทที่ ๑๒ สรุปผลวิจัย และข้อเสนอแนะ	๓๕๓
๑๒.๑ สรุปผลวิจัย	๓๕๓
๑๒.๒ ข้อเสนอแนะ	๓๖๒
บรรณานุกรม	๓๖๗
ประวัตินักวิจัย	๓๖๘

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ ๓.๑	นายสำราญ เกิดผล และนายพินิจ นายสุวรรณสองศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)	๒๓
ภาพที่ ๓.๒	เรือน ๓ หลัง ริมแม่น้ำน้อย บ้านพักของนายสำราญ เกิดผล หลังกลางคือ ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	๒๔
ภาพที่ ๓.๓	นายสำราญ เกิดผล ขณะซ้อมเพลงที่บ้าน	๒๖
ภาพที่ ๓.๔	นายสำราญ เกิดผล และร้อยตำรวจตรีกาหลง พึ่งทองคำ สองศิลปินแห่งชาติ ร่วมวงบรรเลงดนตรีที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล	๒๘
ภาพที่ ๔.๑	การสาธิตหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๒	๔๓
ภาพที่ ๔.๒	นายสำราญ เกิดผล จุดเทียนขณะประกอบพิธีไหว้ครูดนตรี	๔๖
ภาพที่ ๔.๓	นายสำราญ เกิดผล ขณะต่อเพลงหน้าพาทย์ให้บรรดาศิษย์ ที่เข้าร่วมพิธีไหว้ครู	๕๔
ภาพที่ ๕.๑	การบรรเลงวงปีพาทย์ไม้แข็ง ลูกศิษย์ของนายสำราญ เกิดผล บรรเลงใน พิธีไหว้ครูดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๘	๕๘
ภาพที่ ๕.๒	พิธีไหว้ครูดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๔๖	๘๘
ภาพที่ ๕.๓	นายสำราญ เกิดผล ทำพิธีจับมือต่อเพลงสาธุการ ให้แก่อาจารย์ดนตรีชาวต่างประเทศ	๙๕
ภาพที่ ๖.๑	นายสำราญ เกิดผล ขณะให้ความรู้ดนตรี โดยมีพิธีกรร่วมซักถาม	๑๐๕
ภาพที่ ๖.๒	วงดนตรีบ้านพาทย์รัตนบุรี บรรเลงที่เรือนไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	๑๔๘
ภาพที่ ๖.๓	นายสำราญ เกิดผล ผู้วิจัย และ ดร.มนัส แก้วบุชา ขณะร่วมซ้อมเพลง เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๒	๑๕๕
ภาพที่ ๖.๔	วงปีพาทย์บ้านพาทย์รัตนบุรีบรรเลงในงานพิธีไหว้ครูดนตรี ในวาระที่ นายสำราญ เกิดผล มีอายุครบ ๘๐ ปี เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	๑๕๖

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่ ๖.๕	โน้ตเพลงซำสรภัญญะ (ในเอกสาร: สาระพรรณยะ) ลายมือเขียนของนายสำราญ เกิดผล	๑๖๑
ภาพที่ ๖.๖	นายสำราญ เกิดผล ขณะบรรเลงฆ้องมอญวงใหญ่	๑๗๒
ภาพที่ ๗.๑	การสัมภาษณ์ของผู้วิจัยขณะปฏิบัติงานภาคสนาม	๒๐๕
ภาพที่ ๗.๒	สองศิลปินแห่งชาติ: นายสำราญ เกิดผล ขณะบรรเลงระนาดเอก และร้อยตรีกาหลง พึ่งทองคำ ขณะบรรเลงระนาดทุ้ม	๒๐๕
ภาพที่ ๗.๓	นายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ถ่ายภาพคู่กับ นายไพฑูรย์ เฉยเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษางานวิจัย	๒๑๕
ภาพที่ ๘.๑	นายสำราญ เกิดผล ขณะทำพิธีเจิมอักขระให้ผู้วิจัยในพิธีไหว้ครูดนตรี เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖	๒๔๑
ภาพที่ ๘.๒	นายสำราญ เกิดผล ถ่ายภาพร่วมกับบรรดาศิษย์ของท่าน	๒๔๕
ภาพที่ ๘.๑	นายสำราญ เกิดผล ดิฉะโพนขณะบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ร่วมกับลูกศิษย์	๒๖๓
ภาพที่ ๘.๒	วัดกัลยาณมิตร ฝั่งธนบุรี สถานที่ตั้งของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสลด	๒๖๗
ภาพที่ ๘.๓	หมู่เรือนบ้านเครื่อง ของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสลด	๒๖๗
ภาพที่ ๘.๔	เครื่องดนตรีภายในเรือนบ้านเครื่อง ของสำนักบ้านพาทย์โกสลด	๒๖๗
ภาพที่ ๘.๕	นายสำราญ เกิดผล ขณะประกอบพิธีไหว้ครู ที่สำนักบ้านพาทย์โกสลด พ.ศ. ๒๕๕๐	๒๖๗
ภาพที่ ๘.๖	นายสำราญ เกิดผล ให้ความเมตตาทบทวนเพลงกับผู้วิจัย	๒๘๒
ภาพที่ ๑๐.๑	นายสำราญ เกิดผล ขณะตรวจสอบการบันทึกเสียงเพลงจากหูฟัง	๒๘๗
ภาพที่ ๑๑.๑	ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	๓๔๗
ภาพที่ ๑๑.๒	อาคารที่ตั้งศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทยฯ ริมแม่น้ำน้อย	๓๔๗
ภาพที่ ๑๑.๓	เครื่องดนตรี ส่วนหนึ่งที่ใช้ในการฝึกเรียนดนตรีของศิษย์	๓๔๗
ภาพที่ ๑๑.๔	ป้ายชื่อ “บ้านดนตรีพาทย์รัตน”	๓๔๗

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า	
แผนภูมิที่ ๑.๑	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	๑๐
แผนภูมิที่ ๒.๑	แสดงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติกับศาสตร์ทั้งสาม	๑๕
แผนภูมิที่ ๒.๒	แสดงแผนที่ตั้งถิ่นพำนักของนายสำราญ เกิดผล	๒๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะเป็นองค์กรแห่งความรู้และการขับเคลื่อนวัฒนธรรมวิถีชีวิต และภูมิปัญญา ได้เล็งเห็นว่าองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมจำนวนมากมายังไม่ได้รับการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และเสี่ยงต่อการสูญหาย สมควรที่จะหยิบยกองค์ความรู้ที่มีความสำคัญ มีคุณค่า และเสี่ยงต่อการสูญหายขึ้นมาจัดการความรู้ขึ้นอย่างเป็นระบบ ด้วยกระบวนการวิจัย และเผยแพร่องค์ความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมาย จึงได้มีการกำหนดภารกิจดังกล่าวไว้ใน ตัวชี้วัดที่ ๓.๑.๗ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ วิจัย พัฒนา และจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อดำเนินการศึกษาวิจัยขององค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติ หรือผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ ก.พ.ร. กำหนด

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ ได้มีการประชุมหารือผู้เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่ ก.พ.ร. ระบุว่าศิลปินแห่งชาติที่สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติประกาศเกียรติคุณ และเชิญศิลปินแห่งชาติเข้ารับพระราชทานเข็มที่ระลึกและเกียรติบัตรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้น ศิลปินแห่งชาติแต่ละท่านมีความพร้อมในวิทยาการที่ตนเชี่ยวชาญพิเศษ วิทยาการที่ดำรงอยู่นั้นเป็นองค์ความรู้พิเศษ ถ้ามีการนำไปถ่ายทอดจะเป็นประโยชน์ในการสืบสาน อนุรักษ์ วัฒนธรรมชาติได้เป็นอย่างดี การคัดเลือกศิลปินเพื่อทำการวิจัยจึงต้องมีสุขภาพดี สามารถให้ข้อมูลแก่นักวิจัยได้ จนเสร็จสิ้นกระบวนการ ซึ่งที่ประชุมในครั้งนั้นต่างเห็นพ้องต้องกันให้มีการศึกษาวิจัยขององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวน ๔ ท่าน คือ

- (๑) นายพินิจ ฉายสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๔๐
สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)
- (๒) นายจิรัส อัจฉรงค์ ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๔๕
สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)
- (๓) นายสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๔๘
สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)
- (๔) นายศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๐
สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

ในการวิจัยหัวข้อ “องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ : นายสำราญ เกิดผล” ได้พิจารณาคุณสมบัติของการจัดเก็บองค์ความรู้ไว้ตามแนวข้อสังเกต ข้อสรุปในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวชี้วัดเป้าหมาย และเกณฑ์ ตามเอกสาร ก.พ.ร. ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และจัดทำคุณสมบัติการเก็บข้อมูลองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ ดังนี้

- (๑) บุคคลผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ดำรงสถานะศิลปินแห่งชาติ
- (๒) เป็นผู้สูงอายุ มีอายุระหว่าง ๗๗ – ๘๒ ปี
- (๓) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเชี่ยวชาญพิเศษด้านศิลปะดนตรีไทย
- (๔) ดำรงสถานะของความเป็นศิลปินดนตรี ครูดนตรี ทำหน้าที่ครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครู
- (๕) เป็นผู้ครอบครองความรู้ที่คงความเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปะดนตรีไทย ทั้งเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรี เช่น ทางเพลงของสำนัก รูปแบบการบรรเลง รูปแบบการขับร้อง การขับกรับ เสภา ฯลฯ

- (๖) มีผลงานด้านศิลปะดนตรีเป็นที่ประจักษ์ชัด ทั้งด้านคุณค่าและด้านสุนทรียศาสตร์

องค์ความรู้จำนวนมากของศิลปินแห่งชาติยังไม่มีการศึกษา วิเคราะห์ ยังไม่มีการเก็บรวบรวม หรือยังไม่มีการสืบทอดเชิงสายเดี่ยวอย่างเป็นระบบ การทำหน้าที่เป็นอาจารย์พิเศษของศิลปินแห่งชาติที่ทำหน้าที่ครูสอนดนตรีตามสถาบันการศึกษาสามารถจัดการความรู้ได้เป็นบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากนิสิตนักศึกษาต้องศึกษาวิทยากรดนตรีจากอาจารย์ดนตรีท่านอื่นๆ ตามหลักสูตรอีกหลายท่าน และต่างมีความหลากหลาย ความรู้เฉพาะที่เป็นองค์ความรู้ของครูผู้เชี่ยวชาญพิเศษจึงเกิดการบูรณาการมากกว่าการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ในความเป็นศาสตร์เฉพาะของศิลปินท่านนั้นๆ ซึ่งส่งผลต่อความคลาดเคลื่อน การถูกผสมผสาน นับว่าเสี่ยงต่อการเคลื่อนคลายและเสี่ยงต่อการสูญหายได้

๑.๒ คำถามหลักในการวิจัย

๑.๒.๑ ประวัติศิลปิน ผลงาน และเอกลักษณ์ด้านดนตรีไทย ของนายสำราญ เกิดผล ที่ปรากฏผลต่องานศิลปวัฒนธรรมไทยมีอะไรบ้าง?

๑.๒.๒ องค์ความรู้ดนตรีไทยที่โดดเด่น ของนายสำราญ เกิดผล มีสาระใดอะไรบ้าง?

๑.๒.๓ การถ่ายทอดดนตรีไทย ของนายสำราญ เกิดผล มีอะไรบ้าง?

๑.๓ วัตถุประสงค์

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาประวัติศิลปิน และผลงานด้านดนตรีไทย ของนายสำราญ เกิดผล
- ๑.๓.๒ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านดนตรีไทย ของนายสำราญ เกิดผล
- ๑.๓.๓ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีไทย ของนายสำราญ เกิดผล สู่นักเรียน

๑.๔ สถานที่ดำเนินการวิจัย และเผยแพร่

๑.๔.๑ แหล่งของบุคคลข้อมูลหลักคือ ถิ่นพำนักของนายสำราญ เกิดผล ในพื้นที่อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔.๒ แหล่งปฏิบัติการ เพื่อสัมภาษณ์ และขยายองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยของ นายสำราญ เกิดผล ณ ห้องปฏิบัติการวิจัย วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม

๑.๔.๓ เผยแพร่รายงานการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จำนวน ๑๐๐ แห่ง

๑.๔.๔ จัดสัมมนานำเสนอผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา และ คณาจารย์จากสถาบันการศึกษาที่ศึกษาด้านดนตรี นักวิชาการด้านดนตรี ผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงาน ภาครัฐ/เอกชน และผู้สนใจ จำนวน ๓๐๐ คน

๑.๕ ระยะเวลาการดำเนินโครงการ

ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒ โดยมีแผนดำเนินงานตลอดโครงการ ดังนี้

ที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระหว่างเดือนมีนาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒							
		มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.- ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.- พ.ย.	ธ.ค.
๑	การประสานงาน ติดต่อศิลปินแห่งชาติ	/							
๒	การสังเคราะห์สาระที่เกี่ยวเนื่อง	/	/	/	/				
๓	ศึกษางานภาคสนาม (ตามการนัดหมาย)	/	/	/	/	/			
๔	การจัดกระทำข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล			/	/	/	/		
๕	การตรวจสอบ และสังเคราะห์ข้อมูล				/	/	/		
๖	การตีความผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์				/	/	/	/	
๗	การจัดทำรายงานผลการศึกษา						/	/	
๘	การนำเสนอผลวิจัยต่อส่วนงานวิจัยฯ							/	
๙	การเผยแพร่ผลการวิจัย								/

หมายเหตุ : ขั้นตอนการดำเนินงาน แต่ละขั้นตอนมีการจัดการคู่ขนานตลอดระยะเวลาของกรอบเวลา

๑.๖ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

๑.๖.๑ เมื่อได้รับอนุมัติโครงการแล้ว ผู้วิจัยประสานกับนายสำราญ เกิดผล เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยตามโครงการ โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติมีหนังสือแจ้งอย่างเป็นทางการ ได้รับความเห็นชอบจากนายสำราญ เกิดผล ให้ดำเนินการเก็บข้อมูล ศึกษาข้อมูลตามกรอบและระเบียบวิธีวิจัย และเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชน

๑.๖.๒ ประชุมปฏิบัติการคณะทำงานซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัยของโครงการ เพื่อซักซ้อมการดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัย ทั้งนี้การประชุมปฏิบัติการกำหนดไว้เป็นระยะๆ ต่อเนื่องกันภารกิจของผู้ช่วยวิจัยคือ การบันทึกภาพ บันทึกเสียง ถอดคำจากสื่อบันทึกเสียง พิมพ์โน้ตเพลง ด้วยระบบโน้ตสากล และงานที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๓ เข้าพื้นที่ปฏิบัติงานภาคสนาม โดยเน้นไปที่ถิ่นพำนัก และแหล่งปฏิบัติงาน เช่น หน่วยราชการ มหาวิทยาลัย วงดนตรี หรือแหล่งที่ศิลปินปฏิบัติงาน เพื่อสัมภาษณ์ ศึกษาข้อมูล รวมถึงการเพิ่มเติมข้อมูล และการซ่อมแซมข้อมูล

๑.๖.๔ การจำแนกข้อมูล การจัดกระทำกับข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล

๑.๖.๕ การจัดระบบองค์ความรู้ด้านดนตรีไทย การตรวจซ้ำจาก นายสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งเป็นบุคคลข้อมูล

๑.๖.๖ การปรับปรุง แก้ไข ซ่อมข้อมูลเพื่อให้ถูกต้องสมบูรณ์

๑.๖.๗ การเรียบเรียง และเขียนรายงานผลการวิจัย

๑.๖.๘ การนำเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๑.๖.๙ การจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย ณ หอประชุมอาคารวิจัยและการศึกษา ต่อเนื่องๆ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๑๐ จัดทำเอกสารงานวิจัย พร้อมสื่อมัลติมีเดียขององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติเผยแพร่ ยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๐๐ แห่ง

๑.๗ ประโยชน์จากผลการดำเนินงานวิจัย

ผลงานเพลงที่ศิลปินได้ประพันธ์ ผลงานดนตรีลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏ และองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยของนายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ได้รับการจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้ การจัดทำคลังข้อมูลทางวัฒนธรรมไทย การนำไปสู่การขับเคลื่อนต่อระบบการศึกษาวัฒนธรรมไทย ต่อวงการดนตรีไทย ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต่อการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมสู่นานาชาติ

๑.๘ การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑.๘.๑ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปจัดทำฐานข้อมูลและ/หรือคลังข้อมูลทางวัฒนธรรม เพื่อการวางแผนในการดำเนินการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมด้านดนตรีไทย

๑.๘.๒ ประวัติศิลปิน และผลงานด้านดนตรีที่เป็นเนื้อหาสาระ ผลงานการประพันธ์เพลง เป็นต้น มีคุณค่าต่อวงการดนตรีไทย ทั้งด้านการนำไปประกอบอาชีพดนตรี ต่อการจัดการศึกษาของหลักสูตรทุกระดับชั้น ต่อการนำไปบรรเลงในกิจกรรมทางประเพณีไทย การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ

๑.๘.๓ องค์ความรู้ด้านดนตรีไทย ของศิลปินแห่งชาตินำไปสู่การจัดการความรู้หลักสามารถนำไปสู่การจัดทำเนื้อหาของรายวิชาในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาดนตรีของสถาบันการศึกษาทุกระดับการศึกษา

๑.๘.๔ เนื้อหาสาระจากองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของทางราชการ เช่น กรมศิลปากร วงดนตรีของกรมประชาสัมพันธ์ วงดนตรีของกรุงเทพมหานคร ฯลฯ ต่อศิลปินดนตรี ต่อผู้สนใจ ในการนำไปใช้ศึกษาและปฏิบัติการณ์ดนตรีได้อย่างกว้างขวาง

๑.๙ ข้อตกลงเบื้องต้น

๑.๙.๑ ข้อมูลองค์ความรู้ที่เป็นผลงานการประพันธ์เพลงของนายสำราญ เกิดผล ที่นำเสนอในรายงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น

๑.๙.๒ ระดับเสียงที่กล่าวถึงในงานวิจัยนี้ เป็นการเทียบเสียงและเรียกชื่อตามระบบดนตรีตะวันตกโดยอนุโลม เช่น เสียงโด เร มี ฟา เป็นต้น

๑.๙.๓ ในการนำเสนอโน้ตเพลง ของนายสำราญ เกิดผล ดำเนินตามรูปแบบต้นฉบับการบันทึกโน้ตสากลที่ท่านบันทึกไว้ กรณีที่มีการถอดเสียงเพื่อบันทึกโน้ตสากล ใช้แนวทางในการดำเนินการรูปแบบเดียวกัน

๑.๑๐ ข้อปฏิบัติตามกฎหมาย

ผลงานเพลงที่เป็นผลงานการประพันธ์ของนายสำราญ เกิดผล ที่นำเสนอในวิจัยนี้เป็นผลงานส่วนหนึ่งซึ่งท่านได้มอบโน้ตต้นฉบับและอนุญาตให้พิมพ์เพื่อเผยแพร่ขยายองค์ความรู้ต่อไป โดยความเคารพธรรมของศิษย์ ศิลปินดนตรี ครูดนตรี นักเรียน นิสิตนักศึกษา และนักวิชาการดนตรีแล้ว สามารถนำผลงานเพลงของท่านไปใช้เพื่อการเรียนการสอน เพื่อการบรรเลง

ตามวาระ และโอกาสต่างๆ ได้เช่นเดียวกับเพลงไทยทั่วไป แต่ทั้งนี้ลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของผลงานการประพันธ์เพลงและโน้ตเพลงที่บันทึกไว้ในงานวิจัยนี้ก็ยังคงเป็นของนายสำราญ เกิดผล โดยสมบูรณ์

๑.๑๑ อุปกรณ์การวิจัย

๑๑.๑ เครื่องมือวิจัยที่เป็นแนวสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ดำเนินตามขอบเขตของการวิจัย

๑๑.๒ เครื่องมือที่เอื้อต่อการปฏิบัติการวิจัย เช่น

(๑) เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว

(๒) เครื่องบันทึกเสียง

(๓) กล้องบันทึกภาพ

๑.๑๒ นิยามศัพท์เฉพาะ

ต่อเพลง หมายถึง ศึกษาหรือเรียนเพลงเพิ่มเติมจากครูผู้สอน เพื่อให้จำได้ เจนใจ เช่น ต่อเพลงพม่าห้าท่อน ต่อเดี่ยวระนาดเอกเพลงกราวิน เป็นต้น

ตี หมายถึง การบรรเลงหรือปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องตีให้เป็นทำนองเพลง กลอนเพลง เช่น ตีระนาดเอก ตีลูกฆ้อง ใช้กับเครื่องดนตรีประเภททำจังหวะก็ได้ เช่น ตีฉิ่ง ตีกลอง ตีหน้าทับ เป็นต้น

ทาง หมายถึง ทางในความหมายของคนตรีไทยมีหลายนัย ในวิจัยองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ มีศัพท์ที่ใช้ตามนัยของศัพท์ คือ

๑. วิธีดำเนินทำนองเพลงของเครื่องดนตรี หรือขับร้อง เช่น ทางปี ทางระนาด ทางฆ้อง ทางร้องเพลงพม่าเห่ ฯลฯ

๒. ทำนองเพลงที่ครูดนตรีประพันธ์ขึ้นโดยเฉพาะ โดยระบุสำนักดนตรี หรือนามของครูดนตรี เช่น ทางสำนักพาทย์โกสัล ทางฝั่งพระนคร ทางครูสำราญ เกิดผล เป็นต้น

๓. ทำนองที่ใช้บรรเลงตามลักษณะและประเภทของกลอนเพลง เช่น ทางพื้น ทางเดี่ยว เป็นต้น

๔. ทางที่เป็นระดับเสียงของคนตรีไทย เช่น ทางนอก ทางใน ทางเพียงอล่าง ทางชวา เป็นต้น

เที่ยวเปลี่ยน	หมายถึง ส่วนหนึ่งของทำนองเพลง ที่แต่งแปรเปลี่ยนแนวทำนองแตกต่างไปจากทำนองเดิม เที่ยวกลับ เที่ยวขัด ทางเปลี่ยน ทางกลับ ก็ใช้ทั้งขึ้นอยู่กับข้อความต้นฉบับของนายสำราญ เกิดผล
ผลงานด้านดนตรี	หมายถึง ผลงานที่เกี่ยวข้องทั้งด้านดนตรี เช่น การประพันธ์เพลง งานศึกษาค้นคว้าในรูปของเอกสาร การบันทึกโน้ตเพลง การบันทึกเพลงในรูปของเทปเสียง ซีดี ดีวีดี วีดิทัศน์ การถ่ายทอดความรู้ งานที่เกิดจากการบรรเลง และการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี
ศิลปินแห่งชาติ	หมายถึง นักดนตรีที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรี มีผลงานดนตรีเป็นที่ประจักษ์ในวงการดนตรี เป็นผู้ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และได้รับการประกาศยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ ในงานวิจัยนี้หมายถึงนายสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปี พ.ศ. ๒๕๔๘
สำนักดนตรี	หมายถึง แหล่ง บ้าน หรือสถาบันดนตรีไทยที่มีองค์ประกอบของศิลปินดนตรี คือ ครูดนตรี นักดนตรี นักร้อง มีการถ่ายทอด เผยแพร่ รับงานการบรรเลง เช่น สำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสศ สำนักดนตรีบ้านพาทย์รัตน บางครั้งเรียกว่า "วง" นำหน้าก็ได้ เช่น วงบ้านพาทย์รัตน วงฝั่งพระนคร วงฝั่งธนฯ
สำนักบ้านพาทย์โกสศ	หมายถึง สำนักดนตรีไทยแห่งหนึ่ง มีที่ตั้งอยู่ ณ บ้านหลังวัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีทางเพลงซึ่งในวงการดนตรีเรียกว่า ทางบ้านพาทย์โกสศ ชื่ออื่นๆ ที่เรียก เช่น ทางฝั่งธนฯ ทางฝั่งชะโน้น ทางบ้านวัดกัลยาณ
องค์ความรู้	หมายถึง ส่วนของความรู้ที่กำหนดขอบเขตและระบุเฉพาะเจาะจง ปรากฏจากการสังสม การสร้าง ผลิต พัฒนา การประพันธ์เพลง มีการเผยแพร่ ถ่ายทอด และนำมาใช้ประโยชน์ องค์ความรู้ในงานวิจัยนี้คือ องค์ความรู้ด้านดนตรี และบริบทที่เกี่ยวข้องกับนายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)
เอกลักษณ์	หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่ปรากฏและสื่อให้เห็นอย่างชัดเจน

๑.๑๓ ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ : นายสำราญ เกิดผล” ดำเนินการวิจัยเชิงลึกตามรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเป้าหมายหลักที่ตัวบุคคลคือศิลปินแห่งชาติ โดยมีบริบทของการศึกษาที่ปรากฏในกรอบแนวความคิดในการวิจัยเพื่อเข้าสู่วิธีการแสวงหาองค์ความรู้ ดังนั้นบุคคลต่างๆ ซึ่งศึกษาร่วมจึงเป็นบุคคลใกล้ชิดและสัมพันธ์กับศิลปินแห่งชาติ เช่น บุคคลในเครือญาติ เพื่อนร่วมงาน ศิษย์ นักดนตรี และบุคคลทั่วไป

๑.๑๓.๑ ระบบการศึกษาและจัดเก็บข้อมูล

การศึกษาและจัดเก็บข้อมูล ดำเนินการโดยปฏิบัติงานร่วมกับผู้ช่วยวิจัย กำหนดข้อมูลจากการศึกษาไว้ ๔ ส่วนหลัก คือ

- (๑) ข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ รายงานทางราชการ บันทึกการสอน ข้อมูลที่มีการบันทึกในรูปแบบเอกสาร ภาพถ่ายที่มีการบันทึกไว้ และบันทึกระหว่างช่วงปฏิบัติงานวิจัย ฯลฯ
- (๒) ข้อมูลด้านดนตรี เช่น โน้ตเพลง เอกสารแบบฝึกดนตรี เทปบันทึกเสียง เพลง ซีดีเพลง สื่อบันทึกรูปแบบอื่นๆ ภาพถ่ายประเภทภาพเคลื่อนไหว เช่น วิดิทัศน์ ซีดี ดีวีดี เป็นต้น
- (๓) ข้อมูลจากการปฏิบัติงานภาคสนาม ในพื้นที่พำนักของศิลปินแห่งชาติ และสถานที่อื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน
- (๔) ข้อมูลจากคำบอกเล่า การเขียนเล่าข้อมูลจากจดหมายเวียน จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การเสวนากลุ่ม การสัมภาษณ์ ฯลฯ

๑.๑๓.๒ การจัดระเบียบข้อมูล

ข้อมูลหลากหลายที่ได้รับจากการศึกษาและจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำมาจัดกระทำกับข้อมูลแต่ละส่วนย่อย จากนั้นจึงจัดระเบียบด้วยการจำแนกตามประเด็น ตามคำถามวิจัย ประกอบด้วยกรอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปินแห่งชาติ ๕ ประเด็น คือ

- (๑) ประวัติศิลปิน
- (๒) ผลงานด้านดนตรี
- (๓) เอกลักษณะด้านดนตรีไทย
- (๔) องค์ความรู้ดนตรีไทย
- (๕) การถ่ายทอดดนตรีไทย

๑.๑๓.๓ การตรวจสอบข้อมูลและซ่อมซ้ำข้อมูล

กรอบข้อมูลเกี่ยวกับศิลปินแห่งชาติทั้ง ๕ ประเด็น ที่ทำการจัดระเบียบข้อมูลแล้ว เป็นข้อมูลการศึกษาเบื้องต้นที่ผู้วิจัยเชื่อมโยงร้อยเรียง ให้ข้อมูลปรากฏอยู่ในกรอบข้อมูล จากนั้นจึงตรวจสอบพิจารณาบางส่วน เมื่อตรวจพบว่าบางประเด็นของการศึกษามีข้อบกพร่อง หรือมีสาระที่โน้มห่างออกไปจากความถูกต้อง ผู้วิจัยทำการเสริมความถูกต้องครบถ้วน ด้วยการซ่อมซ้ำข้อมูลนั้น จากแหล่งข้อมูลย่อยที่ได้จัดทำทะเบียนข้อมูลไว้ ลำดับต่อมาจึงนำส่วนของข้อมูลที่ต้องทำการวิเคราะห์ ส่งมอบให้ศิลปินแห่งชาติเพื่อตรวจสอบก่อนการวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป ข้อมูลที่ตรวจสอบนี้อาจเป็นบางส่วนของข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ เป็นการจัดกระทำเชิงแนวระนาบและให้สอดคล้องกับระยะเวลาของการวิจัยที่กำหนดไว้ในแผนดำเนินงานวิจัย

๑.๑๓.๔ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลที่สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลทั้งหมดนั้นมาแยกส่วนวิเคราะห์ตามประเด็นศึกษาให้เห็นภาพส่วนย่อย จากนั้นจึงวิเคราะห์รวมประเด็นให้เห็นภาพรวม ด้วยวิธีวิเคราะห์ความเหมือน ความแตกต่าง ความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ เป็นต้น วิธีการนี้หากพบข้อมูลที่ยังขาดความสมบูรณ์ก็จะย้อนกลับไปที่กระบวนการตรวจสอบข้อมูลและหรือซ่อมซ้ำข้อมูลในส่วนนั้นอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของแต่ละกรอบข้อมูลทั้ง ๕ กรอบ ดีความ สาระที่ได้จากการศึกษา พร้อมทั้งอธิบายผลด้วยความเรียงเชิงพรรณนา และจัดระเบียบองค์ความรู้ เพื่อตอบทุกคำถามวิจัยที่กำหนดไว้

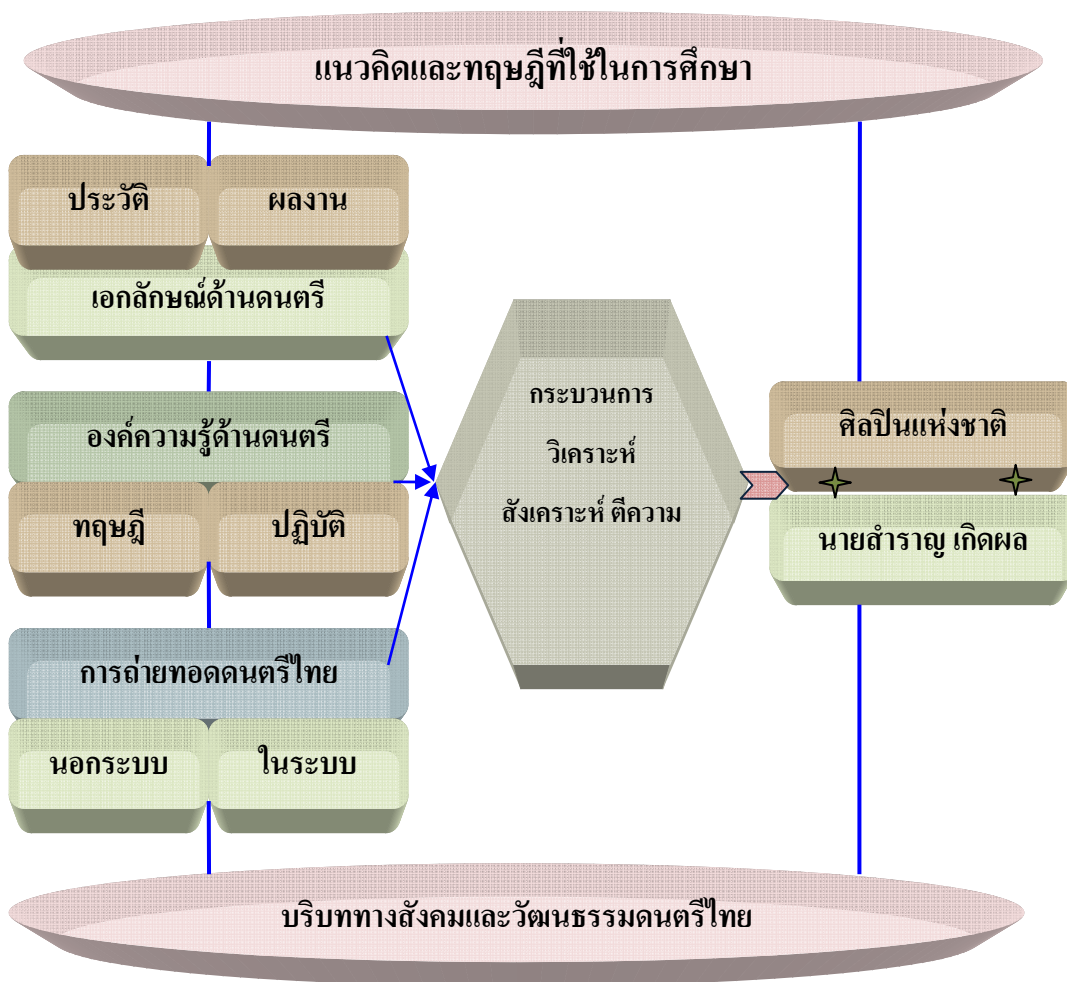
๑.๑๓.๕ ความเชื่อมั่นในคุณภาพและความถูกต้องขององค์ความรู้

คุณภาพและความถูกต้องขององค์ความรู้ ได้รับการตรวจสอบ แก้ไข ปรับเพิ่ม – ลด และคำแนะนำจากนายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้ จัดจำแนก เรียบเรียงผลการศึกษตามกรอบการวิจัยให้เรียบร้อยก่อน จากนั้นจึงนำต้นร่างงานวิจัยเสนอต่อศิลปินแห่งชาติพิจารณา เมื่อได้รับเอกสารต้นร่างคืน จึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นฉบับที่สมบูรณ์

๑.๑๔ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัย ตามขั้นตอน กระบวนการของระเบียบวิธีวิจัยตามแผนภูมิที่ ๑.๑ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑.๑ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

๑.๑๕ การนำเสนอผลวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยลำดับวิธีการไว้ดังนี้

คำถามวิจัยที่ว่า “ประวัติศิลปิน ผลงาน และเอกลักษณ์ด้านดนตรีไทย ของนายสำราญ เกิดผล ที่ปรากฏผลต่องานศิลปวัฒนธรรมไทยมีอะไรบ้าง?” นำเสนอไว้ในบทที่ ๓ “ประวัติ ผลงาน และเอกลักษณ์ด้านดนตรี โดยจำแนกประเด็นออกเป็น ๔ ส่วน คือ

๑. ประวัติศิลปิน
๒. ประวัติการทำงาน
๓. ผลงานด้านดนตรี
๔. เอกลักษณ์ด้านดนตรี

คำถามวิจัยที่ว่า “องค์ความรู้ดนตรีไทยที่โดดเด่น ของนายสำราญ เกิดผล มีสาระใดอะไรบ้าง?” นำเสนอไว้ในบทที่ ๔ ถึงบทที่ ๑๐ ดังนี้

บทที่ ๔	องค์ความรู้ด้านผลงานเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู
บทที่ ๕	องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงโหมโรง และเพลงเรื่อง
บทที่ ๖	องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงสำเนียงไทย
บทที่ ๗	องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงเพื่อแผ่นดิน
บทที่ ๘	องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงสำเนียงจีน
บทที่ ๙	องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงสำเนียงเขมร ฝรั่งเศส ลาว
บทที่ ๑๐	องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงไทยสากล ลูกทุ่ง

คำถามวิจัยที่ว่า “การถ่ายทอดดนตรีไทย ของนายสำราญ เกิดผล มีอะไรบ้าง? ผู้วิจัย นำเสนอไว้ในบทที่ ๑๑ องค์ความรู้ด้านการถ่ายทอดดนตรี

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเพื่อทบทวนวรรณกรรม ๓ ส่วน สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษา สังเคราะห์ประเด็นพร้อมทั้งสอดแทรกไว้ในเนื้อหา ประเด็นที่ศึกษา คือ

- (๑) แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
- (๒) สารัตถะที่ศึกษา
- (๓) ข้อมูลพื้นที่ตามถิ่นพำนักของศิลปินแห่งชาติ

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ มีเป้าหมายอยู่ที่ตัวบุคคลคือ นายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) เป็นสำคัญ ขอบข่ายของการศึกษาจึงอยู่ตามกรอบชีวิตที่ท่านดำเนินมา ความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของคนตรี ที่แสดงความเป็นศิษย์ของท่านที่มีต่อคุณครูซึ่งท่านได้ฝึกเพียรเรียนรู้ ความเป็นนักดนตรีที่สร้างประสบการณ์เชิงฝีมือการบรรเลง ความเป็นนักสร้างสรรค์ผลงานดนตรีในลักษณะต่างๆ ความเป็นครูคนตรี ความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางดนตรี ในขณะที่บริบททางสังคมวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทั้งปวงได้ประกอบเข้ากับการดำเนินวิถีชีวิต ที่ผ่านมามาตั้งแต่เริ่มต้นชีวิตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ จนถึงปัจจุบัน การวิจัยในลักษณะนี้จึงต้องใช้แนวคิดและทฤษฎีในการศึกษาต่างๆ เพื่อเป็นทิศทางของการดำเนินงานระเบียบวิธีที่เรียงร้อยต่อเนื่องกัน ดังนี้

๒.๑.๑ แนวคิดและทฤษฎีทางประวัติศาสตร์

การวิจัยด้วยวิธีทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงของเหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นและผ่านไปแล้ว การวิจัยลักษณะนี้เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์วิธีหนึ่ง ที่มุ่งการสืบเสาะหาข้อมูลที่ปรากฏขึ้น เป็นรูปแบบการย้อนแสวงหาข้อมูลความจริง การตรวจสอบข้อจริงที่หลากหลาย นำมาจำแนก ลำดับก่อน-หลังของข้อมูล ลำดับระยะเวลา เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และสรุปผลให้เป็นไปอย่างมีขั้นตอน เน้นความถูกต้องของข้อมูลที่เป็นคำตอบ ความสมเหตุสมผล ข้อมูลคำตอบสามารถนำผลที่ได้นั้นมาใช้ในการอธิบายตามมิติใหม่ที่มีระบบและมีความเป็นปรนัยขึ้น การวิจัยที่ใช้แนวคิดและทฤษฎีทางประวัติศาสตร์นี้จึงมีจุดมุ่งไปยังการสืบค้นสมมุติฐานของเรื่องราวที่ต้องการศึกษาวิจัย ศึกษาสภาพความเป็นจริง ความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ในอดีตกับปัจจุบันนั้น บางกรณีข้อมูลอาจแสดงความสัมพันธ์ แสดง

แนวโน้มที่นำไปสู่การทำนายเหตุการณ์ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต หรืออาจพบใกล้เคียง คล้ายคลึงกัน ก่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นที่ต้องการศึกษา สามารถนำไปสร้างเสริมความรู้และเป็นประโยชน์ได้ต่อไป ทำให้เกิดเข้าใจชัดเจนในสภาพเหตุการณ์โดยมีมูลเหตุที่ต่อเนื่องกันมา การวิจัยด้วยแนวคิดและทฤษฎีเช่นนี้ จึงช่วยให้นักวิจัยสามารถตั้งกฎเกณฑ์หรือปรับเปลี่ยนข้อมูลที่ค้นพบด้วยหลักฐาน ข้อเท็จจริงนั้น

ลักษณะสำคัญของการวิจัยด้วยวิธีทางประวัติศาสตร์ เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเหตุการณ์ในอดีต เพื่อประโยชน์ของการอธิบายเหตุการณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งนำไปใช้ทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้ด้วย การวิจัยทางประวัติศาสตร์มีการนำสถิติมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลน้อยมาก หรือบางประเด็นข้อมูลนั้นอาจไม่มีการใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ สำหรับวิธีที่นิยมคือใช้วิธีการพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลของหลักฐานข้อมูล กระทำพร้อมการตีความข้อมูลนั้น ลักษณะข้อมูลของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์มีทั้งข้อมูลที่มาจากแหล่งปฐมภูมิและแหล่งทุติยภูมิ

วิธีการวิจัยตามแนวคิดและทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวมี ๓ ลักษณะ คือ วิธีแรกเป็นการศึกษารายกรณี ด้วยการศึกษานุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหลักฐานที่เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ วิธีที่สองเป็นการศึกษาเหตุการณ์ที่ต่อเนื่อง จากอดีตถึงปัจจุบัน ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน หรืออาจใช้บางช่วงระยะเวลา และวิธีที่สามเป็นการศึกษาเปรียบเทียบเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบัน หรือต่างช่วงยุคสมัยของการเมือง การปกครอง ห้วงวิถีชีวิตที่แบ่งเป็นช่วงเป็นตอน เพื่อให้ทราบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่วนแหล่งข้อมูลที่ใช้สำหรับการศึกษา คือ

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลแหล่งแรก นักวิจัยสามารถพบเห็นหรือรับรู้ได้ด้วยข้อมูลตรง ข้อมูลปฐมภูมิจัดเป็นหลักฐานสำคัญที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าข้อมูลอื่นๆ ข้อมูลปฐมภูมิ เช่น ข้อมูลที่มีการบันทึกครั้งแรก สมุดบันทึก จารึกข้อมูลบนแผ่นหิน ภาพจำหลัก ภาพวาด เป็นต้น

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นแหล่งข้อมูลที่สืบต่อจากข้อมูลที่เกิดจากปฐมภูมิ โดยการทำซ้ำ การคัดลอก แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารตำรา วารสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ข้อมูลทุติยภูมิมีความน่าเชื่อถือรองจากข้อมูลปฐมภูมิ แต่ในการวิจัยก็ยังมี ความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลทุติยภูมิมาเป็นข้อมูลในการศึกษา ข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นการสำเนาเอกสาร หรือบันทึกด้วยภาพถ่ายจากข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลลักษณะหนึ่งที่มีความเชื่อถือ

ในการวิจัยเรื่อง “องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ : นายสำราญ เกิดผล” มีสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ในอดีต เกี่ยวข้องกับประวัติดนตรีในแง่มุมต่างๆ การศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาสู่การสังเคราะห์และตีความ ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีทางประวัติศาสตร์มาเป็นแนวใน

การศึกษา เช่น การนำข้อมูลชั้นปฐมภูมิประเภท สมุดจดบันทึกลักษณะต่างๆ ของศิลปิน โน้ตเพลง ภาพถ่ายประเภทภาพนิ่ง ภาพถ่ายประเภทภาพเคลื่อนไหว เทปบันทึกเสียง ซีดี วีซีดี ฯลฯ ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ เช่น วารสารสิ่งพิมพ์ ข้อเขียนที่ปรากฏในลักษณะรายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นเหตุการณ์ก่อนหน้าของขอบเขตวิถีชีวิตศิลปินแห่งชาติ เพื่อประกอบเป็นข้อมูลที่นำไปสู่การอธิบายผลของการศึกษา และนำเสนอข้อมูลนั้นมาเรียบเรียงโดยลำดับเหตุการณ์ตามแนววิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์

๒.๑.๒ แนวคิด ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นวิธีการลักษณะหนึ่งที่มีการใช้ในวงการวิจัยเชิงคุณภาพของไทย โดยทั่วไปแล้วในทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการติดต่อสื่อสารกันของประชาชนที่ใช้ถ้อยคำภาษา และที่มีข้อมูลงานเขียน ข้อมูลเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ โดยผ่านเครื่องมือที่ช่วยในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือสิ่งที่ปรากฏตามหลักฐานที่ได้จากการศึกษางานภาคสนาม เช่น ซีดี วีซีดี เครื่องบันทึกเสียง ภาพถ่ายทั้งประเภทที่เป็นภาพนิ่ง และประเภทภาพเคลื่อนไหว ฯลฯ วิธีการจัดกระทำกับข้อมูล ด้วยการจัดจำแนกตามประเด็น ตามประเภทของสารงานที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก รวมทั้งบริบทที่รายล้อมกับประเด็นที่ศึกษานั้นด้วย

วิธีการที่นำมาสู่การวิเคราะห์นั้น หลักการที่จำเป็นคือการกำหนดเกณฑ์ กำหนดรูปแบบให้ชัดเจนก่อนการดำเนินงานวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพเนื้องาน ให้มีทิศทางของการลำดับข้อมูล การวิเคราะห์ ศึกษาของแต่ละประเด็นที่มีการคัดสรร โดยที่นักวิจัยต้องมีความเป็นกลาง ไม่ลำเอียงต่อข้อมูลแต่ละข้อมูล เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่มีความน่าเชื่อถือ เกณฑ์หรือรูปแบบที่กำหนดขึ้นก่อนการวิเคราะห์ต้องมีกรอบที่ครอบคลุมความละเอียดในการอธิบายความสัมพันธ์ ความเหมือน และความแตกต่างของเนื้อหาสาระที่ศึกษาแต่ละประเด็น แต่ละกลุ่มสาระ ซึ่งเกณฑ์หรือรูปแบบที่กล่าวนี้สามารถช่วยให้นักวิจัยค้นพบคำตอบในความซับซ้อนของเนื้อหานั้น

การจำแนกกลุ่มเนื้อหา ประเภท และชั้นของข้อมูล เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการกำหนดเป็นเกณฑ์หรือรูปแบบ ที่นำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์เนื้อหา กรอบนี้เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตีที่สุดวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะข้อมูลที่กระจัดกระจาย หรือสับสนระหว่างข้อมูลที่มีความคล้ายเหมือน และใกล้เคียงกัน การใช้เครื่องมือที่น่าเชื่อถือ และกำหนดไว้ล่วงหน้า จึงเป็นกุญแจสำคัญที่สามารถจัดกระทำให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนั้นๆ

ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของศิลปินแห่งชาติ โดยพิจารณาตั้งแต่หัวข้อเรื่องวิจัยที่กำหนดไว้ การกำหนดคำถามวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกำหนดประเด็นเนื้อหาสาระขององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ

๒.๑.๓ แนวคิดการวิจัยด้วยกระบวนการทางมานุษยวิทยา

การวิจัยที่ดำเนินรูปแบบวิธีการทางมานุษยวิทยา ตามแนวที่ทำการวิจัยขององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ นอกเหนือการศึกษาเรื่องราวของดนตรี เพื่อสืบค้นองค์ความรู้แล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อการอธิบายปรากฏการณ์คือเนื้อหาสาระทางด้านสังคมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ศิลปินแห่งชาติได้ดำเนินมาตามลำดับตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน การวิจัยจึงเน้นข้อมูล ๒ ส่วน คือ การวิจัยที่เน้นการศึกษานุคคลเฉพาะกรณี และการศึกษาภาคสนาม

(๑) การศึกษานุคคลเฉพาะกรณี มีหลักการที่มุ่งเน้นอย่างมีเป้าหมายในการกำหนดหัวเรื่องการวิจัย คือ การกำหนดตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีคุณค่า มีคุณสมบัติ มีน้ำหนักของเนื้อหาสาระ เพียงพอต่อการดำเนินการวิจัย ด้วยวิธีเจาะจง ตามวัตถุประสงค์ และความสำคัญของหัวข้อวิจัย โดยใช้วิธีเข้าถึงข้อมูลอย่างละเอียด มีวิธีการศึกษา เช่น ข้อมูลเอกสาร สิ่งพิมพ์ หลักฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยตรงจากบุคคลที่ทำการศึกษา สัมภาษณ์จากบุคคลรอบรู้ที่รู้จักบุคคลเฉพาะกรณี การเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และข้อมูลบริบทรอบ

(๒) การศึกษาภาคสนาม ดำเนินการด้วยการศึกษาโดยตรงระหว่างผู้วิจัยกับศิลปินแห่งชาติ ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในสถาบันการศึกษา และการเข้าถึงข้อมูลในถิ่นพำนัก ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาจึงเกิดจากกระบวนการวิธีสัมภาษณ์ การสังเกต ทั้งอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ และผสมผสานกับข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

ในด้านแนวคิดการตีความ มีหลักการที่ข้อมูลศึกษาต้องมีความถูกต้อง ความแม่นยำ และความน่าเชื่อถือ การเข้าถึงข้อมูลเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญ การวิจัยเอกสาร เพื่อสืบค้นและวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง แนวการวิจัยทางประวัติศาสตร์ การศึกษานุคคลเฉพาะกรณี การศึกษาภาคสนาม ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและจริงจังของศิลปินแห่งชาติซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของการศึกษามอบต้นฉบับงานวิชาการ โน้ตเพลง ภาพถ่ายในอดีต เรื่องบอกเล่าจากการสัมภาษณ์ จากศิลปินแห่งชาติเพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความตามประเด็นจนสามารถสรุปผลการศึกษา การอนุเคราะห์จากศิลปินแห่งชาติในการตรวจสอบผลการศึกษาก่อนนำผลการศึกษามาเรียบเรียงเป็นรายงานผลการวิจัยนับเป็นการยืนยันความถูกต้อง ความแม่นยำ และความน่าเชื่อถือของข้อมูลอย่างยิ่ง

๒.๒ สารัตถะที่ศึกษา

ในการศึกษาองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ ประกอบด้วยสารัตถะที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๒.๑ องค์ความรู้

ความรู้ มีความหมายถึงสิ่งที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ ความทราบแจ้งชัด ความรู้เป็นความจริงที่ปรากฏขึ้นจากการสังมมวลประสบการณ์ของมนุษย์ ที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การได้เห็น ได้ยินได้ฟัง ได้สัมผัส ทดลอง สังเกต จนจดจำ รำลึกรู้ จากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางสังคม และจากรูปแบบที่เกิดจากการถ่ายทอด สืบทอดต่อเนื่องกันมา ความรู้จึงครอบคลุมเรื่องราวที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม ข้อจริงของความรู้เป็นประมวลความแห่งเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือคงเป็นอยู่ตามจริง เป็นภูมิปัญญาของบุคคล ชุมชน และสังคมวัฒนธรรมนั้น

ความรู้ ประกอบไปด้วยคำจำกัดความของนัยแห่งคำ ข้อความ เนื้อหา มีความหมายต่อข้อรู้และความเป็นจริงที่ปรากฏ ทฤษฎี โครงสร้าง ประวัติ วิธีการแก้ไขอุปสรรค หลักการมาตรฐาน เรื่องราวต่างๆ สิ่งที่เกิดผลจากทักษะปฏิบัติ เป็นต้น ความรู้เกี่ยวข้องกับการรำลึกถึงสิ่งเฉพาะเจาะจง มีโครงสร้าง ๒ ส่วน คือ โครงสร้างส่วนบน ที่เกี่ยวข้องกับการ ทฤษฎี อุดมการณ์ ฯลฯ โครงสร้างส่วนล่าง ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่ดำเนินไปของความรู้

องค์ความรู้ คือตัวความรู้ที่กำหนดหรือประมวลเข้าเป็นหลักวิชา เป็นเรื่องเป็นราว เป็นกฎเกณฑ์ ข้อควรรู้ ข้อปฏิบัติ จัดเป็นองค์ความรู้ องค์ความรู้แสดงออกได้ในรูปของข้อเขียน ภาษาลายลักษณ์ สัญลักษณ์ โน้ตเพลง ความทรงจำ ในด้านงานศิลปะ องค์ความรู้แสดงออกตามรูปแบบงานด้านทัศนศิลป์ นาฏศิลป์ การแสดง การบรรเลง การขับร้อง เสียงเพลง ฯลฯ ความรู้ที่แสดงออกมาเป็นองค์ความรู้ นับเป็นโครงสร้างระดับลึกของความรู้ที่แสดงออกมา ทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม

ความแตกต่างกันของความรู้ กับ องค์ความรู้ อยู่ที่ความรู้คือส่วนของความรู้ที่เป็นนามธรรม บุคคลแต่ละบุคคลมีความรู้ และฝังส่วนความรู้ นั้นไว้ในความทรงจำของบุคคล ส่วนองค์ความรู้เป็นสิ่งที่ปรากฏขอบเขตที่ชัดเจน ปรากฏให้เห็นภายนอก รวมทั้งส่วนที่ยังอยู่ในความทรงจำ องค์ความรู้จึงเป็นผลรวมหรือส่วนรวบยอดของความรู้ อธิบายได้ นำไปใช้เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจ นำไปฝึกฝน ให้เกิดทักษะและความชำนาญได้ ในการวิจัยองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ ครั้งนี้ มุ่งศึกษาองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ เพื่อนำผลขององค์ความรู้ นั้นมาเพื่อเผยแพร่และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรี และงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะดนตรีของชาติ

๒.๒.๒ ภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา มีความหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การฝึกฝน สังคมประสบการณ์ที่ผ่านมา มีการปรับปรุง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกัน องค์ความรู้ มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสภาวะของธรรมชาติแวดล้อม มนุษย์กับความเชื่อ ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและ พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติ เผ่าพันธุ์ หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน ภูมิปัญญาของ มนุษย์เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การคิดค้นเชื่อมโยงสิ่งที่มีอยู่กับการสร้างสรรค์ด้วย กระบวนการความคิด และนำมาใช้ในเกิดประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของแต่ละชุมชนหรือสังคมนั้นๆ

๒.๒.๓ ขอบข่ายของศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

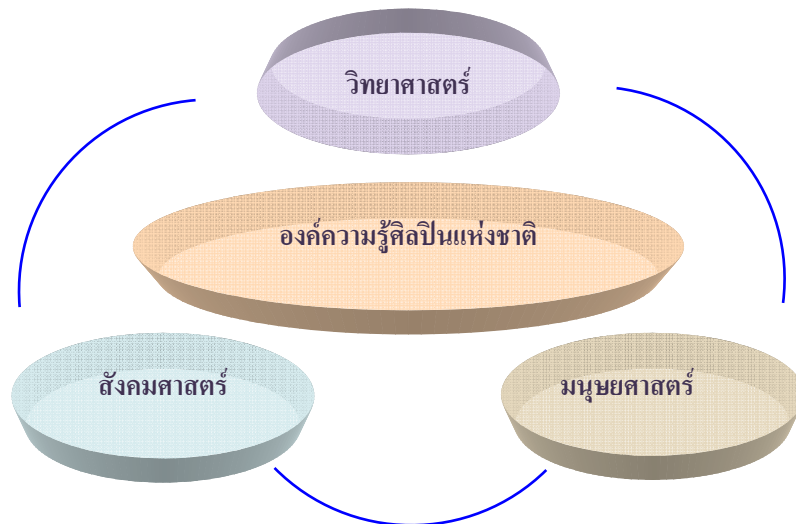
วิทยาศาสตร์ หมายถึง องค์ความรู้ที่มีระบบและจัดไว้อย่างเป็นระเบียบแบบแผน เป็นวิทยาการที่ว่าด้วยเรื่องราวของปรากฏการณ์ต่างๆ สารของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เป็นกลไก ที่ขับเคลื่อนอย่างมีระบบด้วยวิธีการซึ่งสามารถตรวจสอบ พิสูจน์ได้ องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นตัวความรู้ของธรรมชาติที่ค้นพบกับส่วนที่เป็นวิธีการเฉพาะที่ใช้ในการสืบเสาะหาความรู้ นั้นมา ในรูปแบบของกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ในฐานะที่เป็นองค์ความรู้ธรรมชาติ มีลักษณะเป็น ๒ มิติ ควบคู่กันไป คือ มิติทางด้านองค์ความรู้ของธรรมชาติ และ มิติทางด้านกระบวนการที่ใช้ สืบเสาะหาความรู้ นั้น

สังคมศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์ที่มุ่งศึกษามนุษย์ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคลและกลุ่ม บุคคลทั้งด้านจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด สังคมและวัฒนธรรม หรือวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับ พฤติกรรม ปรากฏการณ์ หรือปฏิกิริยา เพื่อให้ทราบถึงความรู้และความจริงที่จะนำมาแก้ไขปัญหาของสังคม หรือก่อให้เกิดความรู้ใหม่ พัฒนามนุษย์ให้มีความรู้ มีบุคลิกลักษณะนิสัย และจิตสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนา ตนเองให้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข มีคุณภาพ แก้ปัญหา และพัฒนาชุมชนในทุกมิติ

มนุษยศาสตร์ หมายถึง คุณค่าของมนุษย์ในรูปปัจเจกบุคคล มีความเกี่ยวข้องกับ กระบวนการความคิด การแสดงออก เกิดจากแรงบันดาลใจ เป็นการคิดสร้างสรรค์เฉพาะเรื่องเฉพาะบุคคล ไม่สามารถสร้างเป็นกฎเกณฑ์ พิสูจน์ได้เหมือนวิทยาศาสตร์ รวมทั้งสิ่งต่างๆที่มนุษย์สร้างขึ้นมา สังคมกันมาและสืบทอดกันต่อๆ มา ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น ปรัชญา ศาสนา ความเชื่อ ภาษา วรรณคดี โบราณคดีประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนศิลป์ นาฏศิลป์ ดนตรี มนุษยศาสตร์มีจุดเด่นที่คุณค่า จึงไม่สามารถวัดหรือตีค่าออกมาเป็น เชิงปริมาณได้

การวิจัยองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ มีส่วนสัมพันธ์กับความเป็นวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ทางเสียงที่ปรากฏในรูปลักษณะของความดัง – ค่อยของทำนองเพลง แหล่งกำเนิดเสียง ของเครื่องดนตรี สัมพันธ์กับสังคมศาสตร์ที่มีการนำดนตรีไปประกอบกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม สัมพันธ์กับมนุษยศาสตร์ โดยปรากฏในรูปการปรุงแต่งบทเพลง ให้กลมกลืน มีความงามไพเราะ ดังนั้นดนตรีตามความหมายขององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติจึงเชื่อมโยงศาสตร์ทั้งสามไว้ ดังแผนภูมิที่ ๒.๑

แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติกับศาสตร์ทั้งสาม

ความรู้ ปรากฏในเชิงทฤษฎี ที่เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง ความรู้เชิงบริบทเป็นความรู้ที่นำมาได้จากความรู้ชัดแจ้งซึ่งได้จากการการศึกษาเล่าเรียน เป็นความรู้เชื่อมโยงกับโลกของความเป็นจริง ภายใต้อสภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อน ความรู้ในระดับที่อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ เป็นความรู้ในลักษณะของความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ที่ขับเคลื่อนมาจากภายในตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถสกัดประมวล วิเคราะห์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ กับความรู้ที่ตนเองได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ เช่น สร้างตัวแบบหรือทฤษฎีใหม่หรือนวัตกรรม ขึ้นมาใช้ในการทำงานได้

๒.๓ ข้อมูลพื้นที่ตามถิ่นพำนักของศิลปินแห่งชาติ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดหนึ่งที่เคยเป็นราชธานีของไทย โดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) สถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๕๓ และล่มสลายลงเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ มีพระมหากษัตริย์ทรงปกครอง ๓๓ พระองค์ รวม ๕ ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์อู่ทอง ราชวงศ์สุพรรณภูมิ ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ปราสาททอง และราชวงศ์บ้านพลูหลวง รวมเวลา ๔๑๗ ปี ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงยกขึ้นเป็นเมืองจัตวาเรียกว่าเมืองกรุงเก่า จนกระทั่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้จัดการปฏิรูปการปกครองในระบบมณฑลเทศาภิบาล รวมหัวเมืองใกล้เคียงเข้าไว้ด้วยกัน ทรงโปรดให้จัดตั้งมณฑลกรุงเก่าขึ้น โดยรวมเมืองกรุงเก่า อ่างทอง ลพบุรีสระบุรี อินทร์บุรี พรหมบุรี และสิงห์บุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘ ตั้งที่ว่าการมณฑล ณ เมืองกรุงเก่า ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลอยุธยา และเปลี่ยนเป็นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้ประกาศขึ้นทะเบียนให้พื้นที่บริเวณ โบราณสถานบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองมรดกโลก (http://www.dopa.go.th/stat/y_stat51.html, ๒๕๕๒: ๑ ธันวาคม ๒๕๕๒)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๖ อำเภอ คือ

อำเภอท่าเรือ	อำเภอนครหลวง
อำเภอบางซ้าย	อำเภอบางไทร
อำเภอบางบาล	อำเภอบางปะหัน
อำเภอบางปะอิน	อำเภอบ้านแพรก
อำเภอผักไห่	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
อำเภอภาชี	อำเภอมหาราช
อำเภอลาดบัวหลวง	อำเภอวังน้อย
อำเภอเสนา	อำเภออุทัย

อำเภอบางบาล เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น ๑๑๑ หมู่บ้าน ๑๖ ตำบล คือ ตำบลกบเจา ตำบลทางช้าง ตำบลไทรน้อย ตำบลน้ำเต้า ตำบลบางชะนี ตำบลบางบาล ตำบลบางหลวง ตำบลบางหลวงโคก ตำบลบางหัก ตำบลบ้านกุ่ม ตำบลบ้านคลัง ตำบลพระขาว ตำบลมหาพราหมณ์ ตำบลวัดตะกู ตำบลวัดยม และตำบลสะพานไทย ในด้านการบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอบางบาลจัดระบบเป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ๖ แห่ง คือ

ตำบลบางบาล ไทรน้อย บางหลวงโคด

บางหัก บางชะนี และบ้านกุ่ม

ตำบลวัดยม สะพานไทย และมหาพราหมณ์

ตำบลกบเจา

ตำบลบ้านคลัง

ตำบลพระขาว

ตำบลพระน้ำเต้า ทางช้าง วัดตะกุก

และบางหลวง

จัดระบบเป็น เทศบาลตำบลบางบาล

จัดระบบเป็น เทศบาลตำบลมหาพราหมณ์

จัดระบบเป็น เทศบาลตำบลกบเจา

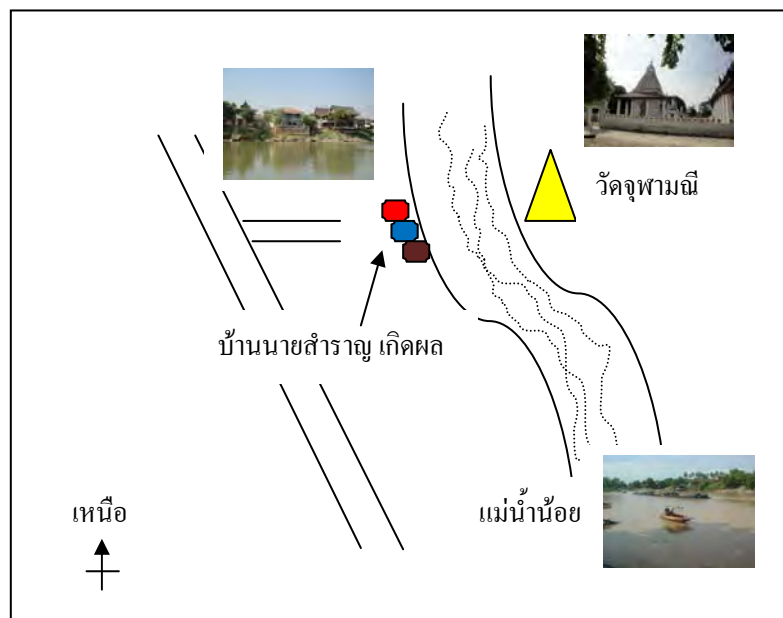
จัดระบบเป็น เทศบาลตำบลบ้านคลัง

จัดระบบเป็น เทศบาลตำบลพระขาว

จัดระบบเป็น เทศบาลตำบลน้ำเต้า

นายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) เป็นชาวบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งเรือนริมน้ำแม่ น้ำน้อย ๓ หลัง ตรงข้ามกับวัดจุฬามณี ดังแผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงแผนที่ตั้งถิ่นพำนักของนายสำราญ เกิดผล คือ

แผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงแผนที่ตั้งถิ่นพำนักของนายสำราญ เกิดผล

บทที่ ๓

ประวัติศิลปิน ผลงานดนตรี และเอกลักษณ์ด้านดนตรี

นายสำราญ เกิดผล เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี ๒๕๔๘ ที่มีประวัติ ผลงานดนตรี และเอกลักษณ์ด้านดนตรีโดดเด่นท่านหนึ่ง ในการวิจัยองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามวิจัยไว้ว่า “ประวัติศิลปิน ผลงาน และเอกลักษณ์ด้านดนตรีไทย ของนายสำราญ เกิดผล ที่ปรากฏผลต่องานศิลปวัฒนธรรมไทยมีอะไรบ้าง?” ดังนั้นในบทนี้ ผู้วิจัยจึงจำแนกประเด็นเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษา ๔ ส่วน คือ

- (๑) ประวัติศิลปิน
- (๒) ประวัติการทำงาน
- (๓) ผลงานด้านดนตรี
- (๔) เอกลักษณ์ด้านดนตรี

ภาพที่ ๓.๑ นายสำราญ เกิดผล และนายพินิจ ฉายสุวรรณ
สองศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

๓.๑ ประวัติศิลปิน

๓.๑.๑ ประวัติส่วนตัว

นายวน เกิดผล เป็นเจ้าของคณะหนังใหญ่ หัวหน้าวงปี่พาทย์ วงแตรวง และวงอังกะลุง มีภรรยาชื่อ นางช้อน เกิดผล เป็นศิลปินลิเก และเพลงพื้นบ้าน ตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านชื่อ บ้านใหม่ทางกระเบน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายวนและนางช้อน เกิดผล มีบุตรธิดาจำนวน ๖ คน คือ นางชื่น กุหลาบแย้ม นายหงษ์ เกิดผล

นายจำรัส เกิดผล นายพวง เกิดผล นายสังเวียน เกิดผล และนางชด พวงประดับ บุตรีคาทั้ง ๖ คนได้รับการสืบทอดศิลปะต่างๆ ที่ครอบครัวดำเนินกิจการอยู่ จนมีฝีมือเป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะทางด้านดนตรี เช่น นายจำรัส เกิดผล นายสังเวียน เกิดผล นายหงส์ เกิดผล เป็นต้น

นายหงส์ เกิดผล บุตรคนที่ ๒ ของนายวน เกิดผล สมรสกับนางสังวาล เกิดผล ผู้เป็นแม่เพลงพื้นบ้านมีชื่อและความสามารถ เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ แอ่ว ฯลฯ นายหงส์และนางสังวาลมีบุตรธิดารวม ๗ คน คือ นางศิริ บุญจำเริญ นายสวาง เกิดผล นางสมถวิลย์ กลิ่นสุคนธ์ นางแสวง คัญทนต์ นายสำราญ เกิดผล นางลออ มีวีรสม และนายจำลอง เกิดผล

นายสำราญ เกิดผล เป็นนักดนตรีที่เกิดในสายตระกูล “เกิดผล” เป็นหลานปู่ของนายวน เกิดผล เป็นบุตรของนายหงส์ เกิดผล และนางสังวาล เกิดผล เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ ตรงกับปีเถาะ ที่บ้านเลขที่ ๕๗ หมู่ที่ ๔ บ้านใหม่หางกระเบน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านชีวิตครอบครัว นายสำราญ เกิดผล สมรสกับนางทองอาบ คนตรี ภรรยาผู้มีความรู้ความสามารถด้านการขับร้องเพลงไทย ทั้งยังเกิดในครอบครัวดนตรีของตระกูล “คนตรี” นายสำราญ เกิดผล และนางทองอาบ มีบุตรธิดารวม ๗ คน

ปัจจุบัน นายสำราญ เกิดผล พำนักอยู่บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๒๕ โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๘ ๖๕๐๘ ๐ ๓๑๑๓ ๘๕๗๑

ภาพที่ ๑.๒ เรือ ๓ หลัง ริมแม่น้ำน้อย บ้านพักของนายสำราญ เกิดผล หลังกลางคือ ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๓.๑.๒ การศึกษาทั่วไป

นายสำราญ เกิดผล เข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนวัดจันทร์ประเทศ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ นอกจากการศึกษาตามระบบการศึกษาภาคบังคับแล้ว นายสำราญ เกิดผล ยังได้ศึกษาวิชาการแพทย์แผนไทยด้วย ซึ่งผลของการศึกษาวิชาแพทย์แผนไทยนี้ ในเวลาต่อมา ได้ส่งผลให้ท่านทำหน้าที่เป็นแพทย์แผนไทย รักษาอาการเจ็บป่วยของประชาชนทั่วไป จนเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง

๓.๑.๓ การศึกษาดนตรีไทย

นายสำราญ เกิดผล เกิดในครอบครัวของศิลปินหลายแขนง คือ หนึ่งใหญ่ เพลงร้อง การละเล่นพื้นบ้าน และดนตรีไทย ในด้านดนตรีไทยที่มีอิทธิพลต่อนายสำราญ เกิดผลนี้มีลักษณะดังเช่นบ้านของนักดนตรีหรือสำนักดนตรีที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ “วงบ้านใหม่หางกระเบน” สำนักดนตรีแห่งนี้มีการเรียนดนตรี ฝึกซ้อมดนตรี มีนักดนตรีหลายรุ่น และสืบทอดการประกอบอาชีพดนตรี สภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมดนตรีเช่นนี้จึงส่งผลให้นายสำราญ เกิดผล เมื่อครั้งเยาว์วัยได้รับการส่งเสริมให้ฝึกดนตรีไทย โดยเริ่มเรียนปีพาทย์ตั้งแต่อายุ ๕ ขวบ จากคุณอาคือนายจำรัส เกิดผล นักระนาดเอกประจำวงบ้านใหม่หางกระเบน นายสำราญ เกิดผลเริ่มต่อเพลงชุดโหมโรงเย็น โหมโรงเช้า เพลงช้า เพลงเร็ว และได้รับการฝึกให้บรรเลงระนาดเอกจนสามารถบรรเลงในงานสวดมนต์เย็นฉันทน์เข้าได้

เมื่ออายุได้ ๑๑ ขวบ นายสังเวียน เกิดผล มีศักดิ์เป็นคุณอาอีกท่านหนึ่ง มีความปรารถนาจะให้ นายสำราญ เกิดผลเรียนปีพาทย์ให้ดีและเก่งเพิ่มขึ้น จึงนำไปฝากให้เป็นศิษย์ของนายเพชร จรรย์นาฎย์ นักดนตรีไทยชาวพระนครศรีอยุธยา ซึ่งก่อนหน้านั้นนายเพชร จรรย์นาฎย์เป็นนักดนตรีสังกัดวงวังบูรพาภิรมย์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ) ทำหน้าที่บรรเลงฆ้องวงใหญ่ ต่อมานายเพชร จรรย์นาฎย์ได้ลาออกและกลับไปพำนักที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อนายสังเวียน เกิดผล นำนายสำราญ เกิดผลไปฝากตัว ท่านจึงรับไว้เป็นศิษย์ แต่เรียนดนตรีจากนายเพชร จรรย์นาฎย์ได้ประมาณ ๓ เดือนเท่านั้น นายสังเวียน เกิดผลก็ได้ให้นายสำราญ เกิดผลเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อฝากตัวเป็นศิษย์ของนายเทียบ คงลายทอง ที่บ้านปากคลองบางหลวง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร นายเทียบ คงลายทอง เป็นศิลปินปี่ผู้ที่มีชื่อเสียงของวงปีพาทย์ของเจ้าพระยาธรรมาภิรมย์ (ม.ร.ว.ป๋วย มาลากุล) เมื่ออยู่ที่บ้านของนายเทียบ คงลายทองนั้น นายสำราญ เกิดผลได้รับการเลี้ยงดูเหมือนอย่างบุตรหลาน นายสำราญ เกิดผลจึงเรียกนายเทียบ คงลายทองว่า “พ่อเทียบ” เสมอ ระหว่างที่อยู่เรียนดนตรีนี้ นายสำราญ เกิดผลมีโอกาสร่วมบรรเลงดนตรี

ตามที่ต่างๆ เสมอ โดยเฉพาะทำหน้าที่ตีฉิ่ง จึงทำให้นายสำราญ เกิดผลจดจำทางปี่ของนายเทียบ คงลายทองไว้ได้จำนวนมาก

ต่อมานายเทียบ คงลายทอง ได้นำนายสำราญ เกิดผล ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของ นายเทวประสิทธิ์ พาทยโกศล ที่สำนักบ้านพาทยโกศล ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ระหว่าง การเรียนดนตรี นายสำราญ เกิดผลมีโอกาสดูฝึกและเรียนดนตรีจากคุณครูคนตรีหลายท่าน เช่น นายฉัตร สุนทรวาทิน ครูคนตรีผู้ที่มีความรอบรู้ดนตรีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะ ระนาดเอก นายสำราญ เกิดผล ได้ฝึกและเรียนรู้ดนตรี พัฒนาฝีมือ โดยเฉพาะการตีระนาดเอก ด้วยความรู้ความสามารถที่เกิดจากฝึกฝนคนตรีอย่างเข้มงวด ในเวลาไม่นานนักท่านจึงรับหน้าที่ เป็นคนระนาดเอกประจำวงของบ้านพาทยโกศล มีโอกาสบรรเลงออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทยคลื่นสั้นที่สถานีวิทยุศาลาแดงเป็นประจำ ระหว่างที่เป็นศิษย์ในสำนักบ้านพาทยโกศล นายสำราญ เกิดผลได้มีโอกาสฝึกเรียนฆ้องวงใหญ่จากนายช่อ สุนทรวาทินด้วย ได้ต่อเพลงประเภท ต่างๆ จำนวนมากทั้งเพลงเรื่อง เพลงเถา เพลงเสภา เพลงพิธีกรรม เพลงเดี่ยวต่างๆ จนเกิดความชำนาญ ด้านฆ้องวงใหญ่

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ นายฉัตร สุนทรวาทิน และนายช่อ สุนทรวาทิน ไปสอนคนตรีไทย ในราชสำนักเจ้าدارราชสีห์ ที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยเจ้าแก้ววรวรตน์ ได้เรียกตัวให้ไปทำหน้าที่เป็นครู คนตรี คุณครูทั้ง ๒ ท่านจึงนำนายสำราญ เกิดผลไปฝากตัวให้เป็นศิษย์ของนายอาจ สุนทร นักดนตรี สายสำนักบ้านพาทยโกศล นายอาจ สุนทร เป็นศิลปินที่มีความรอบรู้ความสามารถในการเป่าปี่ คลาริเน็ต มีความชำนาญในการอ่านและบันทึกโน้ตสากล และเคยเป็นนักดนตรีสังกัดกองดุริยางค์ ทหารบก จางวางทั่ว พาทยโกศลจึงมอบหมายให้นายอาจ สุนทรทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกโน้ตเพลงไทย ของบ้านพาทยโกศล การเข้าเป็นศิษย์ของนายอาจ สุนทรนี้เป็นช่วงเวลาที่น่าายอาจ สุนทรรับหน้าที่ เป็นครูคนตรีของสำนักบ้านใหม่หางกระเบน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย นายสำราญ เกิดผลจึงเรียนดนตรีจากนายอาจ สุนทร ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ เรียนและฝึกการเขียน โน้ตสากลจนชำนาญ เป็นที่รักและเมตตาของนายอาจ สุนทร ดังปรากฏว่านายอาจ สุนทรได้มอบ โน้ตสากลที่ท่านได้บันทึกเพลงไทยสายสำนักบ้านพาทยโกศลไว้ให้แก่นายสำราญ เกิดผลทั้งหมด

นายสำราญ เกิดผล ใช้ชีวิตนักดนตรีทั้งที่บ้านใหม่หางกระเบน จังหวัด พระนครศรีอยุธยาและบ้านพาทยโกศล มีโอกาสได้แสดงความสามารถด้านระนาดเอกอยู่เสมอ โดย เข้าร่วมบรรเลงคนตรีในบางโอกาส เช่นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ ท่านได้บรรเลงระนาดเอกและเดี่ยวเพลง กราวในงานพิธีไหว้ครูประจำปีที่บ้านพาทยโกศล นับเป็นสายใยความสัมพันธ์ระหว่างสำนักคนตรี บ้านใหม่หางกระเบนกับสำนักคนตรีบ้านพาทยโกศล มาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ขณะที่นายสำราญ เกิดผลอายุได้ ๑๕ ปี กองการสังคีต กรมศิลปากร ได้มีเชิญวงปี่พาทย์บ้านใหม่หางกระเบนไปบรรเลงดนตรี ณ เวทีหน้าโรงละครศิลปากร วงดนตรีบ้านใหม่หางกระเบนใช้ชื่อว่า “คณะดุริยางคศิลป์” การบรรเลงครั้งนั้น นายสำราญ เกิดผล เป็นผู้บรรเลงระนาดเอก ระหว่างการบรรเลงดนตรี หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ไปปรับชมและฟังการบรรเลงดนตรีของวงปี่พาทย์คณะดุริยางคศิลป์ด้วย การบรรเลงปี่พาทย์รายการนี้จึงมีความสำคัญมากครั้งหนึ่ง หลังจากการบรรเลงครั้งนั้นแล้วนายสำราญ เกิดผลได้มีโอกาสไปบรรเลงประชันวงกับวงปี่พาทย์คณะต่างๆ อีกหลายครั้ง ส่งผลให้นายสำราญ เกิดผล มีชื่อเสียงในด้านฝีมือการบรรเลงระนาดเอก และเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในวงการดนตรีไทย

๓.๑.๔ การศึกษาหลักการประพันธ์เพลงไทย

ในด้านการศึกษาหลักการประพันธ์เพลงไทย นายสำราญ เกิดผลได้ศึกษาจาก นายอาจ สุนทร จนมีความรู้ในภาคทฤษฎี จากนั้นจึงเริ่มฝึกภาคปฏิบัติ โดยนายอาจ สุนทร ให้นายสำราญ ทดลองฝึกประพันธ์เพลงใหม่จากเพลงอัตรา ๒ ชั้น ใช้รูปแบบวิธียืดขยายทำนองเป็นอัตรา ๓ ชั้น และตัดทอนทำนองลงเป็นอัตราชั้นเดียว เพลงที่เลือกประพันธ์คือเพลงสามไม้ใน จากนั้นจึงนำทำนองเพลงทุกอัตรานั้นมาเรียบเรียงเป็นเพลงเถา นับเป็นเพลงเถาเพลงแรกของท่าน

คุณครูดนตรีอีกท่านหนึ่งที่สอนวิชาการประพันธ์เพลงให้ คือนายพุ่ม บาปุยะวาทย์ นักดนตรีผู้มีชื่อเสียงมากท่านหนึ่งของวงการดนตรีไทย โดยนายเทียบ คงลายทองได้นำนายสำราญ เกิดผลไปฝากตัวให้เป็นศิษย์ของนายพุ่ม บาปุยะวาทย์ เพื่อขอต่อเดี่ยวเพลงทยอยทางระนาดเอก ส่วนของทำนองฆ้องที่เป็นเนื้อทำนองเพลงทยอยนั้น นายเทียบ คงลายทองเป็นผู้ต่อให้ก่อนหน้านั้นแล้ว ระหว่างที่ต่อเพลงเดี่ยวเพลงทยอย นายสำราญ เกิดผลจึงมีโอกาสศึกษาวิธีการประพันธ์เพลงเพิ่มเติมด้วย หลักวิชาการประพันธ์เพลงจากคุณครูดนตรีทั้ง ๒ ท่าน คือนายอาจ สุนทร และนายพุ่ม บาปุยะวาทย์ ได้เป็นต้นทุนความรู้อย่างมากที่นายสำราญ เกิดผล ใช้เป็นรากฐานในการประพันธ์เพลงจำนวนมากในเวลาต่อมา

ภาพที่ ๓.๑ นายสำราญ เกิดผล ขณะซ้อมเพลงที่บ้าน

๓.๒ ประวัติการทำงาน

๓.๒.๑ ด้านการทำงานลักษณะอื่น

ด้านการปฏิบัติงานลักษณะอื่นที่นอกเหนือวิชาการดนตรีไทย และการเป็นศิลปินดนตรีแล้ว นายสำราญ เกิดผล ยังเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการแพทย์แผนไทย ประกอบกับเป็นผู้มีบุคลิกของความเป็นผู้นำชุมชน นายสำราญ เกิดผล จึงมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม ทั้งด้านการแพทย์และด้านบริหารด้วย ดังนี้คือ

(๑) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ ทำหน้าที่เป็นแพทย์ประจำตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(๒) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(๓) ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. ๒๕๓๐

๓.๒.๑ รางวัล เกียรติคุณ และความภาคภูมิใจ

นายสำราญ เกิดผล ได้ดำรงตนที่เป็นคุณประโยชน์ต่อสังคม ทั้งงานในด้านดนตรี การแพทย์แผนไทย งานปกครอง และงานสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เช่น การบริจาคทรัพย์บำรุงพระพุทธศาสนา ท่านจึงได้รับรางวัล เกียรติคุณ และความภาคภูมิใจ ดังนี้

(๑) เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๐ ได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาดนตรีและศิลปะการแสดง จากสภาการศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

(๒) เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติศิลปินพื้นบ้าน จากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(๓) เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๒ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาศิลปะ (ดนตรีไทย) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

(๔) เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับรางวัลจากการประพันธ์เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก จากพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชธิดาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

(๕) เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๓๕ ได้รับเกียรติบัตรเชิดชู “ผู้มีคุณธรรม ส่งเสริมศิลปกรรม วัฒนธรรม และการพัฒนาจิตใจ” เนื่องในโอกาสวันผู้สูงอายุแห่งชาติ จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

- (๖) เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ ได้รับยกย่องให้เป็นพ่อตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๔๐ จากคณะกรรมการจัดงานวันพ่อแห่งชาติ
- (๗) เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๑ ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเยาวชน จากคณะกรรมการจัดงานเยาวชนแห่งชาติ
- (๘) เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๓ ได้รับยกย่องให้เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเยาวชน สาขา ศิลปวัฒนธรรม เนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ จากคณะกรรมการจัดงานวันเยาวชนแห่งชาติ
- (๙) เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๖ ได้รับรางวัลราชวมงคลสรรเสริญ ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาศิลปะดนตรี จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ภาพที่ ๓.๔ นายสำราญ เกิดผล และร้อยตำรวจตรีกาหลง พึ่งทองคำ สองศิลปินแห่งชาติ ร่วมวงบรรเลงดนตรีที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

- (๑๐) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ทำการค้นคว้าเพลงไทยซึ่งเป็นพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต (ทรงพระนิพนธ์ไว้ประมาณ ๓๐ เพลง) ณ ศาลาศิลป์ โดยค้นคว้า บรรเลงวงปี่พาทย์ และบันทึกเสียงลงแถบบันทึกเสียงรวบรวมไว้ที่หอสมุดทูลกระหม่อม บริพัตร หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
- (๑๑) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้รับการประกาศเกียรติคุณเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยเข้ารับโล่และประกาศเกียรติคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๓.๒.๒ ประวัติด้านการสอนดนตรี

นายสำราญ เกิดผล เป็นครูดนตรีไทย ที่ให้ความสนใจต่อการถ่ายทอดวิทยาการดนตรี ทั้งการต่อเพลง การอธิบายเทคนิควิธีบรรเลง ระเบียบวิธีปฏิบัติดนตรี ประวัติดนตรี ปรับวง

ดนตรี และอธิบายประสบการณ์ต่างๆ ด้านดนตรี นอกจากเรื่องราวที่เกี่ยวกับวิชาการดนตรีแล้ว ท่านยังอบรมสั่งสอนด้านการประพุดิ ปฏิบัติตน ตามแบบแผนของวัฒนธรรมไทยให้แก่ศิษย์ทั้งที่บ้านพาทยรัตน์ ตามสถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ ที่ท่านเป็นวิทยากรและสอนประจำ เช่น

(๑) สอนดนตรีไทยให้แก่เยาวชนตามโครงการฝึกดนตรีไทยให้แก่เยาวชน ณ ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(๒) สอนดนตรีไทยแก่นักดนตรีในวงปี่พาทย์ บ้านพาทยรัตน์

(๓) สอนปฏิบัติดนตรีไทยแก่นักศึกษาวิชาเอกดนตรีไทย มหาวิทยาลัยจันทรเกษม

(๔) สอนดนตรีไทยให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในเขตอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น โรงเรียนวัดโคก โรงเรียนวัดพรหมนิवास โรงเรียนบุญวัฒนธรรม โรงเรียนประชารังสฤษดิ์ ฯลฯ

(๕) สอนวิชาดนตรีไทยแก่นักเรียนระดับเตรียมศิลปิน ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท หลักสูตรดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ณ สถาบันแห่งนี้ท่านดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดนตรีไทย

(๖) ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

(๗) สอนนิสิตปริญญาโทในวิชาดนตรีไทย ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร

(๘) เป็นวิทยากรพิเศษ สอนปฏิบัติดนตรีไทย ณ โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

(๙) เป็นวิทยากรพิเศษ ในการจัดตั้งวงดนตรีไทยวงมโหรี และต่อเพลงดับชมสวนขวัญ โรงเรียนปิยะชาติพัฒนา ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๓.๒.๓ ประวัติด้านการประกอบคุณประโยชน์เพื่อสังคม

นายสำราญ เกิดผล เป็นบุคคลผู้ประกอบคุณประโยชน์เพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอทั้งในด้านศิลปินดนตรี นักประพันธ์เพลง ครูดนตรี แพทย์แผนไทย นักปกครองท้องถิ่น ท่านจึงมีบทบาทต่อสังคมมากมาย เช่น

(๑) เป็นกรรมการในการประกวดวงปี่พาทย์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นองค์ประธาน ณ อาคารพลศึกษาและนันทนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา จังหวัดนครปฐม วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘

(๒) เป็นผู้ถวายคำปรึกษาในรายละเอียดทางวิชาดนตรีไทย แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องจากทรงพระราชดำริที่จะจัดทำหนังสือเกี่ยวกับเรื่องเครื่องดนตรีไทย และการประสมวงดนตรีไทย เนื่องในศุภมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕

(๓) เป็นกรรมการตัดสินการประกวดดนตรีไทยระดับมัธยมศึกษา ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๔-๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขน กรุงเทพมหานคร

(๔) เป็นวิทยากรบรรยายเรื่องเกี่ยวกับดนตรีให้แก่ักวัฒนธรรม ณ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(๕) เป็นวิทยากรบรรยายเรื่องเอกลักษณ์ของดนตรีไทย รายการสยามปริทรรศน์ ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ กรุงเทพมหานคร

(๖) เป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง เอกลักษณ์ของดนตรีไทย ในรายการสยามปริทรรศน์ ทางสถานีโทรทัศน์ กองทัพบก ช่อง ๕

(๗) เป็นคณะกรรมการจัดตั้งห้องสมุดดนตรี กรมศิลปากร

(๘) เป็นคณะกรรมการจัดงาน “๑๒๐ ปี ครุดนตรีไทย” ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

จากประวัติของนายสำราญ เกิดผล จึงพบว่าท่านเกิดมาท่ามกลางครอบครัวศิลปิน ทั้งสายบิดา และสายมารดา เมื่อสมรสก็มีภรรยาที่มาจากสายดนตรี ได้รับการศึกษาดนตรีไทย มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ จากครูดนตรีซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ในสายตระกูล จากนักดนตรีที่มีชื่อเสียงชั้นครู เช่น นายเพชร จรรย์นาฎย์ นายเทียบ คงลายทอง นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ นายเทวา ประสิทธิ์ พาทยโกศล นายช่อ สุนทรวาทีน นายฉัตร สุนทรวาทีน นายอาจ สุนทร ฯลฯ จากการศึกษาวิทยากรดนตรีไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่องจึงทำให้นายสำราญ เกิดผลมีประสบการณ์ด้านดนตรีเป็นอย่างมาก นอกจากความเป็นศิลปินดนตรีแล้ว นายสำราญ เกิดผลยังมีบทบาทต่อสังคม อีก ๓ ส่วนคือ

ส่วนที่ ๑ ท่านเป็นครูดนตรีไทย เป็นวิทยากรบรรยายเนื้อหาดนตรีไทย สถานที่ที่ท่านสอนมีทั้งที่บ้านพาทยรัตน์ โครงการสอนดนตรีไทยให้แก่เยาวชน ตามโครงการฝึกดนตรีไทยให้แก่เยาวชน ณ ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ส่วนที่ ๒ ท่านเป็นแพทย์แผนไทย ทำหน้าที่รักษาโรคลักปิดลักเปิดของประชาชนทั่วไป ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง

ส่วนที่ ๓ ท่านเป็นนักปกครองท้องถิ่น ระดับผู้ใหญ่ว่านหมู่ที่ ๕ ระดับกำนัน ตำบลบางชะนี จนเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. ๒๕๓๐

คุณูปการต่อวัฒนธรรมและสังคมไทยของนายสำราญ เกิดผล จึงส่งผลให้ท่าน ได้รับรางวัล ได้รับประกาศเกียรติคุณ จำนวนมากทั้งที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทย และงานลักษณะอื่น รางวัลสูงสุดที่ได้รับคือการประกาศยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี ๒๕๔๘

๓.๓ ผลงานด้านดนตรี

ผลงานด้านดนตรีของนายสำราญ เกิดผล เริ่มจากทุนความรู้ด้านการประพันธ์เพลงไทย โดยท่านได้ศึกษาหลักการประพันธ์เพลงไทยจากนายพุ่ม บำปยุะวาทย์ และนายอาจ สุนทร จนเข้าใจ โครงสร้างและแนวทางในการประพันธ์เป็นอย่างดี ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ นายอาจ สุนทรได้ทดสอบ ความรู้ดังกล่าวด้วยการมอบหมายให้นายสำราญ เกิดผลประพันธ์เพลงเถาขึ้นเพลงหนึ่ง เพลงที่เลือก นำมาเป็นสมัญฐานในการประพันธ์คือเพลงสามไม้ใน ๒ ชั้น ด้วยวิธีขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และ ตัดทอนทำนองเป็นอัตราชั้นเดียว ความสำเร็จในการประพันธ์เพลง จึงเป็นจุดเริ่มในการประพันธ์ ทำนองเพลงต่างๆ ต่อเนื่องกันมาอีกจำนวนมาก เพลงที่นายสำราญ เกิดผลประพันธ์ขึ้นใหม่มีทั้งที่ นำสมัญฐานจากทำนองเพลงอัตรา ๒ ชั้นของเดิม มาขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เพื่อใช้เป็นเพลงโหมโรง เสภา นอกจากเพลงที่ขยายทำนองและตัดทอนทำนองแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นเพลงเถาแล้ว เพลงที่ แต่งด้วยวิธีผสมผสานแนวคิดจากเพลงต่างๆ และเพลงที่เกิดจากจินตนาการก็มีเช่นกัน ผลงานด้าน การประพันธ์เพลงของนายสำราญ เกิดผล มีดังนี้

๓.๓.๑ ผลงานการประพันธ์ทำนองเพลง

ประเภทเพลงโหมโรง มีดังนี้

เพลงกาญจนาภิเษก	เพลงเกษมสำราญ
เพลงทยอยเดี่ยว	เพลงมหาชัย
เพลงศิวะประสิทธิ์	เพลงอุ่ทอง

ประเภทเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู มีดังนี้

เพลง ตรีนาง (ตระมณ โทหุงน้ำทิพย์)
เพลงตระพระปัญจะสิงขร
เพลงตระพระศิวะเปิดโลก

ประเภทเพลงอัตรา ๓ ชั้น มีดังนี้

เพลงขวางคลอง ๓ ชั้น

เพลงสุรางค์จำเรียง ๓ ชั้น

ประเภทเพลงเถา มีดังนี้

เพลงกระบอกเงินเถา

เพลงกลางพนาเถา

เพลงเขมรครวญเถา

เพลงคู่โกลกเถา

เพลงจีนชายอ้อยเถา

เพลงจีนเข้าโบสถ์เถา

เพลงจีนถอนสมอเถา

เพลงซ้อนแทนเถา

เพลงควงดอกไม้เถา

เพลงตะลุ่มโปงเถา

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา

เพลงทองกวาวเถา

เพลงบัวตูมบัวบานเถา

เพลงบางหลวงอ้ายเอียงเถา

เพลงบัวบานเถา

เพลงแผ่นดินพ่อเถา

เพลงแผ่นดินแม่เถา

เพลงฝรั่งลายเถา

เพลงฝรั่งจระก้าเถา

เพลงฝรั่งแดงเถา

เพลงพิศวงเถา

เพลงมหाराชรามคำแหงเถา

เพลงแม่ม้ายคร่ำครวญเถา

เพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองเถา

เพลงถ่อยถอยเถา

เพลงถ่อยประทีปเถา

เพลงวิหคเหินเถา

เพลงสามเกลอเถา

เพลงสามไม้ในเถา

เพลงสุคใจเถา

เพลงเสภากลางเถา

เพลงเสภานอกเถา

เพลงเสภาในเถา

เพลงอนงค์สุชาดา

อัปสรสวรรค์เถา

เพลงไอยราชวงเถา

ประเภทเพลงระบำ เพลงอัตรา ๒ ชั้น และชั้นเดียว มีดังนี้

เพลงระบำนกแก้ว

เพลงระบำบุษราคัมมณี

เพลงไอยเรศ ๒ ชั้น

เพลงไอยเรศชั้นเดียว

๓.๓.๒ ผลงานด้านการประพันธ์ทำนองเพลงทางร้อง

นายสำราญ เกิดผล เป็นศิลปินที่มีความสามารถทางด้านทำนองทางร้อง และยังสามารถประพันธ์ทำนองทางร้องด้วย นอกเหนือจากการประพันธ์ทำนองร้องในเพลงที่ประพันธ์ทำนองดนตรีซึ่งเป็นทางบรรเลงแล้ว ยังมีบทเพลงพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตร

สุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ที่ทรงไว้เฉพาะทางบรรเลงซึ่งเป็นทางของพระองค์ท่านโดยไม่ทางขับร้อง นายสำราญ เกิดผล จึงนำเพลงทางบรรเลงนั้นมาประพันธ์ทางร้อง คือ

เพลงจีนเก็บบุปผาเถา	เพลงอัปสรสำอาง เถา
เพลงไอยราชวงวณ เถา	เพลงสุรางค์จำเรียง เถา
เพลงครวญหา เถา	

๓.๓.๓ ผลงานด้านการบรรจเพลง

นายสำราญ เกิดผล เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจดจำเพลง ๒ ชั้นไว้เป็นจำนวนมาก บางเพลงเป็นเพลงเก่าครั้งสมัยอยุธยา บางเพลงเป็นเพลงที่ไม่มีผู้บรรเลงได้ รวมทั้งเพลงที่นายอาจ สุนทร ได้จดบันทึกไว้เป็นโน้ตสากล และตกทอดมายังนายสำราญ เกิดผล ดังนั้นเมื่อมีบทร้องต่างๆ สำหรับเรียงร้อยเป็นเพลงดับ นายสำราญ เกิดผลจึงนำเพลงเหล่านั้นมาบรรจในบทเพลงดับสำหรับใช้บรรเลงและขับร้อง เพลงดับเหล่านั้นเมื่อเรียงร้อยแล้วมีความสอดคล้องกันและมีความไพเราะน่าฟัง นอกจากเพลงเหล่านั้นมีความไพเราะแล้ว เป็นการนำเพลงเก่าบางเพลงกลับมาใช้ใหม่ และยังช่วยป้องกันมิให้เพลงเก่าๆ สูญหายไปด้วย ผลงานการบรรจเพลง มีดังนี้

(๑) เพลงดับชมสวนขวัญ บทร้องของเพลงดับชุดนี้เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประกอบด้วย

เพลงเทวาประสิทธิ์	เพลงดอกไม้ไทร
เพลงดอกไม้ร่วง	เพลงไทรหวาน
เพลงมาลีหวาน	เพลงคลื่นกระทบฝั่ง

(๒) เพลงดับพระสังข์ทองหนีนางพันธุรัต

(๓) เพลงดับฤๅษีเลี้ยงลูก เพลงที่บรรจไว้ เช่น เพลงหอมเขียว เพลงฝรั่งแดง เป็นต้น

๓.๔ เอกลักษณะด้านดนตรี

นายสำราญ เกิดผล เป็นศิลปินแห่งชาติที่มีความโดดเด่นในด้านฝีมือการบรรเลงระนาดเอก เป็นนักประพันธ์เพลง เป็นครูดนตรี เป็นนักวิชาการดนตรีไทย เป็นแพทย์แผนไทย และเป็นนักปกครองระดับท้องถิ่น ในการศึกษาข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ให้บุคคลข้อมูล เพื่อให้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็นอย่างเสรี ข้อมูลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ เรียบเรียง ปรับภาษา สำนวน โดยรักษาสาระเดิมไว้ บางตอนคงคำเดิมไว้เพื่อให้เห็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏหรือผ่านความรู้สึกนึกคิดของบุคคลข้อมูลจากนั้นจึงจัดประเด็น แสดงนามของผู้ให้ข้อมูลประกอบ ดังนี้

ความเป็นครู	ข้อมูล : นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง
คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นศิลปินและครูดนตรีที่พร้อมด้วยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ศิษย์บางรายขนานนามท่านว่า “คลังดนตรีเคลื่อนที่” ดังนั้นเมื่อศิษย์คนใดติดขัดความรู้ส่วนใดก็สามารถขอรับความรู้ต่างๆ นั้นได้ตลอดเวลา ทั้งเพลงที่ต้องการต่อ หรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่เมื่อใดก็ตามที่ครูสำราญ เกิดผลไม่สามารถให้คำตอบได้ ท่านก็จะบอกทันทีว่า “ไม่รู้” อย่างตรงไปตรงมา	

ครูคือผู้ให้	ข้อมูล : นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง
คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นครูที่เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนศิษย์ ให้ทั้งความรู้ด้านดนตรีให้ความรัก ให้คำแนะนำ ให้คำสั่งสอนต่างๆ ที่ศิษย์ควรต้องรู้ ท่านมีความเป็นครู และเป็นครูผู้ให้ที่แท้จริง คุณครูไม่เคยคำนึงถึงเรื่องเงินค่าสอนว่าได้เงินเท่านี้แล้วสอนให้แก่นี้ แต่ถ้าท่านมีคางว่าง นักเรียนคนใดว่าง และเข้าไปขอให้คุณครูต่อเพลง คุณครูก็จะต่อให้เสมอ โดยไม่ใส่ใจเรื่องเงินค่าตอบแทน ซึ่งเป็นระบบการสอนวิชาดนตรีภาคปฏิบัติของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล จัดสอนนักศึกษาเป็นรายบุคคล มีระยะเวลาเรียนแต่ละรายวิชาชัดเจน นอกเหนือเวลาที่กำหนดไว้ นักศึกษาสามารถเข้าพบเพื่อเรียนเพิ่มเติมจากคุณครูสำราญ เกิดผลได้เสมอ	

ครูไม่หวงวิชา	ข้อมูล : นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง
นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง ศิษย์ที่เรียนดนตรีไทยคนหนึ่งซึ่งเป็นนักศึกษาแขนงวิชาดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการสอนของคุณครูสำราญ เกิดผลว่า ท่านไม่เคยหวงวิชา แต่ท่านจะพิจารณาความเหมาะสมมากกว่า ดังนั้นการถ่ายทอดวิชาการดนตรี คุณครูท่านจึงใช้วิธีการว่าควรจะให้หรือสอนอะไรที่สมควรแก่ศิษย์แต่ละคน	

ความเชี่ยวชาญดนตรีของคุณครูสำราญ	ข้อมูล : นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง
คุณครูสำราญ เกิดผล มีความสามารถทางด้านดนตรีไทยเป็นอย่างมาก ไม่เพียงเฉพาะการปฏิบัติดนตรีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ท่านยังรอบรู้เกี่ยวกับความรู้ทางด้านทฤษฎี มีความเชี่ยวชาญโน้ตเพลง โดยเฉพาะระบบโน้ตสากล	

ความรักความเมตตาแก่ศิษย์	ข้อมูล : จากศิษย์หลายคน
คุณครูสำราญ เกิดผล นอกจากสถานะของความเป็นครูผู้สอนแล้ว ท่านยังให้ความรักความเมตตาแก่ศิษย์ทุกคนอย่างเสมอ โดยเฉพาะศิษย์ที่ไปเรียนดนตรีที่บ้านพาทยรัตน์ อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลังจากเลิกเรียนดนตรีแล้ว ท่านจะจัดหาขนมให้ศิษย์ทุกคนรับประทานกัน บางโอกาสก็พาไปรับประทานอาหารตามร้านอาหารในตลาดซึ่งอยู่ไกลจากบ้าน หรือตามแหล่งที่จำหน่ายอาหาร หลายครั้งที่ท่านให้ความเป็นกันเอง พุดจาหลอกล้อกับลูกศิษย์ เพื่อให้ความสนิทสนมคุ้นเคย ท่านใช้ความรักความเมตตาแก่ศิษย์เช่นนี้ นับเป็นเครื่องช่วยให้เห็นความเอ็นดูผูกพันของท่านต่อศิษย์ ส่งผลในการเรียนการสอนดนตรีอย่างยิ่ง	

ความเป็นครูของคุณครูสำราญ เกิดผล	ข้อมูล : นางสาวกฤติณี เงินสมบัติ
นางสาวกฤติณี เงินสมบัติ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้อธิบายถึงบุคลิกภาพของคุณครูสำราญ เกิดผล เมื่อครั้งแรกที่ได้เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ปีที่ ๑ เมื่อ ๔ ปีก่อนไว้ว่า “...ครั้งแรกที่ได้ทราบว่าต้องเรียนดนตรีกับครูสำราญนั้นก็รู้สึกเฉยๆ เพราะยังไม่รู้จักอาจารย์ท่านใดเลยในวิทยาลัยแห่งนี้ จึงคิดว่าเรียนกับครูท่านใดก็เหมือนกัน แต่พอใกล้จะได้เรียนคาบแรกก็ได้สอบถามจากเพื่อนๆ พี่ๆ ซึ่งเคยเรียนมาก่อน จึงได้ทราบว่าครูที่จะสอนนั้นมีอายุมากแล้ว มีฝีมือ และดู ความรู้สึกตอนนั้นเริ่มกลัว แม้เมื่อได้เข้ามาเรียนคาบแรกก็ยังรู้สึกกลัวอยู่ แต่ก็แปลกใจตรงที่ไม่เห็นครูดูเหมือนอย่างที่ใครๆ เขาว่ากันเลย ในคาบแรกยังจำได้ว่า ครูให้เล่นเพลงมุล่งชั้นเดียว ในตอนนั้นก็ไม่มีรู้สึกเกร็งแล้ว แต่ก็ติดจนจบ ผิดบ้างเล็กน้อย เนื่องจากยังตื่นเต็นอยู่ พอติจบครูก็เริ่มต่อเพลง...”	

ความรู้สึกอบอุ่นใจของศิษย์ที่มีต่อคุณครูสำราญ เกิดผล	ข้อมูล : นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง
นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง กล่าวถึงคุณครูสำราญ เกิดผลว่า “ผมรู้สึกดีใจและภูมิใจมากที่ได้เป็นศิษย์ของคุณครูสำราญ เกิดผล ตัวของผมเองไม่คิดไม่ฝันที่จะได้มาเรียนกับคุณครูท่าน เพราะแรกๆ ที่ได้เห็นคุณครูนั้น ดูท่านสุขุมมาก จนทำให้คิดว่าถ้าผมได้เรียนกับท่านแล้วผมจะคุยอะไรกับท่าน หรือจะวางตัวอย่างไร มันรู้สึกกระแวงไปหมด แต่เมื่อผมได้เรียนกับท่านแล้วจึงพบว่า มันไม่ใช่อย่างที่ผมคิดไว้ ในระหว่างเวลาเรียนคุณครูท่านจะจริงจังมาก แต่เวลาเลิกเรียนแล้วท่านก็เมตตาเป็นกันเอง มีพุดแซะบ้าง พุดคุยสนุกๆ บ้าง สิ่งเหล่านี้มันจึงทำให้ผมรู้สึกอบอุ่นใจ”	

ความสุภาพและกาลเทศะ	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุคนธรส
นางสาวปานหทัย สุคนธรส สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาดนตรีวิทยา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล และเป็นศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตนในการเป็นนักดนตรีของคุณครูสำราญ เกิดผล ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ทำให้ นางสาวปานหทัย สุคนธรส เกิดความซึมซับมาโดยตลอด ดังความที่ว่า “...ครูจะต้องทำทุกอย่างให้ถูกต้องตามแบบโบราณเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการต่อเพลงหน้าพาทย์ การต่อเพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น โหมโรงกลางวัน หรือแม้กระทั่งการต่อเพลงเดี่ยวต่างๆ ครูจะให้ศิษย์ทุกคนทำให้อุถูกต้องตามประเพณีเสมอ เรื่องการต่อเพลงนี้ที่จำได้มาโดยตลอดคือ เวลาอยู่บ้านตามปกติ ครูจะนุ่งผ้าขาวม้า (เรือนที่พักกับเรือนที่เรียนดนตรี แยกกัน) แต่ถ้าจะเดินมาต่อเพลง ครูจะต้องเปลี่ยนกางเกงและ ใส่เสื้ออย่างเรียบร้อยเสมอ เพื่อมาต่อเพลงให้ถูกศิษย์ ไม่เคยมีสักครั้งที่ครูจะมาต่อเพลงทั้งที่นุ่งผ้าขาวม้าอยู่ เรื่องการปฏิบัติในการเล่นดนตรีนี้ เมื่อเร็วๆ นี้ไปเรียนที่บ้านของครู ขณะที่นั่งซ้อมกันกันอยู่นั้น ครูก็เดินตรงมาที่น้องตุน (นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ ขณะที่นั่งซ้อมเพลงนั้น นางสาวกฤตินีมีผ้าขนหนูพาดอยู่ที่ไหล่) ที่นั่งซ้อมอยู่ ท่านได้เดินไปดึงผ้าขนหนูที่พาดอยู่บนไหล่ออก โดยครูก็ไม่ได้พูดอะไร ซึ่งเป็นที่เข้าใจของทุกคนว่าต่อไปไม่ควรกระทำเช่นนี้...”	

จดโน้ตเพลงกันสุญหาย	ข้อมูล : จากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่ม
โน้ตเพลงจำนวนมากที่คุณครูสำราญ เกิดผลได้รับจากนายอาจ สุนทรนั้น ในปัจจุบันบรรดาโน้ตเหล่านั้นสูญ เปื่อย และเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา คุณครูจึงต้องนำโน้ตเพลงเหล่านั้นมาศึกษา ทำการซ่อมแซมโน้ตส่วนที่หายไป เพราะท่านมีความหวังใจว่าศิษย์รุ่นหลังๆ จะไม่มีเพลงต่างๆ ไว้ศึกษาเล่าเรียนกัน คุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวว่า “ผมแก่ตัวลงเรื่อยๆ เวลาที่เหลือน้อยลงเต็มทีแล้ว ตอนนี้มีเวลาอยู่ ก็เอาโน้ตเพลงของครูบาอาจารย์มาจดใหม่ ป้องกันเพลงสุญหาย เขียนไว้ให้เป็นตำราสำหรับเป็นความรู้แก่คนรุ่นหลัง” คำพูดลักษณะเช่นนี้ท่านพูดให้บรรดาศิษย์หรือนักศึกษาที่ไปสัมภาษณ์ฟังอยู่เสมอ	

จิตใจอ่อนโยนและใจบุญ	ข้อมูล : นายคมกริช การินทร์
นายคมกริช การินทร์ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีวิทยา และกำลังทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเกี่ยวกับทางเพลงของบ้านพาทย์โกสธ ใช้กรณีศึกษาจากคุณครูสำราญ เกิดผล นายคมกริช การินทร์ ได้กล่าวถึงคุณครูไว้ว่า “ครูเป็นผู้อ่อนน้อม สังกัดได้จากเวลาพูดคุยท่านจะมีคำว่า “ครับ” เกือบตลอดเวลา	

จิตใจอ่อนโยนและใจบุญ	ข้อมูล : นายคมกริช การินทร์
ท่านเป็นครูที่มีเมตตามาก ๆ ตอนนั้นผมไปบ้านครูช่วงน้ำขึ้น น้ำท่วมบ้านของท่าน ช่วงที่น้ำท่วมนั้น มีปลาเป็นจำนวนมาก ว่ายไปมาบริเวณลานบ้าน ท่านบอกว่า “ครูเลี้ยงไว้” คือคอยให้อาหาร แก่ปลา ปลาจึงไม่หนีไปไหน แม้เวลาน้ำลดลงแล้วปลาก็จะอยู่ที่ท่าน้ำหน้าบ้าน ท่านก็จะลงไป ที่ทำให้อาหารแก่ปลาเหมือนเดิม ท่านไม่กินปลาพวกนี้ และห้ามคนที่จะมาจับด้วย”	

ตรงต่อเวลา	ข้อมูล : นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง
นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง กล่าวถึงความเป็นผู้ตรงต่อเวลาของคุณครูสำราญว่า “ครูเป็นคนตรงต่อเวลามาก ครูไม่เคยมาสอนสายเกินเวลา นอกจากท่านจะมีธุระจริงๆ ครูจะเดินทางจาก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อมารอสอนนักเรียนนักศึกษาที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา ตั้งแต่เช้า ซึ่งในบางครั้ง ศิษย์ที่เรียนดนตรีกับครูยังไม่ตื่นเลยด้วยซ้ำ”	

บุคลิกของคุณครูสำราญ เกิดผล	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แขนงวิชาดนตรีไทยและ ดนตรีตะวันตก เป็นศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผลได้ส่งข้อมูลทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยคัดลอกข้อมูลจากสมุดจดบันทึกประจำวันส่วนตัว เล่าถึงอุปนิสัยของคุณครูสำราญ เกิดผล ไว้ว่า “... ครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) หรือที่เรามักจะเรียกกันว่า “ปู่ราญ” ท่านเป็นครู ที่ใจดี และน่ารักมากที่สุดคนหนึ่ง เปรียบเสมือนพ่อเลยก็ว่าได้ ท่านรักและเมตตาเราเหมือน ลูกสาวคนหนึ่ง เป็นครูที่ให้ทั้งความรักและความรู้จนเราประสบความสำเร็จในด้านการเรียน รวมไปถึงด้านการทำงานที่เราสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมา นำไปใช้ประโยชน์ในการสอนได้...”	

รักศิษย์ดังบุตร	ข้อมูล : นายคมกริช การินทร์
นายคมกริช การินทร์ กล่าวถึงความรักของคุณครูสำราญ เกิดผลที่มีต่อศิษย์ว่า “...ตอน ผมไปที่บ้านครูนั้น พอดีเพลงเสร็จผมกำลังเก็บเครื่องมือ ผมเห็นครูเดินเข้าไปในครัว สักครูก็มีอาหารติดมือครูออกมาวางไว้ พร้อมกับบอกผมว่า ทานข้าวก่อนแล้วค่อยกลับนะ ...”	

สอนดนตรี	ข้อมูล : สังเคราะห์ข้อมูลและเสวนากลุ่ม
คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นครูสอนดนตรีให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ และสอนที่บ้าน ตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในขณะที่เดียวกันก็มีศิษย์จากสถาบันการศึกษาต่างๆ และ	

สอนดนตรี	ข้อมูล : สังเคราะห์ข้อมูลและเสวนากลุ่ม
บางครั้งก็เป็นบุคคลผู้สนใจทั่วไป เดินทางไปที่บ้านพาทย์รัตน์ เพื่อเรียนดนตรีกับท่านด้วยการสอนดนตรีของคุณครูสำราญ เกิดผลมีทั้งการสอนให้ศิษย์ปฏิบัติเครื่องดนตรีต่างๆ ตามความถนัดของแต่ละคน ด้วยการต่อเพลงต่างๆ อธิบายทฤษฎีที่จำเป็นต้องใช้ หรือทำความเข้าใจ เล่าเรื่อง หรืออธิบายประวัติความเป็นมาของดนตรี เล่าประสบการณ์ของท่านเกี่ยวกับดนตรีในแง่มุมต่างๆ รวมทั้งตอบข้อซักถามของศิษย์อย่างเป็นกันเองเสมอ	

สอนดนตรีสอดแทรกคำสอน	ข้อมูล : นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง
นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง กล่าวถึงการสอนดนตรีสอดแทรกคำสอนไว้ว่า “... ในการต่อเพลงให้เด็ก ครูก็ได้เพียงต่อแต่เพลงเพียงอย่างเดียว แต่ครูจะแนะนำสิ่งต่างๆ รวมไปถึงคอยปรับในส่วนที่เด็กขาดหายหรือยังไม่ดีด้วย ซึ่งสมัยนี้หายากมากที่จะมีครูที่คอยแนะนำสิ่งต่างๆ อย่างที่ครูทำแบบนี้ ...”	

ให้ความรู้ดนตรีเป็นวิทยาทาน	ข้อมูล : เสวนากลุ่ม
คุณครูสำราญ เกิดผล เปิดบ้านพาทย์รัตน์ให้เป็นที่เรียนดนตรีของบรรดาศิษย์ทุกคน ท่านไม่เคยเรียกเก็บเงินค่าตอบแทน เพราะท่านถือว่าบุคคลรุ่นครูบาอาจารย์ที่เคยสั่งสอนดนตรีให้แก่ท่านมา ไม่ได้เก็บค่าเล่าเรียนใดๆ ทั้งยังเลี้ยงข้าวปลาอาหาร ให้ที่อยู่อาศัย จนศิษย์ทุกคนรวมทั้งท่านด้วยสามารถลืมตาอ้าปากได้ ด้วยสิ่งที่ท่านได้รับเหล่านี้ ท่านจึงมีแนวคิดและยึดเป็นแนวปฏิบัติคือ ต้องการให้ศิษย์ได้รับเหมือนที่ท่านเคยได้รับมา วิชาการดนตรีที่ท่านสอนให้ศิษย์ทั้งหลาย ท่านให้เป็นวิทยาทาน	

อาหารทางปัญญา	ข้อมูล : นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง
นายวิสิทธิ์ สันติกิจรุ่งเรือง กล่าวถึงพลังความรู้ที่ได้เรียนดนตรีจากคุณครูสำราญ เกิดผลไว้ว่า “...ครูมีความเมตตาต่อศิษย์ แรกๆ ที่ผมได้เข้ามาเรียนที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ ผมเปรียบเหมือนทหารที่ออกไปรบแล้วไม่มีอาวุธ แต่สำหรับตอนนี้แล้ว อาวุธที่ผมมีมันเป็นอาวุธที่ดีมาก พูดได้ว่าถ้าข้าศึกเห็นก็ต้องถึงกับขวัญเสียเลยทีเดียว ...”	

เอกลักษณ์ด้านดนตรีของนายสำราญ เกิดผล จากข้อมูลศึกษาประวัติ ผลงานดนตรี ประสบการณ์ทางดนตรี ปรากฏความโดดเด่นด้านเอกลักษณ์ทางดนตรี ๕ ด้าน คือ

ด้านที่ ๑ เอกลักษณ์ด้านการรักษารูปแบบทางเพลงของสายสำนักบ้านพาทย์โกสลด

ข้อมูลเชิงประจักษ์

นายสำราญ เกิดผล ได้สืบทอดและรักษาทางเพลงของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสลด (ทางฝั่งธนฯ) ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางดนตรีไทย ทั้งคลังโน้ตเพลงไทยต้นฉบับที่ได้รับมอบจาก นายอาจ สุนทร การฝากตัวเข้าไปเป็นศิษย์ในสำนักบ้านพาทย์โกสลดตั้งแต่เยาว์วัย การเป็นศิลปิน ดนตรีบ้านพาทย์โกสลด และประสบการณ์ร่วมในการเป็นนักดนตรีประจำวงของบ้านพาทย์โกสลด

ด้านที่ ๒ เอกลักษณ์ด้านความเป็นศิลปินดนตรี

ข้อมูลเชิงประจักษ์

นายสำราญ เกิดผล ได้รับการศึกษา ฝึกฝน วิชาการดนตรีจากคุณครูดนตรีชั้นครูหลายท่าน มาตั้งแต่เยาว์วัย จนมีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรี มีความสามารถและรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติในวิชาการดนตรีไทยรอบด้าน ดังศัพท์ดนตรีที่ใช้ว่า “รอบวง” โดยเฉพาะฝีมือในการบรรเลงระนาดเอกจนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในวงการดนตรีไทย มีประสบการณ์ในการบรรเลง วงปี่พาทย์มาตั้งแต่วงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน วงบ้านพาทย์รัตน ร่วมบรรเลงกับวงดนตรี ต่างๆ ทั้งวงดนตรีที่สังกัดหน่วยงานของทางราชการ และวงดนตรีอิสระทั่วไป

ด้านที่ ๓ เอกลักษณ์ด้านความเป็นนักประพันธ์เพลงไทย

ข้อมูลเชิงประจักษ์

นายสำราญ เกิดผล เป็นนักประพันธ์เพลงไทย เพลงที่ประพันธ์ ได้แก่ การเรียบเรียงเพลง ประเภท “เพลงเรื่อง” การประพันธ์ทำนองเพลงทางเครื่อง มีเพลงโหมโรงเสภา เพลงอัตรา ๓ ชั้น เพลงเถา เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู เพลงระบำ เพลงเบ็ดเตล็ด และการประพันธ์ทำนองเพลงทางร้อง

ด้านที่ ๔ เอกลักษณ์ด้านความเป็นอาจารย์บุคคล

ข้อมูลเชิงประจักษ์

นายสำราญ เกิดผล เป็นครูดนตรีไทยที่ได้รับประสิทธิประสาทให้เป็นครูผู้ประกอบพิธี ไหว้ครู เป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้ดนตรีให้แก่ศิษย์ โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทน รักเมตตาศิษย์ดั่ง บุตรหลาน เป็นครูต้นแบบในด้านจริยานุวัตร เป็นแบบอย่างในวิถีปฏิบัติ ทั้งยังปรับปรนให้เข้ากับ สังคมและวัฒนธรรมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี มีหลักจิตวิทยาในการอบรมสั่งสอนดนตรี เช่น สอน จากง่ายไปหายาก สอนตามฐานความรู้ของผู้เรียน ในด้านความเป็นครูและการถ่ายทอด นายสำราญ เกิดผล เป็นอาจารย์สอนดนตรีให้สถาบันการศึกษาต่างๆ นอกจากนี้ยังเปิดการเรียนดนตรีซึ่งเป็นที่

รู้จักกันในนาม “สำนักดนตรีบ้านพาศรัตน” ที่ยึดแนวทางของสำนักดนตรีแบบแผนดั้งเดิม และยังเปิดการเรียนดนตรีตามโครงการฝึกดนตรีไทยให้แก่เยาวชน ณ ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย

ด้านที่ ๕ เอกลักษณะด้านความเป็นศิลปินแห่งชาติ

ข้อมูลเชิงประจักษ์

นายสำราญ เกิดผล เป็นผู้ถึงพร้อมในความเป็นศิลปินดนตรี คือเป็นผู้ครองงานศิลปะดนตรีไทย ความเป็นผู้รู้ลึกด้านเนื้อหาสาระ ด้านทักษะความเชี่ยวชาญ ด้านผลงานดนตรี ด้านความเป็นครู ด้านการครองตนที่เป็นแบบอย่าง ด้านการครองคนที่ยึดมั่นด้วยนักดนตรีของวงดนตรีที่ท่านอำนวยการ ควบคุม ดูแล ด้านการครองงานที่รับผิดชอบที่ได้รับพระราชทานมอบหมายจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภารกิจการฝึกนักดนตรีรุ่นใหม่และการสืบค้นเพลงเก่าซึ่งเป็นงานพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต งานที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติการตามกรอบงานของครูดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตลอดจนงานสร้างสรรค์ประพันธ์เพลงไทยจำนวนมาก เป็นที่ประจักษ์ในความโดดเด่น จึงได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี ๒๕๔๘

บทที่ ๔

องค์ความรู้ด้านผลงานเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู

องค์ความรู้ด้านผลงานเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู ของนายสำราญ เกิดผล ประกอบด้วย องค์ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของเพลง นัยของเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู ที่นายสำราญ เกิดผล ได้อธิบายไว้ ในงานวิจัยน้ำเสนอ ๒ ส่วน คือ องค์ความรู้ด้านเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู และเพลงหน้าพาทย์ที่เป็นผลงานการประพันธ์เพลงของนายสำราญ ดังนี้

๔.๑ องค์ความรู้ เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู

เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออัญเชิญครูเทพเจ้า ครูจิตวิญญาณ และครูดนตรีที่ล่วงลับไปแล้ว ได้แก่ เพลงตระพระปัญจะสังขร เป็นต้น ให้มาร่วมสโมสร ให้พรมงคล หรือเพื่อประกอบนัยสมมุติต่างๆ เช่น เพลงนั่งกิน เพลงโปรยข้าวตอก ฯลฯ เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครูและลำดับขั้นตอนการบรรเลง ปรากฏในตำราและพิธีไหว้ครูของโจน ละคร หน้าใหญ่ มาก่อน เมื่อมีพระราชพิธี หรือพิธีไหว้ครูแต่ละครั้ง มีวงปี่พาทย์ ๑ วงทำหน้าที่บรรเลงเพลงหน้าพาทย์เพื่อประกอบพิธีตามขั้นตอน หรือตามการเรียกเพลงของคุณครูผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธี

ภาพที่ ๔.๑ การสาธิตหน้าใหญ่วัดখনอน
จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๒

ในด้านดนตรีไทย นักดนตรีไทยแต่ละบ้านหรือสำนักดนตรีมีการประกอบพิธีไหว้ครูประจำปี และเน้นไปที่การทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ครูดนตรี การประกอบพิธีไม่มีการนำเพลงหน้าพาทย์มาบรรเลงอัญเชิญครูตามขั้นตอนในระเบียบพิธีกรรมอย่างพิธีไหว้ครูโจน ละคร หน้าใหญ่นอกจากการบรรเลงเพลงสำหรับประกอบงานบุญ เช่น เพลงโหมโรงเย็น โหมโรงเช้า เพลงบูชาพระรัตนตรัย รับพระ ส่งพระ เป็นต้น และการบรรเลงเพลงร่วมกันของเหล่าลูกศิษย์ของบ้านหรือ

สำนักดนตรีอื่นๆ เพื่อสังสรรค์และเพื่อความสามัคคีในหมู่คณะ รูปแบบตามแนวปฏิบัติเช่นนี้ยังคงปรากฏทั่วไปในวงการดนตรีไทย หรือทุกครั้งที่นายสำราญ เกิดผล ไปทำหน้าที่เป็นพิธีกรไหว้ครูที่สำนักดนตรี บ้านพาทย์โกสศ วัดกัลยาณมิตรตาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ซึ่งยังคงรักษารูปแบบ โดยไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครูประกอบพิธี

การนำเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครูมาบรรเลงในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย จึงมีพัฒนาการมาจากการที่วงปี่พาทย์ซึ่งไปทำหน้าที่บรรเลงในพิธีไหว้ครู โขน ละคร หนังใหญ่ วงปี่พาทย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของเจ้าของหรือครูของ โขน ละคร หนังใหญ่ นั้น เมื่อทำพิธีไหว้ครูดนตรีแยกต่างหาก จึงได้นำรูปแบบของระเบียบพิธีการนั้นมาปรับใช้ตามที่เป็นว่าเหมาะสม ทั้งยังได้มีครูดนตรีผู้ใหญ่ที่มีเอตทัคคะเป็นที่ยกย่องและยอมรับของวงการศิลปดนตรี ประพันธ์เพลงหน้าพาทย์เพิ่มเติม เพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้แก่พิธีไหว้ครู ที่ปรากฏชื่อตามที่นายสำราญ เกิดผล ได้อธิบายไว้ มี นายทองดี ชูสัศย์ นายบุญยงค์ เกตุคง จางวางทั่ว พาทย์โกสศ นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ และนายสำราญ เกิดผล

นัยที่แสดงความสำคัญของเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู มีมิติที่ศิลปดนตรีไทยเข้าใจและสื่อความรู้สึกได้ ตามขั้นตอนแล้ว พิธีกรไหว้ครูเป็นผู้เรียกเพลงหน้าพาทย์แต่ละชุด แต่ละเพลง หรืออาจเรียกต่อเนื่องจากเพลงหนึ่งไปยังเพลงอีกเพลงหนึ่งก็ได้ จำแนกประเภทได้ ดังนี้

- เพลงหน้าพาทย์แสดงความเป็นสิริมงคล หรือบอกร้ายของสถานการณ์นั้นๆ เช่น เพลงสาธุการ
- เพลงตระกริ่ง เมื่อมีการบูชาพระรัตนตรัย เพลงสาธุการกลอง เมื่อมีการบูชาครูดนตรี ตระสันนิบาต เพื่อการประชุมสโมสรสันนิบาตของคุณครูดนตรีทั้งปวงที่อัญเชิญมาสู่พิธี
- เพลงหน้าพาทย์ประจำองค์ของครูเทพเจ้าแต่ละองค์ เช่น เพลงตระพระอิศวร ตระพระนารายณ์ ตระพระพรหม ตระพระประคนธรรพ
- เพลงหน้าพาทย์ที่มีนัยของการเดินทาง ตามฐานันดรของครูดนตรี มักมีชื่อนำหน้าว่า “เสมอ”

โดยคำนี้ตามความหมายของเพลง หมายถึง “การเดินทาง” เช่น เพลงเสมอพราหมณ์ เสมอผี เสมอมาร เสมอเข้าที่ เพลงที่มีนัยเดียวกัน แต่เรียกชื่อต่างออกไป เช่น เพลงดำเนินพราหมณ์ พราหมณ์เข้า พราหมณ์ออก บาทสกุณี (เสมอตึนกก) เป็นต้น

เพลงหน้าพาทย์บอกกิริยาอาการกระทำตามนัยที่จินตนาการ เช่น เมื่อถวายเครื่องเช่นสังเวศแล้ว จากนั้นเป็นเวลาที่ครูรับเครื่องเช่นสังเวศ มีเพลงนั่งกิน เช่น เหล้า เมื่อโปรยข้าวตอก ดอกไม้ มีเพลงโปรยข้าวตอก เป็นต้น

องค์ความรู้ เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู ที่นำเสนอในบทนี้เป็นข้อมูลของนายสำราญ เกิดผล ซึ่งเป็นข้อมูลความรู้ด้านเพลงหน้าพาทย์ที่ท่านใช้บรรเลงประกอบพิธีไหว้ครูของวงดนตรีบ้านใหม่ หางกระเบน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วงดนตรีวงนี้ในเวลาต่อมาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานชื่อให้ใหม่เพื่อเป็นสิริมงคลว่า “วงพาทย์รัตน” โดยนายสำราญ เกิดผลได้มอบหมายให้ผู้วิจัยนำข้อมูลของท่านมาจัดกระทำและเรียบเรียง ก่อนหน้างานวิจัยองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาตินี้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลของท่านมาจัดเป็นความเรียง ลำดับเนื้อความตามหลักวิชาการ คือด้านหลักการของเพลงหน้าพาทย์ ส่วนคำอธิบายเพลงหน้าพาทย์ ได้ลำดับรายชื่อเพลงตามอนุกรมศัพท์ จากนั้นนำส่งคืนท่านเพื่อตรวจสอบและปรับให้ถูกต้องสมบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ องค์ความรู้ที่จัดการเรียบร้อยแล้ว นายสำราญ เกิดผลได้นำลงพิมพ์ในหนังสือ “เพลงหน้าพาทย์ คำรับครูทองดี ชูศักดิ์” และนำทูลเกล้าฯ ถวายเป็นสังคีตานุสรณ์แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อสนองพระเดชพระคุณที่พระองค์ท่านทรงพระเมตตาและทรงส่งเสริมกิจการด้านดนตรีไทยมาโดยตลอด ทำให้ดนตรีไทยมีความเจริญก้าวหน้าเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย หลักการและคำอธิบายเพลง ผู้วิจัยจึงรักษาข้อความเดิมที่ได้เรียบเรียงตามสาระนั้นไว้ สำหรับคำว่า “ข้าพเจ้า” ที่ปรากฏในส่วนที่ ๑ องค์ความรู้ด้านหลักการของเพลงหน้าพาทย์ และ ส่วนที่ ๒ องค์ความรู้ด้านคำอธิบายเพลงหน้าพาทย์ หมายถึงนายสำราญ เกิดผล

การนำเสนอองค์ความรู้เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครูในงานวิจัย มี ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ องค์ความรู้ด้านหลักการของเพลงหน้าพาทย์

ส่วนที่ ๒ องค์ความรู้ด้านคำอธิบายเพลงหน้าพาทย์

ส่วนที่ ๑ องค์ความรู้ด้านหลักการของเพลงหน้าพาทย์

เพลงหน้าพาทย์ เป็นเพลงสำคัญลักษณะหนึ่งของวงการดนตรีไทย เพลงหน้าพาทย์แต่ละเพลงมีคุณค่าและความสำคัญ โดยเฉพาะเพลงองค์พระพิราพเต็มองค์ ท่านครูช่อ สุนทรวาทีน ได้กรุณาเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ท่านต่อเพลงนี้จากท่านครูทองดี ชูศักดิ์ ในโบสถ์วัดกัลยาณมิตร ทำพิธีบูชาครูที่บ้าน มีเครื่องบูชา คือ หัวหมูดิบ บายศรีปากชาม เหล้าขาว ขันขาว ผ้าขาว ๑ ผืน เงินค่ากำนล ๖ บาท ดอกไม้ รูป เทียน ระเบียบวิธีเช่นนี้ควรค่าต่อการยึดถือเป็นแบบแผนสืบไป ในส่วนของเพลงหน้าพาทย์ทั้งหน้าพาทย์ครู อนึ่งข้าพเจ้าขอชี้แจงการแต่งเพลงหน้าพาทย์บางเพลง คือ เพลงตระพระปัญจะสังขร เพลงตระพระศิวะเปิดโลก และเพลงตระนางหรือตระนางมณฑโหมงน้ำทิพย์ การที่ข้าพเจ้าแต่งขึ้นเพื่อให้มีเพลงรองรับในการประกอบพิธีไหว้ครูให้บังเกิดความสมบูรณ์ขึ้น และแต่งตามรับสั่งของพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร สำหรับเพลงหน้าพาทย์ต่างๆ เป็นเพลงที่ใช้กัน

เฉพาะพวกคนตรีและพวกพ่อนรำ เพื่อให้เข้าใจหลักการของเพลงหน้าพาทย์ การใช้ไม้เดินและไม้ลา ข้าพเจ้าได้เขียนอธิบายเพลงหน้าพาทย์ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ไม้เดิน

ไม้เดินเป็นวิธีการตีกลองทัดที่ดำเนินไปตามจังหวะอย่างสม่ำเสมอและมั่นคง การตีเช่นนี้ ตะโพนทำหน้าที่ตีกลองทัดตัวเมียตามกระสวนจังหวะ รูปแบบการตีตะโพนนอกจากแบ่งตามอัตราจังหวะแล้ว ยังมีสัดส่วนที่กำหนดเรียกจังหวะที่เรียกของกระสวนจังหวะว่า “ท่า” ครูคนตรีแต่ครั้งโบราณได้ประดิษฐ์กระสวนจังหวะของตะโพน ๑ ท่ามีสัดส่วนเท่ากับ ๔ จังหวะหน้าทับตะโพน หรือมีสัดส่วนเท่ากับ ๔ ไม้กลอง การกำหนดเช่นนี้เพื่อเป็นที่หมายรู้ของนักคนตรีที่ตีไม้กลอง ให้ถูกต้องตรงตามทำนองและจังหวะที่กำหนดทำนองเพลง การตีไม้เดินมี ๓ อย่าง คือ เดินแบบตระ เดินแบบเสมอ และเดินแบบนางเดิน ไม้เดินทั้ง ๓ อย่างมีคำอธิบาย คือ

๑. **ไม้เดินแบบตระ** การตีไม้เดินแบบตระ ให้ดำเนินจังหวะอย่างช้าที่เรียกว่าเดินช้า ทำนองเพลงของเพลงตระมีทั้งอัตรา ๓ ชั้น และ ๒ ชั้น เช่น ตระสันนิบาต ตระพระอิสวร เป็นต้น การตีไม้กลองต้องดำเนินไปตามจังหวะช้าอย่างสม่ำเสมอ โดยสัดส่วนของการตีไม้กลองของทำนองเพลงอัตรา ๓ ชั้นต้องช้ากว่าอัตรา ๒ ชั้น เปรียบเทียบคือไม้เดินของตระ ๓ ชั้น ตะโพนตี ๑ จังหวะหน้าทับ ไม้กลองตี ๑ ไม้ ระยะเท่ากับจังหวะหน้าทับปรบไ้ ๓ ชั้น ๑ จังหวะ ถ้าเป็นไม้เดินของตระ ๒ ชั้น ตะโพนตี ๑ จังหวะหน้าทับ ไม้กลองตี ๑ ไม้ สัดส่วนเท่ากับหน้าทับปรบไ้ ๒ ชั้น ๑ จังหวะ

๒. **ไม้เดินแบบเสมอ** การตีไม้เดินแบบนี้ให้ดำเนินอย่างปานกลางที่เรียกว่าเดินปานกลาง สำหรับเพลงหน้าพาทย์เสมอต่างๆ เช่น พรหมณ์เข้า บาทสกุณี เป็นต้น การตีไม้กลองให้ดำเนินไปตามจังหวะปานกลางอย่างสม่ำเสมอ การเดินลักษณะนี้ตะโพนตี ๒ จังหวะหน้าทับ ไม้กลองตี ๒ ไม้ สัดส่วนเท่ากับหน้าทับปรบไ้ ๒ ชั้น ๑ จังหวะ

๓. **ไม้เดินแบบนางเดิน** การตีไม้เดินแบบนี้ให้ดำเนินเร็วที่เรียกว่าเดินเร็ว สำหรับเพลงหน้าพาทย์ต่างๆ เช่น เพลงซุบ เพลงเชิดฉาน เป็นต้น การตีไม้กลองให้ดำเนินไปตามจังหวะที่มีสัดส่วนเร็วอย่างสม่ำเสมอ การเดินลักษณะนี้ตะโพนตี ๔ จังหวะหน้าทับ ไม้กลองตี ๔ ไม้ สัดส่วนเท่ากับหน้าทับปรบไ้ ๒ ชั้น ๑ จังหวะ

ไม้ลา

ไม้ลาเป็นวิธีการตีกลองทัดที่แสดงให้ทราบว่าทำนองเพลงจะจบตอนหรือจบเพลง โดยมีการกำหนดให้กลองทัดตัวผู้ดำเนินไม้กลองด้วยวิธีตีสอดแทรกให้กระชั้นระหว่างไม้กลองกับ

ตะโพน เป็นที่หมายรู้สำหรับให้นักดนตรีและนักแสดงที่รำเพลงหน้าพาทย์ทราบช่วงเปลี่ยนของเพลงและทำรำ ไม้ลาแบ่งออกเป็น ๓ อย่าง คือ

๑. ไม้ลาแบบตระ เป็นการตีไม้กลองกำกับ เมื่อพิจารณากรอบของจังหวะหน้าทับปรบไ้ เพลงตระอัตรา ๓ ชั้น ตะโพนตี ๔ จังหวะหน้าทับปรบไ้ ไม้กลองต้องตี ๑๒ ไม้ แต่มีใช้ตีเหมือนหน้าทับปรบไ้ สำหรับกรอบจังหวะหน้าทับปรบไ้ ๒ ชั้น เพลงตระอัตรา ๒ ชั้น ตะโพนตี ๔ จังหวะ ไม้กลองตี ๑๒ ไม้ เท่ากับหน้าทับปรบไ้ แต่มีใช้ตีเหมือนหน้าทับปรบไ้ แนวเดียวกับการตีแบบตระ ๓ ชั้น

๒. ไม้ลาแบบเสมอ เป็นการตีไม้กลองกำกับ มีสัดส่วนเท่ากับ หน้าทับปรบไ้ ๒ ชั้น

๓. ไม้ลาแบบเหาะ เป็นการตีไม้กลองกำกับ มีสัดส่วนเท่ากับ หน้าทับปรบไ้ ๒ ชั้น ๔ จังหวะ ไม้กลองตะโพนแบบตระต้องตี ให้สัมพันธ์กันเช่นนี้ตลอด แม้ว่าในเนื้อหาของเพลงตระแต่ละเพลงมีความยาวแตกต่างกัน แต่เมื่อลงไม้ลาแล้วเพลงตระทุกเพลงต้องลงไม้ลาเท่ากันหมดเพราะ โครงสร้างของเพลงตระเป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไ้

ภาพที่ ๔.๒ นายสำราญ เกิดผล จุดเทียนขณะประกอบพิธีไหว้ครูดนตรี

ส่วนที่ ๒ องค์ความรู้ด้านคำอธิบายเพลงหน้าพาทย์

เพลงหน้าพาทย์

เพลงหน้าพาทย์ครู เป็นเพลงที่ครูดนตรีได้ประพันธ์ทำนองขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการบรรเลงโดยเฉพาะ เช่น เพื่อใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู และเพื่อประกอบกิริยาอาการของตัวแสดง

ของฝ่ายนาฏศิลป์ เป็นต้น ในวงการดนตรีไทยมีเพลงหน้าพาทย์บางเพลงที่ควรทราบ โดยลำดับตามขั้นตอนระเบียบการประกอบพิธี ดังนี้

๑. เพลงสาธุการชั้นเดียว

เพลงสาธุการชั้นเดียว เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่จำวงทั่ว พายโกศลแต่ง โดยแต่งตัดจากเพลงสาธุการของเดิมที่มีอัตรา ๒ ชั้น ทั้งทำนองเพลง และหน้าทับตะโพน เพื่อใช้บรรเลงในตบอุรุตตอนบวงสรวงพระไท

๒. เพลงสาธุการกลอง

เพลงสาธุการกลอง เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครูเพื่อบูชาเทพเจ้า และครูอาจารย์ทางดนตรี เพลงนี้ใช้ไม้กลองเหมือนกราวรำ และเพิ่มตอนท้ายอีก ๑ ไม้

๓. เพลงตระกริ่ง

เพลงตระกริ่งอัตรา ๒ ชั้น เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลงในพิธีสำคัญ เช่น เมื่อประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเช่นเดียวกับเพลงสาธุการ เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลาแบบตระ

๔. เพลงพราหมณ์เข้า

เพลงพราหมณ์เข้า เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ มีความหมายและการใช้อย่างเพลงเสมอ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครูเพื่อแสดงให้ทราบว่าครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูเริ่มพิธีแล้ว เพลงนี้มีไม้เดินแบบเสมอ มีไม้ลา ๒๐ ไม้ ต่อด้วยรัวเฉพาะ

๕. เพลงตระเชิญใหญ่

เพลงตระเชิญใหญ่ เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่รวมเพลงตระเชิญเหนือและเพลงตระเชิญใต้ไว้ด้วยกัน รวมเรียกว่าตระเชิญใหญ่ ใช้บรรเลงเมื่อครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูอัญเชิญเทพเจ้าต่างๆ เพื่อเสด็จมาร่วมงานพิธีที่จัดขึ้น เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลา ออกด้วยเพลงรัวลาเดียว

๖. เพลงตระพระอิสวร

เพลงตระพระอิสวร เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงเมื่อครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูอัญเชิญพระอิสวรโดยเฉพาะ เพลงนี้มีไม้เดิน ๘ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๗. เพลงตระพระนารายณ์เต็มองค์

เพลงตระพระนารายณ์เต็มองค์ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงเมื่อครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูอัญเชิญพระนารายณ์ โดยเฉพาะ เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๘. เพลงตระลงสรงพระพรหม

เพลงตระลงสรงพระพรหม เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงเมื่อครุผู้ประกอบพิธีไหว้ครุอัญเชิญพระพรหม เพลงนี้ครุทองดี ชูสัถย์แต่ง โดยมีวัตถุประสงค์ให้จางวางทั่ว พาทยโกศลนำไปบรรเลงในเพลงดับนารายณ์สิบปาง ตอนสังข์อสูรให้นางผีเสื้อไปลักคัมภีร์ไตรเวทย์ ขณะที่พระพรหมลงสรงน้ำและนำคัมภีร์วางไว้ อสูรเมื่อลักคัมภีร์แล้วกลืนลงไปในห้อง เพลงนี้จึงเรียกว่าตระลงสรงพระพรหม เพลงนี้มีไม้เดิน ๘ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๙. เพลงตระพระพินเนศวร์

เพลงตระพระพินเนศวร์ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงเมื่อครุผู้ประกอบพิธีไหว้ครุอัญเชิญพระพินเนศวร์ เทพเจ้าแห่งความสำเร็จ เพลงนี้มีไม้เดิน ๘ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวสามลาดันเข้ามา่าน เพลงลา และรัวลาเดียว

๑๐. เพลงตระสันนิบาต

เพลงตระสันนิบาต เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงเมื่อครุผู้ประกอบพิธีไหว้ครุอัญเชิญเทพเจ้าทั้งปวงมาร่วมประชุมสโมสรสันนิบาต เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๑๑. เพลงตระพระวิษณุกรรม

เพลงตระวิษณุกรรม เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ เพลงนี้ครุพุ่ม บานุยะวาทย์เป็นผู้แต่งและได้ต่อให้แก่ข้าพเจ้า เมื่อราว พ.ศ.๒๔๕๒ ที่บ้านของครุพุ่ม บานุยะวาทย์ วัดคงมุลเหล็ก กรุงเทพมหานคร เพลงตระพระวิษณุกรรมใช้บรรเลงเมื่อครุผู้ประกอบพิธีไหว้ครุอัญเชิญพระวิษณุกรรม เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๑๒. เพลงตระพระปัญจะสิงขร

เพลงตระพระปัญจะสิงขร เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงเมื่อครุผู้ประกอบพิธีไหว้ครุอัญเชิญพระปัญจะสิงขร เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว เพลงนี้ข้าพเจ้าเป็นผู้แต่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเพลงนี้รองรับเวลาอัญเชิญพระปัญจะสิงขร เทพเจ้าแห่งศรัทธา

๑๓. เพลงเพลงตระฤกษ์กัโดยโกฏ

เพลงตระฤกษ์กัโดยโกฏ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงเมื่อครุผู้ประกอบพิธีไหว้ครุอัญเชิญพระฤกษ์กัโดยโกฏ องค์มาร่วมในพิธีไหว้ครุ เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลา ออกด้วยเพลงคุกพาทย์

๑๔. เพลงตระพระประคนธรรพ

เพลงตระพระประคนธรรพ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงเมื่อครุผู้ประกอบพิธีไหว้ครุอัญเชิญพระประคนธรรพโดยเฉพาะ เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๑๕. เพลงองค์พระพิราพเต็มองค์

เพลงองค์พระพิราพเต็มองค์ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครูชั้นสูง ใช้บรรเลงเมื่อครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูอัญเชิญพระพิราพ เพลงองค์พระพิราพมีลักษณะเป็นเพลงรัวเฉพาะ มีรัว ๕ เที้ยว แต่ละเที้ยวมีชื่อเรียก พร้อมเพลงที่บรรเลงออก ดังนี้

รัวเที้ยวที่ ๑	เรียกว่า	เสี้ยน
รัวเที้ยวที่ ๒	เรียกว่า	เสี้ยนพัน
รัวเที้ยวที่ ๓	เรียกว่า	องค์พระพิราพ
รัวเที้ยวที่ ๔	เรียกว่า	รอนหรือพิราพรอน
รัวเที้ยวที่ ๕	เรียกว่า	รัวฉิ่ง

ออกเพลงปฐม ลา และรัวลาเดียว

๑๖. เพลงบาทสกุณี

เพลงบาทสกุณี เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เพลงเสมอดินนก เพลงนี้เป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง สำหรับประกอบการแสดงโขน ละคร ตะโพนกลองใช้น้ำทับชานาญ ๒ เที้ยว ไม้เดินแบบเสมอ เพลงนี้ไม้เดิน มี ๒ แบบคือ แบบเดิมมี ๑๔ ไม้ อีกทำนองหนึ่งไม่ทราบว่าครูดนตรีท่านใดเพิ่มอีก ๒ ไม้ เป็น ๑๖ ไม้ ออกด้วยรัวเฉพาะ

๑๗. เพลงดำเนินพราหมณ์

เพลงดำเนินพราหมณ์ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครูประเภทเพลงเสมอ ใช้บรรเลงเมื่อครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูอัญเชิญเทพองค์ใดองค์หนึ่ง ไม้กลองที่ตีให้ตีแบบเสมอ ๔ ไม้ แล้วลาหนึ่งครั้ง จากนั้นจึงเดินต่ออีก ๘ ไม้ แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๑๘. เพลงเสมอพราหมณ์

เพลงเสมอพราหมณ์ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครู ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู เพลงนี้มีไม้เดินแบบเสมอ ๔ ไม้แล้วลาหนึ่งครั้ง เดินต่ออีก ๘ ไม้ ออกด้วยรัวลาเดียว

๑๙. เพลงเสมอเข้าที่ ๕ ไม้

เพลงเสมอเข้าที่ ๕ ไม้ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครู ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู เมื่อเชิญครูหรือเทพเข้าประจำที่ เพื่อจะถวายเครื่องสังเวทต่างๆ เพลงนี้มีไม้เดิน ๕ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๒๐. เพลงเสมอเข้าที่ ๙ ไม้

เพลงเสมอเข้าที่ ๙ ไม้ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครู ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู ใช้บรรเลงเมื่อเชิญครูหรือเทพเข้าประจำที่ เพื่อจะถวายเครื่องสังเวทต่างๆ เพลงนี้มีไม้เดิน ๙ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๒๑. เพลงเสมอพระพิราพ

เพลงเสมอพระพิราพ เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุประเภทเพลงเสมอ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู เมื่ออัญเชิญพระพิราพโดยเฉพาะ เพลงนี้มีไม้เดิน ๑๖ ไม้แล้วลา ออกด้วยรั้วเฉพาะ

๒๒. เพลงเสมอเถร

เพลงเสมอเถร เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุประเภทเพลงเสมอ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู และประกอบการแสดงโขน เพลงนี้มีไม้เดิน ๕ ไม้แล้วลา ออกด้วยรั้วลาเดียว

๒๓. เพลงเสมอฤๅษีमार

เพลงเสมอฤๅษีमार เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุประเภทเพลงเสมอ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู เพลงนี้มีไม้เดิน ๕ ไม้แล้วลา ออกด้วยรั้วลาเดียว

๒๔. เพลงเสมอमार

เพลงเสมอमार เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุประเภทเพลงเสมอ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู และประกอบการแสดงโขน เพลงนี้มีไม้เดิน ๕ ไม้แล้วลา ออกด้วยรั้วลาเดียว

๒๕. เพลงเสมอผี

เพลงเสมอผี เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุประเภทเพลงเสมอ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครูและประกอบการแสดงโขน เพลงนี้มีไม้เดิน ๕ ไม้แล้วลา ออกด้วยรั้วลาเดียว

๒๖. เพลงนั่งกิน – เซ่นเหล้า

เพลงนั่งกิน เป็นเพลงหน้าพาทย์ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครูและประกอบการแสดงโขน ในพิธีไหว้ครูใช้บรรเลงในเวลาที่ครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูกล่าวคำถวายเครื่องสังเวยจบแล้วจึงบรรเลงด้วยเพลงนั่งกิน ถ้ากล่าวคำถวายเครื่องสังเวยและถวายพระพิราพด้วย ต้องต่อด้วยเพลงเซ่นเหล้า ซึ่งมีหน้าทับเฉพาะ

๒๗. เพลงตระพระศิวะประทานพร

เพลงตระพระศิวะประทานพร เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู หลังจากที่ครูผู้ประกอบพิธีอัญเชิญครูกลับที่สถิตและจะประทานพรให้บรรดาศิษย์ทั้งหลาย เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลาแบบตระ ออกด้วยรั้วลาเดียว

๒๘. เพลงตระไตรตรีงษ์

เพลงตระไตรตรีงษ์ เป็นเพลงหน้าพาทย์จางวางทั่ว พาทย์โกศลเป็นผู้แต่ง สำหรับใช้บรรเลงในเพลงดับพระร่วง ตอนพระร่วงสร้างเมือง เพลงนี้มีไม้เดินอย่างแบบเสมอ มี ๒๐ ไม้แล้วลา ออกด้วยรั้วลาเดียว

๒๙. เพลงพราหมณ์ออก

เพลงพราหมณ์ออก เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครุหลังจากที่ครุผู้ประกอบพิธีเมื่อดำเนินกิจพิธีเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยความหมายคือพราหมณ์ (ครุผู้ประกอบพิธี) ได้ประกอบพิธีไหว้ครุเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว เพลงนี้มีไม้เดินแบบเสมอ ๔ ไม้แล้วลาแบบเสมอ ออกด้วยรัวเฉพาะ

๓๐. เพลงต้นเสมอ

เพลงต้นเสมอ เป็นเพลงหน้าพาทย์สำหรับประกอบกิริยาการไป – มา มีมาก่อนเพลงเสมออื่นๆ ปัจจุบันไม่มีโอกาสใช้ เพลงนี้มีไม้เดิน ๕ ไม้แล้วลา ออกด้วยรัวลาเดียว

๓๑. เพลงตระพระอุมา

เพลงตระพระอุมา เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครุ ในโอกาสที่ครุผู้ประกอบพิธีอัญเชิญพระอุมา เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลาแบบเสมอ ออกด้วยรัวลาเดียว

๓๒. เพลงตระมัทฉาน

เพลงตระพระมัทฉาน เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ครูทองดี ชูศักดิ์ เป็นผู้แต่ง สำหรับใช้บรรเลงนำพาทย์ศึกดาบรพรเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ตอนพระอินทร์ไปช่วยให้สังข์ศิลป์ชัยขึ้นจากเหว หรือใช้ประกอบการแสดงโขน ละคร เฉพาะตัวพระอินทร์โดยเฉพาะ ใช้เพลงนี้แทนเพลงกลม เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลาแบบตระ ออกด้วยรัวลาเดียว

๓๓. เพลงตระนารายณ์ประทานพร

เพลงตระพรนารายณ์ประทานพร เป็นเพลงหน้าพาทย์ครุ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครุ ในโอกาสที่ครุผู้ประกอบพิธีเชิญครุประทานพร เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลาแบบตระ ออกด้วยรัวลาเดียว

๓๔. เพลงประสิทธิ

เพลงประสิทธิ เป็นเพลงหน้าพาทย์ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครุ ในโอกาสที่ครุผู้ประกอบพิธีลงคำด้วยการขอให้ประสิทธิทุกอัน เพลงนี้ใช้ไม้กลอง ตะโพน เหมือนเพลงชำนาญ

๓๕. เพลงตระประสิทธิ

เพลงตระประสิทธิ เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทเพลงตระ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครุ เหมือนกับเพลงประสิทธิ เพลงนี้ใช้ไม้กลองแบบตระ และตะโพนแบบตระ

๓๖. เพลงตระเทวาประสิทธิ์

เพลงตระเทวาประสิทธิ์ เป็นเพลงหน้าพาทย์ ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู ในโอกาสที่ครูผู้ประกอบพิธีขอให้เทวดาให้ความเป็นสิริมงคลและประสิทธิ์ทุกอย่างแก่ผู้เข้าร่วมพิธี เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลาแบบตระ ออกด้วยรัวลาเดียว

๓๗. เพลงตระมงคลจักรวาล

เพลงตระมงคลจักรวาล เป็นเพลงหน้าพาทย์ครู ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู ในโอกาสที่ครูผู้ประกอบพิธีทำน้มนต์ เพลงนี้มีไม้เดิน ๔ ไม้แล้วลาแบบตระ ออกด้วยรัวลาเดียว

๓๘. เพลงตระพระศิวะเปิดโลก

เพลงตระพระศิวะเปิดโลก เป็นเพลงหน้าพาทย์ครู ข้าพเจ้าเป็นผู้แต่ง โดยพิจารณาว่า เพลงเปิดโลกด้วยสาธการมีเพียง ๔ จังหวะหน้าทับปรบไก่อเท่านั้นและน้อยมาก จึงแต่งขึ้นเป็น ๘ จังหวะเพื่อให้น่าเกรงขามขึ้น ทำนองที่แต่งนี้แต่งเพิ่มตอนต้น ๔ จังหวะ ส่วนตอนหลัง ๔ จังหวะ เป็นเพลงทำนองเดิม เพลงนี้ใช้กลองตะโพนตีเป็นตระขึ้นมาก่อน

๓๙. เพลงตระนาง หรือตระนางมณโฑหุงน้ำทิพย์

เพลงตระนาง หรือตระนางมณโฑหุงน้ำทิพย์ ข้าพเจ้าเป็นผู้แต่งขึ้นตามคำขอของ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร เมื่อครั้งที่เสด็จไปเป็นประธานในงานพิธีไหว้ครูที่บ้านข้าพเจ้า หลังจากเสร็จพิธีไหว้ครูแล้วทรงถามข้าพเจ้าว่า ...สำราญ ตระนางหรือตระนางมณโฑหุงน้ำทิพย์ มีไหมวะ ... ข้าพเจ้าทูลตอบว่ามี จากนั้นจึงไปหยิบโน้ตเพลงที่มีการบันทึกเพลงนี้ไว้ ปรากฏว่า กระดาษบันทึกโน้ตเพลงขาด จนหมดสภาพ คุณไม่รู้เรื่อง จึงทรงถามข้าพเจ้าว่าทำให้ใหม่ได้ไหม เพื่อใช้บรรเลงเมื่อแสดงโขนตอนนางมณโฑหุงน้ำทิพย์ ข้าพเจ้าจึงแต่งเพลงนี้ขึ้น

๔๐. เพลงเทพดำเนิน

เพลงเทพดำเนิน เป็นเพลงหน้าพาทย์อย่างเพลงเสมอ ใช้บรรเลงในการประกอบพิธีไหว้ครู ก่อนเริ่มพิธี วงปี่พาทย์บรรเลงเพลงโหมโรงเช้า เมื่อจบโหมโรงแล้วจึงบรรเลงเพลงเทพดำเนิน เป็นการบอกให้ทราบว่า เพลงที่บรรเลงนั้นมีใช้การโหมโรงเช้า แต่เป็นการโหมโรงเพื่อประกอบพิธีไหว้ครู เพลงนี้มีไม้เดินแบบเสมอ ๑๖ ไม้แล้วลาแบบเสมอ ออกด้วยรัวลาเดียว

๔๑. เพลงเสมอสามลา

เพลงเสมอสามลา หรือเสมอ ๑๕ ไม้ เป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบกิริยาเดิน จางวางทั่ว พาทย์โกศลพิจารณาว่า เพลงเสมอสามลามีการบรรเลงทำนองลากลับ โดยมีไม้เดินเข้ากับทำนองเดิม เป็นการวนทำนอง จึงแต่งทำนองเพลงให้บรรเลงต่อเนื่องกันโดยไม่ต้องบรรเลงย้อนทำนองซ้ำ

ส่วนไม้กลองที่เป็นไม้เดินก็ดำเนินไปเช่นเดิม ในการแสดงโขนใช้เพลงนี้กับตัวละครที่เป็นเจ้าเมือง เช่น สหัสเดชะ เป็นต้น

๔.๒. เพลงเสมอเข้าเฝ้า

เพลงเสมอเข้าเฝ้า เป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบกริยาเดิน ทำนองเพลงเหมือนกันกับ เพลงเสมอสามลาทุกประการ แต่มีส่วนต่างตรงที่มีทำนองเพิ่มจากเพลงเสมอสามลา ๑ ไม้ ครูทองดี ชูศักดิ์ เป็นผู้แต่งทำนองเพิ่ม สำหรับใช้ประกอบการแสดงโขน เฉพาะบทของกุมภกรรณตอนเข้าเฝ้า ทศกัณฐ์เท่านั้น เพลงนี้มี ๑๖ ไม้ แล้วลาแบบเสมอ ออกด้วยเพลงร่ำลาเดียว

๔.๒ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงหน้าพาทย์

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงหน้าพาทย์ของนายสำราญ เกิดผล มี ๓ เพลงคือ เพลงตระนางหรือตระนางมณโฑหุงน้ำทิพย์ เพลงตระพระปัญจะสังขร และเพลงตระพระศิวะ เปิดโลก ประวัติความเป็นมาของเพลงปรากฏข้อมูลในข้อ ๕.๑ ส่วนที่ ๒ องค์ความรู้ด้านคำอธิบาย เพลงหน้าพาทย์แล้ว สำหรับโน้ตเพลง ทั้ง ๓ เพลง มีดังนี้

ภาพที่ ๔.๓ นายสำราญ เกิดผล ขณะต่อเพลงหน้าพาทย์

ให้บรรดาศิษย์ที่เข้าร่วมพิธีไหว้ครู

๔.๒.๑ เพลงตระนาง หรือ ตระนางมณโฑหุงน้ำทิพย์

นายสำราญ เกิดผล

The musical score is presented in a single system with eight staves. The first staff contains the melody, which begins with a quarter rest followed by a sequence of eighth and quarter notes. The subsequent seven staves provide accompaniment, with the right hand playing a consistent eighth-note accompaniment and the left hand providing harmonic support through chords and single notes. The score ends with a final chord on the eighth staff.

๔.๒.๒ เพลงตระพระปัญจะสิงขร

นายสำราญ เกิดผล

The image displays a musical score for the piece 'เพลงตระพระปัญจะสิงขร' (Song of the King's Pannajangsaingha). The score is written in a single system with ten staves. The first staff begins with a treble clef and a 2/4 time signature. The music consists of a series of rhythmic patterns and melodic lines, primarily using quarter and eighth notes, with some rests and dynamic markings. The notation includes various note heads, stems, and beams, as well as some slurs and accents. The piece concludes with a double bar line on the tenth staff.

๔.๒.๓ เพลงพระพิฆเนศวเปิดโลก

นายสำราญ เกิดผล

The image displays a musical score for the piece 'เพลงพระพิฆเนศวเปิดโลก' (Song of Lord Ganesha Opening the World). The score is written in a single system with ten staves. The first staff begins with a treble clef and a 2/4 time signature. The music consists of a series of rhythmic patterns, primarily using eighth and sixteenth notes, with some rests. The notation includes various note heads, stems, and beams, indicating a complex rhythmic structure. The score concludes with a double bar line followed by three empty staves, suggesting the end of the piece or a section.

จากข้อมูลวิจัยที่นำเสนอข้างต้น นายสำราญ เกิดผล ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเพลงหน้าพาทย์ ไว้ ๒ ส่วน คือ หลักการของเพลงหน้าพาทย์ในภาคทฤษฎี การอธิบายเพลงที่เกี่ยวข้องกับเพลงหน้าพาทย์ นัยสำคัญของเพลงหน้าพาทย์ โครงสร้างและรายละเอียดของหน้าทับไม้กลอง และองค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงหน้าพาทย์ของนายสำราญ เกิดผล จำนวน ๓ เพลงคือ เพลงตระนางหรือตระนางมณฑาทิพย์ เพลงตระพระปัญจะสิงขร และเพลงตระพระศิวะเปิดโลก

บทที่ ๕

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงโหมโรง และเพลงเรื่อง

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงของนายสำราญ เกิดผล ประเภทเพลงโหมโรง และเพลงเรื่อง เป็นผลงานการประพันธ์เพลงที่เกิดจากแนวคิด ความต้องการของตนเอง เพลงที่ประพันธ์ตามวาระสำคัญเช่นในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕๐ พรรษา เพลงที่มีหน่วยงาน หรือบุคคลอื่นๆ ขอความอนุเคราะห์ เป็นต้น ผลงานเพลงโหมโรงและเพลงเรื่องแต่ละเพลงประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ การอธิบายประวัติเพลง และโน้ตเพลงที่เป็นองค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์

ภาพที่ ๕.๑ การบรรเลงวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ลูกศิษย์ของนายสำราญ เกิดผล บรรเลงในพิธีไหว้ครูดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๕

๕.๑ ประเภทเพลงโหมโรง

๕.๑.๑ เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก เป็นเพลงที่นายสำราญ เกิดผล แต่งโดยนำเพลงระพระพรหม เพลงต้นไม้เงินต้นไม้ทอง มาเป็นสมุฏฐานในการแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๗ ชั้น ดำเนินตามแนวโหมโรงเสภา ในช่วงท้ายมีเพลงสดุดีมหาราชาและอัญเชิญเพลงพระราชนิพนธ์ “ลมหนาว” มาต่อท้ายเพื่อประกาศเกียรติคุณของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช องค์เอกอัครศิลปิน เพลงนี้ผู้แต่ง แต่งเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ และเป็นไปตามโครงการแต่งเพลงสี่ภาค “เพลงจตุรภาคกาญจนภิเษกสมโภช” ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เรียกชื่อเพลงว่า โหมโรงกาญจนภิเษก

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๑)

นายสำราญ เกิดผล

The image displays a musical score for the piece 'โหมโรงกาญจนภิเษก (๑)'. The score is written on eight staves of music. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The music consists of a series of notes and rests, with some staves featuring more complex rhythmic patterns, including sixteenth notes and eighth notes. There are some markings above the staves, such as '๓' and '๒', which likely indicate fingerings or other performance instructions. The overall style is that of a traditional Thai musical score.

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๒)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The melody is characterized by a steady eighth-note pattern in the first half of each staff, which transitions into more complex rhythmic patterns, including sixteenth-note runs and triplets, in the second half. There are several instances of the Thai character 'ว' (Wa) placed above the notes, likely indicating specific performance techniques or ornaments. The overall structure of the piece is a traditional 'Mahorng' (orchestral introduction) for a Thai opera.

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๓)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. There are several instances of complex rhythmic patterns, including sixteenth-note runs and triplet-like figures. The score is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๔)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The music is organized into measures by vertical bar lines. The eighth staff contains four measures, each with a Thai character above it: '๖', '๗', '๖', and '๗'. The final staff concludes with a double bar line. The overall style is that of a traditional Thai musical score.

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๕)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๕)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes a variety of rhythmic values such as eighth, sixteenth, and thirty-second notes, as well as rests. There are several instances of dense sixteenth-note passages, particularly in the second, third, and fourth staves, which are characteristic of the 'Phom Rong' (orchestral introduction) style. The piece concludes with a final measure on the tenth staff.

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๖)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๖)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The first staff includes a key signature change from one sharp (F#) to one flat (Bb). The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some measures containing rests. The notation includes various musical symbols such as beams, slurs, and dynamic markings. There are four specific Thai characters (โ, ฎ, ฏ, ฏ) placed above certain notes in the second, fourth, sixth, and eighth staves, likely indicating specific rhythmic or melodic patterns. The score concludes with a double bar line on the tenth staff.

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๗)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๗)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The fourth staff contains specific Thai musical notations: '๖' above the first note, '๗' above the second measure, '๖' above the third measure, and '๗' above the fourth measure. The music is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๘)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก (๘)'. It consists of nine staves of music, all written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. Several measures feature slurs, indicating phrasing or melodic lines. The score concludes with a double bar line at the end of the ninth staff.

๕.๑.๒ เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว

เพลงทยอยเดี่ยว ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา โครงสร้างเป็นประเภทหน้าทับสองไม้ ใช้ประกอบการแสดงโขนละคร ในบทโศกเศร้าเสียใจ เพลงนี้ถ้าใช้เสียงทางนอก เรียกเพลงทยอยนอก ใช้เสียงทางในเรียกเพลงทยอยใน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ นายสำราญ เกิดผลได้นำทำนองเพลงทยอยที่ต่อมาจากนายเทียบ คงลายทอง มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น แต่งให้มีลูกล้อ ลูกขัด ลูกเหลื่อมลูกด้า ตามแบบฉบับของเพลงทยอย เอกลักษณ์เฉพาะของเพลงโหมโรงนี้คือ เป็นเพลงที่ใช้ทั้งหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ มีการเดี่ยวเครื่องดนตรีสลับกับการบรรเลงเป็นวง เพลงนี้แต่งไว้เพื่อใช้เป็นเพลงโหมโรงเสภา

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๑)

นายสำราญ เกิดผล

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๒)

The image displays a musical score for a solo performance of a traditional Thai 'Omroh' (โหมโรง) piece. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests and dynamic markings. The piece is characterized by its steady, rhythmic progression, typical of the 'Omroh' genre used to introduce a performance.

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๓)

The musical score consists of ten staves of music. The first nine staves contain a melodic line with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and some triplet-like figures. The tenth staff is a single line with a treble clef and a key signature of one flat, containing a whole rest followed by three measures of whole rests, with the Thai text 'เดี่ยวรอบวง' (Solo around the circle) written above the first measure.

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๕)

The musical score consists of ten staves of music. The first seven staves feature a rhythmic pattern of eighth notes with a melodic contour that rises and then falls. The eighth and ninth staves continue this pattern with a slight variation in the final notes. The tenth staff is a single line of music with a slower tempo, indicated by the word 'เดี่ยว' (Solo) written above the first few notes.

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๖)

The image displays a musical score for a solo performance of a traditional Thai instrument, likely a p'ee. The score is written on ten staves. The first four staves are in treble clef, and the last six staves are in bass clef. The music is in a 2/4 time signature. The first staff begins with a melodic line. The second and third staves continue the melody. The fourth staff is marked with the Thai character 'รับ' (reap), indicating a specific rhythmic or melodic pattern. The fifth staff continues the melody with a more complex rhythmic pattern. The sixth staff features a dense, fast-paced melodic line. The seventh through tenth staves consist of a steady, rhythmic accompaniment pattern, likely for the p'ee instrument.

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๗)

The image displays a musical score for a solo performance of a traditional Thai 'Omroh' (โหมโรง) piece. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes a variety of rhythmic patterns, such as eighth and sixteenth notes, and rests. The music is characterized by its melodic and rhythmic complexity, typical of traditional Thai music. The score is presented in a clean, black-and-white format, suitable for educational or archival purposes.

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๘)

The image displays a musical score for a solo performance of 'เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๘)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The first four staves feature a melodic line with eighth-note patterns. The fifth and sixth staves show a rhythmic accompaniment with eighth-note chords and rests. The seventh and eighth staves continue the accompaniment with similar patterns. The ninth and tenth staves provide a final melodic line with eighth-note patterns. The notation includes various note values, rests, and slurs, indicating a specific rhythmic and melodic structure.

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๕)

The image displays a musical score for a solo performance of 'เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๕)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. The music is organized into measures, with some measures containing Thai characters (๖ and ๗) positioned above the notes, likely indicating specific rhythmic patterns or fingerings. The overall structure of the piece is a single melodic line that progresses through a series of rhythmic and melodic changes across the ten staves.

เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว (๑๐)

The musical score is written in a single system with ten staves. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. The score is divided into sections by the Thai characters 'รับ' (top of the third staff) and 'เดี่ยวรอบวง' (top of the second staff). The piece concludes with a double bar line on the tenth staff.

๕.๑.๓ เพลงโหมโรงมหาชัย

เพลงมหาชัย ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ตามหลักฐานเก่าสุดซึ่งมีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร เป็นบทเกร็ดสำหรับร้อง มโหรีโบราณ และอยู่ในเพลงขับเรื่องเวียนเทียน ทำนองเพลงสื่อความหมายถึงชัยชนะอันยิ่งใหญ่ ใช้บรรเลงในกิจพิธีมงคลและประกอบการแสดงละคร นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่งขยาย เป็นอัตรา ๑ ชั้นพร้อมทั้งแต่งทิวเปลี่ยน เพลงนี้แต่งเพื่อใช้บรรเลงเป็นเพลงโหมโรงเสภา

เพลงโหมโรงมหาชัย (๑)

นายสำราญ เกิดผล

ท่อน ๑

The musical score is written in a single system with 8 staves. It begins with a treble clef and a 2/4 time signature. The first staff starts with a repeat sign. The melody consists of eighth and sixteenth notes, with some rests. The piece concludes with a double bar line.

เพลงโหมโรงมหาชัย (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงมหาชัย (๒)'. It consists of ten staves of music written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The score is organized into measures across the staves. The final staff includes a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. Below the final staff, the text 'ท่อน ๒' is written, indicating the start of a second section of the piece.

เพลงโหมโรงมหาชัย (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงมหาชัย (๓)'. It consists of ten staves of music, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes, often grouped together in beams. The score is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

เพลงโหมโรงมหาวัย (๔)

The musical score consists of ten staves of music. The first five staves are in a single system, followed by a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. Below the first ending is the text 'เทียบเปลี่ยน ท่อน ๑'. The remaining staves continue the piece with various rhythmic patterns and ornaments.

1. | 2.

เทียบเปลี่ยน ท่อน ๑

เพลงโหมโรงมหำชัย (๕)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงมหำชัย (๕)'. It consists of ten staves of music, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. There are several instances of triplets, indicated by the number '3' above the notes. The score is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

เพลงโหมโรงมหาชัย (๖)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงมหาชัย (๖)'. The score is written on ten staves of music. The first three staves contain the main melody, with the third staff including first and second endings. The fourth staff is marked 'เที่ยวเปลี่ยน ท่อน ๒' and features a different melodic line. The fifth staff contains a complex rhythmic pattern, likely for a drum accompaniment. The remaining staves continue the melodic development, with some staves including fingerings (e.g., ๑, ๒, ๓, ๔) and a final ending bracket.

เพลงโหมโรงมหาชัย (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงมหาชัย (๓)'. The score is written in a single system with ten staves. The first five staves contain the main melodic line, featuring a variety of rhythmic patterns and melodic intervals. The sixth staff begins with a first ending bracket, marked with a '1.' above it. The seventh and eighth staves continue the melodic line, with the eighth staff ending in a double bar line. The ninth and tenth staves provide a second ending, marked with a '2.' above the first staff of the pair. The score includes various musical notations such as eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings like 'f' and 'mf'. The piece concludes with a final double bar line on the tenth staff.

๕.๑.๔ เพลงโหมโรงคีวะประสิทธิ์

เพลงโหมโรงคีวะประสิทธิ์ เป็นเพลงที่นายสำราญ เกิดผล แต่งขึ้นเมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมีสมุฏฐานทำนองเพลงเดิมจากเพลงระพระคีวะประทานพร ๘ จังหวะ และเพลงพระเจ้าเปิดโลกซึ่งอยู่ช่วงท้ายของเพลงสาธุการ ๔ จังหวะ เพื่อใช้เป็นเพลงโหมโรงของ วงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพลงนี้ได้นำไปใช้บรรเลง ประชันวงปี่พาทย์ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร และยังใช้เป็นเพลงโหมโรงในงานดนตรีไทยมัธยมศึกษาสัจจรที่จังหวัดพระนครศรี อยุธยาเป็นเจ้าภาพ ชื่อของเพลงนี้ได้รับ พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เพลงโหมโรงคีวะประสิทธิ์ (๑)

นายสำราญ เกิดผล

The image shows a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงคีวะประสิทธิ์ (๑)'. It consists of eight staves of music written in a single system. The notation is in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. The melody is composed of eighth and quarter notes, with some rests. The score is presented in a clean, black-and-white format.

เพลงโหมโรงศิwapระสิทธิ์ (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงศิwapระสิทธิ์ (๒)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation consists of rhythmic patterns and melodic lines, characteristic of traditional Thai music. The first staff features a series of eighth notes. The second staff continues with similar rhythmic patterns. The third staff introduces a more complex rhythmic structure with some notes beamed together. The fourth staff includes a measure with a slash and a vertical line, indicating a rest or a specific rhythmic marking. The remaining staves continue with various rhythmic and melodic motifs, including some notes with stems pointing downwards. The overall structure is a single melodic line across ten staves.

เพลงโหมโรงศิwapระสิทธิ์ (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงศิwapระสิทธิ์ (๓)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The melody is characterized by a steady eighth-note pattern in the lower register, with occasional melodic leaps and grace notes. The score is divided into measures by vertical bar lines. In the sixth, seventh, and eighth staves, there are Thai characters 'ว' and 'ฃ' placed above the notes, likely indicating specific rhythmic or melodic patterns. The overall structure of the piece appears to be a traditional Thai instrumental or vocal introduction.

เพลงโหมโรงศิwapระสิทธิ์ (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงศิwapระสิทธิ์ (๔)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation consists of rhythmic patterns and melodic lines, characteristic of traditional Thai music. The notes are primarily eighth and sixteenth notes, often beamed together. The score is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

เพลงโหมโรงศิwapระสิทธิ์ (๕)

ภาพที่ ๕.๒ พิธีไหว้ครูดนตรี วิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๔๖

๕.๑.๕ เพลงโหมโรงอุทอง

เพลงโหมโรงอุทอง ๓ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่อ มี ๒ ท่อน มีเกี่ยวกับส่วนท้ายของเพลงเป็นทำนองศรีอยุธยา ๒ ท่อน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ นายสำราญ เกิดผล ได้แต่งขยายจากโครงสร้างทำนองเพลงไทยสากลชื่อเพลง “กรุงศรีอยุธยา” เนื้อร้องเป็นบทประพันธ์ของพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ ที่ขึ้นต้นว่า “กรุงศรีอยุธยา ราชนาไทย ถึงเคยแตกแหลกไปก็ไม่สิ้นคนดี เราจะรบศัตรูต่อสูไฟริ เราจะกู้เกียรติศรีอยุธยาไว้เอย...” การแต่งใช้ตามรูปแบบเพลงโหมโรงเสภา เพลงนี้ส่งเข้าประชันวงปีพาทย์ไม้แข็งกับวงปีพาทย์ไม้แข็งจากอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ของนายอุทัย แก้วละเอียด ในรายการดนตรีไทยพรรณนา ณ โรงละครแห่งชาติ ได้รับรางวัลชนะเลิศ สำหรับชื่อเพลงเรียกชื่อใหม่ว่า เพลงโหมโรงอุทอง เพื่อน้อมรำลึกถึงสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอุทอง) ซึ่งเป็นพระปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา

เพลงโหมโรงอุทอง (๑)

นายสำราญ เกิดผล

ท่อน ๑

เพลงโหมโรงอุทอง (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงโหมโรงอุทอง (๒)'. It consists of ten staves of music written in a single system. The notation is in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The score is divided into two main sections: the first section, marked '1.', spans the first two staves and concludes with a double bar line and repeat dots; the second section, marked '2.' and labeled 'ท่อน ๒', begins on the third staff and continues through the remaining eight staves. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests, typical of traditional Thai music.

เพลงโหมโรงอุทอง (๓)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of ten staves. The first staff has two first endings (1. and 2.) and a repeat sign. The second staff is labeled 'ท่อน ๑ เทียบกลับ' (Section 1, Contrapuntal). The score includes various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are also some markings like '3' and '๗' above certain notes. The piece concludes with a final first ending and a repeat sign.

เพลงโหมโรงอุทอง (๔)

ท่อน ๒ เทียวกลับ

๖ ๗ ๖ ๗ ๖ ๗

1. 2.

กรุงศรีอยุธยา ท่อน ๑

เพลงโหมโรงอุทอง (๕)

1. 2.

กรุงศรีอยุธยา ท่อน ๒

เพลงโหมโรงอุทอง (๕)

ภาพที่ ๕.๑ นายสำราญ เกิดผล ทำพิธีจับมือต่อเพลงสาธุการ
ให้แก่อาจารย์คณตรีชาวต่างประเทศ

๕.๒ ประเภทเพลงเรื่อง

๕.๒.๑ เพลงเรื่องครอบครัว

เพลงเรื่องครอบครัว เป็นเพลงเรื่องเพลงเดียวที่นายสำราญ เกิดผล ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นเพลงเรื่อง โดยพิจารณาเพลงที่มีโครงสร้างใกล้เคียงกัน ในส่วนของเพลงซ้ำประเภทเพลงปรบไก่ มีเพลงครอบครัว เพลงเขาวง เพลงคำหวาน เพลงหอมหวาน เพลงหอมหวาน ต่อด้วยเพลงประเภทสองไม้ มีเพลงปราสาททอง เพลงเร็วปราสาททอง ออกด้วยเพลงลา

เพลงเรื่องครอบครัว (๑)

นายสำราญ เกิดผล

ครอบครัว
ท่อน ๑

ท่อน ๒

เพลงเรื่องครอบครัววาล (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเรื่องครอบครัววาล (๒)'. The score is written on ten staves. The first four staves are instrumental accompaniment. The fifth staff begins with the Thai word 'เขาวง' (Kha-wong) above the first measure. The score includes various musical notations such as treble clefs, notes, rests, and repeat signs with first and second endings. The music is presented in a standard Western musical notation style.

เพลงเรื่องครอบครัว (๓)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line begins with the Thai word "คำหวาน" (Cá Hwán) and contains a double bar line with repeat dots. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes. The score includes first and second endings for both parts, indicated by bracketed numbers 1 and 2.

เพลงเรื่องครอบครัว (๔)

ทอมหวาน

๗

เพลงเรื่องครอบครัววาด (๕)

1. 2.

ทอมทวน

The image displays a musical score for a piece titled "เพลงเรื่องครอบครัววาด (๕)". The score is written on ten staves. The first staff begins with a first ending bracket labeled "1." and a second ending bracket labeled "2.". The second staff is marked with the Thai word "ทอมทวน" (Tom-tuan). The music consists of a series of rhythmic patterns and melodic lines, typical of traditional Thai music notation. The score concludes with a first ending bracket labeled "1." and a second ending bracket labeled "2." on the tenth staff.

เพลงเรื่องครอบครัววาล (๖)

สองไม้
ปราสาททอง

The image displays a musical score for a piece titled 'เพลงเรื่องครอบครัววาล (๖)'. The score is written for a 'สองไม้' (two-stick) instrument, specifically 'ปราสาททอง' (Prasatong). It consists of ten staves of music, each beginning with a treble clef and a common time signature (C). The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and ties. The melody is characterized by a steady, rhythmic pattern with some melodic variation. The score is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

เพลงเรื่องครอบครัว (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเรื่องครอบครัว (๓)'. It consists of ten staves of music, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and ties. The music is written in a single melodic line across the staves. The score concludes with a double bar line at the end of the tenth staff.

เพลงเรื่องครอบครัว (๘)

เพลงเร็ว

The image shows a musical score for a piece titled 'เพลงเรื่องครอบครัว (๘)' (Song about Family (8)). The score is written on ten staves of music. The first staff begins with the tempo marking 'เพลงเร็ว' (Fast Song). The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests and dynamic markings. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The score is arranged in a single system with ten staves.

เพลงเรื่องครอบครัว (๕)

องค์ความรู้ด้านการประพันธ์เพลงโหมโรงและเพลงเรื่อง ของนายสำราญ เกิดผล ที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยเพลงโหมโรง ๕ เพลง คือ เพลงโหมโรงกาญจนานิเขก เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว เพลงโหมโรงมหาชัย เพลงโหมโรงสีวะประสิทธิ์ และเพลงโหมโรงอุ้มทอง ส่วนเพลงประเภทเพลงเรื่อง นำเสนอ ๑ เรื่อง คือ เพลงเรื่อง “ครอบครัว”

บทที่ ๖

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงลำเนียงไทย

องค์ความรู้ ด้านผลงานการประพันธ์เพลงของนายสำราญ เกิดผล มีทั้งเพลงที่เกิดจากแนวคิด จินตนาการ ความต้องการของตนเอง เพลงที่มีสมภูฐานมาจากเพลงอัตรา ๒ ชั้น และเพลงไทยสากล ผลงานการประพันธ์เพลงของท่าน มีทั้งที่ท่านกำหนดวัตถุประสงค์ในการประพันธ์เอง และที่ได้รับการเชิญ การร้องขอจากหน่วยงานหรือบุคคลต่างๆ ในงานวิจัยนำเสนอเพลงซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์เพลงเถาของท่าน ชุดเพลงลำเนียงไทย จำนวน ๓๘ เพลง โดยในแต่ละเพลงที่นำเสนอประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ การอธิบายประวัติเพลง และโน้ตเพลงที่เป็นองค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์ ดังนี้

ภาพที่ ๖.๑ นายสำราญ เกิดผล ขณะให้ความรู้ดนตรีโดยมีพิธีกรร่วมซักถาม

๖.๑ เพลงกระบอกเงินเถา

เพลงกระบอกเงินเถา เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๓ จังหวะ เพลงนี้ปรากฏอยู่ในเพลงเรื่องพระนันทเพลเรื่องกระบอก ประกอบด้วยเพลง กระบอกเงิน กระบอกทอง เป็นต้น ใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงละคร สำหรับบทที่ต้องการความรีบด่วน ให้จบเร็ว หรือการไปมาอย่างรวดเร็ว เช่น ในบทละครดึกดำบรรพ์ เรื่องสังข์ศิลป์ชัย ตอนท้าวเสนาภูท้อรับแปดกษัตริย์ บทพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่งขยายเป็น อัตรานี้ ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตรานี้ขึ้นเดี่ยว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกว่าเพลงกระบอกเงิน

เพลงกระบอกเงินเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a time signature of 2/4. It consists of 8 staves of music. The first staff is labeled 'สามชั้น ท่อน ๑'. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The final staff ends with a double bar line and repeat dots.

เพลงกระบอกเงินเถา (๒)

The musical score is written in treble clef and consists of two main sections. The first section, labeled 'สามชั้น ท่อน ๒' (Three-tiered Part 2), begins with a first ending bracket over the first measure. The melody is primarily composed of eighth and sixteenth notes, with some rests. The second section, labeled 'สองชั้น ท่อน ๑' (Two-tiered Part 1), also starts with a first ending bracket. The notation includes various rhythmic values and rests, typical of traditional Thai folk music.

เพลงกระบอกเงินเถา (๓)

The musical score is written in treble clef and consists of several staves. It includes first and second endings, and is divided into sections labeled 'สองชั้น ท่อน ๒' and 'ชั้นเดียว ท่อน ๑' and 'ชั้นเดียว ท่อน ๒'. The notation includes various rhythmic values and melodic lines.

1. 2.

สองชั้น ท่อน ๒

1. 2.

ชั้นเดียว ท่อน ๑

1. 2.

ชั้นเดียว ท่อน ๒

1. 2.

๖.๒ เพลงกลางพนาเถา

เพลงกลางพนา ๒ ชั้น ชื่อเดิมคือเพลงชมดง ๒ ชั้น ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ เป็นเพลงบรรยายธรรมชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ นายสำราญ เกิดผล ได้นำเพลงชมดงกลาง ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมทั้งแต่งท่อน ๒ เป็นทางเปลี่ยน เพื่อเพิ่มทำนองลูกล้อลูกขัด นำทำนองเพลงที่แต่งมาเรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงกลางพนาเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The musical score is written on eight staves. The first staff begins with a treble clef, a 2/4 time signature, and a key signature of one flat (B-flat). It contains a double bar line and repeat sign. The melody consists of quarter and eighth notes. The subsequent staves continue the melody with various rhythmic patterns and note values, including quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. The score concludes with a final note on the eighth staff.

เพลงกลางพนาเถา (๒)

1. 2.

สามชั้น ท่อน ๒

7 ๙

The image shows a musical score for a piece titled "เพลงกลางพนาเถา (๒)". It begins with a treble clef and a key signature of one flat. The first line contains two measures: the first measure has a whole note G4, and the second measure has a whole note F4. Above the first measure is a box labeled "1." and above the second is a box labeled "2.". Below the first measure is the text "สามชั้น ท่อน ๒". The score then continues with ten staves of music, each containing four measures. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. The final staff has a fermata over the first measure, with a "7" above it, and a "9" above the second measure.

เพลงกลางพนาเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงกลางพนาเถา (๓)'. It consists of ten staves of music written in a single melodic line on a treble clef staff. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. Above the first four staves, there are Thai characters '๖' and '๗' indicating specific rhythmic patterns or counts. The fifth staff features a complex, dense rhythmic pattern. The sixth staff contains a double bar line, followed by a section of music. Below the sixth staff, the text 'สองชั้น ท่อน ๑' is written. The final two staves continue the melodic line with various rhythmic patterns.

เพลงกลางพนาเถา (๕)

The musical score is written in a single system with ten staves. The first staff contains the main melody with two Thai characters above it. The second staff is a blank staff with a double bar line. The third staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑' and contains a melodic line. The fourth staff continues the melody. The fifth staff has two first endings, labeled '1.' and '2.'. The sixth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๒' and contains a melodic line with Thai characters above it. The seventh, eighth, and ninth staves continue the melody with Thai characters above it. The tenth staff is labeled 'ลูกหมด' and contains a melodic line. The final staff is a blank staff with a double bar line.

๖.๓ เพลงขวางคลองเถา

เพลงขวางคลอง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า มีท่อนเดียว เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว แต่งเพิ่มเติมหลังเป็นที่ขวัด พร้อมทั้งนำทำนองทุกอัตราชั้นมาเรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงขวางคลองเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น (เที่ยวแรก)

เพลงขวางคลองเถา (๒)

The musical score consists of ten staves of music. The first four staves are a continuous melodic line. The fifth staff begins with a first ending bracket labeled '1.' and contains the Thai text 'สามชั้น (เหี่ยวขาด)'. The sixth staff begins with a second ending bracket labeled '2.'. The seventh staff contains a complex rhythmic pattern with a dense sixteenth-note run. The eighth, ninth, and tenth staves continue the melodic line, with some notes marked with a '๖' (sixteenth note) and a '๗' (seventeenth note).

เพลงขวางคลองเถา (๓)

The musical score is written in a single system with ten staves. The first staff contains the melody with Thai characters 'ร' and 'ฆ' above the notes. The second staff is a piano accompaniment. The third staff continues the melody with 'ร' and 'ฆ' characters. The fourth and fifth staves are piano accompaniment. The sixth and seventh staves continue the melody. The eighth staff shows a first ending (1.) and a second ending (2.). The ninth staff is labeled 'สองชั้น (เทียบแรก)' and the tenth staff is a piano accompaniment.

เพลงขวางคลองเถา (๔)

The musical score consists of ten staves of music. The first four staves are a single melodic line. The fifth staff contains two first endings, labeled '1.' and '2.'. The sixth staff is the beginning of a 'สองชั้น (เทียบซัด)' section, marked with a '7' and a '๗'. The seventh and eighth staves continue this section with various rhythmic patterns and markings. The ninth and tenth staves conclude the piece with a final melodic line.

เพลงขวงคลองเถา (๕)

The musical score is written in a single system with five staves. The first staff contains the main melody. The second staff is a variation of the melody, marked with a first ending (1.) and a second ending (2.). The third staff is labeled 'ซันเตียว (เหี้ยวแรก)' (Zanyu (First Style)) and begins with a 7-measure rest. The fourth staff continues the melody. The fifth staff is another variation, marked with a first ending (1.) and a second ending (2.). The sixth staff is labeled 'ซันเตียว (เหี้ยวซัด)' (Zanyu (Second Style)) and begins with a 7-measure rest. The seventh staff continues the melody. The eighth staff is a variation, marked with a first ending (1.) and a second ending (2.). The ninth staff continues the melody. The tenth staff is a variation, marked with a first ending (1.) and a second ending (2.).

๖.๔ เพลงคู่โลกเถา

เพลงคู่โลก ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล นำทำนองในอัตรา ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงคู่โลกเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

The musical score is written on a single staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 3/4. The melody begins with a quarter rest, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second measure contains a quarter note C5, a quarter note D5, and a quarter note E5. The third measure contains a quarter note F5, a quarter note G5, and a quarter note A5. The fourth measure contains a quarter note B5, a quarter note C6, and a quarter note D6. The fifth measure contains a quarter note E6, a quarter note F6, and a quarter note G6. The sixth measure contains a quarter note A6, a quarter note B6, and a quarter note C7. The seventh measure contains a quarter note D7, a quarter note E7, and a quarter note F7. The eighth measure contains a quarter note G7, a quarter note A7, and a quarter note B7. The score ends with a double bar line.

เพลงภูโฉลกเถา (๒)

1. 2.

สามชั้น เทียวขาด

The musical score consists of ten staves. The first staff is a vocal line with two first and second endings. The second staff begins with the Thai text 'สามชั้น เทียวขาด' and is followed by nine staves of piano accompaniment. The final staff is a vocal line with two first and second endings, mirroring the structure of the first staff.

เพลงอุโหลกเถา (๓)

สองชั้น

สองชั้น เทียวขัด

ระ ฆ ระ ฆ

เพลงอุไรโลกธา (๔)

ชั้นเดี่ยว

ชั้นเดี่ยว เทียวซัด

ลูกหมัด

The image displays a musical score for the song 'เพลงอุไรโลกธา (๔)'. It is divided into two main sections: a solo part and a full band part. The solo part, labeled 'ชั้นเดี่ยว', consists of three staves of music. The first two staves contain the main melody, and the third staff shows a first ending (1.) and a second ending (2.). The full band part, labeled 'ลูกหมัด', consists of two staves. The first staff contains the bass line, and the second staff contains the drum line. The music is written in a 7/8 time signature and features a mix of eighth and sixteenth notes.

๖.๕ เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา

เพลงถอยหลังเข้าคลอง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไถ่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๒ จังหวะ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนอง เพลงถอยหลังเข้าคลอง ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๑ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียง เป็นเพลงเถา

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๒)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. There are several instances of triplets, indicated by a '3' above the notes. Additionally, there are Thai characters '๖' and '๗' placed above specific notes, likely representing fingerings or breath marks. The music is presented in a single melodic line.

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๓)'. It consists of ten staves of music, all written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The second staff continues the melodic line. The third staff contains a double bar line followed by a whole rest, indicating a pause. The fourth staff is marked 'สามชั้น ท่อน ๒' (Three-part, Part 2) and begins with a treble clef and a key signature of one flat. The remaining staves continue the melodic development with complex rhythmic patterns.

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๔)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. There are several trill ornaments (trills) indicated by the number '๓' above specific notes. The piece concludes with a double bar line followed by three measures of whole rests on the final staff.

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๕)

สองชั้น ท่อน ๑

The musical score is presented in ten staves. The first staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๑'. The music is written in a single melodic line on a treble clef staff. The notation includes various rhythmic values and melodic intervals. There are some markings above the notes in the eighth staff, possibly indicating fingerings or breath marks.

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๖)

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๖) is a musical score consisting of ten staves. The first staff is a treble clef with a whole rest. The second staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๒' and contains a melody of eighth notes. The third staff continues the melody with eighth notes and some beamed sixteenth notes. The fourth staff continues with eighth notes. The fifth staff continues with eighth notes. The sixth staff continues with eighth notes. The seventh staff continues with eighth notes. The eighth staff continues with eighth notes. The ninth staff continues with eighth notes. The tenth staff is a treble clef with a whole rest.

เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา (๗)

ชั้นเดี่ยว ท่อน ๑

ชั้นเดี่ยว ท่อน ๒

๖.๖ เพลงบั้งนเถา

เพลงบั้งน ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่อ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ เป็นเพลงหนึ่งที่เรียบเรียงอยู่ในเพลงตับเรื่องถอนสมอ อยู่ใน ตับเวียนเทียน และใช้ประกอบการแสดงละครใช้ในตอนที่เกี่ยวกับการเสด็จอริยฐาน เช่น ในเรื่อง ไกรทอง ตอนไกรทองเสกกระถางเสียงลอยไปในพิธิจับขาละวัน เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองเพลงบั้งน ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็น อัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงบั้งนเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

เพลงบ้านเถา (๒)

เทียบกลับ

สามชั้น ท่อน ๒

เพลงบ้านเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงบ้านเถา (๓)'. It consists of ten staves of music, all written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The score is organized into measures by vertical bar lines. The eighth staff begins with the Thai text 'เทียบากลับ' (Tie-bai-galab) positioned above the first few notes. The music concludes with a double bar line at the end of the tenth staff.

เพลงบ้านเถา (๔)

The musical score for 'เพลงบ้านเถา (๔)' is presented in ten staves. The first five staves contain the main melody, which begins with a treble clef and a key signature of one flat. The melody consists of eighth and sixteenth notes, with some triplet patterns. The sixth staff is a whole rest, indicating a section break. The seventh staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๑' and contains a new melodic line. The final three staves continue this second section, ending with a final cadence.

เพลงบ้ำปนเถา (๕)

เที่ยวกลับ

สองชั้น ท่อน ๒

เที่ยวกลับ

เพลงบ้านเถา (๖)

The musical score for 'เพลงบ้านเถา (๖)' is presented in a single system with eight staves. The first three staves contain the main melody, featuring a mix of eighth and sixteenth notes. The fourth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑' and continues the melody. The fifth staff shows a continuation of the melody. The sixth staff is a whole rest, indicating a section break. The seventh staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๒' and begins a new melodic phrase. The eighth staff is another whole rest, marking the end of the piece.

๖.๓ เพลงปี่นตลิ่งในเถา

เพลงปี่นตลิ่งใน ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ใช้ประกอบการแสดงละคร เพลงนี้บรรจุเป็นเพลงร้องในบทร้องโหมรี เช่น บทร้องโหมรีเรื่องอิเหนา ของเจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ (แสง) ในรัชกาลที่ ๒ ซึ่งบรรจุเพลงโดยดำเนินเรื่องตามบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองเพลงปี่นตลิ่งใน ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงปี่นตลิ่งในเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The musical score is written in treble clef with a 3/4 time signature. It begins with a key signature of one flat (B-flat). The first staff starts with a repeat sign. The melody consists of eighth and quarter notes, with some beamed eighth notes. The accompaniment is a steady eighth-note pattern. The piece concludes with a final cadence.

เพลงปี่นตลิ่งในถ้ำ (๒)

The musical score is written on ten staves. The first five staves contain the main melody, with the fifth staff including first and second endings. The sixth staff is labeled 'ท่อน ๒' (Section 2) and begins with a repeat sign. The remaining five staves continue the melody. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests.

เพลงปี่นตลิ่งในเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงปี่นตลิ่งในเถา (๓)'. It consists of ten staves of music written in a single melodic line on a five-line staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and a fermata. A first ending bracket labeled '1.' spans the first two staves of the eighth staff, leading to a second ending bracket labeled '2.' which spans the next two staves. The piece concludes with a double bar line. Below the eighth staff, the text 'สองชั้น ท่อน ๑' is written, indicating the start of a two-part section. The final two staves continue the melodic line.

เพลงปี่นตลิ่งในถา (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงปี่นตลิ่งในถา (๔)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. A first ending bracket labeled '1.' spans the first two staves, and a second ending bracket labeled '2.' spans the next two staves. The piece concludes with a double bar line. The text 'ท่อน ๒' is written above the sixth staff, indicating the start of the second section. The overall style is traditional Thai musical notation.

เพลงปี่นตลิ่งในเถา (๕)

The musical score is written on ten staves. The first staff contains the initial melody. The second staff includes a first ending (1.) and a second ending (2.). The third staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑' and begins with a 7-measure rest. The fourth, fifth, and sixth staves continue the melody. The sixth staff includes another first and second ending. The seventh staff is labeled 'ท่อน ๒' and begins with a 7-measure rest. The eighth, ninth, and tenth staves continue the melody, with the tenth staff also featuring a first and second ending.

๖.๘ เพลงพิศวงเถา

เพลงพิศวง เป็นเพลงเถา นายสำราญ เกิดผลแต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยนำทำนองเพลงพิศวง ๒ ชั้น ทำนองเก่า มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เพื่อให้วงปี่พาทย์บ้านใหม่หางกระเบน นำไปบรรเลงประกวดการแต่งเพลงไทยโดยสมาคมสังเคราะห์สหายศิลปป็น ในงานไหว้ครูดนตรีไทยที่วัดพระพิเรนทร์ เขตวรจักร กรุงเทพมหานคร เพลงนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศ

เพลงพิศวงเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

เพลงพิศวงเถา (๒)

1. 2.

สามชั้น ท่อน ๒

1. 2.

The musical score is written on a single treble clef staff. It begins with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The first ending consists of a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second ending consists of a quarter note G4, a quarter rest, and a double bar line. The main body of the score contains 18 measures of music. The first measure is a quarter rest. The second measure is a quarter note G4. The third measure is a quarter note A4. The fourth measure is a quarter note B4. The fifth measure is a quarter note G4. The sixth measure is a quarter note A4. The seventh measure is a quarter note B4. The eighth measure is a quarter note G4. The ninth measure is a quarter note A4. The tenth measure is a quarter note B4. The eleventh measure is a quarter note G4. The twelfth measure is a quarter note A4. The thirteenth measure is a quarter note B4. The fourteenth measure is a quarter note G4. The fifteenth measure is a quarter note A4. The sixteenth measure is a quarter note B4. The seventeenth measure is a quarter note G4. The eighteenth measure is a quarter note A4. The score concludes with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The first ending consists of a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second ending consists of a quarter note G4, a quarter rest, and a double bar line.

เพลงพิศวงเถา (๓)

สามชั้น ท่อน ๑ เทียบเปลี่ยน

1. 2.

สามชั้น ท่อน ๒ เทียบเปลี่ยน

เพลงพิศวงเถา (๔)

The musical score consists of ten staves of music. The first nine staves are in treble clef and contain a single melodic line. The first staff has a '6' above it, and the second staff has a '๗' above it. The tenth staff is a double bar line with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. Below the tenth staff is the text 'สองชั้น ท่อน ๑'. The final staff contains a single melodic line.

เพลงพิศวงเถา (๕)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of several systems of staves. The first system contains two staves of music. The second system contains one staff with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The third system is labeled 'สองชั้น ท่อน ๒' and contains two staves of music. The fourth system contains two staves of music. The fifth system contains one staff with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The sixth system is labeled 'สองชั้น ท่อน ๑ เที้ยวเปลี่ยน' and contains two staves of music. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and repeat signs.

เพลงพิศวงเถา (๖)

1. 2.

สองชั้น ท่อน ๒ เทียบเปลี่ยน

1. 2.

ชั้นเดียว ท่อน ๑

เพลงพิศวงเถา (๗)

1. 2.
ขั้นเดี่ยว ท่อน ๒

ขั้นเดี่ยว ท่อน ๑ เทียบเปลี่ยน

1. 2.
ขั้นเดี่ยว ท่อน ๒ เทียบเปลี่ยน

ลูกหมุด

The musical score consists of ten staves. The first staff has a first ending (1.) and a second ending (2.). The second and third staves are single-line treble clef staves. The fourth staff has a first ending (1.) and a second ending (2.). The fifth and sixth staves are single-line treble clef staves. The seventh staff has a first ending (1.) and a second ending (2.). The eighth and ninth staves are single-line treble clef staves. The tenth staff is a single-line treble clef staff.

๖.๕ เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา

เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญ เป็นเพลงหน้าพาทย์เพลงของเพลงนกขมิ้นตัวเมีย ในเพลงช้า เรื่องนกขมิ้น เพลงหน้าพาทย์เพลงนี้เดิมใช้บรรเลงประกอบหนังใหญ่ ตอนนางสุวรรณกันขุมมา (ชายาของอินทรีชิต) ที่ทศกัณฐ์ประทานให้เป็นรางวัลแก่หนุมานเมื่อครั้งที่ถวายเป็นอาสาธรรมาภิบาล กongsatphrasathit เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล ได้นำเพลงแม่หม้ายคร่ำครวญ ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

ภาพที่ ๖.๒ วงดนตรีบ้านพาทย์รัตน์ บรรเลงที่เรือนไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

๑.

๒.

๑.

๒.

๑.

๒.

๑.

๒.

๑.

๒.

เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๒)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The first two staves are marked with '๖.' and '๗.' above the first and second measures, respectively. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The score concludes with a double bar line on the final staff.

เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๓)'. The score is written in a single system of ten staves, all using a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. The first five staves contain the main melody, which features a prominent eighth-note pattern. The sixth staff includes a double bar line with repeat dots, indicating a section to be repeated. The seventh and eighth staves continue the melodic line with similar rhythmic patterns. The ninth staff consists of a whole rest, suggesting a pause or a change in the piece. The final staff, labeled 'สองชั้น' (Two layers), shows a continuation of the melody with a different rhythmic feel, possibly indicating a second layer of accompaniment or a specific performance technique.

เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๔)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and dynamic markings. The first staff features a melodic line with a half note followed by eighth notes. The second staff continues with eighth notes and a quarter note. The third staff shows a sequence of eighth notes. The fourth staff has a quarter note followed by eighth notes. The fifth and sixth staves consist of quarter notes. The seventh staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The eighth staff contains a quarter note, eighth notes, and a quarter rest. The ninth and tenth staves are composed of chords, primarily dyads and triads, with some chords containing a dotted quarter note.

เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๕)

The image displays a musical score for the song 'เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๕)'. The score is written in a single system with ten staves. The first five staves feature a melody in treble clef, primarily using quarter and eighth notes with stems pointing upwards. The sixth and seventh staves show a similar melodic line but include rests (indicated by a 'z' symbol) at the beginning of measures. The eighth and ninth staves consist of a steady eighth-note accompaniment pattern. The final staff continues this accompaniment pattern. The overall structure suggests a simple, rhythmic folk melody with a consistent accompaniment.

เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๖)

The musical score consists of 12 staves of music. The first three staves are in a common time signature and feature a rhythmic pattern of eighth notes. The fourth staff is marked 'ขึ้นเดี่ยว' (Solo) and begins with a 7/8 time signature. The remaining staves continue with a melodic line in 7/8 time, characterized by a mix of eighth and quarter notes.

เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา (๗)

ภาพที่ ๖.๑ นายสำราญ เกิดผล ผู้วิจัย และ ดร.มนัส แก้วบุชา
ขณะร่วมซ้อมเพลง เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๒

๑๕๖ องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ : นายสำราญ เกิดผล

๖.๑๐ เพลงล่องลอยเถา

เพลงล่องลอย ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า มีเพลงท่อนเดียว เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมแต่งที่ยาวชัดของแต่ละอัตราชั้น เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

ภาพที่ ๖.๔ วงปี่พาทย์บ้านพาทย์รัตนบรรเลงในงานพิธีไหว้ครูดนตรี
ในวาระที่นายสำราญ เกิดผล มีอายุครบ ๘๐ ปี
เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

เพลงล่องลอยเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น เที้ยวแรก

5

9

13

17

21

25

29

เพลงล่องลอยเถา (๒)

สามชั้น เที้ยวเปลี่ยน

เพลงล่องลอยเถา (๓)

สองชั้น เที้ยวแรก

สองชั้น เที้ยวเปลี่ยน

เพลงล่องลอยเถา (๔)

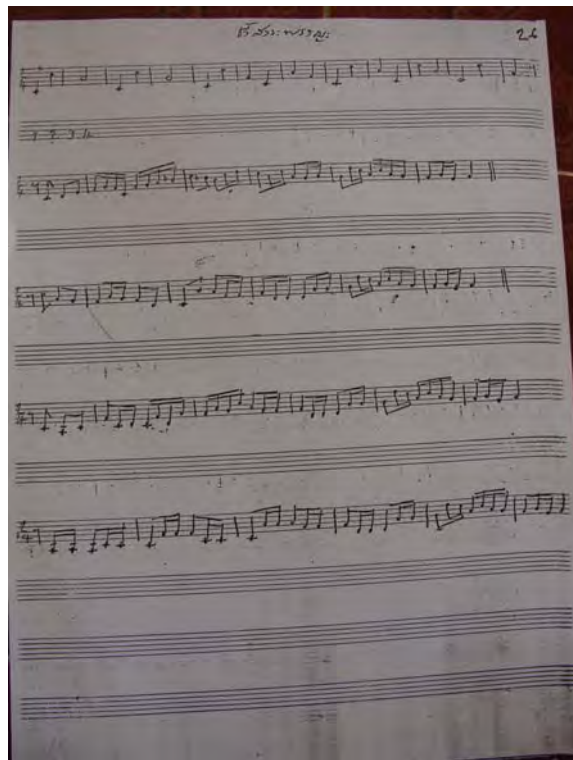
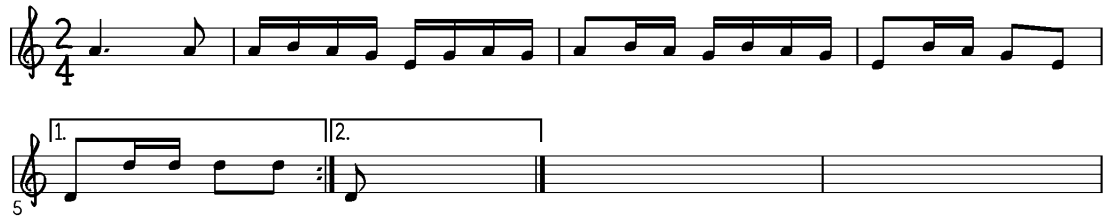
ชั้นเดี่ยว เที้ยวแรก

ชั้นเดี่ยว เที้ยวเปลี่ยน

เพลงล่องลอยเถา (๕)

ภาพที่ ๖.๕ โน้ตเพลงซำสรักญะ (ในเอกสาร: สารพระญะ)
ลายมือเขียนของนายสำราญ เกิดผล

๖.๑๑ เพลงวิหคเหินเถา

เพลงวิหคเหิน ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่อ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ ส่วนเพลงเถา ทำนองเดิมเป็นสำนวนของวงดนตรีบ้านพาทย์โกสศ เป็นทำนองบรรเลง ไม่มีบทร้อง นายอาจ สุนทร เขียนเป็นโน้ตสากลมอบให้นายสังเวียน เกิดผล ต่อมานายสำราญ เกิดผล ได้นำมาจึงแต่งทางเปลี่ยนเพี้ยนเพี้ยนเพี้ยนให้มีความลือลือชัดเพิ่มขึ้น เพลงนี้ได้มีการบันทึกเสียงครั้งแรกที่ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๐

เพลงวิหคเหินเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The musical score is written in 3/4 time and consists of eight staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature (C). The music is composed of eighth and sixteenth notes, with a repeat sign at the beginning of the first staff. The melody is simple and rhythmic, typical of traditional Thai folk music.

เพลงวิหคเหินถา (๒)

1. 2.

สามชั้น ท่อน ๒

The image displays a musical score for the piece 'เพลงวิหคเหินถา (๒)'. It consists of ten staves of music written in a single treble clef. The first staff begins with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The second staff is marked 'สามชั้น ท่อน ๒'. The score features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The first and last staves conclude with first and second ending brackets, mirroring the structure of the first staff.

เพลงวิหคเหินถา (๓)

ทางเปลี่ยน สามชั้น ท่อน ๑

The musical score for the first section consists of ten staves of music. The notation is in a single system with a treble clef and a key signature of one flat. The first staff begins with a repeat sign. The fifth staff contains the Thai characters '๖' and '๗' above the notes, indicating fingerings. The section concludes with a first ending bracket and a second ending that leads to the next section.

ทางเปลี่ยน สามชั้น ท่อน ๒

The second section of the musical score consists of a single staff of music. It begins with a treble clef and a key signature of one flat, and contains a repeat sign.

เพลงวิหคเหินถา (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงวิหคเหินถา (๔)'. It consists of ten staves of music written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The score is divided into two main sections. The first section, comprising the first seven staves, features a melodic line with some notes marked with Thai characters '๖' and '๗'. The eighth staff begins a repeat section with first and second endings, indicated by '1.' and '2.' above the staff. The second section, starting with the ninth staff, is labeled 'สองชั้น ท่อน ๑' and contains two staves of music. The overall style is traditional Thai musical notation.

เพลงวิหคเหินถา (๕)

The musical score is written in treble clef with a 2/4 time signature. It consists of several staves of music. The first staff contains the main melody. The second staff continues the melody. The third staff has a first ending (1.) and a second ending (2.). The fourth staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๒' and contains a double bar line with repeat dots. The fifth staff continues the melody. The sixth staff continues the melody. The seventh staff continues the melody. The eighth staff has a first ending (1.) and a second ending (2.). The ninth staff is labeled 'ทางเปลี่ยน สองชั้น ท่อน ๑' and contains a double bar line with repeat dots. The tenth staff continues the melody.

เพลงวิหคเหินถา (๖)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of several staves of music. The first staff is a single melodic line. The second staff features a complex rhythmic pattern with many sixteenth notes. The third staff has two first endings, labeled '1.' and '2.', with a repeat sign. Below this staff is the text 'ทางเปลี่ยน สองชั้น ท่อน ๒'. The fourth staff continues the rhythmic pattern from the second staff. The fifth and sixth staves are single melodic lines. The seventh staff has two first endings, labeled '1.' and '2.', with a repeat sign. Below this staff is the text 'ชั้นเดียว ท่อน ๑'. The eighth staff continues the melodic line from the sixth staff. The ninth staff is a final melodic line.

เพลงวิหคเหินถา (๗)

1. 2.

ขั้นเดี่ยว ท่อน ๒

1. 2.

ทางเปลี่ยน ขั้นเดี่ยว ท่อน ๑

1. 2.

ทางเปลี่ยน ขั้นเดี่ยว ท่อน ๒

1. 2.

ลูกหมุด

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of a main melody and an accompaniment. The melody features first and second endings, indicated by '1.' and '2.' above the staff. The accompaniment includes a section labeled 'ลูกหมุด' (Luk Mum) which is a rhythmic pattern. The score is divided into several systems, each with a first and second ending. The first ending typically leads back to the beginning of the section, while the second ending leads to a different part of the piece. The melody is primarily composed of eighth and quarter notes, with some sixteenth notes in the accompaniment. The overall style is traditional Thai folk music.

๖.๑๒ เพลงสามเกลอเถา

เพลงสามเกลอ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมทั้งแก้ไขเปลี่ยน เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงสามเกลอเถา (๑)

สามชั้น นายสำราญ เกิดผล

The musical score is written on eight staves. The first staff begins with a treble clef, a 2/4 time signature, and a key signature of one sharp (F#). It contains a single note followed by a repeat sign. The subsequent staves continue the melody with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The score concludes with a final cadence on the eighth staff.

เพลงสามเกลอเถา (๒)

The musical score is written on ten staves. The first staff contains a treble clef and a key signature of one flat. It features a first ending (1.) and a second ending (2.). The second staff has the Thai text 'สามชั้น ทางเปลี่ยน' written above it. The score includes various musical notations such as notes, rests, and repeat signs.

เพลงสามเกลอเถา (๓)

สองชั้น

Musical notation for the first section of the song, consisting of five staves. The first staff begins with a treble clef and a common time signature. The music is written in a simple, rhythmic style. The fifth staff contains a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'

สองชั้น ทางเปลี่ยน

Musical notation for the second section of the song, consisting of five staves. The first staff begins with a treble clef and a common time signature. The music is written in a simple, rhythmic style. The fifth staff contains a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'

เพลงสามเกลอเถา (๔)

ภาพที่ ๖.๖ นายสำราญ เกิดผล ขณะบรรเลงฆ้องมอญวงใหญ่

๖.๑๓ เพลงสามไม้นิเภา

เพลงสามไม้นิเภา ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่อ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ เป็นเพลงรวมอยู่ในเพลงตับเรื่องสามไม้นิเภา ใช้บรรเลงเป็นเพลงวงมโหรีและประกอบการแสดงละคร เพลงนี้บางแห่งเรียกว่า เพลงขึ้นพลับพลาไน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมทั้งแต่งทำนองทางเปลี่ยนเรียบเรียงเป็นเพลงเถา เพลงนี้เป็นเพลงแรกที่ท่านแต่ง

เพลงสามไม้นิเภา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

The musical score is written on eight staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 2/4 time signature. It starts with a repeat sign. The melody is composed of quarter and eighth notes. The subsequent staves continue the melody with various rhythmic patterns, including eighth-note runs and quarter-note phrases. The score concludes with a final cadence on the eighth staff.

เพลงสามไม้ในเถา (๒)

1. 2.

สามชั้น เทียวเปลี่ยน

๖ ๗

๖ ๗ ๖ ๗

1. 2.

Detailed description: This is a musical score for a piece titled 'เพลงสามไม้ในเถา (๒)'. It is written on ten staves of music. The first staff begins with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. Below the first staff, the Thai text 'สามชั้น เทียวเปลี่ยน' is written. The score consists of a series of eighth and sixteenth notes, with some rests. There are two trill-like ornaments, represented by the Thai characters '๖' and '๗', placed above specific notes in the fifth and eighth staves. The piece concludes with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.' on the tenth staff.

เพลงสามไม้ในเถา (๓)

สองชั้น

สองชั้น เทียบเปลี่ยน

เพลงสามไม้ในเถา (๔)

ชั้นเดียว

ชั้นเดียว เทียวเปลี่ยน

ลูกหมด

๖.๑๔ เพลงเสภากลางเถา

เพลงเสภากลาง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงละคร และการเล่นเสภา เพลงนี้จำเอนผยองยิ่ง (จำโคม) นำมาแต่งแปลงทำนองเป็นเพลงทางร้อง มี ๒ ท่อน เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๒ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงเสภากลางเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

The musical score is written in treble clef with a 3/4 time signature. It begins with a 3-measure phrase marked 'สามชั้น' (Three Measures), which is repeated. This is followed by a 6-measure phrase, also repeated. The score consists of eight staves of music, with the first two staves containing the 3-measure phrase and the remaining six staves containing the 6-measure phrase.

เพลงเสภากลางเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเสภากลางเถา (๒)'. It consists of ten staves of music written in a single melodic line on a five-line staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. The score is divided into two main sections. The first section, which is the primary melody, concludes with a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). The second ending leads to a section labeled 'สองชั้น' (Song Chian), which is a double-line melody. This section begins with a double bar line and a repeat sign, followed by a series of notes. The overall style is characteristic of traditional Thai folk music.

เพลงเสภากลางเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเสภากลางเถา (๓)'. It consists of 14 staves of music. The first seven staves are the main melody, written in a single treble clef. The eighth staff is a first ending, marked with '1.' and '2.'. The ninth staff is a 'ขัณฑ์เดี่ยว' (Solo) section, marked with a '7' time signature. The final three staves (10, 11, and 12) are the second ending, also marked with '1.' and '2.'. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests.

๖.๑๕ เพลงเสภานอกเถา

เพลงเสภานอก ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ ใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงละคร ใช้ในการเล่นเสภา เพลงนี้จำเอนผยองยิ่ง (จำโคม) นำไปแต่งแปลงทำนองเป็นเพลงท่อน ๑ ของเพลงสั้กวาเทพบรรทม ต่อมาจางวางทั่ว พาทยโกศล นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เพื่อให้ปีพาทย์วงวัดกัลยาณ์บรรเลง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองอัตรา ๓ ชั้นมาแต่งตัดเป็นอัตรา ๒ ชั้นและชั้นเดียว โดยทุกอัตราชั้น ได้แต่งทางเปลี่ยนเพิ่มเติม เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงเสภานอกเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

เพลงเสภานอกเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเสภานอกเถา (๒)'. It consists of ten staves of music written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. The score concludes with a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). Below the second ending, there is a section of music with the Thai text 'สามชั้น เทียบเปลี่ยน' (Sam Chan Thiep Plian) written above it, indicating a change in the piece's structure or key.

เพลงเสถียรนอกเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเสถียรนอกเถา (๓)'. It consists of ten staves of music, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The fourth staff features a complex, dense rhythmic pattern with many sixteenth notes. The overall structure is a single melodic line.

เพลงเสภานอกเถา (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเสภานอกเถา (๔)'. The score is written on ten staves, all using a treble clef. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The music consists of a series of rhythmic patterns, primarily eighth and sixteenth notes, with some rests. The second staff features a complex, dense rhythmic pattern. The third and fourth staves continue the melodic and rhythmic development. The fifth staff shows a similar pattern to the first. The sixth staff includes a first ending (1.) and a second ending (2.), with the second ending leading to a double bar line. The seventh staff is marked 'สองชั้น' (Two layers) and begins with a double bar line and repeat sign. The eighth, ninth, and tenth staves continue the piece with various rhythmic and melodic motifs.

เพลงเสภานอกเถา (๕)

The musical score consists of ten staves of music in a single system. The first five staves form the main melody, with the fifth staff including first and second endings. The sixth staff is marked 'สองชั้น เทียวเปลี่ยน' (Two layers, change key) and features a key signature change to one flat. The remaining five staves continue the melody with various rhythmic patterns and ornaments.

เพลงเสภานอกเถา (๖)

The musical score is written in treble clef with a 7/8 time signature. It consists of ten staves of music. The first four staves form the first system, and the last six staves form the second system. The first system ends with a first ending (1.) and a second ending (2.). The second system begins with the instruction 'ขึ้นเดี่ยว' (Solo) and ends with another first ending (1.) and second ending (2.).

1. 2.

ขึ้นเดี่ยว

1. 2.

ขึ้นเดี่ยว เทียบเปลี่ยน

เพลงเสภานอกเถา (๗)

The musical score consists of six staves of music in a single system. The first five staves contain the main melody, which is written in a treble clef and a 7/8 time signature. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests. The sixth staff is a continuation of the melody, starting with a '7' time signature and the word 'ลูกหมด' (Luk Mot) written above it. The score includes a first ending (1.) and a second ending (2.) in the fourth staff, which leads to a final cadence in the sixth staff.

๖.๑๖ เพลงเสภาในเถา

เพลงเสภาใน ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๒

เพลงเสภาในเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

เพลงเสภาในเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเสภาในเถา (๒)'. It consists of ten staves of music written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. The score features a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). The second ending leads to a section labeled 'สองชั้น' (Song Chian), which is written on a separate staff at the bottom of the page. The music is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

เพลงเสภาในเถา (๓)

The image displays a musical score for the song 'เพลงเสภาในเถา (๓)'. It consists of 14 staves of music written in a single melodic line on a treble clef staff. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests and repeat signs. The score is divided into two main sections, each concluding with a first ending (1.) and a second ending (2.). The second ending of the first section is marked with the Thai text 'ขึ้นเดี่ยว' (Solo). The music is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

๖.๑๗ เพลงหอมเขียวเถา

เพลงหอมเขียว ๒ ชั้น เป็นเพลงคู่กับเพลงหอมหวาน และเป็นเพลงที่รวมอยู่ในเพลงชุดเดียวกับเพลงลมหวาน มาลีหวาน ไทรหวาน โครงสร้างของเพลงเป็นเพลงประเภทสองไม่มี ๒ ท่อน เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๐ นายสำราญ เกิดผล ได้นำเพลงหอมเขียว ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงหอมเขียวเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

สามชั้น ท่อน ๒

เพลงหอมเขียวเถา (๒)

The musical score consists of ten staves of music. The first seven staves are in treble clef and contain a continuous melodic line with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes. The eighth staff features a first ending (1.) and a second ending (2.), both marked with repeat signs. The ninth staff is marked 'สองชั้น ท่อน ๑' and contains a melodic line with a repeat sign. The tenth staff continues the melodic line.

เพลงหอมเขียวเถา (๓)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of several systems of staves. The first system shows a melodic line with two endings, labeled '1.' and '2.'. The second system is labeled 'สองชั้น ท่อน ๒' and contains two staves of music. The third system is labeled '๗ ชั้นเดี่ยว ท่อน ๑' and contains two staves of music. The fourth system is labeled '๗ ชั้นเดี่ยว ท่อน ๒' and contains two staves of music. The final system shows a melodic line with a first ending, labeled '1.'. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and rests, along with repeat signs and first/second ending brackets.

๖.๑๘ เพลงอัปสรรสวรรค์เถา

เพลงอัปสรรสวรรค์ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า มี ๒ ท่อน เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมทั้งแต่งที่ยวกลับของแต่ละท่อน นำมาเรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงอัปสรรสวรรค์เถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The musical score is written in treble clef with a 3/4 time signature. It consists of eight staves of music. The first two staves are chords, the next two are eighth-note patterns, and the last four are sixteenth-note patterns.

เพลงอัปสรสวรรค์เถา (๒)

เทียบกลับ

สามชั้น ท่อน ๒

เพลงอัปสรสวรรค์เถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงอัปสรสวรรค์เถา (๓)'. It consists of ten staves of music, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. The eighth staff contains the Thai text 'เทียบากลับ' (Tie-ba-gal-bup) positioned above the first measure. The score is presented in a clean, black-and-white format on a white background.

เพลงอัปสรสวรรค์เถา (๔)

The musical score consists of ten staves of music. The first five staves contain a melody with Thai lyrics 'ร ฆ ร ฆ ร ฆ' written below the notes. The sixth staff is a whole rest. The seventh staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๑' and contains a melodic line. The eighth, ninth, and tenth staves continue the melodic line.

เพลงอัปสรรสวรรค์เถา (๕)

เทียบากลับ

สองชั้น ท่อน ๒

เทียบากลับ

The image displays a musical score for the piece 'เพลงอัปสรรสวรรค์เถา (๕)'. It is organized into three main sections. The first section, labeled 'เทียบากลับ', consists of five staves of music. The second section, labeled 'สองชั้น ท่อน ๒', consists of four staves of music. The third section, labeled 'เทียบากลับ', consists of one staff of music. The notation is written on a single treble clef staff for each section, with various rhythmic values and melodic lines.

เพลงอัปสรรสวรรค์เถา (๖)

ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑

เทียบากลับ

ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๒

เพลงอัปสรสวรรค์เถา (๗)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงอัปสรสวรรค์เถา (๗)'. It consists of six staves of music. The first staff is a single melodic line. The second staff is labeled 'เทียบกลับ' (Tie back) and contains a melodic line. The third staff is another melodic line. The fourth staff is a whole rest, indicating a section where the instrument is silent. The fifth staff is labeled 'ลูกหมด' (End of piece) and contains a melodic line. The sixth staff is another whole rest. The music is written in a single treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 7/8 time signature.

๖.๑๕ เพลงโอยราชูวงเถา

เพลงโอยราชูวง ๓ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไ้ มี ๒ ท่อน นายอาจ สุนทร นักดนตรีบ้านพาทย์โกศได้ต่อเพลงนี้จากจางวางทั่ว พาทย์โกศ และบันทึกเป็นโน้ตสากลไว้ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองเพลงโอยราชูวง ๒ ชั้น ทำนองเดิมมาแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมทั้งนำทำนองทั้ง ๓ อัตรา มาเรียบเรียงเป็นเพลงเถา พร้อมทั้งแต่งทำนองทางเปลี่ยนเที่ยวกลับไว้ด้วย

เพลงโอยราชูวงเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

สามชั้น

เพลงไอยราหุงวงเตา (๒)

The musical score is written on ten staves. The first three staves contain the main melody. The fourth staff is a repeat sign with two endings, labeled '1.' and '2.'. Below the first ending, the text 'ทางเปลี่ยน' (change path) is written. The fifth staff begins with a '7' above the first measure, indicating a key signature change. The sixth staff begins with a '24' above the first measure, indicating a time signature change. The remaining staves continue the melody with various rhythmic patterns.

เพลงไอยราขลุ่ยวงเถา (๓)

๑ ๒ ๑ ๒

สองชั้น

๑ ๒

เพลงไอยราชวงศา (๔)

ทางเปลี่ยน

Musical score for the 'ทางเปลี่ยน' (Transition) section. It consists of six staves of music in treble clef. The first staff begins with a key signature change (one sharp) and a common time signature. The music features a mix of quarter and eighth notes, with some sixteenth-note passages. The section concludes with a first ending (1.) and a second ending (2.) that leads to a full bar rest.

ชั้นเดียว

Musical score for the 'ชั้นเดียว' (Single Layer) section. It consists of three staves of music in treble clef. The first staff begins with a key signature change (one sharp) and a 7/8 time signature. The music is primarily composed of quarter and eighth notes. The section ends with a first ending (1.) and a second ending (2.) that leads to a full bar rest.

ทางเปลี่ยน

Musical score for the second 'ทางเปลี่ยน' (Transition) section. It consists of one staff of music in treble clef. The staff begins with a key signature change (one sharp) and a common time signature. The music features a mix of quarter and eighth notes, with some sixteenth-note passages. The section concludes with a first ending (1.) and a second ending (2.) that leads to a full bar rest.

เพลงไอยราชูวงเถา (๕)

The image shows a musical score for the song 'เพลงไอยราชูวงเถา (๕)'. It consists of five staves of music. The first staff is a treble clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. The second staff has a first ending bracket and a second ending bracket. The third staff is marked 'ลูกหมด' and has a key signature of one flat. The fourth and fifth staves are also in treble clef with a key signature of one flat. The music is written in a traditional Thai style.

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงสำเนียงไทย ที่นำเสนอในบทนี้เป็น เพลงเถา จำนวน ๑๕ เพลง คือ

๑. เพลงกระบอกเงินเถา	๒. เพลงกลางพนาเถา
๓. เพลงขวางคลองเถา	๔. เพลงคู่โฉลกเถา
๕. เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา	๖. เพลงบ้ำบ่นเถา
๗. เพลงปิ่นดิ่งในเถา	๘. เพลงพิศวงเถา
๙. เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา	๑๐. เพลงล่องลอยเถา
๑๑. เพลงวิหคเหินเถา	๑๒. เพลงสามเกลอเถา
๑๓. เพลงสามไม้ในเถา	๑๔. เพลงเสภากลางเถา
๑๕. เพลงเสภานอกเถา	๑๖. เพลงเสภาในเถา
๑๗. เพลงหอมเขียวเถา	๑๘. เพลงอัปสรสวรรค์เถา
๑๙. เพลงไอยราชูวงเถา	

บทที่ ๗

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ชุดเพลงเพื่อแผ่นดิน

องค์ความรู้ ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถาของนายสำราญ เกิดผล ได้ประพันธ์เพลงไทยไว้จำนวนมาก ในการวิจัยพบว่า มีเพลงจำนวนหนึ่งที่ท่านประพันธ์ไว้และมีความวัตถุประสงค์เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ โดยนำเพลงไทยทำนองเก่า และเพลงไทยสากลที่เกี่ยวข้อง เช่น เพลงพ่อของแผ่นดิน มาเป็นสมมุติฐานในการแต่ง ผู้วิจัยจึงนำเพลงลักษณะดังกล่าวนี้ มาจัดเข้าหมวดหมู่โดยเฉพาะและกำหนดชื่อชุดว่า “เพื่อแผ่นดิน” มีจำนวน ๕ เพลง คือ เพลงตามรอยพ่อเถา เพลงแผ่นดินพ่อเถา เพลงแผ่นดินแม่เถา เพลงภูมิสยาม และเพลงมหาราชรามคำแหง เพลงชุด “เพื่อแผ่นดิน” นี้มีประวัติความเป็นมาของเพลง และโน้ตเพลงที่บันทึกไว้ ดังนี้

๗.๑ เพลงตามรอยพ่อเถา

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ นายสำราญ เกิดผล ได้นำเพลงหอมหวาน ๒ ชั้น ซึ่งเป็นเพลงทำนองเก่าประเภทหน้าทับปรบไก่อ มี ๒ ท่อน ความยาวท่อน ๑ มี ๕ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๔ จังหวะ มาแต่งขยายให้เป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา และเรียกชื่อเพลงใหม่ว่า “ตามรอยพ่อ” เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

ภาพที่ ๗.๑ การสัมภาษณ์ของผู้วิจัยขณะปฏิบัติงานภาคสนาม

เพลงตามรอยพ่อเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

ท่อน ๒

เพลงตามรอยพ่อเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงตามรอยพ่อเถา (๒)'. The score is written in a single system of ten staves, all using a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and repeat signs. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The music features a mix of melodic lines and accompaniment. The final staff concludes with a first ending bracket and a second ending bracket, indicating a repeat structure. The overall style is that of a traditional Thai folk song.

เพลงตามรอยพ่อเถา (๓)

สองชั้น ท่อน ๑

ท่อน ๒

ขั้นเดี่ยว ท่อน ๑

The image displays three musical staves for the piece 'เพลงตามรอยพ่อเถา (๓)'. The first staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๑' and contains six lines of music. The second staff is labeled 'ท่อน ๒' and contains five lines of music. The third staff is labeled 'ขั้นเดี่ยว ท่อน ๑' and contains one line of music. Each staff begins with a treble clef and a common time signature. The notation includes various note values, rests, and repeat signs with first and second endings.

เพลงตามรอยพ่อเถา (๔)

The image shows a musical score for the song 'เพลงตามรอยพ่อเถา (๔)'. It consists of six staves of music. The first staff is a single melodic line. The second staff has two first endings, labeled '1.' and '2.'. The third staff is labeled 'ท่อน ๒' and contains a melodic line. The fourth and fifth staves are single melodic lines. The sixth staff has two first endings, labeled '1.' and '2.'. The music is written in a standard staff with a treble clef and a key signature of one flat.

ภาพที่ ๗.๒ สองศิลปินแห่งชาติ: นายสำราญ เกิดผล ขณะบรรเลงระนาดเอก และร้อยตรีกาหลง พึ่งทองคำ ขณะบรรเลงระนาดทุ้ม

๓.๒ เพลงแผ่นดินพ่อเถา

เพลงแผ่นดินพ่อเถา นายสำราญ เกิดผล เป็นผู้แต่งขึ้นเพื่อถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยนับเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ท่านนำโครงสร้างเพลงมาจากเพลงพ่อของแผ่นดินซึ่งเป็นเพลงไทยสากล ท่านใช้วิธีนำมาทำเป็นเพลงในอัตรา ๒ ชั้น หลังจากนั้นจึงนำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นชั้นเดียวเรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece "เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๒)". The score is written in a single system with ten staves. The first nine staves contain the main melody, which is a continuous line of eighth and sixteenth notes. The tenth staff features a first ending (marked "1.") and a second ending (marked "2."). The first ending concludes with a double bar line and repeat dots, followed by a whole rest. The second ending consists of a whole rest. Below the second ending, the text "สามชั้น ท่อน ๒" is written, indicating the start of a new section. The final staff contains the beginning of this section, starting with a treble clef, a key signature of one flat, and a 7/8 time signature, followed by a sequence of eighth and sixteenth notes.

เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๓)'. It consists of ten staves of music, each beginning with a treble clef. The notation is primarily composed of eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. The music is written in a single melodic line across all staves. The score concludes with a double bar line and a repeat sign (two dots) at the end of the tenth staff.

เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๔)

The image displays a musical score for the song "เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๔)". The score is written in a single system with ten staves. The first five staves contain the main melody, which includes a first ending (marked "1.") and a second ending (marked "2."). The sixth staff is labeled "สองชั้น ท่อน ๑" and contains a two-part section. The remaining four staves continue the musical composition. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests.

เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๕)

The image displays a musical score for the song "เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๕)". The score is written in a single system with ten staves. The first five staves represent the first section of the piece, which concludes with a first ending (marked "1.") and a second ending (marked "2."). The sixth staff is labeled "สองชั้น ท่อน ๒" (Two-part Section 2) and begins with a double bar line. The remaining five staves continue the musical composition. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests, all set against a treble clef.

เพลงแผ่นดินพ้อเถา (๖)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of several staves of music. The first three staves are a continuous melodic line. The fourth staff contains a first ending (1.) and a second ending (2.). The fifth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑' (Solo Part 1) and begins with a repeat sign. The sixth, seventh, and eighth staves continue the melodic line. The ninth staff contains another first ending (1.) and second ending (2.). The tenth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๒' (Solo Part 2) and begins with a repeat sign. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together, and rests.

เพลงแผ่นดินพ่อเถา (๗)

The musical score is written in treble clef and consists of eight staves. The first four staves contain the main melody, with a first ending (1.) and second ending (2.) on the fourth staff. The fifth staff is marked 'ลูกหมัด' (Luk Mahat) and contains a rhythmic accompaniment. The sixth and seventh staves continue the accompaniment, and the eighth staff shows a final chord and rests.

๗.๓ เพลงแผ่นดินแม่เถา

เพลงแผ่นดินแม่ เป็นเพลงหน้าทับปรบไก่ ท่อนเดียวมีทิวเปลี่ยน เพลงนี้ นายสำราญ เกิดผล แต่งขึ้นต่อจากเพลงแผ่นดินพ่อ โดยนำเพลงซ็อนแท่น ๒ ชั้นของเก่า มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เพื่อถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพลงนี้แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑

เพลงแผ่นดินแม่เถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. It begins with a 3-measure phrase marked 'สามชั้น' (Sam Chan), which is repeated. The score consists of 8 staves of music. The first staff contains the initial 3-measure phrase followed by a repeat sign. The subsequent staves continue the melody and accompaniment, featuring various rhythmic patterns and rests.

เพลงแผ่นดินแม่เถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงแผ่นดินแม่เถา (๒)'. It consists of ten staves of music. The first nine staves are in treble clef and contain a melody with various rhythmic values, including eighth and sixteenth notes. The tenth staff is a repeat sign with two endings: '1.' and '2.'. The first ending leads back to the beginning of the piece, while the second ending concludes with a final cadence. Below the second ending, there is a text annotation in Thai: 'สามชั้น เทียบเปลี่ยน' (Three layers, compare/switch), which likely refers to a specific musical technique or a change in the piece's structure.

เพลงแผ่นดินแม่เถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงแผ่นดินแม่เถา (๓)'. The score is written on ten staves of music. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. There are several first and second endings marked with '๑.' and '๒.' above the notes. The music is presented in a single melodic line on a treble clef staff.

เพลงแผ่นดินแม่เถา (๔)

The musical score is written in a single system with ten staves. The first staff contains the melody with first and second endings marked '๑.' and '๒.'. The second staff is a bass line. The third and fourth staves continue the melody. The fifth staff includes a 7/8 time signature. The sixth staff shows a first ending and a second ending. The seventh staff is labeled 'สองชั้น' (Two-part) and contains a bass line. The eighth, ninth, and tenth staves continue the bass line.

เพลงแผ่นดินแม่เถา (๕)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of ten staves of music. The first four staves form the main melody. The fifth staff contains two first endings, labeled '1.' and '2.'. The sixth staff is marked 'สองชั้น เที้ยวเปลี่ยน' (Two-part, change key) and features a key signature change to two flats (B-flat and E-flat). The seventh staff continues the melody. The eighth and ninth staves contain sixteenth-note passages with first and second endings marked '1.' and '2.'. The tenth staff concludes the piece.

เพลงแผ่นดินแม่เถา (๖)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of ten staves of music. The first four staves form the first system, and the last four staves form the second system. Each system contains two first endings (marked '1.' and '2.') and a section labeled 'ชั้นเดี่ยว' (Solo). The first 'ชั้นเดี่ยว' section is marked with a '7' and the second with 'เที๊วเปลี่ยน' (Change). The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together, and rests.

เพลงแผ่นดินแม่เถา (๓)

The musical score consists of six staves of music. The first four staves are in treble clef and contain the main melody. The fifth staff is in bass clef and contains a bass line. The sixth staff is in treble clef and contains a second melody line. The score includes a first ending (1.) and a second ending (2.) in the fifth staff. The word 'ลูกหมัด' is written above the fifth staff.

ลูกหมัด

๓.๔ เพลงภูมิสยามเถา

เพลงภูมิสยามเถา ประเภทหน้าทับปรบไก่อ มีท่อนเดียว โดยมีท่อนเปลี่ยนหรือท่อนขัด ทุกอัตราชั้น เพลงนี้ นายสำราญ เกิดผล แต่งขึ้นตามแบบแผนเพลงไทย เพื่อรำลึกถึงแผ่นดินไทย ซึ่งมีชื่อเดิมว่า “สยาม”

เพลงภูมิสยามเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

The musical score is written in a single system with 8 staves. The first staff is the melody, starting with a treble clef and a 2/4 time signature. It begins with a whole note chord (C4-E4-G4) and continues with a series of quarter and eighth notes. The following seven staves are accompaniment, featuring a steady eighth-note pattern in the right hand and a bass line in the left hand. The piece concludes with a final whole note chord (C4-E4-G4).

เพลงภูมิสยามเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงภูมิสยามเถา (๒)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The music is composed of eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. The first nine staves contain the main melody, while the tenth staff features a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). The second ending concludes with a double bar line and a repeat sign, followed by a final measure.

เพลงภูมิสยามเถา (๓)

สามชั้น เทียวขัด

๖ ๗ ๖ ๗ ๖ ๗ ๖ ๗

เพลงภูมิสยามเถา (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงภูมิสยามเถา (๔)'. The score is written on ten staves of music. The first nine staves are in treble clef and contain a melodic line with various rhythmic values, including eighth and sixteenth notes. The fourth staff includes Thai characters '๖' and '๗' above certain notes. The first staff of the second system is marked with a first ending bracket labeled '1.'. The second staff of the second system is marked with a second ending bracket labeled '2.'. The final staff of the score is marked with the Thai text 'สองชั้น' (Song Chian) above the staff, indicating a double bar line and a repeat sign.

เพลงภูมิสยามเถา (๕)

The musical score consists of ten staves of music. The first nine staves are in treble clef and contain a continuous melodic line with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes. The tenth staff is a repeat sign with two endings, labeled '1.' and '2.'. The eleventh staff is in treble clef and contains the text 'สองชั้น เทียบวัด' above the notes. The twelfth staff continues the melodic line from the previous staff.

เพลงภูมิสยามเถา (๖)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงภูมิสยามเถา (๖)'. It consists of ten staves of music written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The first seven staves contain the main melody. The eighth staff features a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). The ninth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว' (Solo) and begins with a repeat sign. The final staff concludes the piece with a final cadence.

เพลงภูมิสยามเถา (๗)

The musical score consists of seven staves of music. The first staff is a single line of music. The second staff begins with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The third staff is marked 'ขึ้นเดี่ยว เทียวซัด' and contains a single line of music. The fourth, fifth, and sixth staves are single lines of music. The seventh staff begins with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The music is written in a single melodic line on a five-line staff.

๗.๔ เพลงมหาราชรามคำแหงเถา

เพลงมหาราชรามคำแหงเถา ประเภทหน้าทับปรบไถ่ มี ๒ ท่อน เป็นเพลงที่นายสำราญ เกิดผล แต่งขึ้นจากจินตนาการทั้งเพลง เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๕ ท่านเรียกชื่อเพลงที่แต่งนี้ว่า เพลงมหาราชรามคำแหง

เพลงมหาราชรามคำแหงเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๒)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some staves featuring triplets and sixteenth-note runs. The notation includes stems, beams, and note heads, with some notes having flags. The piece concludes with a final cadence on the tenth staff.

เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๓)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The music is organized into measures by vertical bar lines. The overall structure of the score consists of a continuous melodic line across the ten staves.

เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๔)'. The score is written on ten staves of music. The first five staves contain the main melody, with the lyrics 'สามชั้น เที้ยวกลับ' (Sam Chan Theua Klap) written below the notes. The sixth staff begins with a double bar line and a repeat sign, followed by a series of rhythmic patterns. The seventh and eighth staves continue with rhythmic patterns, and the ninth and tenth staves conclude the piece. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like '<' and '>'. The lyrics are written in Thai script.

เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๕)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๕)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some measures containing triplets and sixteenth-note runs. The notation includes stems, beams, and various note heads. There are some markings above the notes, possibly indicating fingerings or specific techniques, such as '๖' and '๗' in some measures. The overall style is traditional Thai music notation.

เพลงมหาราชากรมคำแห่งเถา (๖)

1. 2.

สองชั้น

The image shows a musical score for a piece titled 'เพลงมหาราชากรมคำแห่งเถา (๖)'. The score is written in a single system with ten staves. The first staff begins with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The second staff is marked 'สองชั้น' (Two parts). The music is written in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. The score concludes with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.' on the tenth staff.

เพลงมหाराชรามคำแหงเถา (๗)

สองชั้น เพ็ชร์กลับ

ชั้นเดียว

เพลงมหาธรรมคัมภีร์ (๘)

The musical score is written in a single system with ten staves. The first three staves are instrumental. The fourth staff is a vocal line with lyrics in Thai: "ชนเขียว เทียวกลับ" (Chon Khueo Thueo Klub). The fifth staff is another vocal line with lyrics: "ม ๖ ม ๖" (Ma 6 Ma 6). The sixth and seventh staves are instrumental. The eighth staff is a vocal line with lyrics: "ลูกหมด" (Luk Mhad). The ninth and tenth staves are instrumental. The score includes first and second endings for the vocal parts.

ในบทนี้ มีโน้ตเพลงไทย ชุดเพลงเพื่อแผ่นดิน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ของนายสำราญ เกิดผล นำเสนอ ๕ เพลง คือ เพลงตามรอยพ่อเถา เพลงแผ่นดินพ่อเถา เพลงแผ่นดินแม่เถา เพลงภูมิสยามเถา และเพลงมหाराชรามคำแหงเถา

ภาพที่ ๗.๓ นายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ถ่ายภาพคู่กับ นายไพฑูรย์ เฉยเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษางานวิจัย

บทที่ ๘

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา เพลงสำเนียงจีน

องค์ความรู้ ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถาของนายสำราญ เกิดผล ได้ประพันธ์เพลงไทยสำเนียงจีนไว้ โดยท่านนำเพลงสำเนียงจีนทำนองเก่ามาศึกษาและแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว ตามรูปแบบและทฤษฎีการแต่งเพลงเถา ในการวิจัยนี้มีเพลงไทยสำเนียงจีนนำเสนอ ดังนี้

๘.๑ เพลงจีนกังไบเถา

เพลงจีนกังไบ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงจีน เป็นเพลงต่อจากเพลงจีนตอนสมอ เพลงนี้เป็นเพลงท่อนเดียว นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

ภาพที่ ๘.๑ นายสำราญ เกิดผล ขณะทำพิธีเจิมอักขระให้ผู้วิจัย
ในพิธีไหว้ครูดนตรี เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เพลงจีนกลางใบเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The musical score is written in treble clef with a 2/4 time signature. It begins with a key signature of one flat (B-flat). The notation consists of eight staves of music. The first staff includes a repeat sign after the first measure. The melody is composed of eighth and quarter notes, with some sixteenth-note passages in the later staves. The piece concludes with a final cadence on the eighth staff.

เพลงจีนกลางใบเตา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงจีนกลางใบเตา (๒)'. The score is written on ten staves of music, all in treble clef. The first three staves contain the main melody, with the third staff featuring a first ending (1.) and a second ending (2.). The fourth staff is labeled 'ท่อน ๒' (Section 2) and begins with a fermata. The remaining seven staves continue the melody, with the eighth staff featuring a complex, fast-paced rhythmic passage. The score concludes on the tenth staff.

เพลงจีนกลางใบเตา (๓)

๖ ๗ ๖ ๗

๖ ๗

1. 2.

สองชั้น ท่อน ๑

1. 2.

Detailed description: The image shows a musical score for a piece titled 'เพลงจีนกลางใบเตา (๓)'. It consists of ten staves of music in a single system. The notation is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The first three staves contain the main melody, with lyrics '๖ ๗ ๖ ๗' written above the notes. The fourth staff is a first ending, marked '1.' and '2.', with a repeat sign. The fifth staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๑' and contains a second ending. The remaining six staves continue the melody, with a second first ending at the end, also marked '1.' and '2.' with a repeat sign.

เพลงจีนกลางใบเตา (๔)

ท่อน ๒

ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑

ท่อน ๒

๘.๒ เพลงจีนขายอ้อยเถา

เพลงจีนขายอ้อย ๒ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๒ ท่อน ใช้ประกอบการแสดงละคร เช่น บทละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์ ละครเรื่องนี้กรมศิลปากรปรับปรุง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๔๔ นายสำราญ เกิดผล ได้นำเพลงจีนขายอ้อย ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงจีนขายอ้อยเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

เพลงจีนขายอ้อยเถา (๒)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It begins with a first ending bracket over the first two measures, followed by a double bar line and a second ending bracket over the next two measures. The main body of the score consists of ten staves of music. The second staff is marked with a '7' time signature and the text 'สามชั้น ท่อน ๒' (Three-tiered Part 2). The piece concludes with a first ending bracket over the first two measures and a second ending bracket over the next two measures.

เพลงจีนขายอ้อยเถา (๓)

สองชั้น ท่อน ๑

สองชั้น ท่อน ๒

เพลงจีนขายอ้อยเถา (๔)

ชั้นเดี่ยว ท่อน ๑

Musical score for the first solo part. It consists of three staves. The first two staves contain the main melody. The third staff shows a first ending (1.) and a second ending (2.) with a repeat sign.

ชั้นเดี่ยว ท่อน ๒

Musical score for the second solo part. It consists of three staves. The first two staves contain the main melody. The third staff shows a first ending (1.) and a second ending (2.) with a repeat sign.

ภาพที่ ๘.๒ นายสำราญ เกิดผล ถ่ายภาพร่วมกับบรรดาศิษย์ของท่าน

๘.๓ เพลงจีนเข้าโบสถ์เถา

เพลงจีนเข้าโบสถ์ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงจีน ประเภทหน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงท่อนเดียว มี ๔ จังหวะ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ นายสำราญ เกิดผล ได้นำโน้ตเพลงเก่าของบ้านพาทย์โกสศ ซึ่งได้จากนายอาจ สุนทร นำมาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงจีนเข้าโบสถ์เถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

สามชั้น

เพลงจีนเข้าโบสถ์เถา (๒)

The musical score is written in treble clef and consists of 12 staves. It features a melody with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes. There are two first and second endings, each marked with '1.' and '2.' above the staff. The score includes two sections with Thai text labels: 'สองชั้น' (Song Chan) on the 4th staff and 'ชั้นเดียว' (Chan Deua) on the 10th staff. The piece concludes with a final cadence on the 12th staff.

๘.๔ เพลงจีนตอนสมอเถา

เพลงจีนตอนสมอ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงจีน ประเภทหน้าทับปรบไก่อ มีท่อนเดียว เพลงชุดจีนตอนสมอของเดิมมีเพลงจีนทางใบต่อท้าย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองเพลงจีนตอนสมอ ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงจีนตอนสมอเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

The musical score is written on a single staff in treble clef, 3/4 time, with a key signature of one flat (B-flat). It begins with a repeat sign. The melody consists of the following notes: G4, A4, Bb4, C5, Bb4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The score is divided into eight lines of music, with the first line starting with a repeat sign and ending with a double bar line. The subsequent lines continue the melody with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes.

เพลงจีนถอนสมอเถา (๒)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. It consists of 14 staves of music. The score includes several first and second endings, marked with '1.' and '2.' above the staff. There are two sections of music with Thai text labels: 'สองชั้น' (Song Chan) and 'ชั้นเดียว' (Chan Diao). The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The piece concludes with a final first and second ending.

๘.๕ เพลงอนงค์สุชาดาเถา

เพลงอนงค์สุชาดา ๒ ชั้น เป็นเพลงไทยสำเนียงจีน ทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๒ ท่อน นิยมใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขนละคร เพลงนี้บางแห่งเรียกชื่อว่าเพลงจันทอนงค์สุชาดา เพลงนี้มีศิลปินนำมาแต่งเป็นเพลงเถาหลายทาง สำหรับบ้านพาทย์โกสุมิเพลงอนงค์สุชาดาอยู่ทางหนึ่ง ทำนองเพลงมีแนวเพลงเรียบๆ บันทึกไว้เป็นโน้ตสากล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองมาแต่งให้มีลูกลือลูกขัดเพิ่มจากของเดิม เพลงนี้จึงมีความยาวเป็น ๒ เท่าจากทำนองเดิมของบ้านพาทย์โกสุมิ

เพลงอนงค์สุชาดาเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The image shows a musical score for the piece 'เพลงอนงค์สุชาดาเถา (๑)'. It is written in 3/4 time and consists of eight staves of music. The notation includes treble clefs, a key signature of one flat (B-flat), and various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests. The score is presented in a clean, black-and-white format.

เพลงอนงค์สู่ชาดาเถา (๒)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงอนงค์สู่ชาดาเถา (๒)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. The melody is primarily composed of eighth and quarter notes, with some sixteenth-note passages. The piece concludes with a double bar line on the final staff.

เพลงอนงค์สุชาดาเถา (๓)

สามชั้น ท่อน ๒

The image displays a musical score for the piece 'เพลงอนงค์สุชาดาเถา (๓)'. It consists of ten staves of music written in a single melodic line. The notation is in a standard staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests. The third staff contains a double bar line followed by a whole rest, indicating a section break. The text 'สามชั้น ท่อน ๒' is written above the fourth staff, identifying the section as 'Three-tiered Part 2'. The score concludes with a final double bar line on the tenth staff.

เพลงอนงค์สู่ชาดาเถา (๔)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงอนงค์สู่ชาดาเถา (๔)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The music is organized into measures by vertical bar lines. The overall structure of the score consists of a series of melodic lines, with some staves featuring more complex rhythmic patterns, particularly in the seventh and eighth staves.

เพลงอนงค์สุชาดาเถา (๕)

The musical score consists of nine staves of music. The first four staves form the first section, followed by a double bar line. The fifth staff begins with the text 'สองชั้น ท่อน ๑' (Two-part, Part 1). The remaining five staves continue the melody. The notation is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 4/4 time signature. The melody is primarily composed of eighth and sixteenth notes, with some quarter notes and rests.

เพลงอนงค์สู่ชาดาเถา (๖)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงอนงค์สู่ชาดาเถา (๖)'. The score is written on ten staves, all using a treble clef. The first five staves contain a continuous melodic line with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes. The sixth staff is a whole rest, indicating a section break. The seventh staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๒' (Two-part Section 2) and begins with a new melodic line. The eighth, ninth, and tenth staves continue this melodic line with similar rhythmic structures. The notation is clear and professional, typical of a published musical score.

เพลงอนงค์สุชาดาเถา (๗)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงอนงค์สุชาดาเถา (๗)'. It consists of ten staves of music, all written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests. There are two specific annotations: a '3' above the first staff and a '๗' above the second staff. A double bar line is present after the sixth staff. The seventh staff begins with the text 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑' (Solo section 1) above the first measure. The music concludes with a final double bar line at the end of the tenth staff.

เพลงอนงค์สุชาดาเถา (๘)

The musical score is written in treble clef with a 2/4 time signature. It consists of several staves of music. The first three staves show the main melody. The fourth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๒' (Solo Part 2). The fifth and sixth staves continue the melody. The seventh staff is a blank staff. The eighth staff is labeled 'ลูกหมด' (End of piece). The ninth and tenth staves are blank.

ในบทนี้ มีโน้ตเพลงไทยสำเนียงจีน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงของ นายสำราญ เกิดผล นำเสนอ ๕ เพลง คือ เพลงจินกางไบเถา เพลงจินชาย้อยเถา เพลงจินเข้าโบสถ์เถา เพลงจินดอนสมอเถา และเพลงอนงค์สุชาดาเถา

บทที่ ๕

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา เพลงลำเนียงเขมร ฝรั่งเศส ลาว

องค์ความรู้ ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถาของนายสำราญ เกิดผล ได้ประพันธ์เพลงไทยลำเนียงเขมร ลำเนียงฝรั่งเศส และลำเนียงลาวไว้ โดยท่านนำเพลงลำเนียงภาษาดังกล่าวมาศึกษาและแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว ตามรูปแบบและทฤษฎีการแต่งเพลงเถา นับเป็นสำนวนหรือทางเพลงที่มีความไพเราะเป็นที่นิยมนำมาบรรเลงในวงการดนตรีไทย สำหรับการวิจัยนี้มีเพลงไทยลำเนียงเขมร ลำเนียงฝรั่งเศส และลำเนียงลาว มานำเสนอ ดังนี้

๕.๑ เพลงเขมรครวญเถา

เพลงเขมรครวญ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ลำเนียงเขมร ใช้ประกอบการแสดงละคร นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

ภาพที่ ๕.๑ นายสำราญ เกิดผล ตีตะโพน
ขณะบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ร่วมกับลูกศิษย์

เพลงเขมรครวญเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

ท่อน ๒

ท่อน ๓

เพลงเขมรครวญเถา (๒)

ท่อน ๔

สองชั้น ท่อน ๑

ท่อน ๒

The image displays a musical score for the piece 'เพลงเขมรครวญเถา (๒)'. It consists of ten staves of music, each beginning with a treble clef and a common time signature (C). The score is divided into three sections: 'ท่อน ๔' (Measures 4-7), 'สองชั้น ท่อน ๑' (Measures 8-11), and 'ท่อน ๒' (Measures 12-15). The notation includes various rhythmic values such as eighth, quarter, and half notes, as well as rests and ties. The music is written in a traditional Thai style, likely representing a Khmer folk melody.

เพลงเขมรครวญเถา (๓)

ท่อน ๓

ท่อน ๔

ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑

ท่อน ๒

ท่อน ๓

Detailed description: The image displays musical notation for a Khmer song titled 'เพลงเขมรครวญเถา (๓)'. The notation is arranged in three systems. The first system, labeled 'ท่อน ๓', consists of two staves: the top staff has a treble clef, a key signature of one flat, and a 7/8 time signature, with a melodic line starting on a quarter rest followed by eighth and quarter notes; the bottom staff is a bass line with a treble clef and rests. The second system, labeled 'ท่อน ๔', also has two staves with similar notation. The third system, labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑', has two staves, with the top staff starting on a quarter rest and the bottom staff on a treble clef with rests. The fourth system, labeled 'ท่อน ๒', has two staves with similar notation. The fifth system, labeled 'ท่อน ๓', has two staves with similar notation.

เพลงเขมรครวญเถา (๔)

๕.๒

๕.๓

๕.๔

๕.๕

ภาพที่ ๕.๒ วัดกัลยาณมิตร ฟังชนบุรี สถานที่ตั้งของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสล

ภาพที่ ๕.๓ หมู่เรือนบ้านเครื่อง ของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสล

ภาพที่ ๕.๔ เครื่องดนตรีภายในเรือนบ้านเครื่อง ของสำนักบ้านพาทย์โกสล

ภาพที่ ๕.๕ นายสำราญ เกิดผล ขณะประกอบพิธีไหว้ครู ที่สำนักบ้านพาทย์โกสล พ.ศ. ๒๕๕๐

๕.๒ เพลงฝรั่งกลายเถา

เพลงฝรั่งกลาย ๒ ชั้น ชื่อเดิมคือเพลงฝรั่งตัด เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่อ เป็นเพลงท่อนเดียวมี ๔ จังหวะ เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๔๓ นายสำราญ เกิดผล นำทำนอง เพลงฝรั่งกลาย ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมทั้งแต่ง เทียบกลับไว้ด้วย นำมาเรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงฝรั่งกลายเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The musical score is written in treble clef with a 2/4 key signature. It consists of 8 staves. The first two staves contain the melody, starting with a quarter rest followed by quarter notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The remaining six staves are accompaniment, featuring a steady eighth-note pattern in the right hand and a bass line with quarter and eighth notes in the left hand.

เพลงฝรั่งกลายเถา (๒)

เที่ยวกลับ

สามชั้น ท่อน ๒

เพลงฝรั่งกลายเถา (๓)

The musical score consists of ten staves of music in a single system. The notation is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The first staff begins with a treble clef and a key signature change to one flat. The music is written in a rhythmic style with eighth and sixteenth notes. Above the first four measures of the first staff are the Thai characters 'รี' and 'ฆี' alternating. The sixth staff contains the instruction 'เทียบากลับ' (Return to original). The eighth staff has 'รี' and 'ฆี' above the first two measures. The tenth staff concludes with a double bar line.

เพลงฝรั่งกลายเถา (๔)

The musical score consists of ten staves of music. The first five staves form a complete section, ending with a double bar line. The sixth staff begins with the text 'สองชั้น ท่อน ๑' (Two-part, Part 1) and continues with the melody. The final five staves complete the piece, also ending with a double bar line. The notation is in treble clef and includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests.

เพลงฝรั่งกลายเถา (๕)

สองชั้น ท่อน ๒

ชั้นเดี่ยว ท่อน ๑

ชั้นเดี่ยว ท่อน ๒

The image displays a musical score for the piece 'เพลงฝรั่งกลายเถา (๕)'. It is organized into three sections: 'สองชั้น ท่อน ๒', 'ชั้นเดี่ยว ท่อน ๑', and 'ชั้นเดี่ยว ท่อน ๒'. Each section is written on a grand staff consisting of two treble clefs. The first section, 'สองชั้น ท่อน ๒', consists of four staves of music. The second section, 'ชั้นเดี่ยว ท่อน ๑', consists of three staves, with the first two containing notes and the third being a whole rest. The third section, 'ชั้นเดี่ยว ท่อน ๒', also consists of three staves, with the first two containing notes and the third being a whole rest. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests.

๕.๓ เพลงฝรั่งกาเถา

เพลงฝรั่งกา ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๘ จังหวะ ใช้ประกอบการแสดงละคร เพลงนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนำเพลงนี้บรรจุสำหรับเป็นเพลงร้องในละครดึกดำบรรพ์เรื่องอิเหนาตอนบวงสรวง และในต้นนางชินเดอริตลา เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๒ นายสำราญ เกิดผล นำเพลงฝรั่งกา ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา พร้อมทั้งแต่งที่ขยกลับเป็นสำเนียงฝรั่ง และสำเนียงแขกไว้ด้วย

เพลงฝรั่งกาเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

เพลงฝรั่งกาเถา (๒)

The musical score consists of ten staves of music. The first nine staves contain a continuous melodic line with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes. The tenth staff begins with a double bar line and the text 'สามชั้น เท่ชวกลับ ๑ ฝรั่ง' (Sam Chan Thee Chua Klap 1 Farang), followed by a melodic line.

เพลงฝรั่งรกาเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงฝรั่งรกาเถา (๓)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and slurs. The music is presented in a single melodic line across the staves. The piece concludes with a double bar line and repeat dots at the end of the final staff.

เพลงฝรั่งกาเถา (๔)

The musical score consists of ten staves of music. The first five staves are a single melodic line. The sixth staff is a double bar line followed by the instruction 'สามชั้น เพ็ญกลับ ๒ แยก' (Three layers, return to 2 parts). The remaining five staves are a second melodic line. The music is written in a single system with a treble clef and a key signature of one flat.

เพลงฝรั่งกาเถา (๕)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงฝรั่งกาเถา (๕)'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. The music is organized into measures by vertical bar lines. The overall structure of the score suggests a single melodic line, possibly for a vocal or instrumental performance. The notation is clear and legible, with standard musical symbols used throughout.

เพลงฝรั่งจากเขา (๖)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงฝรั่งจากเขา (๖)'. The score is written on ten staves, all using a treble clef. The first three staves contain the initial melodic and harmonic material. The fourth staff is marked with the Thai text 'สองชั้น' (Two layers), indicating a change in texture or a specific musical technique. The score continues with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests, typical of a Western-influenced Thai folk song. The notation includes stems, beams, and note heads, with some notes having stems pointing downwards.

เพลงฝรั่งกาเถา (๗)

สองชั้น เทียบกลับ ๑ ฝรั่ง

The image displays a musical score for the piece 'เพลงฝรั่งกาเถา (๗)'. It consists of nine staves of music. The first staff is a treble clef with a melody of quarter notes. The second staff begins with the text 'สองชั้น เทียบกลับ ๑ ฝรั่ง' and features a more complex rhythmic pattern with eighth and sixteenth notes. The remaining staves continue the melodic and rhythmic development of the piece, ending with a final cadence on the ninth staff.

เพลงฝรั่งกาเถา (๘)

สองชั้น เทียบกลับ ๒ แจก

The musical score consists of ten staves. The first and tenth staves are whole rests. The second through ninth staves contain the melody. The notation includes various note values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests and slurs. The piece is marked 'สองชั้น เทียบกลับ ๒ แจก' (Two parts, mirrored, 2 parts).

เพลงฝรั่งจรรยา (๕)

ชั้นเดี่ยว

ชั้นเดี่ยว เทียบกลับ ๑ ฝรั่ง

The image displays a musical score for the piece 'เพลงฝรั่งจรรยา (๕)'. It is written in a single system with two parts. The first part, labeled 'ชั้นเดี่ยว' (Solo), consists of five staves of music. The second part, labeled 'ชั้นเดี่ยว เทียบกลับ ๑ ฝรั่ง' (Solo, reverse 1, 6 strings), consists of six staves of music. The notation includes various rhythmic values, rests, and dynamic markings.

เพลงฝรั่งจระกาศ (๑๐)

ภาพที่ ๕.๖ นายสำราญ เกิดผล
ให้ความเมตตาทบทวนเพลงกับผู้วิจัย

๕.๔ เพลงฝรั่งแดงเถา

เพลงฝรั่งแดง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า บรรจุอยู่ในเพลงเรื่อง และใช้ประกอบการแสดงละครและบรรจุในบทร้องมโหรี นายสำราญ เกิดผล นำทำนองเพลงฝรั่งแดง ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงฝรั่งแดงเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The image displays a musical score for the piece 'เพลงฝรั่งแดงเถา (๑)'. The score is written in a single system with 12 staves, all using a treble clef and a 2/4 time signature. The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests. The notation is clear and legible, showing the melodic line of the piece. The score begins with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The first staff starts with a quarter rest followed by a quarter note G4, then continues with a series of eighth and sixteenth notes. The piece concludes with a final cadence on the 12th staff.

เพลงฝรั่งแดงเถา (๒)

The musical score consists of 12 staves of music in a single system. The notation is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The first five staves contain the main melody. The sixth staff begins with the instruction 'เห็ชวากลับ' (Hee-chwa-ka-lap) and continues the melody. The seventh and eighth staves feature a more complex rhythmic pattern with triplets and sixteenth notes. The ninth and tenth staves continue with similar rhythmic patterns, including triplet markings. The eleventh and twelfth staves conclude the piece with a final melodic line.

เพลงฝรั่งแดงเถา (๓)

The musical score consists of 12 staves of music. The first 11 staves are in treble clef, and the 12th staff is in bass clef. The music is written in a single melodic line. The first staff contains four measures. The second staff contains four measures, with the first measure marked with a '7.' and the second with a '๗.'. The third staff contains four measures. The fourth staff contains four measures. The fifth staff contains four measures. The sixth staff contains four measures, with the first measure marked with a '๗.'. The seventh staff contains four measures. The eighth staff contains four measures. The ninth staff contains four measures. The tenth staff contains four measures. The eleventh staff contains four measures. The twelfth staff contains four measures. The music is a traditional Thai melody, likely a folk song or a piece from a traditional Thai ensemble.

สองชั้น ท่อน 1

เพลงฝรั่งแดงเถา (๔)

The musical score consists of 14 staves of music. The first seven staves form the main melody, which includes a section of whole rests. The eighth staff is marked 'เที่ยวกลับ' (Return) and continues the melody. The final six staves complete the piece with various rhythmic patterns.

เพลงฝรั่งแดงเถา (๕)

The musical score is written in treble clef with a 7/8 time signature. It consists of 13 staves. The first four staves form the initial section. The fifth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน 1' (Solo Part 1). The next seven staves continue the solo section. The eighth staff is a rest line. The ninth staff is labeled 'เทียบากลับ' (Repeat). The final four staves complete the piece.

เพลงฝรั่งแดงเถา (๖)

๕.๕ เพลงดวงดอกไม้เถา

เพลงดวงดอกไม้ ๒ ชั้น เป็นเพลงประกอบการฟ้อน มี ๓ ท่อน ชื่อเพลงเดิมคือเพลง ลาวราชบุรี เรียกว่าฟ้อนดวงดอกไม้ หรือฟ้อนมาลัย เป็นการฟ้อนประกอบละครพันทางเรื่อง พญาผานอง ที่กรมศิลปากรปรับปรุงขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ จัดแสดงที่โรงละครแห่งชาติ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองเพลงลาวราชบุรี ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เพลงดวงดอกไม้เถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

เพลงดวงดอกไม้เถา (๒)

The musical score is written in treble clef with a 2/4 time signature. It consists of two main sections. The first section is a 16-measure piece with a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). The second section is a 20-measure piece labeled 'สามชั้น ท่อน ๒'. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and repeat signs.

เพลงดวงดอกไม้เถา (๓)

The musical score consists of ten staves of music in a single system. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The second staff contains a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The third staff is marked 'สามชั้น ท่อน ๓' (Three-part section 3). The music is written in a rhythmic style with eighth and sixteenth notes, typical of traditional Thai folk music.

เพลงดวงดอกไม้เถา (๔)

1. 2.

สองชั้น ท่อน ๑

1. 2.

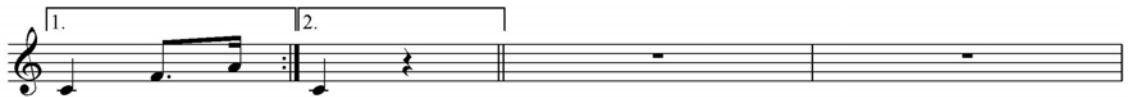
สองชั้น ท่อน ๒

เพลงดวงดอกไม้เถา (๕)

สองชั้น ท่อน ๓

ชั้นเดียว ท่อน ๑

เพลงดวงดอกไม้เถา (๖)

1. 2.

ชั้นเดี่ยว ท่อน ๒

1. 2.

ชั้นเดี่ยว ท่อน ๓

1. 2.

ลูกหมัด

The musical score is written in treble clef with a 7/8 time signature. It consists of several staves. The first staff shows two first and second endings for a solo part. The second staff is labeled 'ชั้นเดี่ยว ท่อน ๒' (Solo Part 2). The third staff shows two first and second endings for another solo part. The fourth staff is labeled 'ชั้นเดี่ยว ท่อน ๓' (Solo Part 3). The fifth staff shows two first and second endings for a third solo part. The sixth staff is labeled 'ลูกหมัด' (Full Band). The score continues with several more staves of music, including a double bar line and repeat sign.

เพลงดวงดอกไม้เถา (๗)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงดวงดอกไม้เถา (๗)'. It consists of ten staves of music written in a single melodic line on a treble clef staff. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and repeat signs. There are two first and second endings marked with '1.' and '2.' above the staff lines. The piece concludes with a double bar line and a final rest.

ในบทนี้ มีโน้ตเพลงไทยสำเนียงเขมร ฝรั่งเศส และลาว ซึ่งเป็นองค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงของนายสำราญ เกิดผล นำเสนอ ๕ เพลง คือ เพลงเขมรครวญเถา เพลงฝรั่งเศสกลายเถา เพลงฝรั่งเศสจรกาเถา เพลงฝรั่งเศสแดงเถา และเพลงดวงดอกไม้เถา

บทที่ ๑๐

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา

ชุดเพลงไทยสากล ลูกทุ่ง

องค์ความรู้ ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถาของนายสำราญ เกิดผล ได้ประพันธ์เพลงไทย ลักษณะต่างๆ ทั้งเพลงไทยสำเนียงไทย เพลงสำเนียงภาษา คือ สำเนียงภาษาจีน สำเนียงเขมร สำเนียงฝรั่ง และสำเนียงลาวไว้ นอกจากนี้ท่านยังนำเพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง มาปรับปรุงแนวเพลงให้ดำเนินไปตามโครงสร้างของเพลงไทยในลักษณะเพลงเถา นับเป็นการแสดงภูมิปัญญา ในฐานะของนักประพันธ์เพลงไทย องค์ความรู้ของเพลงดังกล่าว ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

ภาพที่ ๑๐.๑ นายสำราญ เกิดผล ขณะตรวจสอบการบันทึกเสียงเพลงจากหูฟัง

๑๐.๑ เพลงทองกวาวเถา

เพลงทองกวาว เป็นเพลงเถา ประเภทหน้าทับสองไม้ สำเนียงลาว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองเพลงกระท่อมทองกวาว เพลงไทยลูกทุ่งซึ่งเป็นเพลงที่พริกรมย์ ขับร้อง มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ตามรูปแบบเพลงไทย เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงทองกวาว

เพลงทองกวาวเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น เทียวแรก

The musical score is written on eight staves in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. The first staff starts with a double bar line and a repeat sign. The melody is composed of eighth and quarter notes. The piece ends with a final double bar line and repeat sign on the eighth staff.

เพลงทองกวาวเถา (๒)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of two systems of staves. The first system begins with a first ending bracket over the first two measures, followed by a repeat sign and a second ending bracket over the next two measures. Below this, the text 'เที่ยวกลับ' is written above the first staff of the system. The second system also begins with a first ending bracket over the first two measures, followed by a repeat sign and a second ending bracket over the next two measures. Below this, the text 'สองชั้น เที่ยวแรก' is written above the first staff of the system. The music features a mix of quarter, eighth, and sixteenth notes, with some measures containing rests.

เพลงทองกวาวเถา (๓)

The musical score is written in treble clef with a 2/4 time signature. It consists of ten staves of music. The first four staves form the main melody, with the fourth staff containing a first ending (1.) and a second ending (2.). The fifth staff is a repeat sign followed by the text 'เทียบากลับ' (Tie-ba-gal-b). The sixth through eighth staves continue the melody, with the eighth staff also containing a first ending (1.) and a second ending (2.). The ninth staff is a repeat sign followed by the text 'ขึ้นเตียว เทียวแรก' (Chun-tiao Tiao-rak). The tenth staff concludes the piece.

เพลงทองกวาวเถา (๔)

The musical score is written in treble clef with a 2/4 time signature. It consists of six staves. The first staff contains the main melody. The second staff has a first ending (1.) and a second ending (2.) with a repeat sign. Below the second staff is the instruction 'เทียบากลับ'. The third staff continues the melody. The fourth staff is identical to the first. The fifth staff has a first ending (1.) and a second ending (2.) with a repeat sign. Below the fifth staff is the instruction 'ลูกหมด'. The sixth staff is a final ending consisting of a whole rest followed by a double bar line.

๓๐.๒ เพลงบัวตุมบัวบานเถา

เพลงบัวตุมบัวบานเป็นเพลงไทยลูกทุ่งที่พรภริมย์ขับร้อง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ นายสำราญ เกิดผล ได้นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ตามรูปแบบเพลงไทย

เพลงบัวตุมบัวบานเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น

เพลงบัวตูมบัวบานเถา (๒)

1. 2.

สามชั้น เทียวเปลี่ยน

The musical score consists of ten staves of music. The first staff shows two first endings, labeled '1.' and '2.'. The second staff contains the Thai text 'สามชั้น เทียวเปลี่ยน'. The music is written in a single melodic line on a treble clef staff. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. There are some specific markings above the notes, including the Thai character '๖' (representing a sixteenth note) and '๗' (representing an eighth note).

เพลงบัวตูมบัวบานเถา (๓)

The image displays a musical score for the piece 'เพลงบัวตูมบัวบานเถา (๓)'. The score is written on ten staves of music. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The second staff contains the Thai characters 'รี' and 'มิ' above the notes. The third staff contains 'รี' and 'มิ' above the notes. The eighth staff is marked with 'สองชั้น' (Two layers) above the first measure. The score concludes with a final note on the tenth staff.

เพลงบัวตุมบัวบานเถา (๔)

The musical score is written in a single system with ten staves. The first staff contains the initial melody. The second staff features a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. Below the second staff, the Thai text 'สองชั้น เทียบเปลี่ยน' (Two layers, compare and change) is written. The remaining staves continue the melodic and rhythmic development of the piece, including some trills and grace notes.

เพลงบัวตูมบัวบานเถา (๕)

ชั้นเดี่ยว

ชั้นเดี่ยว เทียบเปลี่ยน

ลูกหมด

๑๐.๓ เพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองเถา

เพลงรั้วแดงกำแพงเหลือง เป็นเพลงประจำของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ นายสำราญ เกิดผลได้นำมาแต่งตามหลักวิชาการดนตรีไทย โดยนำทำนองเพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เพื่อให้เป็นเพลงบรรเลงของวงดนตรีไทยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

เพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

เพลงร่ำแดงกำพองเหลืองเถา (๓)

สองชั้น ท่อน ๑

1. 2.

สองชั้น ท่อน ๒

3

เพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองเถา (๔)

The musical score is written in a single system with a treble clef and a key signature of one flat. It consists of 14 staves. The first three staves contain the main melody with Thai vocalizations 'ว', 'วิ', and 'พ' written above the notes. The fourth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑' and contains a solo section with a repeat sign. The fifth staff continues the solo section with first and second endings. The sixth staff is labeled 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๒' and contains another solo section. The seventh staff continues the solo section with Thai vocalizations 'ว', 'พ', 'วิ', 'พ', 'วิ', 'พ' above the notes. The eighth and ninth staves continue the melody. The tenth and eleventh staves continue the melody. The twelfth and thirteenth staves continue the melody. The fourteenth staff is a final chord.

๑๐.๔ เพลงลอยประทีปเถา

เพลงลอยประทีป ทำนองเพลงเดิมคือเพลงลอยกระทง ที่นายเอื้อ สุนทรสนานแต่งทำนอง และแก้ว อัจฉริยกุล แต่งเนื้อร้องไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ วงปี่พาทย์บ้านใหม่ ทางกระเบนได้รับหมายให้บรรเลงรับเสด็จฯ นายสำราญ เกิดผล จึงได้นำเพลงราวลอยกระทงมา แต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมทำทางเปลี่ยนเที่ยวกลับ เรียบเรียง เป็นเพลงเถา ประเภทหน้าทับปรบไ้ เพื่อใช้บรรเลงรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเสด็จพระราชดำเนินลอยกระทงที่พระราชวังบางปะอิน ส่วนชื่อเพลงได้ขอ พระราชทานและได้รับพระราชทานชื่อว่า “เพลงลอยประทีป”

เพลงลอยประทีปเถา (๑)

นายสำราญ เกิดผล

สามชั้น ท่อน ๑

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. It consists of eight staves of music. The first staff begins with a repeat sign. The melody is composed of quarter and eighth notes, with some sixteenth-note passages in the later staves. The overall style is characteristic of traditional Thai folk music.

เพลงลอยกระทง (๒)

The musical score is written in treble clef and consists of ten staves. The first four staves contain the main melody. The fifth staff has two first endings, labeled '1.' and '2.'. The sixth staff is the beginning of the chorus, with the Thai text 'สามชั้น ทางเปลี่ยน' (Three layers, change path) written above it. The remaining six staves continue the melody and include some complex rhythmic patterns.

เพลงลอยกระทีปเถา (๓)

The musical score consists of ten staves of music in a single system. The first seven staves are a continuous melodic line with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes. The eighth staff contains a first ending (1.) and a second ending (2.) with a repeat sign. The ninth staff is labeled 'สองชั้น ท่อน ๑' and begins with a repeat sign. The tenth staff continues the melody. The score is written in a standard musical notation with a treble clef and a key signature of one flat.

เพลงลอยกระทง (๔)

The musical score is written on ten staves. The first five staves contain the main melody, with a first ending (1.) and second ending (2.) on the fifth staff. The sixth staff is marked 'สองชั้น ทางเปลี่ยน' (Two-part change) and begins with a treble clef and a key signature of one flat. The remaining staves continue the melody with various rhythmic patterns and dynamics.

เพลงลอยกระทง (๕)

The image displays a musical score for the song 'เพลงลอยกระทง (๕)'. It consists of ten staves of music written in a single melodic line on a treble clef staff. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests and repeat signs. The score is organized into several measures across the staves. The eighth staff begins with the Thai text 'ขึ้นเดี่ยว ท่อน ๑' (Solo Part 1), indicating the start of a new section. The music concludes with a final note on the tenth staff.

เพลงลอยประทีปเถา (๖)

The image shows a musical score for the song 'เพลงลอยประทีปเถา (๖)'. It consists of four staves. The first staff is a treble clef with a melody. The second staff is a treble clef with a melody and a first ending (1.) and second ending (2.) bracketed. The third staff is a treble clef with a melody and the word 'ลูกหมด' written above it. The fourth staff is a treble clef with a melody.

ในบทนี้ มีโน้ตเพลงไทย ชุดเพลงเพลงไทยสากล ลูกทุ่ง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงเถา ของนายสำราญ เกิดผล นำเสนอ ๔ เพลง คือ เพลงทองกวาวเถา เพลงบัวตุมบัวบานเถา เพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองเถา และเพลงลอยประทีปเถา

บทที่ ๑๑

องค์ความรู้ด้านการถ่ายถอดดนตรี

องค์ความรู้ด้านการถ่ายถอดดนตรีของนายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ผู้วิจัย ดำเนินการเรียบเรียงข้อมูลจากงานเขียนของนายสำราญ เกิดผล ที่ตีพิมพ์ในเอกสาร วารสารต่างๆ จากการสัมภาษณ์ จากคำอธิบายขยายความที่เป็นข้อความรู้แก่ผู้วิจัย จากการเสวนานักศึกษา หลักสูตรแขนงวิชาดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ส่วนที่ได้รับจากจดหมายอิเล็กทรอนิกส์จากบรรดาศิษย์ของนายสำราญ เกิดผล ซึ่งเป็นข้อมูล ตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ องค์ความรู้แต่ละประเด็นเป็นคำเล่า อธิบายความ สั้น – ยาว ตามฐานข้อมูลที่ได้รับ และข้อมูลจากเอกสารที่กล่าวถึง ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้รับหรือเรียนรู้ มาจากนายสำราญ เกิดผล บางข้อมูลอาจมีเนื้อหาสาระทับซ้อนบ้าง แต่ยังมีส่วนของความรู้ที่เพิ่มเติม ต่อขยระหว่างข้อมูลแต่ละข้อมูล จำเป็นต้องคงเนื้อหาสาระเหล่านั้นไว้ ข้อมูลที่ได้รับทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ โดยมีการเพิ่มเติมจากเอกสารที่ตรวจสอบ ปรับแต่งสำนวนภาษาให้เป็น ความเรียงพรรณนาให้สมบูรณ์ ส่วนสรรพนามที่ใช้เรียกนายสำราญ เกิดผล และนักดนตรีที่กล่าว นามในส่วนนี้ ผู้วิจัยปรับใช้คำว่า “คุณครู” แทนสรรพนามว่า “นาย” ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับ คำกล่าวอ้างที่บุคคลข้อมูลแต่ละท่านกล่าวถึง องค์ความรู้ในส่วนนี้มีทั้งประวัติความเป็นมาของ วงดนตรีไทย นักดนตรีไทย ทฤษฎีดนตรีไทย การถ่ายถอดดนตรี ฯลฯ ในการนำเสนอผู้วิจัยได้ จัดประเด็นและลำดับตามอนุกรมคำ ดังนี้

กรูเพลงเก่า	ข้อมูล : นายชัยรัตน์ โกพลรัตน์
วงพาทย์รัตน เป็นวงดนตรีที่มีชื่อเสียงวงหนึ่ง วงดนตรีนี้มีเพลงเป็นจำนวนมาก ทั้งเพลง หน้าพาทย์ เพลงบรรเลงเดี่ยว เพลง ๒ ชั้น และเพลงทั่วไป นับว่าเป็นกรูเพลงไทย โดยมีเพลงทั้ง ของทางฝั่งพระนคร โดยคุณครูสังเวียน เกิดผล เป็นศิษย์และเรียนเพลงจากวงวังบูรพาซึ่งเรียกกัน ทั่วไปว่าวงฝั่งพระนคร ส่วนคุณครูสำราญ เกิดผล ได้เรียนเพลงทางสายบ้านพาทย์โกศล (ฝั่งธนฯ) จึงทำให้บ้านพาทย์รัตนเป็นแหล่งรวมเพลงขนาดใหญ่	

การขึ้นเพลงตระครั่งจังหวะ	ข้อมูล : วารสารเพลงดนตรี
คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายว่า เพลงตระโหมโรงตัวที่ ๑ คือ เพลงตระहु้าปากคอก เมื่อบรรเลงต้องขึ้นครั่งจังหวะ เมื่อมีการบันทึกโน้ต อาจจะดูเหมือนว่าโน้ตเพลงขาดหายไปครั่งจังหวะ	

การจับไม้มี่ี่ระนาด	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
คุณครูสำราญ เกิดผล สอนไว้ว่า ไม้มี่ี่ระนาดเป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับนักดนตรีที่ตีระนาด การจับไม้มี่ี่ระนาด เป็นสิ่งสำคัญของนักดนตรี ต้องจับให้มั่นคง และต้องคว่ำมือให้สวยงาม	

การต่อเพลงหน้าพาทย์	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุขนครส
การต่อเพลงหน้าพาทย์ มีขั้นตอนพิจารณาความเหมาะสมด้านต่างๆ คุณครูสำราญ เกิดผล ได้อธิบายไว้ คือ	
๑. นักเรียนดนตรีต้องมีความเหมาะสมด้านฝีมือการบรรเลง ๒. มีความเหมาะสมด้านนิสัย ใจคอ และความประพฤติ ๓. ไม่เป็นผู้อวดรู้ ซึ่งครูโบราณจะไม่ต่อเพลงหน้าพาทย์ให้ ๔. มีความเหมาะสมด้านวัยของผู้เรียน จึงได้รับการต่อเพลงหน้าพาทย์ครู	

การตีเพลงหน้าพาทย์ของฆ้องใหญ่	ข้อมูล : นายกนก คล้ายมุข
การตีเพลงหน้าพาทย์ของฆ้องวงใหญ่ มีหลักวิชาตามที่คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายไว้ว่า เพลงหน้าพาทย์ เป็นเพลงที่ต้องการแสดงออกถึงปฏิกิริยาต่างๆ ของแต่ละสถานการณ์ โดยเฉพาะเพลงหน้าพาทย์ที่อยู่ในกลุ่มเพลงพิธีกรรม	
เพลงหน้าพาทย์ทุกเพลงในชุดเพลงโหมโรง เพลงประเภทเพลงเรื่อง เมื่อฆ้องวงใหญ่ตีเพลงเหล่านี้ ต้องไม่ตีให้เกิดเสียงหนึบ หนับ กรอด ต้องตีให้เสียงฆ้องใหญ่ให้ลอยชัดเจน ตามบทบาทของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่เป็นหลักของวงดนตรี	

การตีระนาดที่ดี	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
คุณครูสำราญ เกิดผล สอนไว้ว่า การตีระนาดเอกลงบนพื้นระนาดต้องตีให้พร้อมกันไม่ให้พื้นระนาดไกว การฝึกหัดตีระนาดเบื้องต้น ต้องให้ไม้มี่ี่ระนาดที่ตีนั้นตีลงตรงคู่แปด ไม่ควรตีเร็ว ตีให้ตรงเสียง ตีซ้ำๆ ไปเรื่อยๆ ตีซ้ำๆ แล้วจะเร็วขึ้นเอง ถ้าเริ่มต้นตีเร็วก่อน แนวเพลงจะเร็วเพิ่มขึ้นแล้วจะให้ลงตามแนวช้าไม่ได้	

การตีระนาดไหว	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
คุณครูสำราญ เกิดผล สอนไว้ว่า การตีระนาดเอกที่เรียกว่า “ตีไหว” นั้น ต้องตีให้ชัดด้วยคือตีทั้งกลอนที่ไหวตามต้องการ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถฟังและจับแนวเพลงได้ด้วย มิใช่มุ่งแต่ความไหวจนฟังไม่รู้เรื่อง เปรียบเทียบได้อย่างคนที่พูดเร็ว จนฟังความที่พูดนั้นไม่รู้เรื่อง	

การถ่ายทอดดนตรี ด้วยวิธีบันทึกหลักฐาน	ข้อมูล : สัมภาษณ์และเสวนากลุ่ม
การสอนดนตรีเป็นเรื่องหลักที่คุณครูสำราญ เกิดผลมุ่งการถ่ายทอดและคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้สิ่งที่คุณครูสำราญ เกิดผลให้ความสำคัญคือการบันทึกเพลง บรรดาเพลงเก่าๆ ไม่ใคร่มีใครนำมาเล่น ท่านเกรงว่าจะสูญหาย จึงทำการบันทึกเก็บลงซีดี วิธีการก็คือทำการบันทึกเป็นโน้ต จากนั้นจึงบันทึกเสียง มีผู้สนใจได้ติดต่อให้บรรเลงเพลงของที่บ้านพาทยรัตน์ โดยจัดหาเครื่องบันทึกเสียง นักดนตรีที่บ้านтикทุกคนมีเบ๊ยเสียง และมีผู้อนุเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินการเรื่องนี้ การรวบรวมเพลงครั้งนี้หากสำเร็จก็จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการถ่ายทอดและสืบทอดต่อไป	

การถ่ายทอดดนตรีไทย	ข้อมูล : นายสาธิต ดอนนิมพลี
สำนักดนตรีบ้านพาทยรัตน์ เป็นสำนักดนตรีที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่ง มีผู้ควบคุมดูแลคือ คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ เดิมสำนักดนตรีแห่งนี้ชื่อว่า “วงบ้านใหม่” ต่อมาจึงได้รับพระราชทานนามจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ว่า “พาทยรัตน์” บทบาทที่สำคัญของสำนักดนตรีแห่งนี้ คือการสอนดนตรีโดยท่านเป็นครูผู้สอน มีทั้งศิษย์ที่เป็นศิษย์ประจำ ศิษย์ที่เป็นเด็กๆ ในละแวกใกล้เคียง และนักดนตรีทั่วไปที่สนใจและตั้งใจเรียนดนตรี ท่านยินดีรับทุกคนเป็นศิษย์ โดยไม่คิดเก็บเงินจากการสอนแม้แต่เพียงครั้งเดียว ท่านจึงมีศิษย์อยู่หลายรุ่น ที่บ้านของท่านมีเด็กกำพร้ามากกว่า ๓๐ คนที่เข้าไปหัดเรียนดนตรี ตามโครงการส่งเสริมดนตรีไทยฯ เด็กเหล่านั้นปัจจุบันเติบโตเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้ท่านยังทำหน้าที่เป็นอาจารย์สอนดนตรีไทยที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อเพลง ปรับปรุงวงดนตรี ควบคุมวงดนตรี และควบคุมการฝึกซ้อมเมื่อมีการนำวงดนตรีไปแสดงหรือบรรเลงตามงานต่างๆ ด้วย	

การถ่ายทอดเพลงเก่า	ข้อมูล : นายสาธิต ดอนนิมพลี
วงดนตรีบ้านพาทยรัตน์ มีการนำเพลงเก่าของโบราณที่หาฟังได้ยากมาใช้ฝึกเรียน และนำออกบรรเลงในโอกาสต่างๆ ที่บ้านของคุณครูสำราญ เกิดผลมีโน้ตเพลงเก่าจำนวนมาก ท่านจึงนำมาชำระ เรียบเรียง สำหรับใช้สอนศิษย์ มีเพลงอีกจำนวนมากที่จดบันทึกไว้เพื่อป้องกันมิให้สูญหาย ทั้งยังเป็นการรักษาสมบัติดนตรีของชาติด้วย จึงนับได้ว่าท่านได้ทำหน้าที่สืบสานอนุรักษ์ ถ่ายทอด และพัฒนาดนตรีไทยไว้เป็นอย่างดี	

การทำงานด้านดนตรี	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้จินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าว่าเมื่อท่านมีอายุประมาณ ๓๐ ปี ต้องหยุดงานด้านดนตรีเป็นพักๆ ต้องไปทำงานร่วมกับครอบครัว เพราะพ่อแม่มีลูกหลายคน อีกทั้งมีภาระต้องจัดการกับ	

การทำงานด้านดนตรี	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
กิจกรรมของชาวบ้านในการออแรงลงแขก ซึ่งแต่ละบ้านมีนา จึงต้องไปช่วยเขา เป็นการช่วยกันของทุกฝ่าย เมื่อครั้งที่ดำรงตำแหน่งกำนันก็ต้องหยุดงานดนตรีอีก เพราะภารกิจของกำนันมีงานทั้งของทางราชการและชาวบ้านมาก จึงหยุดไปพักใหญ่ มาจับปีพาทย์อีกครั้งเมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงขอตัวให้คุณครูไปช่วยงานดนตรีที่ศาลาศุติดาลัย ๑ เดือน เพื่อศึกษาค้นคว้าเพลงพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งมีเพลงของพระองค์ท่านประมาณ ๗๐ กว่าเพลง มีเพลงที่สูญหายไปจากวงดนตรีของ ๔ เหล่าทัพหลายเพลง เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทราบว่ายังมี และยังคงอยู่ที่บ้านของคุณครูสำราญ เกิดผล พระองค์ท่านจึงทรงมอบหมายให้เลขานุการในพระองค์ท่านหนังสือขอตัวไปช่วยงาน ขณะนั้นคุณครูสำราญ เกิดผลยังปฏิบัติราชการเป็นกำนันอยู่ ภารกิจหลักคือการบันทึกเสียงเพลงของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต งานนี้คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นผู้ควบคุม มีนายวิเชียร เกิดผล และนักดนตรีอีกหลายคนเป็นผู้บรรเลง	

การปฏิบัติตนของศิษย์บ้านพาทย์โกสลด	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าว่า แนวการปฏิบัติตนของนักดนตรีในบ้านพาทย์โกสลด ของจางวางทั่ว พาทย์โกสลดนั้น ต้องแสดงออกในด้านความเรียบร้อยและปฏิบัติตามกิจวัตรร่วมกัน เช่น การแต่งกาย ห้ามนุ่งผ้าขาวม้าเดินในบ้าน ก่อนนอนต้องสวดมนต์ไหว้พระ ไหว้ครูบาอาจารย์ เพราะบ้านดนตรีแห่งนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ มีเรื่องเล่าว่า นายทิว หรือนายงู คงลายทอง เคยนำเอาศิระครุเก่าๆ (ศิระโขน) มาสวมเล่น แล้วเดินโขน เลยเบลอลงไป เช่น วังเก็บน้ำก้อนอิฐนำมาถนอมถนอมอยู่เรื่อย นายทิวบวมมากหน่อยแม้ว่าพ่อเทียบ (นายเทียบ คงลายทอง) คุณพ่อของนายทิวจะนำน้ำมันต์ครุมารดแล้ว แต่ก็ยังไม่หาย นายทิว คงลายทองนี้เรียนปีจากคุณครูเทวประสิทธิ์ พาทย์โกสลด ไม่ได้เรียนจากพ่อ	

การปฏิบัติตนตามภารกิจดนตรี บ้านพาทย์โกสลด	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล ได้เล่าถึงระบบการเรียนดนตรีที่บ้านพาทย์โกสลดว่า มีศิษย์ที่เรียนดนตรีประมาณ ๔๐ คน กิจวัตรประจำวันของนักดนตรีบ้านพาทย์โกสลดคือ ทุกคนต้องตื่นนอนเวลา ๕.๐๐ น. (ตี ๕) เพื่อไถ่ระนาด ซ้อมเพลงไปจนสาย เมื่อถึงเวลารับประทานอาหารเช้า มีศิษย์คนหนึ่งทำหน้าที่เป่าเขาควยเป็นสัญญาณเรียกให้ทุกคนรับประทานอาหารเช้า เมื่อเรียบร้อยแล้วสักพักใหญ่ จึงทุกคนเข้านั่งที่เครื่องดนตรีของแต่ละคน จากนั้นครูจึงต่อเพลงให้ เมื่อจางวางทั่ว พาทย์โกสลด	

การปฏิบัติตนตามภารกิจดนตรี บ้านพาทย์โกสล	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตูจินดา
ถึงแก่กรรมแล้ว นายเทวาประสิทธิ์ พาทย์โกสล เป็นทายาทรับภาระและดำเนินกิจกรรมต่อการที่มีศิษย์จำนวนมากนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงประทานค่าใช้จ่ายด้านอาหารการกิน	

การประชันปีพาทย์	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตูจินดา
คุณครูสำราญ เกิดผลได้เล่าเรื่องราวการประชันวงปีพาทย์ไว้ว่า เมื่อครั้งที่คุณครูสำราญ เกิดผล มีอายุได้ประมาณ ๑๕ - ๑๘ ปี ในวงการดนตรีไทยมีการประชันปีพาทย์กันมาก คุณครู สำราญ เกิดผล ก็มีโอกาสร่วมประชันดนตรีกับวงปีพาทย์คณะต่างๆ ด้วย จากประสบการณ์ของการประชันช่วยให้เกิดการพัฒนาเพลงและฝีมืออย่างต่อเนื่อง จนเมื่อท่านอายุ ๓๐ กว่าแล้ว นักดนตรีในบ้านพาทย์รัตนคือ นายวิเชียร เกิดผลเป็นคนระนาดเต็มตัว และมีความสามารถในการตีระนาด แข็งแรงแล้วจึงเลิกประชัน การประชันปีพาทย์เมื่อครั้งอดีต มีความแตกต่างไปจากปัจจุบัน การประชันในปัจจุบันใช้เพลงเพียง ๒ - ๓ เพลงก็เลิกแล้ว แต่สมัยก่อนนั้นเขาประชันกัน ๒ คีน และประชันกันจนกระทั่งสว่าง ทั้ง ๒ คีน ถ้าประชัน ๓ คีน ก็ต้องสว่างกันทั้ง ๓ คีน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วนักดนตรีทุกคนจึงต้องเตรียมตัวให้เต็มที่ ให้พร้อมอยู่เสมอ ตลอดเวลา และต้องมีความแม่นยำด้วย เพราะไม่ทราบว่าจะมีการประชันเมื่อไร หรือเขามาหาไปประชันเมื่อไร ถ้าเขามาหาแล้วไม่ไป เขาจะกล่าวหาว่ากลัว จึงต้องพร้อมที่จะไปประชัน การประชันนี้ต้องพร้อมทั้งเล่ห์เหลี่ยม ยุทธวิธี หลากๆ ประการ สมัยก่อนกว่าจะตีเพลงกราวในกีฬ่วงเวลาเข้าตี ๓ ตี ๔ แล้ว หากกำลังไม่ตี สองยามกำลังก็เริ่มตก คนระนาดนี้ยิ่งตีก็ต้องมีพลัง คนระนาดในสมัยก่อนจึงต้องขยันมากๆ บางครั้งก็ต้องออกมาล้างไว้เพื่อใช้ประชันตอนดึก คู่ประชันที่สูสีกันมากคือวงนายแสวง บ้านคลัง เดิมวงที่บ้านใหม่ทางกระเบนเคยตีสู้เขาไม่ได้ ครั้งต่อๆ มาจึงต้องหาทางแก้ตัวให้ได้ ครั้งแรกตีประชันกันที่วัดโบสถ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตอนนั้นวงนายแสวง บ้านคลังมีความพร้อมมาก โดยเฉพาะเพลงมอญ เขาถนัดมาก แต่สำหรับวงของคุณครูสำราญ เกิดผล มีทั้ง ๓ อย่าง คือ เพลงมอญ เพลงเสภา และเพลงนางหงส์ ที่ทำได้คือการประชันครั้งแรกนั้น คุณครูเทียบ คงลายทอง และคุณครูสอน วงฆ้องไปร่วมฟังด้วย งานวันนั้นเป็นงานศพ ในการประชันนั้น คุณครูเทียบ คงลายทอง และคุณครูสอน วงฆ้องบอกว่า ตีได้แค่นี้ก็พอแล้ว เพราะเราไม่ได้รบด้านเดียว แต่เรารบ ๓ ด้าน คือ เพลงมอญ เพลงเสภา และเพลงนางหงส์ ในด้านเดียวเราก็ยังเป็นรองเขา เราก็ต้องพยายามหาเรื่อง พยายามแก้ตัวให้จนได้ การประชันครั้งแรกที่วัดโบสถ์ที่กล่าวถึงนี้มีผู้คนมาฟังการประชันจำนวนมากจนศาลาวัดล้น เพราะไม่กระดานมันหัก บรรยากาศในการฟังเขาไม่	

การประชันปีพาทย์	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
กรีดกรีด หรือปรบมือดังอย่างที่เป็นอยู่ในช่วงหลังๆ การประชันปีพาทย์ครั้งที่ ๒ ไปประชันที่วัดสะแก จังหวัดอุทัยธานี วัดนี้เคยไปประชัน ๒ ครั้ง ที่ต้องประชันนี้เพราะสมัยนั้นเจ้าภาพนิยมนำไปประชันกัน การประชันที่หนักใจคือ นายประสงค์ พิณพาทย์ และกำนันแสวง บ้านคลังตีประชันกับนายประสงค์ ๓ ครั้ง เขาขอแก้มือเรื่อย เราก็เอา การประชันกับนายประสงค์ พิณพาทย์นี้ครั้งแรกประชันกันที่วัดแห่งหนึ่ง ครั้งที่ ๒ ประชันกันที่โรงละครแห่งชาติ ครั้งที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ ประชันกันที่สังคีตศาลา เป็นการประชันครั้งสุดท้าย รอบที่ ๓ นี้ ตีประชันเพลงพญาโศก ในการไปตีเดี่ยวแต่ละครั้ง นักดนตรีในวงมีความพร้อมตั้งแต่ไปจนถึงเครื่องมืออื่นๆ เมื่อปีขึ้น หรือเดี่ยวเพลงใดๆ ทุกคนก็ต้องพร้อมและสามารถตีได้ทั้งหมด นักดนตรีในวงมีหลายคน เช่น นายโปร่ง กุหลาบแย้มทับ คนนี้เป็นบุตรของคุณป้า ภายหลังแต่งงานแล้วจึงใช้นามสกุลของสามี นายปรุง (จ่านามสกุลไม่ได้) ตีระนาดทุ้ม คนซ้อง มีนายเลียบ สุขเอื้อน นายจำลอง เกิดผล ซ้องเล็ก มี นายพวง เกิดผล นายวิเชียร เกิดผล คนปี คือ นายผวน บุญจำเริญ คนเครื่องหนัง คือ นายสวาง เกิดผล เป็นศิษย์ของพระพาทย์บรรเลงมรณ อยู่วงบางคอแหลม นักร้องคือ ยามาดี ลออผอบ เป็นต้น นักดนตรีส่วนใหญ่อยู่ในเครือญาติพี่น้องเดียวกัน	

การฝึกดนตรีจนกันอีกเสบ	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าถึงการฝึกดนตรีอย่างหนักจนกันอีกเสบ มีรายละเอียดคือ เมื่อมีการฝึกดนตรีที่บ้านใหม่ทางกระเบน ช่วงนั้นท่านครูอาจ สุนทรไปสอนดนตรี ท่านเข้มงวดมาก นักดนตรีทุกคนต้องใช้ความขยัน กำลังที่เกิดจากการฝึกซ้อมนั้นสามารถตีระนาดได้ทั้งสิ้น นักดนตรีต้องฝึกตั้งแต่เวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. ไปจนถึงเวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. การซ้อมนั้น ซ้อมเพลงกันทั้งวง รวมทั้งนักร้องด้วย ครั้งถึง เวลา ๐๔.๐๐ น. (ตี ๔) ของวันใหม่ก็ต้องลุกขึ้นมาซ้อมอีกเพื่อไล่ระนาด ไปจนถึงเวลาราว ๕.๐๐ น. จึงพัก บางครั้งช่วงที่มีการประชันกัน การซ้อมเลิกเวลาราว ๒๔.๐๐ น. (๒ ยาม) ก็ไม่ได้นอน อาบน้ำแล้วก็นำผ้าขนหนูมาคลุมระนาดแล้วก็ซ้อมหรือตีไปจนสว่าง ตีจนกันอีกเสบ คุณครูสำราญ เกิดผล เรียกว่า “ตีจนตูดเนา” เพราะช่วงนั้นอยู่ในช่วงเดือนเมษายน อากาศร้อนมาก เหงื่อไหลตกไปหมักหมม จนเนื้อที่กันเนา แต่ก็ให้ความสนุกดี การประชันทำให้ทุกคนมีประสบการณ์ ทำให้รู้จักแก้ไขสถานการณ์ รู้การใช้เพลง เช่น ถ้าคู่ประชันมีกำลังมากกว่า จะทำอย่างไร จะแก้ปัญหาวางไร ซึ่งในปัจจุบันการประชันกันเช่นนั้นไม่ต้องใช้ยุทธวิธี เพราะใช้เพลงเดียวกัน ไม่ต้องขยันมาก ระนาดสมัยก่อนหากไม่ขยันเพียงพอเมื่อต้องตีไปจนถึงช่วงเวลาตีคัก พละกำลังก็เริ่มตก ยิ่งต้องบรรเลงเพลงกราวในด้วยแล้ว อาจพลาด	

การฝึกดนตรีจนกันอักเสบ	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
ทำเสียที่คู่ประชันได้ คุณครูสำราญ เกิดผล เคยตีประชันกับนายปุยต่อเนื่องไปจนถึง ๐๘.๐๐ น. ท่านกล่าวว่า “ตีไปยันเวลา ๒ โมงเช้า” ก็ยังตีเพลงกราวในกันอยู่ ถึงแม้ว่าระหว่างนั้นได้เวลาพระฉันภัตตาหารเช้าแล้วก็ตาม คู่ประชันก็ยังตีเพลงอยู่ โดยไม่สนใจว่าเป็นเวลาของพระสงฆ์ การเรียนดนตรีในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันมาก ในปัจจุบันหากสอนพื้นฐานอย่างสมัยก่อนก็ไม่ไหว เพราะเด็กไม่ได้เรียนดนตรีอย่างเดียว ต้องเรียนวิชาสามัญกันหลายวิชาจึงใช้วิธีโบราณไม่ได้ ต้องหาวิธีทางลัด ที่จริงแล้วอย่างนักเรียนนักศึกษาในปัจจุบันยังไม่เหมาะสมที่จะต่อเพลงเดี่ยว แต่ก็ต้องต่อให้ สมัยก่อนกว่าจะต่อเพลงเดี่ยวแต่ละเพลงแสนยากมาก ต้องฝึกพื้นฐานให้ได้ ให้ชำนาญ ครั้งหนึ่งก็ศึกษาได้เห็นนักดนตรีคนอื่นตีระนาด ๒ รวง ใจอยากได้บ้างจึงขอต่อจากครู ครูท่านก็ว่า “รวงเดี่ยวแกยังตีไม่ดีเลย แล้วจะตี ๒ รวงได้อย่างไรวะ ไม่เอาไม่ต่อให้ละ รวงเดี่ยวก็ยังไม่ได้ดีเลย”	

การเริ่มต้นตีระนาดเอก	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายหลักการตีระนาดเอกไว้ว่า ก่อนการเริ่มตีระนาดเอก หรือไล่มือให้ตรวจสอบสังเกตฝ่ามือระนาด และปฏิบัติดังนี้ ให้สังเกตความห่างของลูกระนาดแต่ละลูก สังเกตความหนาของฝ่ามือ ถ้าฝ่ามือระนาดมีความหนา เมื่อตีต้องใช้แรงมาก ถ้าฝ่ามือระนาดบางฝ่ามือ ฆะตีไม่ควรตีแรงจนเกินไป เพราะจะทำให้ฝ่ามือขม ค่ะกั่วหลุด ก่อนการตีระนาด ควรขึงมือทั้งสองข้างให้มีน้ำหนักเท่ากัน ถ้าฝ่ามือระนาดขมก็แสดงว่ามีมือไม่เท่ากัน การตีระนาดต้องเน้นการใช้กำลังที่ข้อ ส่วนที่สัมพันธ์กันมี ๓ ส่วน คือ ข้อมือ ข้อแขน และหัวไหล่ การตีระนาดในแนวเร็ว นักดนตรีต้องให้ลงน้ำหนักไปอยู่ที่ข้อทั้ง ๓ ส่วน โดยเฉพาะการเน้นที่ข้อมือ ไม่ควรตีให้ถึงหัวไหล่ เพราะแสดงว่าตีไม่ไหวแล้ว มือกำลังจะตาย แต่หากตีแนวช้า สามารถผ่อนน้ำหนักไปที่ข้อแขน กรณีตีไล่ระนาด ควรเริ่มต้นจากแนวจังหวะช้าๆ และไม่ควรรออยู่ในแนวเดียว ต้องค่อยๆ เพิ่มแนวขึ้นไป	

การเรียนดนตรีต้องขยัน	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าเรื่องการเรียนดนตรีว่า การเรียนดนตรีไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก สมัยก่อนเรียนกันเป็นวัน ต้องไล่ระนาดกันทุกวันตั้งแต่เช้า สำหรับในปัจจุบัน การเรียนดนตรีใช้เวลาเรียนกันเป็นชั่วโมง อย่างมากใช้เวลา ๒ ชั่วโมง ซึ่งมีจำนวนเวลาน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อการเรียนและฝึกฝน ควรมีเวลามากกว่านี้ นักเรียนดนตรีต้องขยันเรียน	

การเรียนดนตรีตั้งชั้น	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
ชั้นซอ ความชำนาญช่วยให้นักเรียนดนตรีเป็นนักดนตรีที่แม่นยำ และการเป็นนักดนตรีที่ดีและมีคุณภาพนั้น ต้องมีครูคอยบอก คอยแนะนำให้อย่างสม่ำเสมอ	

การเรียนดนตรีที่บ้านพาทย์โกส	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตูจินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าว่า สำนักดนตรีบ้านวัดพาทย์โกส หรือบ้านกัลยาณ์ เป็นสถาบันดนตรีใหญ่ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง เมื่อครั้งที่ท่านเดินทางจากอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ขณะนั้นมีอายุ ๑๑ ปี เมื่อไปถึงที่บ้านวัดกัลยาณ์นั้น จางวางทั่ว พาทย์โกส ได้ถึงแก่กรรมก่อนหน้าประมาณ ๒ เดือนแล้ว (คุณครูสำราญ เกิดผล เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๓๐ จางวางทั่ว พาทย์โกสถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐) จึงเรียนดนตรีกับคุณครูช่อ สุนทรวาทิน คุณครูฉัตร สุนทรวาทิน ช่วงนั้นมีนักดนตรีรุ่นใหญ่อยู่ในบ้านพาทย์โกส เช่น นายบุญช่วย ชิดท้วม นายน้ำ เกิดใจตรง นายพิงพอน แดงสืบพันธุ์ นายเอื้อน กรเกษม ส่วนนักดนตรีรุ่นเดียวกับคุณครูสำราญ เกิดผล มีนายบุญรอด ทองวิรัตน์ (คนเครื่องหนัง) แต่ก็หัดระนาดเอกด้วย	

การเลือกลักษณะเด่นของผู้เรียน	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงการเลือกลักษณะเด่นที่แสดงความสามารถหรือความถนัดของนักเรียนดนตรีว่า ต้องพิจารณาที่ความพอดีตัว เช่น กรณีนางสาวปานหทัย สุนทรธรส ศิษย์คนหนึ่งของท่าน เมื่อแรกที่เริ่มเรียนดนตรีจากท่านนั้น มีความบกพร่องในเรื่องการสะบัดระนาด ท่านจึงทำทางระนาดใหม่ ให้มีกลอนสะบัดน้อยๆ ในส่วนดีของนางสาวปานหทัย สุนทรธรส นั้นคือการตีแนวพื้นดี ท่านก็ทำทางให้เน้นไปที่การตีพื้น เรื่องนี้ท่านสอนเสมอว่า “ต้องรู้จักปิดปมด้อยของแต่ละคน เด็กคนนี้มีอะไรดีก็โชว์อันนั้น อะไรที่ไม่ดีก็ทำให้ตีน้อยๆ หรือแทบจะไม่มีเลย” เรื่องนี้จึงเห็นได้ว่า ลูกศิษย์ของท่านแต่ละคน ต่อเพลงเดียวกัน แต่ได้ทางเพลงไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะท่านคู่มือไม้ และความเหมาะสมก่อนจะให้เพลง คือจะไม่ให้อะไรที่เกินตัวของศิษย์	

การศึกษาดนตรีของนายสำราญ เกิดผล	ข้อมูล : สัมภาษณ์
นอกจากการเรียนเพลงไทยภาคปฏิบัติแล้ว คุณครูสำราญ เกิดผล ได้เรียนทฤษฎีโน้ตสากลจากคุณครูอาจ สุนทร ซึ่งเปิดสอนที่โรงเรียนดุริยางคศิลป์ บ้านใหม่หางกระเบน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเรียนตามตำราของพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) เรียนจนถึงเรื่องการประสานเสียง ๔ แนว มีความสามารถในการเขียนและอ่านโน้ตเพลงตามระบบโน้ตสากล และยังเรียนเป่าคลาริเน็ตเบื้องต้นจากคุณครูอาจ สุนทรจนมีความสามารถในการเป่าคลาริเน็ต	

การสอนพื้นฐานปฏิบัติดนตรี	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ เข้มแข็ง
คุณครูสำราญ เกิดผล ได้อธิบายพื้นฐานการปฏิบัติดนตรีว่า การตีระนาดเอก สำหรับนักเรียนดนตรีชั้นพื้นฐานที่ดึนั้น ต้องสอนให้รู้จักตั้งแต่ ทำนอง การจับไม้ระนาด ตลอดจนเรื่องมารยาท และการกระทำตัวที่เหมาะสมในสังคม	

เก่งกับเป็น	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล ได้เล่าถึงรับสั่งของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระราชประสงค์ให้คุณครูสำราญ เกิดผลดำเนินการฝึกหัดนักเรียนตาม โครงการส่งเสริมดนตรีไทยในพระอุปถัมภ์ฯ ของพระองค์ท่าน เพื่อนำเด็ก ๆ ที่อยู่ในการดูแลของกรมประชาสัมพันธ์ มาฝึกหัดดนตรีไทย ตามแบบแผนอย่างสำนักดนตรีในอดีต ทรงรับสั่งว่า “ครูไม่ต้องสอนให้มันเก่งนะ สอนให้มันเป็น สอนให้เป็นดนตรี คนเก่งมันเยอะ แต่ไม่เป็น” นอกจากนี้ยังรับสั่งต่ออีกว่า “ไอ้เป็นกับเก่งนี้ไม่ค่อยมาพร้อมกัน” สำหรับโครงการนี้คือ ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชานุเคราะห์ให้สร้างเรือนหลังกลางสำหรับเป็นใช้ที่ฝึกเรียนดนตรีของเด็ก ๆ นอกจากนี้ยังได้พระราชทานเครื่องดนตรีไทยให้ ๑ วงด้วย	

ขนบในการต่อเพลงหน้าพาทย์	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุคนธรส
คุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวว่า ในวงการดนตรีไทย มีขนบที่ถือกันมาแต่โบราณ การที่ครูดนตรีจะทำการต่อเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงให้แก่มิชย์แต่ละคน นอกจากพิจารณาความเหมาะสมด้านวัยของผู้เรียนแล้ว วัยของครูผู้สอนก็เป็นสิ่งจำเป็น ก่อนที่ครูผู้สอนจะต่อเพลงหน้าพาทย์ครูให้แก่มิชย์ ต้องขอหรือได้รับอนุญาตจากครูผู้ใหญ่ สำหรับการต่อเพลงหน้าพาทย์ของคุณครูสำราญ เกิดผล ท่านก็พิจารณาว่าทุกวันนี้ท่านมีอายุมากแล้ว เมื่อจำเป็นต้องต่อเพลงหน้าพาทย์ครูให้แก่มิชย์ แต่ไม่มีครูซึ่งเป็นครูผู้ใหญ่กว่า คุณครูสำราญจึงได้กราบบังคมทูลขอพระราชานุญาตจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แทน ทั้งนี้เพราะท่านไม่ละทิ้งขนบปฏิบัติและไม่กระทำโดยพลการ	

ขนบในการสอนดนตรี	ข้อมูล : นายคมกริช การินทร์
คุณครูสำราญ เกิดผล เคยสอนบรรดาศิษย์บ่อย ๆ ว่าการสอนดนตรีให้ศิษย์แต่ละคนได้นั้นไม่ยาก แต่หากต้องการสอนให้เป็นดนตรีนั้นยาก เมื่อเวลาต่อเพลงกับคุณครูสำราญ เกิดผล	

ชนบในการสอนดนตรี	ข้อมูล : นายคมกริช การ์รินทร์
ท่านใจดีมาก ท่านรักษาระเบียบประเพณีอย่างเคร่งครัด ก่อนเรียนท่านให้ทำพิธีไหว้ครูขอเป็นศิษย์ก่อน เมื่อเป็นครูเป็นศิษย์กันแล้วจึงสั่งสอน และฝึกดนตรีให้	

ครูดนตรีของคุณครูสำราญ เกิดผล	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
การเรียนเพลงนั้น คุณครูสำราญ เกิดผล เรียนจากครูดนตรีหลายท่าน เช่นคุณครูฉัตรสุนทรวาทีน คุณครูอาจ สุนทร คุณครูทั้ง ๒ ท่านมีความใกล้ชิดกันมาก ส่วนเพลงหน้าพาทย์นั้นท่านต่อจากคุณครูเอื้อน กรเกษม ซึ่งคุณครูเอื้อนเป็นนักดนตรีท่านหนึ่งที่มีความรู้ด้านวิชาการดนตรีไทยดีมาก	

ครูดนตรีของนายสำราญ เกิดผล	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าว่า ส่วนใหญ่ท่านเรียนเพลงจากคุณครูฉัตร สุนทร นอกจากนี้ก็มีครูท่านอื่นอีก คือคุณครูช่อ สุนทรวาทีน ครูทั้ง ๒ ท่านไปสอนที่วังบ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อมาเจ้าแก้ววันรัตน์เรียกตัวไปสอนที่เชียงใหม่ สำหรับคุณครูช่อ สุนทรวาทีนท่านเป็นคนซื่อ ไม่เคยหัดปีหรือเครื่องเป่าอื่นๆ เพราะปากท่านเบี้ยว ไรก็ตามเครื่องดนตรีอื่นๆ ในวง ท่านก็มีความสามารถบรรเลงได้หมด ส่วนคุณครูฉัตร สุนทร ท่านมีความรู้รอบวงคือได้ทั้งปี ระนาดเอก ระนาดทุ้ม พ้องวงใหญ่ ฯลฯ	

ครูดนตรีส่วนใหญ่ใจดี	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
ครูดนตรีที่สอนคุณครูสำราญ เกิดผล ส่วนใหญ่ท่านใจดีไม่ค่อยดุ แต่หากไปบรรเลงตามงานแล้ว เมื่อนักดนตรีที่เป็นศิษย์ของท่านทำให้เกิดความผิดพลาด ถือเป็นความผิดที่ต้องลงโทษเพื่อให้รู้ว่าผิด ท่านมักไม่ฟังเสียง ท่านทำโทษด้วยการตี แต่แอบตีไม่ให้คนอื่นเห็น	

คุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าให้ฟังว่า คุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ นักดนตรีมีชื่อเสียงท่านหนึ่งของวงการดนตรีไทย ท่านเป็นคนกลัวเสียงเครื่องบินมาก โดยเฉพาะการทิ้งลูกระเบิด (สงครามโลกครั้งที่ ๒) เมื่อครั้งที่คุณครูสำราญ เกิดผล ไปอยู่เรียนที่บ้านของคุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ ระหว่างที่ไปเรียนนั้นหากทางการเปิดหาว ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนภัย มีเรื่องเล่ากันว่าเมื่อใดก็ตามที่มีเครื่องบินบินอยู่กลางอากาศ และมีการทิ้งระเบิดของฝ่ายข้าศึก คุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์จะหนีหายไปเป็นวัน เพื่อหาที่หลบลูกระเบิด	

คุณครูเพชร จรรย์นาฎย์	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้จินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าการเรียนดนตรีเมื่อเยาว์วัยว่า เมื่อครั้งที่ท่านยังเป็นเด็กอยู่ ได้ไปอยู่ที่บ้านของคุณครูเพชร จรรย์นาฎย์ เพื่อเรียนดนตรี สำหรับคุณครูเพชร จรรย์นาฎย์ เป็นศิลปินดนตรีและครูดนตรีที่มีความรู้ความสามารถมาก เคยเป็นคนร้องในวงดนตรีวังบางคอกแหลม ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพรรณวดี (สร ศิลปบรรเลง) จะเข้าไปสังกัดในวงดนตรีแห่งนั้น ในเวลาต่อมาคุณครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้กราบลากลับไปอยู่บ้านที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงที่คุณครูสำราญ เกิดผลเข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์นั้นท่านอายุมากแล้ว สายตามองเห็นไม่ค่อยเห็นนัก ท่านเป็นครูที่ใจดีมาก ช่วงนั้นมีนักดนตรีคนอื่นๆ เข้าไปเรียนก่อนหน้าแล้ว คือ คุณครูบุญยงค์ เกตุคง คุณครูบุญยัง เกตุคง คุณครูประสิทธิ์ (น้ำชายของคุณครูบุญยงค์ เกตุคง) ซึ่งนักดนตรีพวกนั้นต่อเพลงจากคุณครูเพชร จรรย์นาฎย์ จำนวนมาก แต่สำหรับคุณครูสำราญ เกิดผล ยังเป็นเด็กเล็กมาก ยังมีพื้นฐานทักษะทางดนตรีน้อย จึงไม่ค่อยได้ต่อเพลงอะไรมากนัก ในเวลาไม่นานนักจึงต้องเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อไปเรียนต่อที่สำนักบ้านพาทย์โกสลด	

คุณครูอาจ สุนทร	ข้อมูล : สัมภาษณ์และตรวจสอบเอกสาร
คุณครูอาจ สุนทร เป็นนักดนตรีที่มีความรู้ความสามารถทั้งดนตรีตะวันตก และดนตรีไทย เดิมเป็นนักกลาริเน็ต สังกัดกองดุริยางค์ทหารบกมาก่อน ต่อมาจึงไปฝากตัวเป็นศิษย์ของจางวางทั่ว พาทย์โกสลดที่บ้านวัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เมื่อครั้งที่ไปฝากตัวนั้น จางวางทั่ว พาทย์โกสลดพิจารณาแล้วเห็นว่ามิคุณครูมีพื้นฐานความรู้ทางด้านดนตรีตะวันตกดี แต่หากเมื่อเรียนดนตรีไทยก็มีข้อจำกัดในด้านการพัฒนาฝีมือ ดังที่คุณครูสำราญ เกิดผลอ้างถึงคำของจางวางทั่ว พาทย์โกสลดที่กล่าวกับคุณครูอาจ สุนทรไว้ว่า “แกจะเรียนไปทำไมนะ ฆ้อง แกเรียนแล้วก็จะไปสู่นายช่อเขาไหวม้วยละ เรียนเป็นครูคนสิวะ อย่าไปต้องเรียนดี ก็ให้เรียนทางทฤษฎีมากๆ” ดังนั้นบทบาทในเวลาต่อมาของนายอาจ สุนทร จึงเป็นผู้บันทึกโน้ตเพลงของจางวางทั่ว พาทย์โกสลด และบันทึกไว้จำนวนมาก ภายหลังจึงได้ยกมอบให้คุณครูสำราญ เกิดผลทั้งหมด	

คลังเพลงหน้าพาทย์	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้จินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าถึงครูดนตรีที่เป็นคลังเพลงหน้าพาทย์ไว้ว่า คุณครูเอื้อน กรเกษม เป็นศิลปินดนตรีไทยที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความรู้ด้านวิชาการดนตรีไทยมาก แม้ว่าในเชิงฝีมือแล้วไม่โดดเด่นเท่ากับศิลปินดนตรีชั้นฝีมือ แต่จุดเด่นของคุณครูท่านนี้คือเป็นผู้จดจำเพลงหน้าพาทย์ไว้มาก คุณครูช่อ สุนทรวาทิน ซึ่งเป็นนักดนตรีที่ใกล้ชิดกันมากเคยพูดไว้ว่า “เอื้อน ฝีมือมีง ตีหมาไม่ตาย ต่อเพลงหน้าพาทย์ไว้มากๆ เอะ ต่อไปจะได้เป็นครูเขา” ด้วยคำแนะนำ	

คลังเพลงหน้าพาทย์	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตูจิตา
เช่นนี้ คุณครูเอื้อน กรเกษมจึงมีความพากเพียรเรียนเพลงหน้าพาทย์จำนวนมาก จนได้รับการยอมรับของวงการดนตรีในเวลาต่อมา	

ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุกนธรส
คุณครูสำราญ เกิดผลเป็นผู้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่มองไม่เห็นมาก ครั้งหนึ่งที่ศิษย์ของท่านคนหนึ่งชื่อนางสาวปานหทัย สุกนธรส (ผู้ให้ข้อมูล) มีโอกาสได้บรรเลงระนาดเอกเพลงหน้าพาทย์ คุณครูสำราญ เกิดผลเป็นผู้อ่านโองการ ท่านพูดเกี่ยวกับการตีเพลงหน้าพาทย์ว่า “ยังไงก็แล้วแต่อย่าให้ผิดนะ เพราะถ้าผิดของแบบนี้เขาจะเอาคนรู้ก่อน” ในความหมายที่กล่าวเช่นนั้นเพราะถ้าเกิดผิดพลาดขึ้นมา สิ่งที่ไม่เห็นก็ย่อมจะเล่นงานท่าน ในฐานะที่เป็นครูก่อน การบรรเลงหน้าพาทย์จึงต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก เรื่องสิ่งที่มองไม่เห็นนี้ ท่านยังเคยเล่าไว้หลายเรื่อง เช่น มีครั้งหนึ่งที่วงปีพาทย์บ้านใหม่ทางกระเบนทำปีพาทย์ประกอบการแสดงโขน คนพากย์เรียกชื่อเพลงผิด คือ เพลงเสมอเถร กับ เสมอมาร เมื่อคนพากย์เรียกชื่อเพลงผิดเช่นนั้น คุณครูช่อ สุนทรวาทีน ซึ่งตอนแรกติดคองทำค้อยู่ก็กระโดดเข้าตีฆ้องซัดไปยังเพลงที่ถูก เมื่อบรรเลงจบ คุณครูช่อ สุนทรวาทีนจึงพูดขึ้นว่า “มันเล่นอย่างนี้ ไม่มันก็เราตายกันไปข้างหนึ่ง” พอรุ่งเช้าวันต่อมา นายช่อ สุนทรวาทีน ก็กระอักเลือดตายที่บ้านคุณครูสังเวียน เกิดผลนั่นเอง เรื่องความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นนี้มีอีกเรื่องหนึ่งซึ่งท่านเล่าไว้ว่า มีอยู่ปีที่พระองค์ชายใหญ่ เสด็จงานไหว้ครูที่บ้านของคุณครูสำราญ เกิดผล คั้นวันสวดคิบบมีการซ้อมเพลงหน้าพาทย์กัน พอซ้อมถึงเพลงองค์พระพิราพเต็มองค์ คุณครูเอื้อน กรเกษมก็เดินออกมาเลย ทำเต็น้นั้นสวยงามมาก และในวันเดียวกันนั้นเอง เมื่อบรรเลงเพลงเสภา ปีพาทย์บรรเลงเพลงโหมโรงไอยเรศ เมื่อปีพาทย์บรรเลงจบแล้วลงว่า คุณครูปรุงซึ่งตีระนาดทุ้มอยู่ที่ฟูปลงกับระนาดทุ้มแล้วก็ตายทันที คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายว่า “ของแบบนี้เขาเอาคนรู้ก่อน คนไม่รู้อะไร กับคนไม่ค่อยเต็มเต็งก็ไม่ค่อยจะเป็นอะไรหรอก”	

ความโดดเด่นของทางเพลง	ข้อมูล : นายศุริยวิริศ กุหลาบอ่ำ
ดนตรีบ้านพาทย์รัตน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสำนักดนตรีที่ได้รับการถ่ายทอดทางดนตรีมาจากสำนักดนตรีพาทย์โกสธ เป็นที่ทราบกันในวงการดนตรีในด้านลักษณะเด่นว่า สำนักบ้านพาทย์รัตนเป็นสำนักดนตรีที่รักษาแบบฉบับเพลงของทางฝั่งธนฯไว้ เป็นอย่างดี ทั้งรูปแบบการใช้มือฆ้องของเพลงที่มีแนวการเล่นต่างไปจากวงดนตรีทั่วไป นักดนตรีต่างกล่าวถึงว่าทำนองหลักของบ้านพาทย์รัตนนั้นเล่นยาก ฟังอยาก แนวเพลงคม เข้มแข็ง และมีความไพเราะพร้อมอยู่ในกลอนเพลงเหล่านั้น แม้แต่ทางร้องก็มีทางและวิธีการเฉพาะ แตกต่างไปจากทางร้องจากที่อื่นๆ เช่นกัน	

ความสนใจดนตรีของเด็กปฐมวัยใหม่	ข้อมูล : สัมภาษณ์
ในปัจจุบันเด็กปฐมวัยใหม่ให้ความสนใจเรียนดนตรีไทยกันมากขึ้น แต่ในความเห็นของคุณครูสำราญ เกิดผลแล้ว ท่านมีความคิดเห็นว่า นอกจากความสนใจที่จะเรียนดนตรีแล้วยังต้องหมั่นสั่งสมประสบการณ์ เมื่อมีเวลาว่างก็ควรต้องฝึกทุกวันนี้ ท่านอธิบายว่าที่บ้านพาทย์รัตน์ มีลูกศิษย์ที่ท่านได้ไปสอนตามสถาบันต่างๆ เมื่อสอนแล้วแต่ศิษย์เหล่านั้นก็ยังตามไปฝึกเรียนดนตรีไทยต่อกับท่านที่บ้านพาทย์รัตน์ โดยเฉพาะช่วงวันเสาร์ วันอาทิตย์ ศิษย์พวกนี้ก็ไปกินนอนที่บ้าน เพื่อให้มีเวลาเพียงพอสำหรับการเรียนความรู้ดนตรีไทยจากท่าน	

ความสำคัญของครูดนตรี	ข้อมูล : สัมภาษณ์
การเรียนดนตรีให้ได้ดีนั้น ผู้เรียนต้องเรียนโดยตรงจากครู เพราะศิษย์แต่ละคนมีการรับรู้ไม่เท่ากัน ครูดนตรีแต่ละคนมีวิธีการในวิธีสอนที่แตกต่างกัน เช่น การรับความรู้จากครู การปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ต้องฝึกทักษะให้คล่องแคล่ว ถ้ายังไม่สามารถทำได้ ครูก็มีวิธีการแก้ไขให้ศิษย์ผู้นั้นสามารถปฏิบัติตามที่ครูสอนได้ นี่ก็มีความสำคัญของครูดนตรี	

คำสอน “เก่งไม่ยาก เป็นถียากกว่า”	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุขนครส
ความเก่งกับความเป็น ในทางดนตรีแล้วเป็นสิ่งดี แต่มักไม่ค่อยจะมาคู่กัน เมื่อครั้งที่เปิดโครงการส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้น พระองค์ท่านมีรับสั่งกับคุณครูสำราญ เกิดผลว่า “ครูสอนให้มันเป็นเถอะ ไม่ต้องให้มันเก่งหรอก” ในความหมายคือการสอนนั้นมุ่งการฝึกดนตรีให้นักเรียนดนตรีมีความสามารถบรรเลงดนตรีเป็น รู้การขึ้นจังหวะ รู้เพลงขาด เพลงเกิน รู้หน้าที่ของการบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละเครื่องในวงดนตรีที่มีแตกต่างกัน การเป็นดนตรีจึงมีความสำคัญกว่าการเก่ง	

จัดวาง จัดฝืนระนาด	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
คุณครูสำราญ เกิดผลอธิบายว่า การจัดวาง จัดฝืนระนาด เป็นเทคนิคการตรวจสอบเครื่องดนตรี เพื่อให้ส่วนประกอบของเครื่องดนตรีเกิดความสมดุล โดยเมื่อจัดฝืนระนาดให้นำนิ้วมือสอดเข้าไปประหว่งได้ฝืนระนาดกับขอบรางระนาด สังเกตการตกห้องข้างของฝืนระนาด ถ้าได้ระดับพอเหมาะโดยระดับห่างราว ๒ นิ้ว ระดับนี้นักดนตรีย่อมเกิดความสะดวกในการบรรเลงเพลงไม่กินแรง ถ้าสูงไปนักดนตรีจะใช้แรงเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ ถ้าระดับต่ำมากเมื่อตีระนาด ฝืนระนาดแกว่งกระทบขอบราง ก่อให้เกิดอุปสรรคในการตีเพลง ดังนั้นเมื่อยังจัดวางจัดฝืนไม่ได้ระดับที่เหมาะสม ให้แก้ปัญหาด้วยการปลดฝืนระนาด และผูกเชือกกระนาดใหม่	

จับไม้ระนาด	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
คุณครูสำราญ เกิดผลอธิบายว่า การตีระนาดทำให้เกิดเสียงเพลงที่ไพเราะ ให้จับไม้ระนาดแบบปากนกแก้ว นิ้วไม้พาดก้านเมื่อสะบัดไม้ ให้เกร็งที่ข้อเพื่อให้มือลงพร้อมๆ กัน	

ขัดมือ ขัดเสียง	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายการสอนนักดนตรีให้บรรเลงเพลงอย่างมีคุณภาพนั้นต้องให้ขัดมือ ขัดเสียง ซึ่งเป็นวิธีการบรรเลงดนตรีประเภทเครื่องตี วิธีเช่นนี้ท่านใช้ในการต่อเพลงให้ศิษย์อย่างซ้ำๆ โดยให้ศิษย์ตีกลอนเพลงด้วยกำลังมือที่มีน้ำหนักชัดเจน แบ่งมือแจกลูกให้ถูกต้อง ดีประคบมือให้เกิดเสียงต่างๆ เมื่อจดจำและปฏิบัติมือซ่องได้ถูกต้องแล้ว ศิษย์แต่ละคนก็จะแยกแปรทางตามเครื่องมือของตนต่อไป	

ดนตรีเรียนไม่สิ้นสุด	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงไว้ในบันทึกส่วนตัวว่า “...วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๗ วันนี้ต่อเพลงซ้ำเรื่องต่อรูป ปู่บอกว่า เพลงเรื่องนี้ทางอื่นได้กัน ๓ ท่อน แต่ทางของปู่มี ๕ ท่อน ปู่กาหลงได้ฟังแล้วก็มาขอต่อกับเราด้วย ทำให้เรารู้สึกว่าการเรียนดนตรีไทยไม่มีที่สิ้นสุดจริงๆ เหมือนที่ปู่ราญพูด ปู่ราญยังเคยบอกว่า ปู่กาหลงแก่แล้วยังรักในการเรียนอยู่เลย แบบนี้ซิดิ เราควรทำเป็นแบบอย่างเป็นอย่างยิ่ง...”	

ทางเพลง	ข้อมูล : นายคมกริช การินทร์
นายคมกริช การินทร์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาดนตรีวิทยา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ส่งเมลกล่าวถึงการศึกษาทางเพลงของดนตรีไทย เมื่อไปศึกษากับคุณครูสำราญ เกิดผล ที่บ้านพาทย์รัตน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่า “...ในเรื่องของเพลง ครูท่านก็ไม่ได้หวง แต่บอกว่าถ้าใครจะได้อีกก็ขอให้ไปอย่างถูกต้องตามขั้นตอน และให้เก็บรักษาไว้ให้ดี ในเรื่องทางเพลงที่ใช้ตีกันทั่วไปนั้น ครูก็ไม่ได้ยึดถือว่าทางไหนดีหรือไม่ดี ครูบอกว่า แต่ละทางต่างก็มีเอกลักษณ์ของตน...”	

ทางเพลง ที่ศิษย์สนใจ	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ นักศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล กล่าวถึงเมื่อศึกษาดนตรีเมื่ออยู่ในระดับปริญญาตรีว่า ...ทุกครั้งเมื่อจะขึ้นทอมใหม่ ครูจะคอยถามเสมอว่า “คุณ ลงเรียนกับปู่วันไหน ลงวันอังคารเช้านะ เพราะวัน	

ทางเพลง ที่ศิษย์สนใจ	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
พหุศาสตร์ ปู่มีฐานะพอ (ไหว้ครู)” แล้วหนูก็ลงเรียนกับครูทุกวันอังคารเข้ามาตลอด ๔ ปี มีเพียงเทอมเดียวเท่านั้นที่ได้ลงวันพหุศาสตร์ เนื่องจากคิดเรียน ม.ม.ศ.ท. (จำได้ดี ที่ทำให้หนูได้เรียนกับปู่บ่อยลง) พอขึ้นปีใหม่ หนูก็เริ่มชินกับการต่อเพลง และทางเพลงของครูสำราญ จึงอยากเรียนกับครูต่อ แต่ก็กลัวจะต้องโดนเปลี่ยนครูเหมือนเพื่อนคนอื่นๆ ที่ต้องเปลี่ยนครูทุกปี แต่ก็โชคดีมากเพราะทุกครั้งที่หนูเรียนหนูได้เรียนกับครูอย่างต่อเนื่องจนครบ ๔ ปี	

ทางเพลงของสำนักดนตรีบ้านพาทย์รัตน	ข้อมูล : สัมภาษณ์และเสวนากลุ่ม
ทางเพลงของสำนักดนตรีบ้านพาทย์รัตน มี ๒ ระยะเวลา คือระยะแรก ทางเพลงมีรูปแบบทางสายครูเพชร จรรย์นาฎย์ นักดนตรีวังของวังบูรพาภิรมย์ โดยคุณครูวน เกิดผล หัวหน้าวงปีพาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน ได้ส่งบุตรชาย คือ คุณครูหงษ์ เกิดผล นายจำรัส เกิดผล คุณครูพวง เกิดผล คุณครูสังเวียน เกิดผล ไปฝากตัวเป็นศิษย์กับคุณครูเพชร จรรย์นาฎย์ สำหรับคุณครูสังเวียน เกิดผลยังได้ติดตามคุณครูเพชร จรรย์นาฎย์ไปศึกษาดนตรีที่วังวังบูรพาภิรมย์ด้วย ต่อมาคุณครูสังเวียน เกิดผลได้เป็นหัวหน้าวงดนตรีบ้านใหม่ทางกระเบน การที่มีโอกาสอยู่ในวงของวังบูรพาภิรมย์ คุณครูสังเวียน เกิดผล ได้เห็นและมีประสบการณ์ทางด้านดนตรี พบว่าทางเพลงของบ้านพาทย์โกศลมีแนวลีลาที่เด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะ จึงได้ส่งคุณครูสำราญ เกิดผล ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของคุณครูเทียบ คงลายทอง ซึ่งท่านเป็นเพื่อนกัน จากนั้นคุณครูเทียบ คงลายทองจึงนำคุณครูสำราญ เกิดผล ไปฝากเป็นศิษย์ของคุณครูเทวาประสิทธิ์ พาทย์โกศล ซึ่งเป็นบุตรของจางวางทั่วพาทย์โกศล จึงได้เรียนดนตรีตามทางเพลงสายสำนักบ้านพาทย์โกศล รูปแบบทางเพลงของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกศล มีลักษณะซึ่งเป็นที่ขย่งกันในวงการดนตรีไทยว่ามีกลอนเพลง วิธีบรรเลง การใช้มือที่โดดเด่นทางด้านหลักการและหลักเพลง นักดนตรีวงบ้านพาทย์รัตนจึงได้รับสืบทอดทั้งทำนองเพลงต้นแบบ กลอนเพลง ลีลาทำนองเพลง วิธีการบรรเลง การแจกแจงมือฆ้องซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสำนักดนตรีแห่งนี้ มีทั้งเพลงเรื่อง เพลงเถา เพลงเดี่ยว เพลงหน้าพาทย์ เพลงดับมโหรีต่างๆ มีเหตุผลที่นักดนตรีสำนักดนตรีบ้านพาทย์รัตนสืบทอดมาจากสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกศล ๓ ประการ คือ ๑. คุณครูสำราญ เกิดผล ได้ฝากตัวเข้าเป็นศิษย์และเป็นนักดนตรีประจำวงบ้านพาทย์โกศล ๒. คุณครูฉัตร สุนทรวาทีน คุณครูช่อ สุนทรวาทีน และคุณครูอาจ สุนทร นักดนตรีบ้านพาทย์โกศล ไปเป็นครูดนตรีประจำอยู่ที่วงบ้านใหม่ทางกระเบน เพลงทางสำนักบ้านพาทย์โกศล จึงได้ถ่ายทอดยังนักดนตรีวงบ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และคุณครูอาจ	

ทางเพลงของสำนักดนตรีบ้านพาทย์รัตน	ข้อมูล : สัมภาษณ์และเสวนากลุ่ม
สุนทร ยังได้มอบโน้ตเพลงไทยจำนวนมากให้แก่คุณครูสำราญ เกิดผล ขณะนั้นท่านมีอายุ ๒๓ ปี (พ.ศ. ๒๔๕๓) โน้ตเพลงเหล่านั้นเป็นต้นแบบเพลงทางสำนักบ้านพาทย์โกสศ	

ทางเพลงสายฝั่งธนฯ ฝั่งพระนคร	ข้อมูล : สัมภาษณ์ และเสวนากลุ่ม
สำนักดนตรีสายหนึ่งคือบ้านดนตรีของจางวางทั่ว พาทย์โกสศ เรียกกันว่าบ้านพาทย์โกสศ บ้านดนตรีแห่งนี้มีชื่อเรียกอย่างอื่นว่าบ้านเครื่องบ้าง บ้านวัดกัลยาณ์บ้าง เมื่อเป็นทางเพลงบางครั้งก็เรียกว่าทางสายฝั่งธนฯ ทางฝั่งชะโน้น ซึ่งมักเป็นการเรียกของสำนักดนตรีสายฝั่งพระนคร ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก (ศร ศิลปบรรเลง) ทำหน้าที่เป็นครูและควบคุมวง ทางเพลงของสายบ้านพาทย์โกสศ มีรูปแบบทำนองที่เป็นลักษณะเฉพาะของตน เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่ากลอนทำนองเพลงมีการใช้มือและลูกฆ้องที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สำนักดนตรีแห่งนี้มีศิษย์ที่สืบทอดทางเพลงหลายท่าน ได้แก่ สำนักบ้านพาทย์รัตน ของคุณครูสำราญ เกิดผล เป็นต้น	

ทำนองบรรเลงดนตรี	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้ส่งข้อมูลทางเมลโดยคัดลอกข้อมูลจากสมุดจดบันทึกประจำวันส่วนตัว เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เล่าถึงการรับคำสั่งสอน และการต่อเพลง ไว้ว่า “...ปฐาจารย์สอนว่า เวลานั่งฟังผู้ใหญ่พูดควรนั่งพับเพียบเรียบร้อย ห้ามนั่งขัดสมาธิ เป็นการไม่สมควรเป็นอย่างยิ่ง เวลาไถ่ระนาดควรไถ่อย่างตั้งใจ ต้องให้ตรงคู่แปด และต้องลงกลางลูกเสียงถึงจะดี อย่าเพิ่งไปรีบตี ค่อยๆตีไป เวลาไล่ก็ควรเริ่มจากช้าๆ และค่อยๆขยับขึ้นไปโดยที่เราไม่รู้ตัว เหมือนไม้ไผ่ต้องตีตั้งแต่โคนต้นไปจนถึงปลาย ถ้าไถ่วันนี้ได้สองรอบ พรุ่งนี้ก็ไล่ให้ได้สาม พอวันต่อไปก็ขยับขึ้นไปอีกเป็นสี่ และเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ จนเราตีแล้วไม่รู้สึกเมื่อย สมาธิสำคัญที่สุด ตอนนั้นรู้สึกว่าจะต่อเพลงจินเค็ดดอกไม้เถาอยู่ ปู่เลยเล่าประวัติเพลงนี้ให้ฟังว่าทางเครื่องเป็นพระนิพนธ์ของ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์ที่พระตำหนักประเสบัน ประเทศชวา จากนั้นจึงส่งมาให้ครูเทวาประสิทธิ์ พาทย์โกสศ เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๒ เนื้อร้องของเพลงจินเค็ดดอกไม้เป็นพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนฯ พระราชทานให้ปู่บรรจุนำมาเมื่อต้นเดือน มิถุนายน ๒๕๓๑ เพื่อบรรเลงในวันพระราชสมภพของทูลกระหม่อมบริพัตร ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย...”	

เทคนิคการเดี่ยวระนาด	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง ได้ส่งข้อมูลทางเมลโดยคัดลอกข้อมูลจากสมุดจดบันทึกประจำวันส่วนตัว เล่าถึงการต่อเพลงเชิดนอก ไว้ว่า “...ตอนนี้ปู่กำลังต่อเพลงเดี่ยวเชิดนอกให้ ปู่บอกว่ามันมีเทคนิคต่างๆมาก เวลาเร็วต้องเน้นมือซ้ายมันถึงจะละเอียด ปู่เน้นว่าให้ใช้ข้อ เวลาเร็วเสียงก็ห้ามขาด มือห้ามหงายพยายามให้คว้าไว้ เน้นข้อ ที่สำคัญอีกอย่าง คือ จังหวะต้องได้ด้วย ปู่ยังว่าเป็นนักดนตรีเวลาเห็นเขาต่อเพลงไม่ต้องรอให้ครูเรียก ต้องรีบเข้าไปต่อเลย...”	

เนื้อร้อง	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้คัดลอกข้อมูลจากสมุดจดบันทึกประจำวันส่วนตัว เล่าถึงการบทบาทของนักระนาดเอก เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ จากคุณครูไว้ว่า “...ปู่ราญ สอนว่า เป็นคนระนาดเขา ต้องเป็นหัวหน้าวง มันต้องแน่นหนา แม่นยำ เวลาจะเล่นลูกล่อลูกขัดก็ต้องตัดโน้ตออกไปเพื่อรัดจังหวะ เพื่อให้สวยงาม ไม่สะดุด และไม่ขัดกับคนอื่น เวลาจะแปรทำนองให้นึกเนื้อร้องไว้ในใจ คิดตามไปด้วย เพลงก็จะไม่ขาดไม่เกิน ปู่พูดเสมอว่า “คนเล่นดนตรีได้เยอะ แต่คนที่เล่นดนตรีจริงๆ นั้นยากเหลือเกิน” คำว่า “เล่นได้” กับ “เล่นเป็น” ต่างกัน...”	

แนวการตีระนาดเอก ในวงดนตรี	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุขนครส
คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายแนวการตีระนาดในวงดนตรีประเภทต่างๆ ไว้ว่า การตีระนาดเอก วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ไม้นวม วงมโหรี มีกลอนเพลงหรือมีทางเฉพาะของเพลงแต่ละลักษณะวงที่แตกต่างกัน แนวการตีระนาดเอกให้ถูกต้องตามหลักการนั้น นักดนตรีต้องศึกษาให้เข้าใจธรรมชาติของวงดนตรีแต่ละลักษณะนั้น	

แนวคิดด้านเพลงไทย	ข้อมูล : สัมภาษณ์
นายสำราญ เกิดผล มีแนวคิดเกี่ยวกับเพลงไทยว่า เพลงไทยมีอารมณ์เพลงทุกแบบ หากเรียกเป็นรสนี้ก็มีทั้งรสเผ็ด รสหวาน ดนตรีไทยไม่ล้ำสมัย หากเปิดใจรับฟังและศึกษาให้ลึกก็จะพบว่ามีที่อยู่ เมื่อได้เริ่มรับและเริ่มเรียนรู้แล้ว ก็จะพบความไพเราะของเพลง	

โน้ตเพลงของคุณครูอาจ สุนทร	ข้อมูล : สัมภาษณ์
สำนักดนตรีบ้านพาทย์รัตน์ เป็นแหล่งดนตรีสำคัญแห่งหนึ่ง มีนักดนตรีชั้นครู และมีฝีมือหลายท่าน สำนักดนตรีแห่งนี้มีโน้ตเพลงไทยสายสำนักบ้านพาทย์โกสลงจำนวนมาก เพลงทั้งหมด	

โน้ตเพลงของคุณครูอาจ สุนทร	ข้อมูล : สัมภาษณ์
บันทึกเป็นโน้ตสากล คุณครูอาจ สุนทร เดิมเป็นนักดนตรีของสำนักบ้านพาทย์โกสธ ได้ฝากตัวเป็นศิษย์ของจางวางทั่ว พาทย์โกสธ เนื่องจากนายอาจ สุนทรเคยเป็นนักดนตรีสากลมาก่อนที่จะเข้าไปเป็นศิษย์ของสำนักดนตรีแห่งนี้ จึงได้รับมอบหมายจากจางวางทั่ว พาทย์โกสธบันทึกเพลงคุณครูอาจ สุนทรใช้วิธีการบันทึกเพลงตามที่ได้รับมอบหมาย เพลงละ ๒ ฉบับ ฉบับหนึ่งส่งมอบจางวางทั่ว พาทย์โกสธ อีกฉบับหนึ่งเก็บไว้ส่วนตัว เพลงที่บันทึกนี้ภายหลังที่เมื่อท่านไปเป็นครูดนตรีของสำนักบ้านใหม่ทางกระเบน (บ้านพาทย์รัตน) อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้ว ท่านได้นำโน้ตเพลงทั้งหมดไปด้วย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ เมื่อครั้งทำพิธีไหว้ครูที่วัดบางรักใหญ่ ท่านได้ทำพิธีมอบโองการไหว้ครู และได้มอบโน้ตเพลงไทยทั้งหมดให้แก่คุณครูสำราญ เกิดผล ขณะนั้นคุณครูสำราญ เกิดผลอายุ ๒๑ ปี	

บ้านดนตรีไทย	ข้อมูล : ผศ.กฤษฎา ด้านประดิษฐ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฎา ด้านประดิษฐ์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นศิษย์ของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้กล่าวสรุปสำนักดนตรีของคุณครูสำราญ เกิดผลว่า บ้านพาทย์รัตน เป็นแหล่งเรียนรู้ดนตรีไทย ที่คุณครูท่านให้เป็นวิทยาทานแก่ทุกคนที่ต้องการศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะเพลงเก่าแบบโบราณ ทั้งเพลงเรื่อง เพลงหน้าพาทย์ ตลอดจนเพลงเบ็ดเตล็ดต่างๆ ที่ใช้สำหรับประกอบการแสดงโขน ละคร ลิเก หุ่นกระบอก ซึ่งบ้านดนตรีไทยแห่งนี้ มีความสมบูรณ์ของกระบวนเพลงมากที่สุดแห่งหนึ่งของไทย โน้ตเพลงจำนวนมากนั้นนอกจากที่ได้มรดกตกทอดมาจากสำนักบ้านพาทย์โกสธแล้ว คุณครูสำราญ เกิดผลยังได้บันทึกโน้ตรวบรวมเพิ่มเติมทั้งทางร้องและทางรับ ส่วนเพลงเดิวนั้น ก็มีจำนวนมากเช่นกัน มีทั้งที่ท่านเรียนมาจากคุณครูของท่าน และทางเดียวที่ท่านประพันธ์ขึ้นใหม่ บางครั้งเมื่อมีศิลปินดนตรีต้องการเรียนเพลงเดียวจากท่าน ท่านจะประพันธ์ทางเดียวขึ้นใหม่ให้ บางครั้งก็ใช้ของเก่าของคุณครูอาจารย์แต่เดิมแล้วแต่โอกาสและความเหมาะสมของแต่ละศิษย์แต่ละคน ในส่วนของเพลงเรื่องและเพลงหน้าพาทย์นั้น เป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทยว่า บ้านพาทย์รัตนของท่านมีเพลงประเภทนี้มีมากจริงๆ เมื่อเทียบกับแหล่งดนตรีอื่นๆ ในประเทศไทย สิ่งหนึ่งที่รับรู้กันทั่วไปคือการเก็บรักษาโน้ตเพลงของเก่าที่มีอยู่มิให้สูญหาย หลงลืม	

บ้านพาทย์โกสธ	ข้อมูล : สัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร
สำนักดนตรีบ้านวัดกัลยาณ เป็นชื่อเรียกของนักดนตรีไทยมาก่อนตั้งแต่ครั้งหลวงกัลยาณมิตตवास (ทับ) เมื่อจางวางทั่ว พาทย์โกสธได้รับประทานชื่อสกุลจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ	

บ้านพาทย์โกสลด	ข้อมูล : สัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร
เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ว่า “พาทย์โกสลด” จึงมีชื่อเรียกว่าบ้านพาทย์โกสลดด้วย บ้านหรือสำนักดนตรีแห่งนี้มีนักดนตรีระดับฝีมือหลายท่านไปมาหาสู่กันเสมอ คุณครูช่อ สุนทรวาทิน ศิษย์คนหนึ่งของสำนักดนตรีแห่งนี้เคยเล่าให้คุณครูสำราญ เกิดผล ฟังว่า พระประดิษฐไพเราะ (ครูมีแขก) ซึ่งอยู่คนละฝั่งคลอง (คลองบางหลวง หรือคลองบางกอกใหญ่) มีบ้านอยู่ตรงบริเวณกุฎีเจ้าเซ็น ได้ข้ามฟากมาพบหาและพูดคุยกับนายทองดี ชูสัตย์ ครูและนักดนตรีสำคัญท่านหนึ่งของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสลดอยู่เสมอ	

แบบแผนดนตรีของสำนักดนตรีบ้านพาทย์รัตน	ข้อมูล : นายทรงพล เลิศกอบกุล
วงดนตรีบ้านพาทย์รัตน ได้รับการกล่าวขานจากวงการดนตรีไทยทั่วไปคือ การรักษารูปแบบดนตรีอย่างโบราณ เช่น การบรรเลงเพลงที่ไม่นิยมเพลงหางเครื่องบรรเลงต่อท้าย ยกเว้นเพลงที่มีหางเครื่องอยู่ก่อนแล้ว การบรรเลงเพลงที่เน้นอรรถรสของเพลง มุ่งรูปแบบการบรรเลงเพลงที่เน้นความเรียบร้อย ไม่มุ่งการบรรเลงที่รวดเร็วเกินไป การสืบทอดเพลงประเภทเพลงเรื่อง ซึ่งมีจำนวนมาก การสืบทอดเพลงเก่าดั้งเดิมที่หายไปจากสำนักดนตรีอื่นๆ แต่ยังคงปรากฏอยู่ที่บ้านพาทย์แห่งนี้ การครอบครองโน้ตเพลงต้นฉบับโบราณจำนวนมาก ซึ่งครูอาจ สุนทร ได้มาจากจางวางทั่ว พาทย์โกสลดเมื่อครั้งที่บันทึกเพลงเป็นโน้ตสากล โดยครูอาจ สุนทรคัดลอกไว้ ๒ ชุด โดยเก็บไว้ส่วนตัว ๑ ชุด โน้ตเพลงนี้ต่อมาตกทอดถึงครูสำราญ เกิดผล	

ฝีมือกับความสามารถในการเรียนดนตรี	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าว่า ในสมัยโบราณ ศิษย์ดนตรีต้องใช้เวลาฝึกฝนและเรียนดนตรีอย่างต่อเนื่องหลายปี ครูต้องดูกันนานกว่าจะได้วิชาประเภทเพลงฝีมือชั้นสูง ต่างจากทุกวันนี้ที่เด็กมีความมั่นใจในตนเองแล้วมาขอความรู้ในเพลงชั้นฝีมือ ทั้งที่เมื่อครูพิจารณาแล้วฝีมือของเด็กยังไม่ถึง หากเทียบได้ก็ประมาณว่ามีความรู้และฝีมือระดับประถมศึกษา แต่มาขอวิชาความรู้ชั้นปริญญา ครั้นไม่ให้ก็หาว่าครูหวง	

พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน)	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าถึงพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) กับความสัมพันธ์กับศิษย์ของท่าน คือคุณครูเทียบ คงลายทองว่า คุณครูเทียบ คงลายทองเป็นนักดนตรีสังกัดวงปี่พาทย์ของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณบดี (ม.ร.ว. ปุ้ม มาลากุล) เสนาบดีกระทรวงวัง นักดนตรีในวงนี้มีหลายคน เช่น คุณครูแสวง โสภา คุณครูมิ ทรัพย์เย็น คุณครูสอน วงษ์อึ้ง คุณครูเทียบ คงลายทอง	

พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน)	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูคงศักดิ์ คำศิริ ฯลฯ สำหรับคุณครูเทียบ คงลายทอง ท่านมีบ้านปลูกอยู่ใกล้บ้านพาทยโกศลราว ๕๐ เมตร พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) ซึ่งเป็นผู้ครูและควบคุมวงดนตรีวงนี้ มักจะไปที่บ้านคุณครูเทียบ คงลายทองเสมอๆ มีหลายครั้งที่พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) ไปที่บ้านคุณครูเทียบ คงลายทอง เมื่อไปถึงที่บ้านแล้ว คุณครูสำราญ เกิดผล มีหน้าที่ปฏิบัติด้วยการต้มน้ำร้อนให้ท่านดื่มทุกครั้ง นอกจากนี้คุณครูสำราญ เกิดผลยังได้เคียบบรรเลงระนาดเอกร่วมวงกับพระยาเสนาะดุริยางค์หลายครั้งด้วย โดยมีพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) เป็นผู้เป่าปี่	

พาทยรัตน์, นามพระราชทาน	ข้อมูล : สัมภาษณ์
วงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน เป็นวงดนตรีที่มีชื่อเสียงวงหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อมาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานชื่อวงให้ใหม่เมื่อเกือบ 20 ปีก่อน โดยพระราชทานมาให้เลือก ๒ ชื่อ คือ "พาทยสุนทร" และ "พาทยรัตน์" ชื่อแรกคือ "พาทยสุนทร" นั้น ทรงคิดว่าคุณครูสำราญ น่าจะเลือกเพราะคำว่า "พาทย" เป็นชื่อสอดคล้องกับสำนักดนตรีที่ผูกพันคือชื่อ "พาทยโกศล" ส่วนคำว่า "สุนทร" เป็นชื่อหรือนามสกุลของครู คือครูช่อ สุนทรวาทีน ครูฉัตร สุนทรวาทีน ครูอาจ สุนทร แต่คุณครูสำราญ เกิดผลได้เลือกชื่อ "พาทยรัตน์" โดยได้กราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ถึงเหตุผลในการเลือกชื่อนี้ว่า เพราะมีพระนาม ของพระองค์ท่านปรากฏอยู่ วงปี่พาทย์วงนี้จึงได้ชื่อตามทีเลือกจากนามที่พระราชทานว่า "วงพาทยรัตน์"	

พื้นฐานการตีระนาด	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุกนธรส
นางสาวปานหทัย สุกนธรส ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้เล่าถึงพื้นฐานการตีระนาดจากคุณครูสำราญ เกิดผล ไว้ว่า "...การถ่ายทอดการตีระนาดเอกจากครูสำราญ เกิดผล ครูจะถ่ายทอด การตีระนาด และเทคนิคการตีระนาดเอก โดยเริ่มจากเพลงมุล่ง ๒ ชั้น ต่อมาจึงเริ่มเรียนเพลงเดี่ยวต่างๆ ตั้งแต่เดี่ยวนกขมิ้น แยกมอญ ตาวแพน ฯลฯ..."	

เพลงฉิ่งสำหรับไล่มือ	ข้อมูล : นางสาวกฤติณี เงินสมบัติ
นางสาวกฤติณี เงินสมบัติ ได้เรียนดนตรีภาคปฏิบัติจากคุณครูสำราญ เกิดผล เล่าว่า คุณครูสำราญ เกิดผลได้ต่อเพลงเชิด ๒ ชั้น และชั้นเดียว จนกระทั่งจบภาคการศึกษาที่ ๑ สำหรับในภาคการศึกษาที่ ๒ คุณครูได้ต่อเพลงฉิ่งสำหรับให้ฝึกไล่มือ เพราะการไล่มือมีความสำคัญต่อการเป็นนักระนาดที่ดี	

เพลงทะเลเย ๖ ท่อน	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายไว้ว่า เพลงทะเลเย ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า โครงสร้างของเพลงมี ๖ ท่อน ทางที่ท่านต่อไว้เป็นเพลงจากสายสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสศ โดยทั่วไปนักดนตรีได้เพลงนี้เพียง ๓ ท่อนเท่านั้น	

เพลงสายฝั่งธนฯ	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นนักดนตรีที่มีเคารพครูดนตรีไทยอย่างจริงจัง ดังคำกล่าวของท่านตอนหนึ่งว่า “ผมเคารพทุกครูอาจารย์ เพราะได้ใช้ของท่าน เอาของท่านไปหากิน” ส่วนเพลงที่ท่านเลือกดำเนินรอยตามคือทางเพลงของสำนักดนตรีสายฝั่งธนฯ หรือที่รู้จักกันดีในวงการดนตรีไทยคือบ้านพาทย์โกสศ นอกจากนี้ท่านทั้งยังทำการบันทึกเพลงต่างๆ ไว้ด้วย เพื่อรักษาและป้องกันการสูญหาย	

เพลงเสมอพระพิราพ	ข้อมูล : สัมภาษณ์
เพลงเสมอพระพิราพ จัดเป็นเพลงหน้าพาทย์ครู คุณครูสำราญ เกิดผลได้ต่อเพลงนี้มาจากคุณครูช่อ สุนทรวาทีน เพลงนี้วางปีพาทย์บ้านพาทย์รัตน นำออกบรรเลงเป็นครั้งแรกในงานพิธีไหว้ครูที่หอแสดงดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๐ เนื่องในโอกาสที่คุณครูสำราญ เกิดผลมีอายุครบ ๘๐ ปี ซึ่งในงานพิธีครั้งนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นองค์ประธานด้วย	

พ็อนทางเหนือของคุ้มเจ้าแก้ววรรณ์	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้จินดา
คุณครูช่อ สุนทรวาทีน และคุณครูฉัตร สุนทรวาทีน เป็นนักดนตรีที่มีโอกาสเดินทางไปสอนนักดนตรีที่คุ้มของเจ้าแก้ววรรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งหนึ่งเมื่อคุณครูทั้ง ๒ ท่านเดินทางกลับจากเชียงใหม่ ได้นำนักพ็อนลงมาที่กรุงเทพมหานครด้วย มีการนำชุดพ็อนของทางเหนือไปแสดงที่ศาลาเฉลิมกรุง ศาลาเฉลิมบุรี คุณครูสำราญ เกิดผล ได้ต่อเพลงประกอบการพ็อนจากคุณครูช่อ สุนทรวาทีน และคุณครูฉัตร สุนทรวาทีน จึงทำให้คุณครูสำราญ เกิดผลมีโอกาสตีระนาดเอกประกอบการพ็อนทางเหนือในครั้งนั้น	

มรดกโน้ตเพลงไทยจากคุณครูอาจ สุนทร	สัมภาษณ์ และสังเคราะห์เอกสาร
คุณครูอาจ สุนทร เป็นนักดนตรีสายบ้านพาทย์โกสศ เดิมเป็นนักคลาริเน็ต สังกัดกองดุริยางค์ทหารบก เป็นศิษย์ของหลวงประสานดุริยางค์ (สุทธิ ศรีชยา) ต่อมาได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์	

มรดกโน้ตเพลงไทยจากคุณครูอาจ สุนทร	สัมภาษณ์ และสังเคราะห์เอกสาร
ของจางวางทั่ว พาทยโกศล เพื่อขอเรียนฆ้องวงใหญ่ จางวางทั่ว พาทยโกศล พิจารณาแล้วจึงให้มุ่งเรียนเพลงมากกว่าการฝึกฝีมือ ดังคำกล่าวที่คุณครูสำราญ เกิดผลเล่าว่า “แจะเรียนไปทำไมฆ้อง แะเรียนแล้วก็จะสู้นายช่อเขาไหวมั๊ยล่ะ? เรียนเป็นครูคนสิวะ อย่าไปต้องเรียนดี” เนื่องจากคุณครูอาจ สุนทร มีพื้นฐานดนตรีตะวันตกดี มีความรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกโน้ตสากล จางวางทั่ว พาทยโกศลจึงมอบหมายให้ท่านทำหน้าที่บันทึกโน้ตเพลงต่างๆ โดยเฉพาะเพลงไทยสายบ้านพาทยโกศล ซึ่งคุณครูอาจ สุนทร ได้ดำเนินการบันทึกโน้ตไว้เพลงละ ๒ ฉบับ ฉบับหนึ่งส่งมอบจางวางทั่ว พาทยโกศล ฉบับที่ ๒ เก็บไว้ส่วนตัว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ ท่านได้ทำพิธีมอบโองการไหว้ครูดนตรีแก่คุณครูสำราญ เกิดผล พร้อมทั้งได้มอบโน้ตเพลงที่ท่านบันทึกไว้ทั้งหมดให้เป็นสมบัติของคุณครูสำราญ เกิดผล นับเป็นมรดกเพลงไทยที่มีคุณค่าซึ่งโน้ตเพลงไทยดังกล่าวยังคงเก็บรักษาไว้ที่บ้านพาทยรัตนจนถึงปัจจุบัน นับเป็นความภาคภูมิใจของคุณครูสำราญ เกิดผล และท่านมักเล่าความภาคภูมิใจนี้ให้ศิษย์ และนักดนตรีที่ไปสัมภาษณ์ท่านเสมอ	

มารยาทของนักดนตรี	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ ได้บันทึกไว้ว่า “...วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ปู่ราญสอนว่า ถ้าไต่ระนาดจนเมื่อยแล้วอย่าเพิ่งหยุดต้องคิดว่าคตนอีกสักเที่ยวหรือสองเที่ยวก็จะดี ต้องทนไว้แล้วจึงจะเป็นคนระนาดที่ทน และการเรียนดนตรีต้องมีมารยาทเสมอ ไม่อวดตระนงตัวว่าตัวเองเก่ง เพราะจะทำให้ผู้อื่นหมั่นไส้ได้ ต่อให้เก่งแค่ไหน แต่ถ้าไม่มีมารยาท ไม่รู้กาลเทศะก็แย่ได้เหมือนกัน ปู่จึงสอนเสมอเรื่องมารยาท...”	

มารยาทในการบรรเลงดนตรี	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้กล่าวถึงการสอนมารยาทในการบรรเลงดนตรีของคุณครูสำราญ เกิดผล ไว้ว่า “...มารยาทในการบรรเลง ก็เป็นเรื่องต่างๆ ไป ครูจะไม่สอนมากนัก แต่ที่เพิ่งผ่านมาไม่นานนี้เอง มีเหตุเกิดที่บ้านของครู เนื่องจากหนูเพิ่งล้างหน้าแปรงฟันเสร็จ ครูก็เรียกมาต่อเพลงกัน ซึ่งหนูก็เอาผ้าขนหนูพาดไว้ที่บ่า เพราะจะเอาไว้เช็ดหน้า เช็ดผม หนูก็ซ้อมเพลงไปเรื่อยๆ (นั่งอยู่ในวงฆ้อง) ครูก็เดินมาแต่ไม่ได้พูดอะไร แล้วเข้ามาดึงผ้าออกไว้บนตักหนูแทน ตอนนั้นก็ยังไม่รู้ว่าทำไม พอซ้อมเสร็จ พี่ป้าลัม (นางสาวปานหทัย สุขนครส) บอกว่าที่ทำอยู่นั้นมันไม่เรียบร้อย เพราะแม้แต่ครูเอง ปกติท่านจะนุ่งผ้าขาวม้า แต่พอจะต่อเพลงยังต้องเปลี่ยนเป็นกางเกงทุกครั้งไป ซึ่งหนูก็เพิ่งสังเกตเห็น ...”	

มือฆ้อง, ลำเนียงเพลง	ข้อมูล : นายกนก คล้ายมุข
นายกนก คล้ายมุข ศึกษานิเทศก์อำเภอบางช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเป็นศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เล่าถึงคำสอนเกี่ยวกับการประพันธ์เพลงของคุณครูสำราญ เกิดผล ไว้ว่า “... การประพันธ์เพลง การตกแต่งมือฆ้อง จะต้องพิจารณาคุณให้ชัดเจนว่า ท่วงทำนองที่ต้องการแต่นั้นต้องการให้เป็นเพลงสำเนียงใด การใช้มือฆ้องต้องใช้ให้ตรงตามสำเนียงนั้นด้วย ...”	

มือเสียว	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง
คำอธิบายเรื่อง “มือเสียว” ที่คุณครูสำราญ เกิดผลอธิบายไว้คือ มือเสียวมีความหมายถึง การบรรเลงเพลงที่ขาดคุณภาพ เช่น การตีระนาดเอก นักดนตรีไม่จำเป็นต้องตีอย่างรวดเร็ว เช่น การเดี่ยวระนาดเอกเพลงแขกมอญ ต้องตีให้ชัดเจน รักษาคุณภาพของทำนอง โดยเฉพาะในปัจจุบันคนระนาดมีทั้งผู้หญิง และผู้ชาย คนระนาดที่เป็นผู้หญิงควรถีซ้ำๆ ตีให้สะอาด ไม่จำเป็นต้องตีไหวอย่างคนระนาดผู้ชาย การตีระนาดเอกให้มีแนวเร็ว ก็สามารถตีได้ แต่ถ้าผู้รักษาคุณภาพเพลงแนวเพลง ตีให้ชัดๆ ซ้ำๆ เมื่อต้องการให้เร็ว มือที่ดีจะดำเนินไปได้เองโดยธรรมชาติ การตีระนาดเอกด้วยความรีบร้อน มุ่งแต่เร็วในที่สุดผลที่ได้รับคือคุณภาพการตีย่อมขาดคุณภาพ ดังที่เรียกกันว่า “มือเสียว”	

แม่นดนตรี	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้บันทึกประจำวันไว้ว่า “...วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๘ ตอนนี้อยู่กำลังต่อเพลงเดี่ยวลาวแพน ปูบอกว่า ต้องขยันตีหน่อยให้มีมันคล่อง เพลงนี้มันไม่ยากหรอก เพลงแขกมอญยังยากกว่าอีก เพลงนี้มันจะมีรั้วมาก และต้องแม่นลูกแม่นเสียว แม่นตา แม่นใจ ขยันตีถ้าตีผิดลูกมากๆ เพลงมันก็ไม่น่าฟัง ให้เขาฟังเป็นเพลงลาวแพนไม่ใช่ลาวตากผ้า สมัยก่อนเวลาปูซ้อมเดี่ยวต้องให้หมดทุกเพลง ถ้าเพลงไหนไม่ตี เวลาไปงาน งานไหนที่งานนั้นแหละ ครูก็จะเรียกให้ตีกลางงานเลย ปูบอกว่า เพราะเวลาเราซ้อมครูก็จะฟังอยู่ ถ้าเพลงไหนที่เราซ้อมบ่อยตีบ่อยครูก็จะไม่เรียก ถ้าเพลงไหนไม่ค่อยได้ยินนะ โคนเรียกแน่ ปูบอกเพลงไหนที่ได้ไม่ใช่ไม่ซ้อม ให้ตีให้มันหลายๆหน่อย ตีให้รู้ん ไม่ใช่ไม่ตีเวลาจ้งออกมาที่สนิมกินใช้การไม่ได้ ต้องตีให้มากๆ ตรงไหนที่เราไม่ได้ เราก็ก่อนผ่านไป ต้องติจนกว่าจะได้ถึงจะไป ถ้าเราตีไม่ได้ แต่ผ่านไปมันก็ไม่ได้อู้อย่างนี้แหละ ...”	

ระดับเสียงเพลงหน้าพาทย์	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผลอธิบายว่า ในการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ของระนาดเอก มีแนวทางปฏิบัติที่ถือปฏิบัติกันมาคือ คนระนาดต้องดำเนินกลอนเพลงในแนวระดับเสียงต่ำ ทั้งนี้เพราะระดับเสียงต่ำเป็นระดับที่แสดงอำนาจ พลัง และความขลัง โดยเฉพาะเพลงในพิธีไหว้ครู ซึ่งต้องการบรรยากาศเช่นนั้น	

ระนาดเดี่ยวนี้ฉันฟังไม่ทันเลย	ข้อมูล : สัมภาษณ์ และจากนายพิชชากรรัฐ ตูจินดา
การตีเพลงของนักดนตรีในทุกวันนี้ ในความเห็นของคุณครูสำราญ เกิดผล ว่านักดนตรีส่วนใหญ่ยังจัดว่าเรียนไม่ถึง ระนาดไม่มีบทกลอน เดี่ยวไม่ถึงจุด ดีกลอน ดีเสียงไม่สะอาด เมื่อตีเป็นวงก็ตีรวดเร็วทันจนมากเกินไป การตีเพลงเร็วเปรียบเสมือนคนพูดเร็วที่พูดแล้วฟังไม่รู้เรื่อง อยากรู้ก็ตามในแนวคิดเช่นนี้ ท่านให้เหตุผลว่า “เขาก็หมุนไปตามยุคสมัย ไม่ไปดำเนินอะไรหรอก มันดีกันเร็วจนหูเราฟังไม่ทัน” สิ่งที่เกิดขึ้นกับวงการดนตรีไทยเช่นนี้ แม้แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังทรงตรัสให้คุณครูสำราญ เกิดผลฟังว่า “ระนาดเดี่ยวนี้ฉันฟังไม่ทันเลย” ด้วยเหตุนี้ ในการสอนดนตรีของคุณครูสำราญ เกิดผล ท่านจึงเน้นการสอนในเรื่องการบรรเลงดนตรีโดยไม่ต้องมุ่งให้ลูกศิษย์เก่งดนตรีแต่มุ่งสอนให้เล่นดนตรีเป็นดนตรี ดังว่า “ฝีมือกับการตีเป็น” ตามสถานการณ์ในปัจจุบันไม่ค่อยได้มาพร้อมกัน	

ระเบียบการฝึกซ้อมดนตรี	ข้อมูล : สัมภาษณ์
การฝึกดนตรีของศูนย์ส่งเสริมดนตรีไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีนักดนตรีมาช่วยสอนหลายคน เช่น ร้อยตำรวจตรีกาหลง ฟุ้งทองคำ คุณครู วิเชียร เกิดผล คุณครูเทียมเทพ บุญจำเริญ (ถึงแก่กรรมไปเมื่อหลายปีก่อน) สำหรับนักเรียนดนตรีในศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทยฯ มีบางคนเกิดความท้อถอย เพลงที่เรียนสำหรับบางคนแล้วเป็นเรื่องยากมากๆ เพราะต้องเรียนเพลงมากๆ โดยเฉพาะการที่ต้องเรียนเพลงประเภทเพลงเรื่อง เมื่อเรียนเพลงเรื่องมากๆ ก็เกิดอาการเกียจคร้านในการฝึกซ้อม แต่การเรียนเพลงเรื่องก็เป็นเรื่องที่ดีสำหรับนักดนตรี เพราะเพลงเรื่องแต่ละเรื่องมีเพลงลำดับไว้หลายเพลง เมื่อเริ่มขึ้นเพลงแล้วจบไม่ได้ ผู้ตีก็ต้องติดตามลำดับ และตีย้อนไปมาตามแนวที่ครูโบราณกำหนดไว้ นักเรียนดนตรีในศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทยฯ จึงต้องเรียนเพลงเรื่องกัน ในส่วนของการฝึกซ้อม คุณครู สำราญ เกิดผลได้วางระเบียบปฏิบัติของทุกคน คือ ตื่นเข้ามาต้องฝึกซ้อม บางคนต้องทำการบ้านที่ได้รับจากโรงเรียนก็ให้ทำไปในตอนหัวค่ำนั้น แต่เมื่อถึงตอนเช้า คนที่ทำการบ้านตอนกลางคืนก็ต้องซ้อมตอนช่วงเช้ามีด ตอนตีห้าของวันรุ่งขึ้น	

รักษาระดับเสียงดนตรี	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้บันทึกไว้สมุดบันทึกประจำวันว่า “...ปู่ราญ สอนอีกว่า การเรียนดนตรี ต้องเรียนยุทธวิธีการรบด้วย ในการบรรเลงมีลิบใช้แปด ต้นกับปลายเสียงต้องเสมอกัน คนระนาดต้องระวังทุน ระวังเสียงต้องสำคัญ ต้องรักษาระดับเสียงไว้แล้วจะไม่ตาย...”	

รับมอบโองการไหว้ครู	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล ได้รับมอบสิทธิการเป็นพิธีกรไหว้ครู และรับมอบโองการจากคุณครูอาจ สุนทร เมื่ออายุ ๒๑ ปี (พ.ศ. ๒๔๕๓) ขณะนั้นได้คุณครูบวชและลาสิกขาบทแล้ว ช่วงที่บวช คุณครูบวชและจำพรรษาที่วัดบำรุงธรรม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การรับมอบโองการไหว้ครูดนตรีในครั้งนั้น กระทำพิธีที่วัดบางรักใหญ่ ครั้งนั้นคุณครูอาจ สุนทรไปเป็นพิธีกรไหว้ครูดนตรี โดยคุณครูสำราญ เกิดผลไม่ทราบว่าเกิดเหตุการณ์ที่ดีเช่นนี้มาก่อน เมื่อคุณครูอาจ สุนทรประกอบพิธีไหว้ครูเสร็จ ท่านได้เรียกคุณครูสำราญ เกิดผลเข้าไปหา พร้อมทั้งทำพิธีมอบโองการไหว้ครูให้ นอกจากนี้ยังมอบโน้ตเพลงที่ท่านบันทึกเมื่อครั้งอยู่ที่บ้านพาทยโกศลเป็นจำนวนมากให้ด้วย ท่านบอกว่า “เพลงการที่ครูมีอยู่ ยกให้หมด”	

ร่ำฟื้น	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงการดีร่ำฟื้นว่า “...เพลงที่ต่อมาเป็นเพลงนกขมิ้น แล้วเพลงที่หนูภาคภูมิใจที่สุดคือ เดี่ยวแจกมอญ ๓ ชั้น รู้สึกเป็นเพลงที่โหดมาก จากที่เคยฟังคนอื่นบรรเลง แล้วก็คิดว่าเราจะเล่นได้ไหมเนี่ย (หนูคิดว่าครูสำราญเป็นคนเดี่ยว ที่หนูเคยได้เรียน ที่ต่อเพลงตามความสามารถของผู้เรียน เช่น หนูจะร่ำฟื้น กับตีพื้นซัด ครูก็จะใส่แบบนี้มากหน่อย ส่วนสะบัด กับสะเคาะไม่ชำนาญก็จะใส่น้อยหน่อย แต่จะไม่มีเลยก็ได้ แล้วครูจะคอยถามว่าได้ไหม บางลูกยากไปหนูก็บอกตามตรงว่า (เปลี่ยนเถอะคะ) บางลูกยากแต่เพราะและแปลกก็ ก็จะพยายามดิ้นได้ บางครั้งครูต่อเพลงไป หนูก็นั่งยิ้ม เนื่องจากมันเพราะและหนูคงไม่มีทางคิดลูกแบบนี้เองได้ ในบางครั้งครูให้หนูเลือก ว่าแบบนี้ กับแบบเมื่อก็แบบไหนดีกว่ากัน หนูก็ตอบว่า “มันดีทั้งสองแบบคะ แต่หนูว่าแบบนี้หนูชอบกว่า” ครูก็จะยิ้ม จะสังเกตได้ว่า ในเพลงเดียวกัน ให้หนูตี น้อตตี ฟี่อู้ยตี หรือใครๆ ก็ไม่เหมือนกันเลยจริงๆ จะมีคล้ายกันบ้างเล็กน้อย เมื่อต่อเพลงจบทุกครั้ง ครูจะให้บรรเลงให้ดูว่าครบหรือเปล่า พอมีตรงไหนช่วงไหนที่ติดครูก็จะว่า “เมื่อเรารู้ว่าตรงไหนผิด ไม่ตรงเสียง ไม่แม่น ก็ให้ซ้อมอยู่อย่างนั้น อย่าผ่านเลย ให้มันรู้ไปว่ามันจะตีไม่ได้...”	

ร่ำไห้ครบเสียง	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ						
นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงการร่ำไห้ครบเสียงไว้ว่า “...เพลงเดี่ยวเพลงแรกครูต่อให้หนูตอนปี ๓ เทอม ๒ คือเดี่ยวดอกไม้ไพร ๓ ชั้น รู้สึกตื่นเต้นมากที่ได้เดี่ยวแรก ตั้งใจมากกับเพลงนี้ ไม่ให้ครูผิดหวัง หนูเริ่มหัดรัวครั้งแรกเลย ครูก็บอกว่า “ร่ำไห้ครบเสียง หัดตั้งแต่แรกคิดว่าเป็นแล้วมาแก้ เป็นแล้วแก้ยาก เพราะส่วนมากเขาร่ำกันไม่ครบทุกเสียง” เช่น							
ซลซฟซลซล	ลทลซลทลท	ทดทลทลทด	ดรดทดรดร	ซลซฟซลซล	ฟรฟซฟซฟร	ดรดทดรดร	ดมดรดทดท

รายการเพลงไทยทางสถานีวิทยุ ศาลาแดง	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา						
ภารกิจดนตรีของบ้านจางวางทั่ว พาทยโกศล คือการไปบรรเลงดนตรีไทยเพื่อออกอากาศทางสถานีวิทยุ ศาลาแดง คลื่นสั้น รายการเพลงไทย เป็นรายการบรรเลงออกอากาศสด เพลงไทยที่บรรเลงออกอากาศคลื่นสั้นนี้ คุณครูสำราญ เกิดผลอธิบายว่าสามารถรับฟังได้ที่ชวา โดยเฉพาะที่เมืองบันดุง สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงรับฟังด้วย คุณครูสำราญ เกิดผลเป็นคนตีระนาดเอก คนอื่นๆ ที่ร่วมบรรเลงในวง มี คุณครูช่วย ชิดท้วม คุณครูฉ่ำ เกิดใจตรง สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระบริพัตรสุขุมพันธุ์ ทรงชอบ และทราบว่า คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นคนตีระนาดเอก จึงขอตัวคุณครูสำราญ เกิดผลให้ไปเป็นนักดนตรีของพระองค์ท่านที่เมืองบันดุง แต่คุณอาไม่ให้ไป							

โรงเรียนดุริยางคศิลป์	ข้อมูล : สัมภาษณ์ และสังเคราะห์เอกสาร						
โรงเรียนดุริยางคศิลป์ เป็นโรงเรียนดนตรีไทยที่คุณครูอาจ สุนทร ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๗ ที่บ้านใหม่ทางกระเบน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การก่อตั้งมีสาเหตุมาจากกรมศิลปากรในสมัยนั้นมีระเบียบเข้มงวดกวดขันในการประกอบอาชีพดนตรี ศิลปินทุกคนที่ประกอบอาชีพได้ต้องมีวุฒิปับตรรับรอง การให้ได้วุฒิปับตรรับรองจึงต้องเข้ารับการอบรม ร่ำเรียน คุณครูอาจ สุนทร ได้ดำเนินการติดต่อกับกรมศิลปากรตามขั้นตอน เพื่อก่อตั้งโรงเรียนขึ้น มีชื่อว่า “โรงเรียนดุริยางคศิลป์” โรงเรียนแห่งนี้มุ่งการสอนวิชาโน้ต คือ เขียนโน้ตอ่านโน้ต โรงเรียนมีนักเรียนประมาณ ๓๐-๔๐ คน มีการตั้งโต๊ะเรียนลักษณะเดียวกับการเรียนวิชาการทั่วไป โน้ตที่เรียนเป็นระบบโน้ตสากลตามแนวของพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) นักเรียนที่เรียนในครั้งนั้น เช่น คุณครูสำราญ เกิดผล คุณครูฉวีล อรรถกฤษณ์ คุณครูพวน บุญจำเริญ คุณครูจำลอง เกิดผล คุณครูสวาง เกิดผล คุณครูสำเริง เกิดผล ฯลฯ							

ลักษณะเด่นทางดนตรี	ข้อมูล : นายฉันท วงศ์วุฒิ
การบรรเลงเพลงของวงบ้านพาทย์รัตนมีวิธีการเหมือนวงดนตรีบ้านฝั่งธนฯ คือบ้านของจางวางทั่ว พาทย์โกศล เพราะนักดนตรีของวงบ้านพาทย์รัตนนี้ได้ต่อเพลงจากสายนี้ ลักษณะเด่นของทางเพลงคือการใช้มือฆ้องซึ่งเป็นลักษณะการบรรเลงที่มีวิธีการแตกต่างไปจากนักดนตรีโดยทั่วไป ทำนองเพลงบางเพลงมีการเล่นลูกเล่นมือฆ้องที่ยากกว่า อีกอย่างหนึ่งคือทางระนาดเอกทางเพลงมีความเรียวร้อย แต่ก็ลึกซึ้งด้วยการผูกกลอน ทำให้มีความไพเราะ จึงมีความต่างและแปลกไปจากวงดนตรีอื่นๆ	

เล่นดนตรีเก่งกับเล่นดนตรีเป็น	ข้อมูล: สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายความหมายของการเล่นดนตรีเป็นไว้ว่า คนที่เล่นดนตรีเก่งกับเล่นดนตรีเป็น มีความแตกต่างกัน คนที่เล่นดนตรีเก่ง พวกนี้มีพรสวรรค์ เล่นดนตรีได้คล่องเป็นพวกมีฝีมือ แต่พวกนี้มักขาดความรู้ด้านเพลง ไม่รู้ประวัติความเป็นมา ไม่รู้ว่าเพลงที่เล่นนั้นขาดเกินเป็นอย่างไร ต่างกับคนที่เล่นดนตรีเป็น พวกนี้รอบรู้ทุกอย่างว่าเพลงขาดเกินเป็นอย่างไร จังหวะเพลงเป็นอย่างไร การขึ้นลงเพลงควรเป็นอย่างไร คนเล่นดนตรีเก่งกับคนเล่นดนตรีเป็น หากมีพร้อมอยู่ในคนเดียวกันก็นับว่าดีมาก เรื่องนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีรับสั่งกับคุณครูเมื่อครั้งที่ทรงมอบหมายโครงการฝึกเด็กให้เรียนดนตรีไทย ซึ่งต่อมาคือศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีรับสั่งว่า “ไม่ต้องสอนให้เด็กเก่ง แต่สอนให้เด็กเป็นดนตรี จะได้ให้เขาไปเป็นครูต่อไป” ซึ่งคุณครูสำราญ เกิดผล ตั้งความหวังไว้ว่าบรรดาเด็กดนตรีในโครงการฯ เมื่อเรียนสำเร็จระดับมัธยมศึกษาแล้วจะส่งให้เข้าศึกษาโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะได้เป็นครูดนตรีและถ่ายทอดดนตรีต่อไป ดังนั้นคุณครูสำราญ เกิดผล จึงมุ่งสอนให้ศิษย์เป็นดนตรี นักดนตรีที่บ้านพาทย์รัตน และที่ศูนย์ส่งเสริมดนตรีฯ ได้สอน และฝึกให้ตรวจสอบเพลงว่าเป็นอย่างไร เมื่อต่อเพลงก็ให้พิจารณาว่าเพลงนั้นมีที่จังหวะ เวลาขึ้นเพลงขึ้นที่จังหวะ เต็มจังหวะ ค่อยๆ หัด ไม่ได้ขึ้นให้แต่วิชาความรู้ แต่สอนความเป็นดนตรีให้ด้วยคุณครูสำราญ เกิดผลกล่าวถึงการดำเนินโครงการของศูนย์ส่งเสริมดนตรีไทยฯ ไว้ว่า “สมเด็จพระเทพฯ ท่านทรงไว้วางใจ เป็นเรื่องที่ดีใจที่สุด และเมื่อได้เห็นความสำเร็จของลูกศิษย์ เวลาที่พวกเขาไปบรรเลงถูกใจ น้ำตาเราไหล เราภูมิใจที่เราสร้างเขามาถึงจุดที่ต้องการให้เขาเป็น แล้วดนตรีก็เข้าถึงใจเขา”	

เลือกสอนโดยพิจารณาก่อน	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุคนธรส
นางสาวปานหทัย สุคนธรส ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้กล่าวถึงการเลือกสอนคนไว้ว่า “...มีเหตุการณ์ครั้งหนึ่ง ที่บ้านของครูมงคล พงษ์เจริญ จังหวัดปทุมธานี ได้เชิญคุณครูไปเป็นพิธีกร อ่านโอองการไหว้ครู ครั้งนั้น อาจารย์ดวงเนตร จากโรงเรียนสายปัญญา ติระนาดเอกเพลงหน้าพาทย์ หลังจากบรรเลงจบ อาจารย์ดวงเนตร เข้าไปให้ครูเจิม เมื่อกลับออกมา ก็มาเล่าสู่กันฟังว่า ถูกครูดำหนิ ว่าระนาดหน้าพาทย์ไม่ต้องการความเร็ว และไม่ต้องการความเก่ง รัวระนาดแบบนี้ให้เอาไปใช้กับลิเก อาจารย์ดวงเนตร ยินดีกับการถูกตำหนิและพูดว่า ครูคงเห็นว่าพอจะสั่งสอนได้เลยบอก กับคนบางคนครูก็คงไม่บอก “ไม่ว่า...” เรื่องนี้นางสาวปานหทัย สุคนธรส แสดงความคิดเห็นว่า ได้พบเหตุการณ์นี้แล้วก็ชื่นชมกับอาจารย์ดวงเนตร ที่รับฟังคำติ ชม ของครูอย่างนอบน้อม และดีใจที่ครูกรุณาสั่งสอน จึงเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับการเลือกสอนนักดนตรีของคุณครูสำราญ เกิดผล	

ไ้ระนาด	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเชียง ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้บันทึกเรื่องการไ้ระนาดไว้ว่า “...วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ปูบอกมาให้ตีเดี่ยวเยอะๆ จะได้กำลัง เวลาไ้ระนาดก็ให้เริ่มจากช้าๆ แล้วค่อยเร็วขึ้นพอสุดมือก็ให้ตีไปอีกนิด ต้องตั้งใจ ถึงจะเป็นระนาดทน ปูบอกว่าตีไม่ต้องไหวก็ได้แต่เสียงต้องชัด ปูเปรียบกับคน เวลาพูดเร็วแต่พูดไม่ชัดเจนก็ฟังไม่รู้เรื่อง เหมือนกับการตีระนาด ตีเร็วแต่ไม่ชัดเจน สู้ตีช้าแต่ชัดดีกว่า ปูยังว่าเวลาตีจะไปจะมาก็ต้องให้มันถูกแบบแผน ถูกจังหวะจะโคน เวลากรระนาดให้ใช้ข้อ เน้นเข้าไป ...” ในบันทึกของวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๗ มีว่า “...ปูรายงานว่าวิธีการไ้ระนาด โดยให้ใช้ฝ่าขนหนูคลุมที่พื้นระนาดแล้วไ้บนฝ่า จะรู้สึกว่ตีแล้วหนักมาก ตีไม่ค่อไป จะหนักแรงมากกว่าตีแบบไม่คลุมฝ่า พอเอาฝ่าออกแล้วตีก็จะตีสบาย ปูบอกว่าตีระนาดอย่าให้ตัวสั่น เหวียงให้ตรงคู่แปด เวลารัวก็ให้มือเท่ากัน ชั่งน้ำหนักมือให้เท่ากัน รัวให้ช้าๆ ตีระนาดให้เสียงสม่ำเสมอไม่ใช่พอมิแรงก็ตีเสียงดัง พอเริ่มหมดแรงก็ตีเสียงเบา...”	

วงดนตรีบ้านทางกระเบน	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตูจินดา
คุณครูสำราญ เกิดผล เล่าให้ฟังว่า วงดนตรีบ้านทางกระเบน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่เดิมนั้นยังไม่เข้มแข็งมากนัก จนกระทั่งคุณครูอาจ สุนทร นักเป่าพาทย์จากสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสไปสอนและปรับวงให้ จนทำให้วงดนตรีบ้านใหม่ทางกระเบนมีความเข้มแข็ง เป็นที่รู้จักกันทั่วไปทั้งในวงการเป่าพาทย์และชาวบ้าน ดังเห็นได้ว่าเมื่อมีการจัดงาน เมื่อเจ้าภาพ	

วงดนตรีบ้านหางกระเบน	ข้อมูล : นายพิชชาณัฐ ตู้อินดา
ต้องการวงดนตรีไปบรรเลง ต้องไปหาที่วงบ้านใหม่หางกระเบนก่อน การรับงานดนตรีจึงมีมากตลอดทั้งเดือนจนนักดนตรีไม่ได้พักกัน เมื่อครั้งที่คุณครูอาจ สุนทรไปเป็นครูดนตรีประจำวงบ้านใหม่หางกระเบนนั้น คุณอาของคุณครูสำราญ เกิดผล คือคุณครูสังเวียน เกิดผล เป็นผู้จัดการทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะท่านต้องการสนับสนุนให้หลานๆ เป็นนักดนตรีที่ดี ความรู้สึกเช่นนี้ คุณครูสำราญ เกิดผล ได้กล่าวว่า “ไม่มีอา ก็ไม่เป็นตัวเป็นคนอย่างนี้”	

วงบ้านใหม่หางกระเบน สืบสานทางเพลง	ข้อมูล : ผศ.กฤษฎา ด้านประดิษฐ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤษฎา ด้านประดิษฐ์ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล ได้ต่อเพลงจากคุณครูสำราญ เกิดผล และกล่าวว่า “วงบ้านใหม่หางกระเบน” เป็นวงที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการบรรเลง เพลงเรื่อง เพลงหน้าพาทย์ ซึ่งเป็นเพลงโบราณที่ใช้ประกอบการแสดง โขน ละครของไทย วงของคุณครูสำราญ เกิดผล สืบสานทางเพลงมาจากบ้านทางครุจากวงทั่ว พาทย์โกศล โดยเฉพาะทางเพลงหลักที่วงบ้านใหม่ใช้บรรเลงในอดีตนั้น มีคุณครูช่อ สุนทรวาทีน คุณครูฉัตร สุนทรวาทีน คุณครูอาจ สุนทร และคุณครูเอื้อน กรเกษม ไปเป็นครูสอนที่บ้านของท่าน บุคคลที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นศิษย์จากบ้านจากวงทั่ว พาทย์โกศลทั้งนั้น มีความรู้ ความสามารถในเรื่องของฝีมือการบรรเลง เรื่องของทางเพลง ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทยในอดีตและปัจจุบัน	

วางแผนการฝึกซ้อมดนตรี	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงการสั่งสอนของคุณครูสำราญ เกิดผล เกี่ยวกับการวางแผนการฝึกซ้อมดนตรีว่า “...วันสอบจบปี ๔ หนูสอบเพลงเดี่ยวลาวแพน ซึ่งหลายๆคนว่าง่าย แต่หนูคนหนึ่งว่ามันยาก เนื่องจากต้องรอจังหวะ ต้องคอยฟังจังหวะตลอด ไม่เหมือนกับแขกมอญที่ดีไปเรื่อยๆ ไม่ต้องรอ วันนั้นครูไม่ได้มาดูหนูสอบ รู้สึกขาดความมั่นใจไปนิดนึง เนื่องจากทุกครั้งที่หนูบรรเลง หรือสอบจะมีครูคอยนั่งฟังตลอด แต่ครั้งนี้ไม่มี เนื่องจากสอบตอนเย็นเริ่ม ๕ โมงเย็น ครูกลับบ้านมืดไม่ได้เลยไม่มา แต่ครูได้โทรถามพี่ป้าลัม (นางสาวปานหทัย สุนทรธ) ก่อนการสอบว่า “ไอ้ตุนสอบริยัง สอบเสร็จแล้วให้โทรหาปู่ด้วยนะ” หนูก็รู้สึกมีกำลังใจมากขึ้นเหมือนมีครูอยู่ใกล้ๆ พอสอบเสร็จ หนูก็โทรหาครู ครูก็ว่า “เป็นยังไงบ้าง แน่นหนาดีปู่เลยไม่ห่วง” หนูก็เล่าว่า “มีผิดบ้างนิดหน่อยค่ะ แต่ไม่มาก” ครูจะคอยพูดเสมอว่า ไอ้ตุนมันแน่นหนาดีเลยไม่ค่อยห่วงมัน (ก็แน่ค่ะ ทุกครั้งที่จะสอบ หรือแม้แต่จะออกงานต้องซ้อมจนหาที่ผิดไม่ได้ เอากล้องอัดแล้วมาดูตัวเอง ต้องซ้อมให้ได้ ๑๒๐ แล้วตอนเล่นจริงจะเหลือ ๑๐๐	

วางแผนการฝึกซ้อมดนตรี	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
พอดี นั้นเป็นข้อดีของหนู ส่วนข้อเสียคือ ถ้าจะให้เล่นพรุ่งนี้ บอกวันนี้ก็ไม่ทันแล้วละคะ ต้องเตรียมตัวล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ อาทิตย์) ...”	

วิธีตีรัวระนาด รัวให้ครบเสียง	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเซียง
นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวไว้ในสมุดบันทึกส่วนตัวถึงการรัวให้ครบเสียงไว้ว่า “...วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๖ ปู่ราญสอนว่า ต้องค่อยๆ หัดตีรัวระนาดเอกช้าๆ รัวให้ครบทุกลูก เวลาจะตีรัวก็ต้องตีให้ไม่หัวชิดกัน ให้อยู่กลางฝืน เพราะตรงกลางฝืนจะเป็นส่วนที่มีเสียงดังที่สุด เวลาตีจบรัวจะเข้าคู่แปดก็ต้องให้ตรงคู่แปด เข้าออกให้ตรงคู่แปด พยายามตีพื้นให้ช้าๆ เพราะคนส่วนมากจะตีระนาดช้าๆ ไม่ค่อยได้ เราจึงต้องตีช้าๆ ให้ครบลูก และต้องยึดหลักมีสิบใช้แปด ปู่จะพูดคำนี้เสมอ ตอนนั้นต่อเพลงเดี่ยวแขกมอญอยู่ ปู่เลยพูดเรื่องการรัวระนาด ปู่จะย้ำมากเรื่องการตีเดี่ยวระนาดเอก จะออกรัวก็ต้องให้ตรงคู่แปด จะกลับมาก็ต้องให้ตรงคู่แปด ตีรัวทางฝั่งชนฯ ๑ ลูกตียาก ปู่เน้นเลยว่าต้องชัดทุกลูก อย่ายกแขนสูงน่าเกลียด เวลารัวต้องเน้นมือซ้ายมันถึงจะละเอียด เวลารัวต้องเสมอกับตีพื้นหมายถึง เสียงจะต้องตีไม่ให้เสียงลด ถึงจะน่ากลัว หัวไม้จะต้องชิดติดกันห้ามห่าง ให้อยู่กลางฝืน เพราะเสียงจะออกดีกว่า ปู่บอกอีกว่าระนาดที่ดีเวลาไปเล่นระนาด ต้องมีครูคอยเฝ้า คอยบอก เราก็จะไม่กล้าลง ไม่งั้นไปเองเวลาเมื่อยก็หยุดแบบนี้ไม่ดี...”	

วิธีสอนของครูดนตรี	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายว่า กุศโลบายการสอนของครูดนตรีโบราณท่านสอนด้วยความรักแต่มีกฎ เมื่อต้องสอนความรู้ความเข้าใจบางเรื่องราว ท่านไม่บอกตรงๆ ว่าศิษย์ต้องปฏิบัติอย่างนั้นจึงถูก อย่างนี้จึงผิด ท่านใช้วิธีการทำให้ดู ลูกศิษย์ต้องสังเกตแล้วจดจำเอาเอง คุณครูสำราญ เกิดผล ยกตัวอย่างประกอบว่า ครั้งหนึ่งท่านเคยตีเพลงช้า เวลาพระสงฆ์มาถึงบ้านงาน เจ้าภาพบอกให้ปี่พาทย์หยุด จึงหยุดตามนั้น โดยไม่ฟังหน้าทับตะโพนทำให้จังหวะค้าง คำที่คุณครูท่านพูดคือคำว่า “ไอนี้เมื่อไหร่จะเป็นชะที” บางครั้งใช้คำว่า “เมื่อไหร่จะดีสักที สอนใครก็ไม่ไ่่งเหมือนแก” คำครูสอนลักษณะเช่นนี้เป็นการสอนเพื่อมุ่งหวังมิให้ศิษย์เกิดความรู้สึกกะนอง ถิมตัว หรือเหลิง จึงมีคำชมไม่มากนัก อยากมากก็ใช้คำว่า “อืม...ใช้ได้แล้ว” เป็นต้น	

ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทยฯ	ข้อมูล : สัมภาษณ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับสั่งและทรงมอบหมายให้นายสำราญ เกิดผล จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ	

ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทยฯ	ข้อมูล : สัมภาษณ์
สยามบรมราชกุมารี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดดนตรีไทยตามแบบแผนของสำนักดนตรีไทย โครงการนี้ทรงมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์จัดหาเยาวชนเพื่อให้ นายสำราญ เกิดผล คัดเลือกเข้าโครงการ และได้พระราชทานวงปีพาทย์ครบชุดเข้าไปในโครงการฯ ด้วยรูปแบบที่เริ่มขึ้น ดำเนินการอย่างสำนักดนตรีไทยในอดีต คือเยาวชนที่เข้ารับการศึกษาดนตรี ต้องพำนักอยู่ถาวร ฝึกเรียนดนตรีตั้งแต่เช้ามีดและยามค่ำคืน โดยมีการแบ่งเวลาหลักๆ ๓ ส่วนคือ เวลาสำหรับฝึกเรียนดนตรีตามที่กำหนด เวลาสำหรับการไปศึกษาที่โรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ตามการศึกษาภาคบังคับ และเวลาส่วนตัวของศิษย์แต่ละคนในการพักผ่อนหรือนันทนาการ ในปัจจุบันโครงการนี้ได้ปรับเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ และเปิดโอกาสให้ศิษย์อื่นๆ ของนายสำราญ เกิดผล ได้เข้าไปศึกษา ต่อเพลง และฝึกซ้อมตามโอกาสและความเหมาะสม	

๑๑.๑

๑๑.๒

๑๑.๓

๑๑.๔

ภาพที่ ๑๑.๑ ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ภาพที่ ๑๑.๒ อาคารที่ตั้งศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทยฯ ริมน้ำน้อย

ภาพที่ ๑๑.๓ เครื่องดนตรี ส่วนหนึ่งที่ใช้ในการฝึกเรียนดนตรีของศิษย์

ภาพที่ ๑๑.๔ ป้ายชื่อ “บ้านดนตรี พายมรดก”

สอนดนตรีที่มหาวิทยาลัยมหิดล	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุคนธรส
นางสาวปานหทัย สุคนธรส ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงการเรียนดนตรีกับท่านเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ไว้ว่า “...พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นปีแรกที่ ครูสำราญได้รับเชิญมาเป็น อาจารย์พิเศษที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ข้าพเจ้า (นางสาวปานหทัย) กำลังเรียนปริญญาตรีปีที่๒ มีครูกาหลง ฟิ่งทองคำ เป็นครูผู้สอนก่อน ครูกาหลง ได้ฝากให้ข้าพเจ้าเป็นศิษย์กับครูสำราญ โดยให้ข้าพเจ้าเข้าไปกราบ ตอนแรกครูไม่ค่อยสนใจเท่าไร ครูกาหลงจึงให้ข้าพเจ้าตีระนาดให้ครูดู ข้าพเจ้าเดี่ยวระนาดเอกเพลงที่เรียนกับครูกาหลงให้ฟัง ครูสำราญจึงให้ความสนใจในตัวข้าพเจ้ามากขึ้น น่าจะเป็นเพราะครูไม่ค่อยได้พบเห็นผู้หญิงตีระนาดเอกซักเท่าไร ต่อจากนั้นเป็นต้นมาข้าพเจ้าก็เรียนระนาดกับครูสำราญเรื่อยมา ...”	

สัมพันธภาพของนักดนตรีไทย	ข้อมูล : นางสาวกรทิพย์ แซ่มเจียง
นางสาวกรทิพย์ แซ่มเจียง ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงไว้ในบันทึกส่วนตัวว่า “...วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๗ ปู่ราญเล่าให้ฟังว่า ครูจางวางทั่ว กับครูหลวงประดิษฐไพเราะ ท่านเป็นเพื่อนกัน ชอบหยอกล้อเล่นกัน เวลาตีเพลงมาเจอกันก็เล่นกันไปไม่เคยโกรธกัน และท่านทั้งสองไม่เคยแบ่งแยกเลยว่าฝั่งชนฯ หรือฝั่งพระนคร แต่คนในสมัยนี้มาแบ่งแยกกันไปเอง ปู่ยังบอกอีกว่าตอนที่ท่านจางวางทั่วเสียชีวิต ครูหลวงฯ ท่านยังไปกราบศพเลย และยังร้องไห้เลย แล้วจะแบ่งแยกกันได้อย่างไร...”	

สามกุก, การนับจังหวะ	ข้อมูล : นายกนก คล้ายมุข
นายกนก คล้ายมุข ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงความรู้ที่ได้รับจากคำอธิบายจากคุณครูสำราญ เกิดผล เมื่อได้เรียนวิชาการประพันธ์เพลงไทย คือคำว่า “สามกุก” มีคำอธิบายไว้ว่า “...คำว่า สามกุก ไม่ได้ใช้กับเครื่องดนตรี แต่เป็นการกำหนดจังหวะที่ให้ใช้นับเวลาที่แต่งเพลง ...”	

สิทธิในการเรียนดนตรี	ข้อมูล : สัมภาษณ์
โครงการฝึกดนตรีไทยให้แก่เด็กที่กรมประชาสัมพันธ์จัดส่งมาอยู่ประจำที่ศูนย์ส่งเสริมดนตรีไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทางประชาสัมพันธ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้วางกฎเกณฑ์ใหม่ ให้สิทธิแก่เด็ก แบบใครใคร่เรียนก็เรียน ใครใคร่ไม่เรียนก็ไม่เรียน คุณครูสำราญ เกิดผลมีความคิดว่าตรงนี้นับชัดกับหลักการเรียนดนตรีไทย เขาให้สิทธิเด็กมากเกินไป เขาไม่รู้สึกรู้ว่าการเรียนดนตรีนั้นมีความแตกต่างไปจากการเรียนวิชา	

สิทธิในการเรียนดนตรี	ข้อมูล : สัมภาษณ์
อย่างอื่นๆ ท่านอธิบายว่า “...ที่ว่าให้ฝึกซ้อมดนตรีตอนเช้าดีห่าเนี่ยนะ เดี่ยวนี้ไม่ค่อยซ้อมกันแล้ว ตอนนี้เด็กตื่นสาย เด็กถือสิทธิตัวเองเต็มที่ คือไม่ต้องมานั่งฝึกเช้า กลางคืนก็ไม่ต้องมานั่งฝึก แต่ที่มันไม่เรียนผมก็ไม่สบายใจนะครับ ผมไม่เห็นว่ามันจะดีขึ้นอะไรเลย ดนตรีเนี่ยทั้งๆ ที่เราเคาะบังคับมันอยู่ตลอด มันยังไม่ค่อยมาใส่ใจเลย พอไม่มีการเรียน ดนตรีมันก็อ่อนลง...”	

เสียงโตของระนาดเอก	ข้อมูล : นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ
นางสาวกฤตินี เงินสมบัติ ศิษย์คนหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล กล่าวถึงการตีระนาดเสียงโตไว้ว่า “...งานแรกที่ครูให้หนูไปบรรเลงเป็นงานบวชหลานชายของครู ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งานนั้นครูให้หนูบรรเลงเพลงเรื่อง ๑ เพลง ต่อจากที่อู้ ซึ่งที่อู้ได้บรรเลงโหมโรงเย็น และเพลงเรื่อง งานนี้เป็นงานแรกที่ได้เล่นในฐานะลูกศิษย์ครูสำราญ เกิดผล รู้สึกตื่นเต้นที่สุดตั้งแต่ที่เคยออกงานมา เพราะมีครูผู้ใหญ่มากมาย นักดนตรีมากมาย แล้วก็รู้สึกดีใจมากที่ครูมานั่งตีตะโพนข้างๆ ครูแซวว่า “อย่าขึ้นผิดเสียงนะ” ... แล้วก็บรรเลงจบอย่างเรียบร้อย มีครูหลายๆ ท่านชมว่า หนูตีระนาดชัด เสียงโต สิ่งนี้เอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งจะทำให้หนูตีได้ไม่เร็ว เคยหัดตีให้เบาแล้วรู้สึกไม่มั่นใจ แต่ปัจจุบันนี้ รู้สึกว่าสามารถตีให้เสียงเบาลงได้นิดหน่อย เนื่องจากครูติงบ่อยๆ ว่าให้ใช้ข้อแทนแขน จะได้ตีไวขึ้น งานต่อมาเป็นงานฉลองครูอายุครบ ๘๐ ปี เป็นวันก่อนวันไหว้ครูดนตรีไทยซึ่งสมเด็จพระเทพฯ เสด็จในวันไหว้ครู ก็บรรเลงเพลงเดียวกันกับในงานบวช แล้วครูก็ตีตะโพนให้อีกเช่นกัน ทุกครั้งที่ครูมานั่งข้างๆ รู้สึกอุ่นใจ คลายความเครียดลงเล็กน้อย ...” วันพิธีไหว้ครูที่กล่าวถึงคือวันอาทิตย์ที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๐	

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	ข้อมูล : สัมภาษณ์และตรวจสอบเอกสาร
ครูเพชร จรรย์นาฎย์ เป็นครูดนตรีท่านหนึ่งของคุณครูสำราญ เกิดผล เมื่อครูเพชร จรรย์นาฎย์ถึงแก่กรรมและจัดงานฌาปนกิจศพ ในงานมีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ไปร่วมงานด้วย หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นั่งฟังวงปี่พาทย์บรรเลงตลอดคืน ท่านนั่งฟังจนกระทั่งสว่างทั้ง ๒ คืน ท่านเป็นประธานในการชักศพ เมื่อถึงวันชักศพ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ขอให้วงปี่พาทย์บ้านใหม่หางกระเบนบรรเลงเพลงนางหงส์ เพลงเรื่อง เพลงเสภา ขณะนั้นคุณครูสำราญ เกิดผลตีระนาดเอก นับว่าหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ให้ความสนใจวงดนตรีบ้านใหม่หางกระเบนมาก จึงอยู่ร่วมงานโดยตลอด	

หลักการตีระนาดเอก	ข้อมูล : นางสาวปานหทัย สุนทรธส
คุณครูสำราญ เกิดผลสอนหลักการตีระนาดเอกไว้ว่าการตีกลอนระนาด คนระนาดสามารถตีลงสุดที่ลูกทวน (ลูกแรกทางซ้ายมือ) ให้อยู่ในลักษณะคู่หก ทางซ้ายมือตรงกับเสียงฟาชวามือตรงกับเสียงเรของปีพาทย์ ส่วนการตีระนาดเพลงหน้าพาทย์ มีหลักการตีคือต้องตีให้มีความรู้สึกเหมือนเป็นผู้ใหญ่ คือ เสียงต้องทุ้ม เสียงดังฟังชัด คุน่าเกรงขาม ให้นั้นกลอนระนาดที่ใช้ระดับเสียงต่ำๆ มากกว่าระดับเสียงสูงและลงกลอนระนาดที่ลูกทวนได้ถึงคู่หก การบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ต้องการความเรียบร้อย นักดนตรีไม่ควรแสดงความเก่ง ไม่ตีเน้นความรวดเร็ว โลดโผน คนระนาดไม่ต้องสะบัดขี้ หรือรัวมากจนเกินความจำเป็น	

หลักการบันทึกโน้ตเพลงไทย	ข้อมูล : สัมภาษณ์
ในด้านการบันทึกโน้ตเพลงไทย คุณครูสำราญ เกิดผล อธิบายว่า การบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วยโน้ตสากล ให้ใช้เครื่องหมายกำหนดจังหวะ ๒/๔ เป็นหลัก ทั้งเพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง เพลงเถา เมื่อบันทึกทำนองเพลงตามลูกฆ้อง ใช้เขียนโน้ตเท่าที่ปรากฏตามจำนวนทำนองของลูกฆ้อง	

องค์ความรู้ดนตรีไทยที่สืบสาน	ข้อมูล : สัมภาษณ์
คุณครูสำราญ เกิดผล เป็นอาจารย์บุคคลของศิษย์และนักดนตรีไทย ท่านได้ทุ่มเทชีวิตจิตใจในการให้ความรู้ดนตรีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ บรรดาเพลงไทยที่คุณครูมีอยู่ในตัวของท่าน และที่ได้รับมอบจากคุณครูอาจ สุนทร ซึ่งมีจำนวนมาก และมีบางชุดเสียหาย คุณครูได้นำโน้ตดังกล่าวมาชำระให้เกิดความสมบูรณ์เพื่อเป็นประโยชน์แก่นุชนรุ่นหลัง ท่านกล่าวว่า "ผมแก่ตัวลงเรื่อยๆ เวลาที่เหลือน้อยลงเต็มทีแล้ว ตอนนี้อยู่ยังมีเวลาอยู่ ก็เอาโน้ตเพลงของครูบาอาจารย์มาจดใหม่ ป้องกันเพลงสูญหาย เขียนไว้ให้เป็นตำราสำหรับเป็นความรู้แก่นุชนรุ่นหลัง ...เหนื่อยเป็นเรื่องธรรมดา แต่เหนื่อยในสิ่งที่เรารักในสิ่งที่เราพอใจ ก็ไม่เหนื่อยมาก ..." สิ่งที่ท่านได้เหนื่อยในความพอใจ คือองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยที่สืบสานและถ่ายทอดต่อไป	

องค์ความรู้และการถ่ายทอดดนตรีของนายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ที่ได้นำเสนอ ข้อมูลดังกล่าว ปรากฏองค์ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีดนตรีไทย ประวัติดนตรีไทย ประวัติศิลปิน ประวัติ วงดนตรีไทย โดยเฉพาะนักดนตรีสายสำนักบ้านพาทย์โกสัล และสายบ้านพาทย์โกสัล มีความสัมพันธ์ กันอย่างใกล้ชิด ที่มาของเพลงไทยบางเพลง หลักการและเทคนิควิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทย แนวทางการประพุดิปฏิบัติตนที่ดีของนักดนตรี และจรรยาบรรณนักดนตรี

การถ่ายทอดดนตรีของนายสำราญ เกิดผล มีความโดดเด่นในด้านความเป็นครูดนตรี ใช้จิตวิทยาในการสอน ใช้หลักการสอนจากง่ายไปหายาก บอกเทคนิควิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรี ถ่ายทอดวิชาการ โดยเฉพาะเพลงไทยให้แก่ศิษย์ทุกคนโดยไม่หวงแหน ทั้งยังมีการจดบันทึกความรู้ บันทึกโน้ตเพลงไทยสำหรับใช้ในการศึกษาของนักดนตรีไทยไว้เป็นจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยที่เป็นสมบัติทางศิลปะดนตรีของชาติต่อไป

บทที่ ๑๒

สรุปผลวิจัย และข้อเสนอแนะ

๑๒.๑ สรุปผลวิจัย

การวิจัยองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาตินี้เป็นการวิจัยเฉพาะกรณี นายสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี ๒๕๕๘ ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๒ โดยมีประเด็นการศึกษาตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

- (๑) ประวัติศิลปิน ผลงานดนตรี และเอกลักษณ์ด้านดนตรีไทย
- (๒) องค์ความรู้ด้านดนตรีไทย
- (๓) การถ่ายทอดดนตรีไทย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ศึกษาใช้การสังเคราะห์เอกสาร ข้อมูลบันทึกต่างๆ ของนายสำราญ เกิดผล ข้อมูลจากภาคสนาม การสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมในบางกิจกรรม ข้อมูลจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับนายสำราญ เกิดผล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ เสนวนากลุ่ม และการเปิดรับข้อมูลทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยมีดังนี้

๑. ประวัติศิลปิน

นายสำราญ เกิดผล เป็นนักดนตรีที่เกิดในตระกูลนักดนตรี เป็นหลานปู่ของนายวน เกิดผล เจ้าของคณะหนังใหญ่ หัวหน้าวงปี่พาทย์ วงแตรวง และวงอังกะลุง เป็นหลานย่าของนางซ้อณ เกิดผล ผู้เป็นศิลปินลิเก และเพลงพื้นบ้าน เป็นบุตรของนายหงส์ เกิดผล และนางสังวาล เกิดผล เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ ที่บ้านใหม่หางกระเบน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มเรียนปี่พาทย์ตั้งแต่อายุ ๕ ขวบ จากคุณอาคือ นายจำรัส เกิดผล นักระนาดเอกประจำวงบ้านใหม่หางกระเบน ศึกษาดนตรีเพิ่มเติมจากนายเพชร จรรย์นาฎย์ นักดนตรีไทยชาวพระนครศรีอยุธยา ต่อมาจึงเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร ศึกษาดนตรีเพิ่มเติมในสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสลด ระหว่างนั้นได้ศึกษาเพลงและการบรรเลงเครื่องดนตรีต่างๆ ศึกษาหลักการแต่งเพลง เป็นนักดนตรีประจำวงบ้านพาทย์โกสลด คุณครูดนตรีที่นายสำราญ เกิดผล ได้ฝากตัวเป็นศิษย์ เช่น นายเทวาประสิทธิ์ พาทย์โกสลด นายเทียบ คงลายทอง นายอาจ สุนทร นายช่อ สุนทรวาทีน และนายฉัตร สุนทรวาทีน นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ เป็นต้น

นายสำราญ เกิดผล เป็นนักระนาดเอกของวงดนตรีบ้านใหม่หางกระเบน เป็นนักดนตรีที่มีวินัยในการฝึกฝนและพัฒนาฝีมือการบรรเลง จนมีความรู้ความสามารถออกประชันดนตรีจน

เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในวงการดนตรีไทย ระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักดนตรีของวงบ้านใหม่ หางกระเบน ได้ศึกษาดนตรีเพิ่มเติมจากนายอาจ สุนทร ซึ่งไปเป็นครูดนตรีประจำอยู่ที่วงบ้านใหม่ หางกระเบน ในช่วง พ.ศ. ๒๔๘๓ นายอาจ สุนทร ศิลปินที่มีความรอบรู้ความสามารถในการเป่า ปี่คลาริเน็ต มีความชำนาญในการอ่าน การบันทึกโน้ตสากล เคยเป็นนักดนตรีสังกัดกองดุริยางค์ ทหารบก ได้เปิดวิชาที่สอนเน้นด้านสอนการอ่านเขียนโน้ตสากล ที่บ้านใหม่ หางกระเบน ตาม นโยบายรัฐนิยมของรัฐบาลในสมัยนั้น เรียกชื่อว่า “โรงเรียนดุริยางคศิลป์” และมีวงดนตรีที่ เรียกชื่อว่า “คณะดุริยางคศิลป์” ด้วย การศึกษาดนตรีตะวันตกนี้ได้ฝึกเป่าคลาริเน็ต และศึกษาการ อ่านเขียนโน้ตสากล การเรียนเช่นนี้ส่งผลให้นายสำราญ เกิดผล มีความชำนาญด้านการบันทึก เพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากล ความตั้งใจจริงในการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านดนตรี ดังกล่าว นายอาจ สุนทร จึงทำพิธีมอบโองการไหว้ครู พร้อมทั้งมอบโน้ตเพลงไทยที่บันทึกด้วย โน้ตสากลซึ่งเป็นของท่านทั้งหมดให้แก่ นายสำราญ เกิดผล

การทำงานด้านอื่นๆ นอกเหนือจากงานด้านดนตรีไทยและการเป็นศิลปินดนตรีแล้ว นายสำราญ เกิดผล ยังได้ศึกษาวิชาการแพทย์แผนไทย ทำหน้าที่เป็นแพทย์แผนไทยประจำตำบล บางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รักษาอาการเจ็บป่วยของประชาชนทั่วไป จนเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง ในด้านความเป็นผู้นำทาง สังคม นายสำราญ เกิดผล ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ และดำรงตำแหน่งกำนัน ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. ๒๕๓๐

ความเป็นนักดนตรีไทย ผู้นำชุมชน และนักวัฒนธรรม นายสำราญ เกิดผลจึงได้รับการยกย่องจากสถาบันต่างๆที่เป็นเกียรติคุณและความภาคภูมิใจ เช่น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้รับ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาดนตรีและศิลปะการแสดง จากสภาการศึกษา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติศิลปินพื้นบ้าน จากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาศิลปะ (ดนตรีไทย) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับรางวัลจาก การประพันธ์เพลงโหมโรงกาญจนภิเษก จากพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชา ชินัดดามาตุ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองสิริ ราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับเกียรติบัตรเชิดชู “ผู้มีคุณธรรม ส่งเสริมศิลปกรรม วัฒนธรรม และการพัฒนาจิตใจ” เนื่องในโอกาสวันผู้สูงอายุแห่งชาติ จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่ง ประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับยกย่องให้เป็นพ่อตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๔๐ จากคณะกรรมการจัดงานวันพ่อแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเยาวชน จากคณะกรรมการจัดงานเยาวชนแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓

ได้รับยกย่องให้เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเยาวชน สาขาศิลปวัฒนธรรมเนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ จากคณะกรรมการจัดงานวันเยาวชนแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้รับรางวัลราชมงกมลสรรเสริญ ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาศิลปะดนตรี จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

ในด้านการสอนดนตรี นายสำราญ เกิดผล เป็นครูดนตรีไทย ที่ให้ความสนใจต่อการถ่ายทอดวิชาการดนตรี ทั้งการต่อเพลง การอธิบายเทคนิควิธีบรรเลง ระเบียบวิธีปฏิบัติดนตรี ประวัติดนตรี ปรับวงดนตรี และอธิบายประสบการณ์ต่างๆ ด้านดนตรี นอกจากนี้เรื่องราวที่เกี่ยวกับวิชาการดนตรีแล้ว ท่านยังอบรมสั่งสอนด้านการประพณี ปฏิบัติตน ตามแบบแผนของวัฒนธรรมไทยให้แก่ศิษย์ทั้งที่บ้านพาทยรัตน์ ตามสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ที่ท่านเป็นวิทยากร และสอนประจำ เช่น สอนดนตรีให้แก่เยาวชนตามโครงการฝึกดนตรีไทยให้แก่เยาวชน ณ ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอนดนตรีให้แก่เด็กดนตรีในวงปีพาทย์ บ้านพาทยรัตน์ สอนปฏิบัติดนตรีไทยให้แก่เด็กนักเรียนวิชาเอกดนตรีไทย มหาวิทยาลัยจันทรเกษม สอนดนตรีไทยให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในเขตอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น โรงเรียนวัดโคก โรงเรียนวัดพรหมนิवास โรงเรียนบุญวัฒนธรรม โรงเรียนประชากรรังสฤษฎ์ ฯลฯ สอนดนตรีให้นักศึกษาภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา นิสิตปริญญาโทในวิชาดนตรีไทย ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร เป็นวิทยากรพิเศษ สอนปฏิบัติดนตรีไทย ณ โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นวิทยากรพิเศษในการจัดตั้งวงดนตรีไทยวงมโหรีและต่อเพลงดับขมสวนขวัญ โรงเรียนปียชาติพัฒนาในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปัจจุบันสอนวิชาดนตรีไทยให้แก่นักเรียนระดับเตรียมศิลปิน ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท หลักสูตรดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ณ สถาบันแห่งนี้ท่านดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดนตรีไทย

ประวัติด้านการประกอบคุณประโยชน์เพื่อสังคม นายสำราญ เกิดผล เป็นบุคคลผู้ประกอบคุณประโยชน์เพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ ทั้งงานในด้านศิลปินดนตรี นักประพันธ์เพลง ครูดนตรีไทย แพทย์แผนไทย นักปกครองท้องถิ่น ท่านจึงมีบทบาทต่อสังคมมากมาย เช่น เป็นกรรมการในการประกวดวงปีพาทย์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นองค์ประธาน ณ อาคารพลศึกษาและนันทนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา จังหวัดนครปฐม วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นผู้ถวายคำปรึกษาในรายละเอียดทางวิชาดนตรีไทย แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องจากทรงพระราชดำริที่จะจัดทำหนังสือเกี่ยวกับ

เรื่องเครื่องดนตรีไทย และการประสมวงดนตรีไทย เนื่องในศุภมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นกรรมการตัดสินการประกวดดนตรีไทย ตามสถาบันหรือหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้น

๒. ผลงานด้านดนตรี

ผลงานด้านดนตรีของนายสำราญ เกิดผล เริ่มเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ท่านแต่งเพลงสามไม้ในถานับเป็นผลงานชิ้นแรก ด้วยวิธียืดขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และตัดทอนทำนองเป็นอัตราชั้นเดียว นำทำนองทั้ง ๓ อัตราชั้น เรียบเรียงเป็นเพลงเถา จากนั้นจึงมีผลงานสร้างสรรค์จากการแต่งเพลงอีกจำนวนมาก ทั้งการนำเพลงที่มีมาตรฐานจากทำนองเก่าอัตรา ๒ ชั้นมาแต่งตามโครงสร้างเพลงเถา เพลงที่เกิดจากการจินตนาการ จึงมีผลงานเพลงทั้งประเภทเพลงโหมโรง เพลงเรื่อง เพลงหน้าพาทย์ เพลงเถา เพลงอัตรา ๓ ชั้น เพลงระบำ ดังรายชื่อผลงานเพลงบางส่วนที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ

ประเภทเพลงโหมโรง เช่น

เพลงโหมโรงกาญจนาภิเษก	เพลงโหมโรงเกษมสำราญ
เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว	เพลงโหมโรงมหาชัย
เพลงโหมโรงศิวะประสิทธิ์	เพลงโหมโรงอุทอง

ประเภทเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู มี ๓ เพลง คือ

เพลงตระนาง (ตระนางมณโฑหุงน้ำทิพย์)
เพลงตระพระปัญจะสิงขร
เพลงตระพระศิวะเปิดโลก

ประเภทเพลงอัตรา ๓ ชั้น เช่น

เพลงขวางกลอง ๓ ชั้น	เพลงสุรางค์จำเรียง ๓ ชั้น

ประเภทเพลงเถา เช่น

เพลงกระบอกเงินเถา	เพลงกลางพนาเถา
เพลงเขมรควรวญเถา	เพลงคู่โกลกเถา
เพลงจีนชายอ้อยเถา	เพลงจีนเข้าโบสถ์เถา
เพลงจีนถอนสมอเถา	เพลงซ้อนแท่นเถา
เพลงดวงดอกไม้เถา	เพลงตะลุ่มโปงเถา
เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา	เพลงทองกวาวเถา
เพลงบัวตูมบัวบานเถา	เพลงบางหลวงอ้ายเอียงเถา

เพลงบ้านเถา	เพลงแผ่นดินพ่อเถา
เพลงแผ่นดินแม่เถา	เพลงฝรั่งกลายเถา
เพลงฝรั่งจระก้าเถา	เพลงฝรั่งแดงเถา
เพลงพิศวงเถา	เพลงมหाराชราคมำแหงเถา
เพลงแม่ม้ายคร่ำครวญเถา	เพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองเถา
เพลงล่องลอยเถา	เพลงลอยประทีปเถา
เพลงวิหคเหินเถา	เพลงสามเกลอเถา
เพลงสามไม้ในเถา	เพลงสุดใจเถา
เพลงเสภากลางเถา	เพลงเสภานอกเถา
เพลงเสภาในเถา	เพลงอนงค์สุชาดา
อัปสรสวรรค์เถา	เพลงไอยราชวงเถา

ประเภทเพลงระบำ เพลงอัตรา ๒ ชั้น และชั้นเดียว เช่น

เพลงระบำนกแก้ว	เพลงระบำบุษราคัมมณี
เพลงไอยเรศ ๒ ชั้น	เพลงไอยเรศชั้นเดียว

ผลงานด้านแต่งเพลงทางร้อง นายสำราญ เกิดผลได้แต่งทางร้องหลายเพลงด้วย เช่น

เพลงจีนเก็บบุปผาเถา	เพลงอัปสรสำอางเถา
เพลงไอยราชวงเถา	เพลงสุรางค์จำเรียงเถา
เพลงครวญหาเถา	

ผลงานด้านการบรรจเพลง นายสำราญ เกิดผล เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจดจำเพลง ๒ ชั้น ไว้เป็นจำนวนมาก บางเพลงเป็นเพลงเก่าครั้งสมัยอยุธยา บางเพลงเป็นเพลงที่ไม่มีผู้บรรเลงได้ รวมทั้งเพลงที่นายอาจ สุนทร ได้จดบันทึกไว้เป็นโน้ตสากล และตกทอดมายังนายสำราญ เกิดผล ดังนั้นเมื่อมีบทร้องต่างๆ สำหรับเรียงร้อยเป็นเพลงดับ นายสำราญ เกิดผลจึงนำเพลงเหล่านั้นมาบรรจในบทเพลงดับสำหรับใช้บรรเลงและขับร้อง เพลงดับเหล่านั้นเมื่อเรียงร้อยแล้วมีความสอดคล้องกันและมีความไพเราะน่าฟัง นอกจากเพลงเหล่านั้นที่มีความไพเราะแล้ว ยังเป็นการนำเพลงเก่าบางเพลงกลับมาใช้ใหม่ ช่วยป้องกัน มิให้เพลงเก่าๆ สูญหายไปด้วย ผลงานการบรรจเพลง เช่น เพลงดับชมสวนขวัญ บทร้องของเพลงดับชุดนี้เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพลงดับพระสังข์ทองหนีนางพันธุรัต และเพลงดับฤๅษีเสียดวง เป็นต้น

๓. เอกลักษณะด้านดนตรี

เอกลักษณะด้านดนตรีของนายสำราญ เกิดผล จากข้อมูลศึกษาประวัติ ผลงานดนตรี ประสบการณ์ทางดนตรี ปรากฏความโดดเด่นด้านเอกลักษณะทางดนตรี ๕ ด้าน คือ

ด้านที่ ๑ เอกลักษณะด้านการรักษารูปแบบทางเพลงของสายสำนักบ้านพาทย์โกสลด

นายสำราญ เกิดผล ได้สืบทอดและรักษาทางเพลงของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสลด (ทางฝั่งธนฯ) ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางดนตรีไทย ทั้งคลังความรู้ในวิทยาการเพลงไทย คลังโน้ตเพลงไทย ต้นฉบับที่ท่านได้รับมอบจากนายอาจ สุนทร การฝากตัวเข้าไปเป็นศิษย์ในสำนักบ้านพาทย์โกสลด ตั้งแต่เยาว์วัย การเป็นศิลปินดนตรีบ้านพาทย์โกสลด และประสบการณ์ร่วมในการเป็นนักดนตรีประจำวงของบ้านพาทย์โกสลด จึงส่งผลให้ท่านเป็นศิลปินดนตรีที่ครอบครองความรู้และรูปแบบทางเพลงของสายสำนักบ้านพาทย์โกสลด

ด้านที่ ๒ เอกลักษณะด้านความเป็นศิลปินดนตรี

นายสำราญ เกิดผล ได้รับการศึกษาฝึกฝน วิชาการดนตรีจากคุณครูดนตรีชั้นครูหลายท่าน มาตั้งแต่เยาว์วัย เช่น จากนักดนตรีในสายบ้านใหม่ทางกระเบนที่เป็นญาติผู้ใหญ่และเป็นครูดนตรีของท่านด้วย การฝึกฝนจากครูดนตรีหลายท่านในสายสำนักบ้านพาทย์โกสลด นายเพชร จรรย์นาฎย์ นายเทียบ คงลายทอง นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ ฯลฯ จนมีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรี มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในวิชาการดนตรีไทย ดังศัพท์ดนตรีที่ใช้ว่า “รอบวง” โดยเฉพาะฝีมือในการบรรเลงระนาดเอกเป็นเลิศ จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในวงการดนตรีไทย ท่านมีประสบการณ์ในการบรรเลงวงปี่พาทย์มาตั้งแต่วงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน วงบ้านพาทย์รัตนวงบ้านพาทย์โกสลด ร่วมบรรเลงกับวงดนตรีต่างๆ ทั้งวงดนตรีที่สังกัดหน่วยงานของทางราชการ และวงดนตรีอิสระทั่วไป และเป็นที่ประจักษ์ในฝีมือการบรรเลงระนาดเอก ไหวพริบปฏิภาณ และความโดดเด่นในการประชันดนตรี จนเป็นที่รู้จักและยกย่องในวงการดนตรีไทย

ด้านที่ ๓ เอกลักษณะด้านความเป็นนักประพันธ์เพลงไทย

นายสำราญ เกิดผล เป็นนักประพันธ์เพลงไทย เพลงที่ประพันธ์ไว้เป็นผลงานดนตรีไทย ได้แก่ การประพันธ์ทำนองเพลงทางเครื่อง มีเพลงโหมโรงเสภา เพลงอัตรา ๓ ชั้น เพลงเถา เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู เพลงระบำ เพลงเบ็ดเตล็ด การประพันธ์ทำนองเพลงทางร้อง และการเรียบเรียงเพลงประเภท “เพลงเรื่อง” ผลงานการประพันธ์เพลงมีจำนวนหลายเพลงที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนำบทร้องที่ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทาน

ให้แก่ นายสำราญ เกิดผล หลายเพลง ผลงานเพลงที่มีความไพเราะจึงได้แพร่กระจายอย่างกว้างขวางในวงการดนตรีไทย

ด้านที่ ๔ เอกลักษณะด้านความเป็นอาจารย์บุคคล

นายสำราญ เกิดผล เป็นครูดนตรีไทยที่ได้รับประสิทธิ์ประสาทให้เป็นครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครู เป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้ดนตรีให้แก่ศิษย์ โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทน รักเมตตาศิษย์ ดั่งบุตรหลาน เป็นครูต้นแบบในด้านจริยานุวัตร เป็นแบบอย่างในวิถีปฏิบัติ ทั้งยังปรับปรนให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี มีหลักจิตวิทยาในการอบรมสั่งสอนคนตรี เช่น ใช้วิธีการสอนจากง่ายไปหายาก สอนตามฐานความรู้ของผู้เรียน ในด้านความเป็นครูและการถ่ายทอด นายสำราญ เกิดผล เป็นอาจารย์สอนคนตรีให้สถาบันการศึกษาต่างๆ นอกจากนี้ยังเปิดการเรียนคนตรีซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม “สำนักคนตรีบ้านพาทย์รัตน์” ที่ยึดแนวทางของสำนักคนตรีแบบแผนดั้งเดิมทั้งของบ้านใหม่ทางกระเบนที่รับเปลี่ยนมาเป็นบ้านพาทย์รัตน์ และทางเพลงสำนักบ้านพาทย์โกสธ นอกจากนี้ยังเปิดการเรียนคนตรีตามโครงการฝึกคนตรีไทยให้แก่เยาวชน ศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทย ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย

ด้านที่ ๕ เอกลักษณะด้านความเป็นศิลปินแห่งชาติ

นายสำราญ เกิดผล เป็นผู้ถึงพร้อมในความเป็นศิลปินคนตรี คือเป็นผู้ครองงานศิลปะคนตรีไทย ความเป็นผู้รู้ลึกด้านเนื้อหาสาระ ด้านทักษะความเชี่ยวชาญ ด้านผลงานคนตรี ด้านความเป็นครู ด้านการครองตนที่เป็นแบบอย่าง ด้านการครองคนที่ยึดด้วยนักคนตรีของวงคนตรีที่ท่านอำนวยการ ควบคุม ดูแล ด้านการครองงานที่รับผิดชอบที่ได้รับพระราชทานมอบหมายจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภารกิจการฝึกนักคนตรีรุ่นใหม่ และการสืบค้นเพลงเก่าซึ่งเป็นงานพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต งานที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติตามกรอบงานของครูคนตรีวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตลอดจนงานสร้างสรรค์ประพันธ์เพลงไทยจำนวนมากเป็นที่ประจักษ์ในความโดดเด่นด้านความเป็นศิลปิน ท่านจึงได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (คนตรีไทย) ประจำปี ๒๕๕๘

๔. องค์ความรู้ด้านดนตรี

องค์ความรู้ด้านดนตรีของนายสำราญ เกิดผล มีดังนี้

๔.๑ องค์ความรู้ด้านหลักการเพลงหน้าพาทย์ และผลงานการประพันธ์เพลง

หน้าพาทย์ไหว้ครู

นายสำราญ เกิดผล ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเพลงหน้าพาทย์ไว้ ๒ ส่วน คือ หลักการของเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครูในภาคทฤษฎี การอธิบายเพลงที่เกี่ยวข้องกับเพลงหน้าพาทย์ นัยสำคัญของเพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู โครงสร้างและรายละเอียดของหน้าทับ ไม้กลอง ไม้ลา ที่ใช้ในการบรรเลงเพลงแต่ละเพลงอีกส่วนหนึ่งคือองค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครูของนายสำราญ เกิดผล จำนวน ๓ เพลงคือ เพลงตระนางหรือตระนางมณฑโทหุงน้ำทิพย์ เพลงตระพระปัญจะสังขร และเพลงตระพระศิวะเปิดโลก นับเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อวงการดนตรีไทยอย่างยิ่ง

๔.๒ องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลง

องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์เพลงของนายสำราญ เกิดผล เป็นผลงานการประพันธ์เพลงที่เกิดจากแนวคิด ความต้องการของท่านเอง เพลงที่ประพันธ์ตามวาระสำคัญ เช่นในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕๐ พรรษา เพลงที่มีหน่วยงาน หรือบุคคลอื่นๆ ขอความอนุเคราะห์ เป็นต้น ผลงานเพลงมีประเภท เพลงโหมโรง เพลงเรื่อง ระบำ เพลงเถา องค์ความรู้ด้านผลงานการประพันธ์ที่นำเสนอในงานวิจัยนี้เป็นงานบางส่วนของท่าน โดยนำเสนอโน้ตเพลง ดังนี้

(๑) องค์ความรู้ประเภทเพลงโหมโรง

องค์ความรู้ประเภทเพลงโหมโรง คือ

เพลงโหมโรงกาญจนาภิเษก เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว

เพลงโหมโรงมหาชัย เพลงโหมโรงศิวะประสิทธิ์

เพลงโหมโรงอุ่ทอง

(๒) องค์ความรู้ประเภทเพลงเรื่อง

องค์ความรู้ประเภทเพลงเรื่อง ในงานวิจัยนำเสนอโน้ตเพลง คือ เพลงเรื่อง

“ครอบจักรวาล”

(๓) องค์ความรู้ประเภทเพลงเถา ชุดเพลงลำเนียงไทย

ในงานวิจัยนำเสนอโน้ตเพลง คือ

เพลงกระบอกเงินเถา	เพลงกลางพนาเถา
เพลงขวางคลองเถา	เพลงคู่โกลกเถา
เพลงถอยหลังเข้าคลองเถา	เพลงบ้านเถา
เพลงปิ่นตลิ่งในเถา	เพลงพิศวงเถา
เพลงแม่หม้ายคร่ำครวญเถา	เพลงล่องลอยเถา
เพลงวิหคเหินเถา	เพลงสามเกลอเถา
เพลงสามไม้ในเถา	เพลงเสภากลางเถา
เพลงเสภานอกเถา	เพลงเสภาในเถา
เพลงหอมเขียวเถา	เพลงอัปสรสวรรค์เถา
เพลงไอยราชวงเถา	

(๔) องค์ความรู้ประเภทเพลงเถา เพลงลำเนียงไทย ชุดเพื่อแผ่นดิน

ในงานวิจัยนำเสนอโน้ตเพลง คือ

เพลงตามรอยพ่อเถา	เพลงแผ่นดินพ่อเถา
เพลงแผ่นดินแม่เถา	เพลงภูมิสยามเถา
เพลงมหाराชราคมคำแหงเถา	

(๕) องค์ความรู้ประเภทเพลงเถา เพลงลำเนียงจีน

ในงานวิจัยนำเสนอโน้ตเพลง คือ

เพลงจีนกางใบเถา	เพลงจีนขายอ้อยเถา
เพลงจีนเข้าโบสถ์เถา	เพลงจีนถอนสมอเถา
เพลงอนงค์สุชาดาเถา	

(๖) องค์ความรู้ประเภทเพลงเถา เพลงลำเนียงเขมร ฝรั่ง ลาว

ในงานวิจัยนำเสนอโน้ตเพลง คือ

เพลงฝรั่งกลายเถา	เพลงฝรั่งจรกาเถา
เพลงฝรั่งแดงเถา	เพลงเขมรครวญเถา
เพลงดวงดอกไม้เถา	

(๑) องค์ความรู้ประเภทเพลงเถา ชุดเพลงไทยสากล ลูกทุ่ง

องค์ความรู้เพลงเถา ชุดเพลงไทยสากล ลูกทุ่ง เป็นเพลงที่ท่านนำเพลงไทยสากล ลูกทุ่ง มาแต่งตามหลักวิชาการของการแต่งเพลงไทย ในงานวิจัยนำเสนอโน้ตเพลง คือ

เพลงทองกวาวเถา

เพลงบัวตูมบัวบานเถา

เพลงรั้วแดงกำแพงเหลืองเถา

เพลงลอยประทีปเถา

๕. องค์ความรู้ด้านดนตรีและการถ่ายทอดดนตรีไทย

องค์ความรู้ด้านดนตรีและการถ่ายทอดดนตรีไทยของนายสำราญ เกิดผล ปรากฏองค์ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีดนตรีไทย ประวัติดนตรีไทย ประวัติศิลปิน ประวัติวงดนตรีไทย โดยเฉพาะนักดนตรีสายสำนักบ้านพาทย์รัตนและสายบ้านพาทย์โกสศ ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ประวัติที่มาของเพลงไทยบางเพลง หลักการและเทคนิควิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทย แนวทางการประพจน์ปฏิบัติตนที่ดีของนักดนตรี และจรรยาบรรณนักดนตรี ส่วนด้านการถ่ายทอดดนตรีของนายสำราญ เกิดผล มีความโดดเด่นในด้านความเป็นครูดนตรี ท่านใช้จิตวิทยาในการสอนใช้หลักการสอนจากง่ายไปหายาก บอกเทคนิควิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรี ถ่ายทอดวิชาการโดยเฉพาะเพลงไทยให้แก่ศิษย์ทุกคนโดยไม่หวงแหน ทั้งยังมีการจดบันทึกความรู้ บันทึกโน้ตเพลงไทยสำหรับใช้ในการศึกษาของนักดนตรีไทยไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อมุ่งหวังให้เป็นองค์ความรู้ด้านดนตรีไทย แพร่ขยายไปสู่ศิลปินที่เป็นศิษย์ ผู้สนใจดนตรีไทย และเพื่อให้เป็นสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมไทยของชาติสืบไป

๑๒.๒ ข้อเสนอแนะ

๑๒.๒.๑ ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ ที่ทำการวิจัยเฉพาะกรณีของนายสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ปรากฏผลขององค์ความรู้จำนวนมาก ทั้งด้านระเบียบวิธีการศึกษาดนตรีตามแบบแผนของสำนักดนตรี ประวัติดนตรี ประวัติเพลงไทย ขนบปฏิบัติของดนตรีไทย องค์ความรู้ดนตรีไทยภาคทฤษฎี องค์ความรู้ดนตรีไทยภาคปฏิบัติ องค์ความรู้ที่ปรากฏเป็นผลงานการประพันธ์เพลงประเภทต่างๆ ภาพสะท้อนที่ปรากฏระหว่างการสอนของนายสำราญ เกิดผล กับการเรียนดนตรีของศิษย์ ที่ท่านสอดแทรกการอบรม กิริยามรรยาท การชี้แนะชี้โน้ตให้ศิษย์เป็นคนดีของสังคม ความเป็นกันเอง การให้ความเมตตา ให้ความรักศิษย์ดั่งบุตรหลาน นับเป็นความโดดเด่นที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน

ข้อมูลองค์ความรู้ของนายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ปรากฏจำนวนมาก ดังผลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้หน่วยงานของภาครัฐ และเอกชน เช่น กระทรวงวัฒนธรรม ประกอบด้วยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ วัฒนธรรมจังหวัด วัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมระดับต่างๆ และกรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยของรัฐบาล มหาวิทยาลัยเอกชน โรงเรียนระดับต่างๆ กระทรวงกีฬาและการท่องเที่ยว กรมประชาสัมพันธ์ วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร วงดนตรีไทยของเหล่าทัพ องค์การที่เกี่ยวกับสื่อสารมวลชน ประเภทต่างๆ รายการโทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ แต่ละหน่วยงาน แต่ละฝ่าย ควรได้ศึกษาผลขององค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ เพื่อร่วมอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผล หรือนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้

- (๑) จัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้ และจัดทำคลังข้อมูลทางวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย
- (๒) จัดทำโครงการที่เกี่ยวกับองค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติสาขาดนตรีไทย เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนต่อระบบการศึกษาดนตรีไทยและวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวข้อง
 - (๓) จัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเปิดสายทรรศน์ทางด้านศิลป วัฒนธรรมสู่ระดับชาติและนานาชาติ
 - (๔) ใช้ข้อมูลองค์ความรู้ดนตรีไทยที่ได้จากการวิจัยนี้ในการวางแผนดำเนินการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมด้านดนตรีไทย
 - (๕) ส่งเสริมให้มีกรนำผลงานการประพันธ์เพลงของศิลปิน ไปใช้ในหลักสูตร เพื่อจัดการเรียนการสอนของแต่ละระบบการศึกษา

๑๒.๒.๒ ข้อเสนอทั่วไป

- (๑) ในปัจจุบันวงการดนตรีไทย ยังมีศิลปินทั้งนักดนตรีและนักร้องที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญจำนวนหนึ่ง ที่ครอบครององค์ความรู้ไว้ จึงควรมีโครงการวิจัยองค์ความรู้ของศิลปินเหล่านี้
- (๒) นอกจากศิลปินดนตรีไทยแล้ว ในประเทศไทยยังมีศิลปินดนตรีพื้นบ้าน และศิลปินกลุ่มชนชาติพันธุ์ ที่มีบทบาทหน้าที่ในสังคมและวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นผู้คงไว้ซึ่งความรู้ ในศาสตร์วัฒนธรรมของตน จึงควรมีโครงการวิจัยองค์ความรู้ของศิลปินเหล่านี้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (๒๕๓๔). **งานเชิดชูเกียรติ 100 ปี ครูพุ่มบาปุยะวาทย์ ครูและนักดนตรีเอกของไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดพิมพ์.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช.(๒๕๒๕). **การศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ ๒) กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์. (๒๕๓๗). **มานุษยดนตรีวิทยา**. วารสารปาริชาติ, ๘ (๑), ๕ – ๑๑.
- . (๒๕๔๒). **สารานุกรมเพลงไทย**. ธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- . (๒๕๔๘). **วงความรู้ของดนตรีวิทยา นิยามและบุคคลสายวิชาการดนตรี**. วารสารเพลงดนตรี, ๑๒ (๑), ๑๕.
- . (๒๕๕๑). **พิธีไหว้ครูดนตรีไทย**. เอกสารประกอบการรายงาน ในการประชุมแลกเปลี่ยนวิชาการดนตรีไทย – เยอรมัน ณ ห้องประชุมทุนกระหม่อมบริพัตร อาคารภูมิพลสังคีต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- दनัย ไชยโยธา. (๒๕๒๗). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ ๑**. กรุงเทพมหานคร: O.S. Printing House Co., Ltd. ทหารเรือจัดพิมพ์.
- ชนิด อยู่โพธิ์. (๒๕๒๘). **การบรรเลงปี่พาทย์ในงานพระราชพิธี ใน สวรรค์ดนตรีไทย**. ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นายชวลิตส์ กันตารัตติ ณ เมรุวัดทองนพคุณ กรุงเทพมหานคร. ธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัย. (๒๕๑๕). **พื้นฐานอารยธรรมไทย ตอนดนตรีและนาฏศิลป์ไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นัฐพงศ์ โสวัตร. (2538). **บทบาทและหน้าที่ของเพลงตระโห่ในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นาฏวิภา ชลิตานนท์. (๒๕๒๔). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: ลีณีการ์พิมพ์.

บุญธรรม ตราโมท. (๒๕๔๕). **คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากรจัดพิมพ์, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ปานหทัย สุคนธรส. (๒๕๕๒). **เพลงชุดโหมโรงกลางวัน ตำนานายทองดี ชูสัตย์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยมหิดล.

พาทยรัตน์. (๒๕๓๒). **ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายสังเวียน เกิดผล. ณ เมรุวัดบำรุงธรรม ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพมหานคร: รัศมีศิลป์.

พิชชาณัฐ ตูจินดา. (๒๕๔๘). **ข้อมูลเสียงการสัมภาษณ์นายสำราญ เกิดผล. วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๘**.

พุ่ม บาปุยะวาทย์. (๒๕๓๔). **งานเชิดชูเกียรติ 100 ปี ครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ ครูและนักดนตรีเอกของไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดพิมพ์.

พูนพิศ อมาตยกุล และคนอื่นๆ. (๒๕๒๖). **นามานุกรมศิลปินเพลงไทย ในรอบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้ว.

ไพฑูริย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง. (๒๕๔๑). **สุนทรียศาสตร์ : แนวความคิด ทฤษฎีและการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๐). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีต – ดุริยางค์**. กรุงเทพมหานคร: หจก. อรุณการพิมพ์, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ จำกัด.

สำราญ เกิดผล. **ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี ๒๕๔๘. สัมภาษณ์**.

_____. (๒๕๔๘). **เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครูตำรับครูทองดี ชูสัตย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดลจัดพิมพ์.

อานันท์ นาคคง และคนอื่นๆ. (๒๕๕๐). **บทสัมภาษณ์นายสำราญ เกิดผล ณ บ้านตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันเสาร์ที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๐**. ไฟล์เสียง V ๑๑๘.

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ ว่าทีร้อยตรี รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์
เกียรติประวัติ อาจารย์ดีเด่นแห่งชาติ สาขามนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ประจำปี ๒๕๔๖
ที่ทำงาน แขนงวิชาดนตรีวิทยา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การศึกษา

๑. ประกาศนียบัตรวิชานาฏศิลป์ชั้นสูง (สาขาดุริยางค์ไทย)
๒. การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
๓. การศึกษามหาบัณฑิต (การอุดมศึกษา)
๔. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมการดนตรี)

ผลงานวิจัย

๑. การวิเคราะห์โครงสร้างเพลงเถาจากทำนองลูกฆ้องของเพลงซึ่งกำกับด้วยจังหวะหน้าทับปรบไป.
๒. การวิเคราะห์การประพันธ์ทำนองเพลงไทยในลักษณะการแต่งขยายและแต่งตัดทำนองจากเพลงอัตราจังหวะสองชั้น.
๓. การวิเคราะห์แนวทำนองเพลงโหมโรงไอเรศทางซอฮู้.
๔. การศึกษาความเห็นและความต้องการตลาดงานอาชีพดนตรีในเขตความรับผิดชอบของสหวิทยาลัยทักษิณ.
๕. แก้ว ของชนเผ่าปวาเกอญอ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.
๖. เถ่งและเพลงในพิธี ตูจ้อ ผลี่ ของชนเผ่าม้ง.
๗. ดนตรีของชนเผ่าสะกอในพื้นที่มูเสคี.
๘. บทบาทและกิจกรรมดนตรีในสังคมและวัฒนธรรมชาวกาญจนบุรี.
๙. Sonic Orders in Asian Music; The Tuning Systems of Folk Music in Thailand (Southern Thailand).
๑๐. การวิเคราะห์ศักยภาพด้านทุนและเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทยทรงดำและดนตรีไทย.
๑๑. องค์ความรู้ด้านดนตรีไทย. ในโครงการ “วิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่สาขาดนตรี”.
๑๒. ความเข้มแข็งด้านดนตรีของชาวไทยรามัญบ้านไร่ จังหวัดสมุทรสาคร : ชุคความรู้เพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ.